

A DICTIONARY
OF
BUDDHIST TERMS

ဗုဒ္ဓဒေသနာတော် ဝေါဟာရ

အဘိဓာန်

Ministry of Religious Affairs
Yangon, Myanmar

သာသနာ - ၂၅၄၀

ကောဇာ - ၁၃၅၈

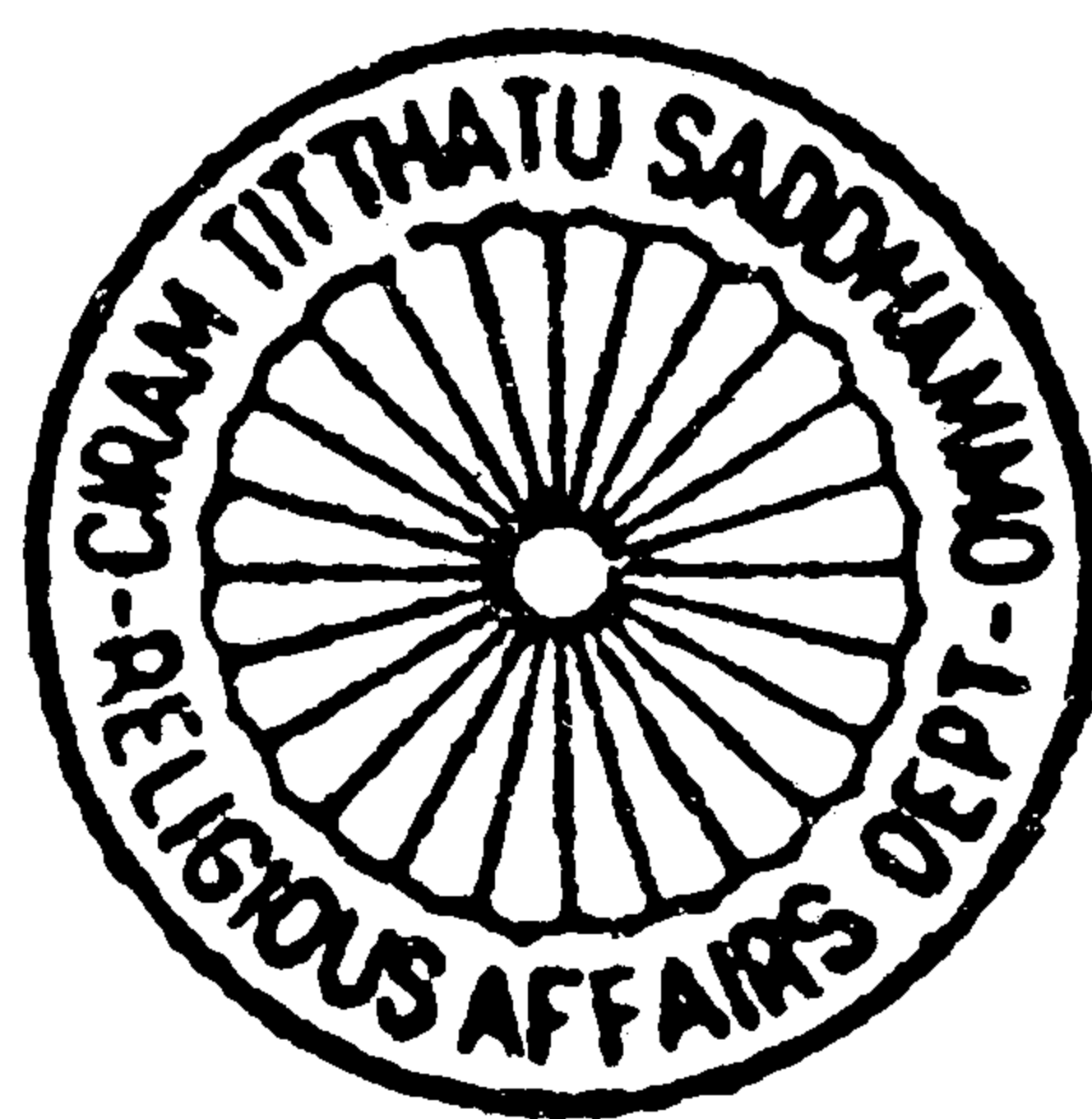
၁၉၉၆

A DICTIONARY
OF
BUDDHIST TERMS

ဗုဒ္ဓဒေသနာတော် ဝေါဟာရ

အဘိဓာန်

Ministry of Religious Affairs
Yangon, Myanmar

သာသနာ - ၂၅၄၀

ကောဇာ - ၁၃၅၈

၁၉၉၆

၁၉၉၆-ခုနှစ်၊ ပထမအကြိမ် အုပ်ရေး- ၂၀၀၀
၁၉၉၆-ခုနှစ်၊ ဒုတိယအကြိမ် အုပ်ရေး- ၅၀၀၀

ရန်ကုန်မြို့၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်တွင်
ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးညွန့်မောင် က
မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၀၂၄၀၅/၀၂၅၂၇)အရ
ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

ဒုတိယအကြိမ်ပုံနှိပ်ခြင်း

အမှာစာ

ဗုဒ္ဓဒေသနာတရားတော်များကို လေ့လာလိုက်စား သူများ ကမ္ဘာနှင့်အဝန်းဆိုသလို တစ်နေ့တစ်ခြား တိုးပွားလျက် ရှိသည်ကို ကြားမြင်တွေ့သိရသည်မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့အနေနှင့် ဝမ်းမြောက်ဂုဏ်ယူဖွယ်ရာပင်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်၊ နိုင်ငံတော် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု တည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌ၊ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး သန်းရွှေ၏ ညွှန်ကြားချက်အရ သာသနာရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ ဝန်ကြီး ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးမျိုးညွန့်၏ နှိုးဆော် တိုက်တွန်းမှုဖြင့် သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ အဘိဓာန်ပြုစုရေး အဖွဲ့က ဗုဒ္ဓဒေသနာတော် ဝေါဟာရအဘိဓာန်စာအုပ်ကို ပြုစု ခဲ့ပါသည်။ ယင်းစာအုပ်ကို သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက် တွင်ပုံနှိပ်၍ ၁၉၉၆-ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလအတွင်းက ထုတ်ဝေဖြန့်ချိ နိုင်ခဲ့ပါသည်။ စာအုပ်အမြန်ပြီးမြောက်ရေးအတွက် တက်သုတ် ရိုက်၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့ရခြင်း၊ ပထမအကြိမ်ဖြစ်ခြင်းတို့ကြောင့် အုပ်ရေ (၂၀၀၀)သာ ပုံနှိပ်ခဲ့ရာ ပုံနှိပ်ပြီး မကြာမီအတွင်းမှာပင် စာအုပ်များကုန်သွားခဲ့ပါသည်။ တဆင့်တဆင့် သိရှိ၍ နောက်ကျ ရောက်ရှိလာသူတို့အား ဒုတိယအကြိမ် ပုံနှိပ်ပြီးစီးသည်အထိ စောင့်စားကြပါရန် နှစ်သိမ့်ထားခဲ့ရပါသည်။

ဗုဒ္ဓဒေသနာတော် ဝေါဟာရအဘိဓာန်စာအုပ်ကို ဒုတိယ
အကြိမ် ပုံနှိပ်ရေးအတွက် ပထမအကြိမ်ပုံနှိပ်စဉ်က စာအုပ်အမြန်
ပြီးစီးရေး ဆောင်ရွက်ခဲ့ရသဖြင့် လိုအပ်ချက်ကြွင်းကျန်မှုများ၊
ပုံနှိပ်စာပြင်အမှားများ ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်နိုင်ရေးကို သာသနာရေး
ဝန်ကြီးဌာန၊ ပညာရှင်ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းခဲ့ပါသည်။
အကြံပေး ပညာရှင်ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ပိဋကတ်ဘာသာပြန် ပညာရှင်
ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်ပေးသည့်အတိုင်း ယခုအခါ ဗုဒ္ဓ
ဒေသနာတော် ဝေါဟာရအဘိဓာန်စာအုပ်ကို ဒုတိယအကြိမ်
ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ချက်များဖြင့် ပုံနှိပ်ပြီးစီးပြီဖြစ်၍ ၁၉၉၆-ခုနှစ်
မြန်မာ့ခရီးသွားနှစ်ကို ကြိုဆိုလျက် ဖြန့်ချိလိုက်ရပါသတည်း။

ဦးညွန့်မောင်
ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူး၊ (ပုံနှိပ်)
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

CONTENTS

INTRODUCTION [Myanmar / English]
(pages Ka-Dadwe)

THE DICTIONARY (pages 1 - 278)

PĀḲĪ - ENGLISH DICTIONARY (pages 279 - 337)

ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်ဝေါဟာရ အဘိဓာန်

နိဒါန်း

၁၉၉၄-ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၈-ရက် သောကြာနေ့ ညနေ ၁၅:၀၀-နာရီအချိန်တွင် သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန ဝိဇယမင်္ဂလာ ဓမ္မသဘင်ခန်းမ၌ ကျင်းပပြုလုပ်သော ဗုဒ္ဓဒေသနာတော် ဝေါဟာရ များ အင်္ဂလိပ် မြန်မာ ပါဠိ အဘိဓာန် ရေးသားပြုစု ထုတ်ဝေရေး ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေး ပြုလုပ်ပါသည်။

ထိုအစည်းအဝေးပွဲတွင် သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန ဝန်ကြီး ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးမျိုးညွန့် က သဘာပဓိ အဖွင့်မိန့်ခွန်း ပြောကြား ရာတွင်—

“နိုင်ငံတော် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌကြီး၏ လမ်းညွှန်မှုပေးချက်အရ ဗုဒ္ဓဒေသနာ တော်တွင်ပါရှိသော ဝေါဟာရများကို အင်္ဂလိပ်၊ မြန်မာ၊ ပါဠိဘာသာဖြင့် အဘိဓာန်ကျမ်း ပြုစုကြ ရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းသို့ ပြုစုထားခြင်းအားဖြင့် ပြည်တွင်းပြည်ပ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကြီး ပြန့်ပွား ထွန်းကားအောင် ဆောင်ရွက်ရာ၌ သာသနာပြု ရဟန်းတော်များ လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် အထောက်

[၈]   ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်ဝေါဟာရ အဘိဓာန်

အကူ ဖြစ်စေမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြည်ပ
မှလာရောက်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာကို လေ့လာလိုသူများ၊
ရှင်သာမဏေပြုသူများ၊ ရဟန်းဝတ်သူများအတွက်
ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်မှ ဝေါဟာရများကို နားလည်ခြင်း
အားဖြင့် သာသနာတော် ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးတွင်
အကျိုးပြုစေမည်ဖြစ်ကြောင်း” -

ထည့်သွင်း မိန့်ကြားသွားပါသည်။

ဝန်ကြီး၏ အထက်ပါ မိန့်ခွန်းလမ်းညွှန်ချက်အရ ဗုဒ္ဓဒေသနာ
တော် ဝေါဟာရအဘိဓာန် ဖြစ်ပေါ်ရေးအတွက် အဘိဓာန်ပြုစုရေး
အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။

ယင်းအဖွဲ့တွင် အဘိဓာန်လုပ်ငန်း ဩဝါဒါစရိယ ဆရာတော်
ကြီးများ အဖြစ်-

- (၁) ဘဒ္ဒန္တကုမာရ၊ အကျိုးတော်ဆောင်၊
နိုင်ငံတော် သံဃမဟာနာယကအဖွဲ့။
- (၂) ဘဒ္ဒန္တစန္ဒိမာ၊ တွဲဖက်အကျိုးတော်ဆောင်၊
နိုင်ငံတော် သံဃမဟာနာယကအဖွဲ့။
- (၃) ဘဒ္ဒန္တပဏ္ဍိတ၊ ပဏ္ဍိတာရာမကျောင်းတိုက်၊
ရွှေတောင်ကုန်းသာသနာရိပ်သာ၊
- (၄) ဘဒ္ဒန္တဇနက၊ ချမ်းမြေ့ရိပ်သာကျောင်းတိုက်၊
- (၅) ဘဒ္ဒန္တပညာဒီပ၊

ကမ္ဘာ့ဗုဒ္ဓသာသနာပြုကျောင်းတိုက် -
တို့ ပါဝင်တော်မူကြပါသည်။

အဘိဓာန်ပြုစုရေးအဖွဲ့တွင် -

- (၁) ဝန်ကြီး၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန ဥက္ကဋ္ဌ
- (၂) ဒုတိယဝန်ကြီး၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ
- (၃) ဦးစံလွင်၊
ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် အတွင်းရေးမှူး
မြန်မာစာဦးစီးဌာန
- (၄) ဦးအံ့မောင် အဖွဲ့ဝင်
ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန
- (၅) ဦးစန်းလွင် အဖွဲ့ဝင်
ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်
သာသနာတော်ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန
- (၆) ဦးထွန်းတင် အဖွဲ့ဝင်
ညွှန်ကြားရေးမှူး
မြန်မာစာဦးစီးဌာန
- (၇) ဦးလေးမြင့် အဖွဲ့ဝင်
ဒုတိယပါမောက္ခချုပ်
အဝေးသင်တက္ကသိုလ်
- (၈) ဦးတင်လွင် အဖွဲ့ဝင်
အငြိမ်းစားပါမောက္ခ
ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

[ဃ]   ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်ဝေါဟာရ အဘိဓာန်

(၉) ဦးသော်ကောင်း စာကြည့်တိုက်မှူး၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်	အဖွဲ့ဝင်
(၁၀) ဦးဝင်းဖေ မြန်မာစာကော်မရှင်	အဖွဲ့ဝင်
(၁၁) ဦးကျော်ထွတ်၊ အကြံပေးပညာရှင်	အဖွဲ့ဝင်
(၁၂) ဦးစင်ထွန်းမှတ်ဝင်း၊ အကြံပေးပညာရှင်	အဖွဲ့ဝင်
(၁၃) ဦးအေးနိုင်၊ အကြံပေးပညာရှင်	အဖွဲ့ဝင်
(၁၄) ဦးသောင်းလွင်၊ အကြံပေးပညာရှင်	အဖွဲ့ဝင်
(၁၅) ဦးဌေးလှိုင်၊ အကြံပေးပညာရှင်	အဖွဲ့ဝင်
(၁၆) ဦးမောင်မောင်လေး၊ အကြံပေးပညာရှင်	အဖွဲ့ဝင်
(၁၇) ဦးအောင်ခိုင်၊ အကြံပေးပညာရှင်	အဖွဲ့ဝင်
(၁၈) ဦးဗိုလ်မောင်၊ အကြံပေးပညာရှင်	အဖွဲ့ဝင်

- (၁၉) ဒေါက်တာမင်းတင်မွန် အဖွဲ့ဝင်
အကြံပေးပညာရှင်
- (၂၀) ဒေါ်မြတင်၊ အဖွဲ့ဝင်
ပညာရှင်၊ ပိဋကဘာသာပြန်
- (၂၁) ဦးတင်ဦး၊ အဖွဲ့ဝင်
ပညာရှင်၊ ပိဋကဘာသာပြန်
- (၂၂) ဦးချစ်တင်၊ အဖွဲ့ဝင်
အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ မဟာစည်
သာသနာပြုသင်တန်းကျောင်း
- (၂၃) ညွှန်ကြားရေးမှူးအဆင့်ဆင့် အဖွဲ့ပင်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန
- (၂၃) ညွှန်ကြားရေးမှူးအဆင့်ဆင့် အဖွဲ့ဝင်
သာသနာတော်ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန
- တို့ပါဝင်ကြပါသည်။

အဘိဓာန်ပြုစုရေးအတွက် လုပ်ငန်းကာလကို (၃)လ
သတ်မှတ်ပြီး အချိန်ပြည့်ရေးသားရန် စီစဉ်ခဲ့ကြပါသည်။ အဘိဓာန်
လုပ်ငန်းတို့၏သဘောသည် အချိန်ပေးရမြဲဖြစ်သည့်အတိုင်း မူချခင်း၊
နမူနာပုံစံ ရေးသားပြုစုခြင်း၊ အကြိမ်ကြိမ် ညှိနှိုင်းစည်းဝေးခြင်းဖြင့်
အချိန်ကြာညောင်း သွားခဲ့ပါသည်။

နောက်ဆုံးတွင် အောက်ပါအတိုင်း အဖွဲ့(၃)ဖွဲ့ခွဲ၍ အမြန်ပြီးစီးရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြပါသည်။

[၈]   ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်ဝေါဟာရ အဘိဓာန်

တည်ပုဒ်ရွေးချယ်ရေးအဖွဲ့

- (၁) ဦးအံ့မောင်၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန
- (၂) ဦးမောင်မောင်လေး   အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်
- (၃) ဦးသောင်းလွင်   အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်
- (၄) ဦးဌေးလှိုင်   အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်

ရွေးချယ်ပြီးတည်ပုဒ်များကို အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုရေးအဖွဲ့

- (၁) ဦးကျော်ထွတ်   အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်
- (၂) ဦးဗိုလ်မောင်   အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်
- (၃) ဦးအေးနိုင်   အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်
- (၄) ဦးအောင်ခိုင်   အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်

အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ဆိုရေးအဖွဲ့

- (၁) ဒေါ်မြတင်   ပညာရှင်၊ ပိဋကဘာသာပြန်
- (၂) ဦးတင်ဦး   ပညာရှင်၊ ပိဋကဘာသာပြန်
- (၃) ဦးတင်နွယ်   ပညာရှင်၊ ပိဋကဘာသာပြန်
- (၄) ဦးစဝ်ထွန်းမှတ်ဝင်း   အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်
- (၅) ဦးချစ်တင်၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ မဟာစည်သာသနာပြု
သင်တန်းကျောင်း
- (၆) ဦးတင်လွင်၊ အငြိမ်စားပါမောက္ခ၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်
- (၇) ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်   အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်

ယင်းအဖွဲ့ (၃)ဖွဲ့တွင် အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများအဖွဲ့၌ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များက ဆရာကြီးများ၏ ညွှန်ကြားချက်အရ အမြဲတမ်း အနီးကပ် ရေးသားပြုစုကြရပါသည်-

(၁) ဦးခင်ကျော်	- လက်ထောက်ပြတိုက်မှူး
(၂) ဦးစိုးတင့်	- ဦးစီးအရာရှိ
(၃) ဦးကိုကိုမြိုင်	- ဦးစီးမှူး
(၄) ဦးလှသိန်းထွဋ်	- ဦးစီးမှူး
(၅) ဦးဌေးဆောင်	- ဒုတိယကျမ်းပြုမှူး
(၆) ဦးသူရ	- လက်ထောက်ကျမ်းပြုမှူး

ပိဋကဘာသာပြန် ပညာရှင်များဦးစီးသော အင်္ဂလိပ် ဘာသာပြန် အဖွဲ့တွင် ပညာရှင်များ၏ ဘာသာပြန် လုပ်ငန်း၌လည်း အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များက အမြဲတမ်း အနီးကပ် ရေးသားပြုစု ကူညီ ကြပါသည်-

(၁) ဒေါ်မြတ်ဖြူစိုး	- လက်ထောက်ညွှန်ကြားရေးမှူး
(၂) ဦးခင်အောင်	- ဦးစီးအရာရှိ
(၃) ဦးလှထွန်းသိန်း	- ဦးစီးမှူး

အဘိဓာန်အဖွဲ့ လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်တွင် အကြိမ်ကြိမ် ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေး၍ လိုအပ်သော ပံ့ပိုးမှုနှင့် အကြံဉာဏ်များကို သာသနာရေး ဦးစီးဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဦးအံ့မောင်နှင့် သာသနာတော် ထွန်းကား ပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဦးစန်းလွင်တို့က အနီးကပ် စီမံဆောင်ရွက်ပံ့ပိုး ပေးကြပါသည်။ အချိန်မီ ပြီးစီးရန် အတွက် (၂၈-၂-၉၅) ရက်နေ့မှ စတင်၍ နေ့ရောညပါ

အင်တိုက်အားတိုက် ရေးသားပြုစုကြရာ ပိဋကဘာသာပြန်နှင့် အကြံပေးရုံး ပင်တိုင်ပုဂ္ဂိုလ် များအပြင် ဦးစီးဌာန နှစ်ခုမှ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ပါဝင်ကူညီ ရေးသားပြုစုခဲ့ကြပါသည်-

(၁) ဦးထွန်းရွှေ	- ဌာနစုမှူး
(၂) ဦးလှဆန်းဝင်း	- သုတေသနမှူး
(၃) ဦးသောင်းဝင်း	- လက်ထောက်ကျမ်းပြုမှူး
(၄) ဦးလှထွန်း	- စာပေလက်ထောက်(၁)
(၅) ဦးလှကြိုင်	- ဒုတိယဦးစီးမှူး

ထိုသို့ပြုစုကြရာတွင် ဝေါဟာရပုဒ်(၄၅၀) ကျော်ကို အကြံပေး ပုဂ္ဂိုလ်များရုံး၌ အနီးကပ်ပံ့ပိုးရသူ ဦးအောင်သိန်းညွန့်၊ လက်ထောက် ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ သာသနာတော်ထွန်းကားပြန်ပွားရေးဦးစီးဌာန က အဖွဲ့နှင့်ညှိနှိုင်း၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ဆိုခဲ့ပါသည်။ ကျန်တည်ပုဒ်များကို အင်္ဂလိပ် ဘာသာပြန်အဖွဲ့က ဘာသာပြန်ဆို ရေးသားခဲ့ပြီးလျှင်(၂၂-၃-၉၅) နေ့တွင် မြန်မာစာဌာန၌ ကွန်ပျူတာစာစီ၍ ပထမမူကြမ်း ပေါ်ထွက် လာပါသည်။

ထိုပထမမူကြမ်းကို လေ့လာကြပြီး အစည်းအဝေး ထိုင်ကြသောအခါ စင်စစ် ထိုပထမမူကြမ်းသည် အချိန်အနည်းငယ် အတွင်းပြီးစီးစေရန် စာပြုအဖွဲ့အစည်း၌ ရေးသားရသဖြင့် အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်များ ထပ်နေခြင်း၊ မလိုအပ်သော တည်ပုဒ်များ ပါနေခြင်း၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာ၌ မပြည့်စုံခြင်းစသော အားနည်းချက်များ များစွာပါရှိသွားပါသည်။ ထိုမူကြမ်းကို အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဘာသာပြန်ဆရာ၊ ဆရာမကြီးများက ထပ်မံ၍ ကြည့်ရှုပြင်ဆင်ချက်

ဖြည့်စွက်ချက်များ ရေးသားကြပြီးလျှင် အစည်းအဝေး ဆုံးဖြတ်ချက် အရ မြန်မာစာဌာနသို့ ပြန်လည် ပေးပို့ခဲ့ကြပါသည်။

ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဦးစံလွင်ဦးစီးသော မြန်မာစာဌာနက ထို ပြင်ဆင်ချက် မှတ်ချက်များကို လေ့လာကာ အဘိဓာန်ကို ပြန်လည် ပြုစုခြင်း၊ GLOSSARY များထည့်ပေးခြင်း စသည်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ကာ ဒုတိယမူကြမ်းကို (၂၉-၉-၉၁၊ နေ့တွင် တင်ပြ နိုင်ခဲ့ပါသည်။

ထိုဒုတိယမူကြမ်းကို နောက်ဆုံးအတည်ပြုရန် စည်းဝေး ကြသောအခါ အချိန်ယူ အားစိုက်၍ ပြင်ဆင်ထားသဖြင့် လက်ခံနိုင်လောက်သော အဘိဓာန်ပုံစံ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

သို့ရာတွင် အဘိဓာန်ပြုစုရေး အဖွဲ့က ဤအဘိဓာန်၌ ဒေသနာတော် နှင့် ညီညွတ်စေရန်အတွက် နှုတ်ပယ်သင့် ပြင်ဆင်သင့်သော ပုဒ်များနှင့် ထပ်မံအကြံပြု စိစစ်ချက်များကို ခြံငုံမိအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အားနည်းချက်များ ပါဝင်လျက်ပင် ရှိနေသည်ကို တွေ့ရပြန်သည်။

ထို့ကြောင့် အဘိဓာန်ပြုစုရေးအဖွဲ့က ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်နှင့် ညီညွတ်စေရန် ပြန်လည်စိစစ်၍ ပြင်ဆင်ရေးသားခဲ့ကြပါသည်။

ဤသို့ဖြင့် ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်ဝေါဟာရ အဘိဓာန်သည် ခရီးသွားနှစ် အမီလည်းပြီးစီး၍ အရေးတကြီး သိမှတ်ဖွယ်များလည်း အတန်အသင့် ပြည့်စုံစွာပါရှိသော စာအုပ်တစ်အုပ် ဖြစ်လာပါသည်။

ဤအဘိဓာန် သည် ဒေသနာတော်လာ ဝေါဟာရ တစ်ခုစီကို

[ည]   ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်ဝေါဟာရ အဘိဓာန်

အင်္ဂလိပ်   မြန်မာ   ပါဠိ   သုံးဘာသာဖြင့်   ဖွင့်ဆိုထားသဖြင့်
ဗုဒ္ဓဒေသနာတော်လာ ဝေါဟာရများကို ခြေခြေမြစ်မြစ် တိတိကျကျ
သိရှိရရုံမျှမက ဗုဒ္ဓဘာသာ တရားတော်များကို အင်္ဂလိပ်စာဖြင့်
လေ့လာသူများ အတွက် အထောက်အကူပြုမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဗုဒ္ဓဒေသနာ   ဗုဒ္ဓတရားတော်များကို လေ့လာလိုက်စား
သူများ ကမ္ဘာနှင့်အဝန်း တစ်နေ့တခြား တိုးပွားလာနေသည်ဖြစ်ရာ
ထိုသုတေသီများအတွက် အထောက်အကူပြုပါလိမ့်မည်။ ထေရဝါဒ
ဗုဒ္ဓဘာသာသည် မြန်မာတို့၏ ကိုယ်နှုတ်စိတ်၌ ရာစုနှစ်ပေါင်း
များစွာ သားစဉ်မြေးဆက် ကိန်းဝပ်လာခဲ့သဖြင့် ဤဗုဒ္ဓဒေသနာတော်
ဝေါဟာရများကို လေ့လာကြည့်ခြင်းဖြင့် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု
ဓလေ့ထုံးတမ်းများကိုပါ တဆက်တည်း နားလည်သိရှိသွားနိုင်မည်
ဖြစ်ကြောင်း ယုံကြည်ပါသည်။

အဘိဓာန်ပြုစုရေးအဖွဲ့
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန

INTRODUCTION

On Friday, the 18th of November, 1994 at 3:00 p.m. a meeting was held at the Vizaya Mangala Congregation Hall, Kaba-Aye, of the Ministry of Religious Affairs, to have a preliminary discussion on a trilingual Dictionary of Buddhist Terms (English-Myanmar-Pali).

At that meeting, the chairman, the Honourable Minister for Religious Affairs Lt-Gen Myo Nyunt explained the objectives of the project as follows:

“The chairman of the State Law and Order Restoration Council Senior General Than Shwe had given instructions to the Minister that a dictionary containing Buddhist Terms is now needed for the use of those interested in propagating the Buddha’s teachings, locally as well as abroad, and also for foreign visitors coming to the country to study Buddhism, some of whom also might take up bhikkhuhood or novicehood”.

A committee to carry out this project was accordingly formed including the following persons:

A. Patron Bhikkhu Elders:

- (1) BHADDANTA KUMARA, Secretary,
State Samgha Mahā Nāyaka Committee
- (2) BHADDANTA CANDIMĀ, Joint
Secretary, S.S.M.N.C.
- (3) BHADDANTA PANDITA, Panditarama
Kyaungtaik, Shwetaunggon Sāsana Yeikthā
- (4) BHADDANTA JANAKA, Chanmyay
Yeikthā Meditation Centre, and
- (5) BHADDANTA PAÑÑĀDĪPA, World
Buddhist Meditation Institute.

**B. Members of the Committee for Compiling
the Dictionary:**

- (1) MINISTER FOR RELIGIOUS AFFAIRS,
Chairman
- (2) DEPUTY MINISTER FOR RELIGIOUS
AFFAIRS, *Vice-Chairman*
- (3) U SAN LWIN, Director-General, Depart-
ment of the Myanmar Language Commis-
sion, *Secretary*
- (4) U ARNT MAUNG, Director-General,
Department of Religious Affairs, *Member*
- (5) U SANN LWIN, Director-General,
Department for the Promotion and Propa-
gation of the Sasana, *Member*

- (6) U TUN TIN, Director, Department of the Myanmar Language Commission, *Member*.
- (7) U LAY MYINT, Pro-Rector, University of Distance Education; *Member*
- (8) U TIN LWIN, Professor (Retd), Yangon University, *Member*
- (9) U THAW KAUNG, Librarian, Yangon University, *Member*
- (10) U WIN PE, Myanmar Language Commission, *Member*
- (11) U KYAW HTUT, Adviser, Ministry of Religious Affairs, *Member*
- (12) U SAO HTUN HMAT WIN, Adviser, M.R.A., *Member*
- (13) U AYE NAING, Adviser, M.R.A., *Member*
- (14) U THAUNG LWIN, Adviser, M.R.A., *Member*
- (15) U HTAY HLAING, Adviser, M.R.A., *Member*
- (16) U MAUNG MAUNG LAY, Adviser, M.R.A., *Member*
- (17) U AUNG KHAING, Adviser, M.R.A., *Member*
- (18) UBO MAUNG, Adviser, M.R.A., *Member*
- (19) DR. MEHM TIN MON, Adviser, M.R.A., *Member*

- (20) DAW MYA TIN, Member of the Editorial Committee, D. P. P. S., *Member*
- (21) U TIN U, Member of the Editorial Committee, D. P. P. S., *Member*
- (22) U CHIT TIN, Mahasi Training School for Foreign Buddhist Missions, *Member*
- (23) DIRECTORS AT DIFFERENT LEVELS, D. R. A.
- (24) DIRECTORS AT DIFFERENT LEVELS, D.P.P.S

It was first intended that the dictionary should be published in three months' time. However, to produce a dictionary necessitates laying down certain principles for the end-product, illustrations for some of the terms and suchlike matters which need to be discussed and agreed upon. These deliberations took some time.

The following three groups were formed to carry out the work:

1. Sub-committee for deciding on entries or *headwords*:

- (1) U ARNT MAUNG, Director-General, D.R.A.
- (2) U MAUNG MAUNG LAY, Adviser, M.R.A.,

(3) U THAUNG LWIN, Adviser, M.R.A.

(4) U HTAY HLAING, Adviser, M.R.A.

2. Sub-committee to give *definitions* to the chosen entries or headwords:

(1) U KYAW HTUT, Adviser, M.R.A.

(2) U BO MAUNG, Adviser, M.R.A.

(3) U AYE NAING, Adviser, M.R.A.

(4) U AUNG KHAING, Adviser, M.R.A.

3. Sub- committee to *translate* the above:

(1) DAW MYA TIN, Member of the Editorial Committee, D.P.P.S.

(2) U TIN U, Member of the Editorial Committee, D.P.P.S.

(3) U TIN NWE, Member of the Editorial Committee, D.P.P.S.

(4) U SAO HTUN HMAT WIN, Adviser, M.R.A.

(5) U CHIT TIN, Mahasi Training School for Foreign Buddhist Missions

(6) U TIN LWIN, Professor (Retd), Y.U.

(7) DR. MEHM TIN MON, Adviser, M.R.A.

The above three Committees were assisted in matters concerning the above two Sub-committees by a group of doctrinal advisers appointed by the

State, who were in turn assisted by the following persons:

- (1) U KHIN KYAW, Assistant Curator
- (2) U SOE TINT, Staff Officer
- (3) U KO KO MYAING, Staff-in-charge
- (4) U HLA THEIN HTUT, Staff-in-charge
- (5) U HTAY SAUNG, Deputy Compiler
- (6) U THU YA, Assistant Compiler

Regarding the work of the third Subcommittee, in translating into English the Pāli and Myanmar drafts, the following persons gave their services-

- (1) DAW MYAT PHYU SOE, Assistant Director
- (2) U KHIN AUNG, Staff Officer
- (3) U HLA TUN THEIN, Staff-in -charge

In the various consultations in carrying out the work all necessary aid, support and guidance were given by U Arnt Maung, Director General, D.R.A. and U Sann Lwin, Director General, D.P.P.S. The actual writing was started in earnest on 28.2.1995. With a view to completing the task as early as possible, the following staff members of the two Departments also helped in the writing.

- (1) U TUN SHWE, Staff Officer
- (2) U HLA SANN WIN, Research Officer
- (3) U THAUNG WIN, Assistant Compiler
- (4) U HLA TUN, Editorial Assistant (Grade 1)
- (5) U HLA KYAING, Assistant Staff-in-charge

A total of 450 headwords written in Myanmar were translated by a group whose work was co-ordinated by U AUNG THEIN NYUNT, Assistant Director, D.P.P.S. The remaining headwords were translated into English by the Pitaka Translation Editorial Committee and the first draft of the Dictionary came out on 22.3.95, as a computerized printing done by the Department of the Myanmar Language Commission.

Being a first draft undertaken by three groups and done within a short period, it naturally contained certain flaws such as: repetition of some headwords, certain terms not deserving of entry into the Dictionary, and inadequate definitions.

The first draft was scrutinized by the doctrinal advisers and the persons in charge of English translation; and the original entries were revised with certain additions, alterations or

omissions. Then a meeting was called and the draft with these revisions was sent to the Department of the Myanmar Language Commission. There U SAN LWIN, D-G, and his staff went through the draft and comments thereon and produced a revised draft, which , with the addition of a Glossary, was submitted to the main Committee on 29.9.95.

At the meeting to review the revised draft it was agreed that the book was of a better form as a dictionary and was possible to become a finished product after certain touches here and there. It was also considered necessary that certain headwords still needed to be weeded out, as well as some definitions needed to be rewritten.

Therefore, the Committee considered it advisable to make these necessary amendments. The present work contains a fair amount of entries from which some significant knowledge can be gathered. It also comes out well in time for the Visit Myanmar Year. As these Buddhist Terms are rendered both in Myanmar and in English with their Pāli equivalents, a student of Buddhism has the advantage of studying the Pāli terms accurately and with certain authenticity. It is going to be quite a help for those who can read English.

Today, there is an ever increasing population in all the world who has taken an interest in the teachings of the Buddha. This work is going to be a real help for them. Since Theravada Buddhism has been flowing in the veins of the Myanmar people for many centuries, an observer who goes through this little book can get a fair inkling of Myanmar culture, traditions and customs, in addition to pure Buddhistic knowledge.

**Committee for Compiling
A Dictionary of Buddhist Terms
(English, Myanmar, Pāli)
MINISTRY OF RELIGIOUS AFFAIRS**

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa.

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

A

ABANDONMENT *Pahāna*

ပဟာန - ပယ်စွန့်ခြင်း။

ကာမဂုဏ်၌ တပ်မက်မှုကို ပယ်စွန့်ခြင်း၊ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်
အကုသိုလ်တရား အပေါင်းကို ပယ်စွန့်ခြင်း။

Removal; giving up.

Abandonment of craving for sensual pleasures;
abandonment of demeritorious factors through Magga-
Insight.

ဒေသနာ - ၁

ABSORPTION IN CESSATION *Nirodhasamāpatti*

နိရောဓသမာပတ္တိ - နိရောဓသမာပတ်၊ ထွက်သက် ဝင်သက်၊ စိတ်၊ စေတသိက်၊ စိတ္တဇရုပ်များ ချုပ်ခြင်း၊ ပိုင်းခြားထားသော အချိန်ကာလ အတိုင်းအတာအတွင်း ခန္ဓာကိုယ် မလှုပ်မယှက် ငြိမ်သက်စွာ တည်နေခြင်း။

ဈာန်သမာပတ် ရှစ်ပါးကို ရရှိထားသော အနာဂါမ်များနှင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များသာ နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ကြသည်။

This refers to the cessation of breathing and movement, the cessation of the flow of stream of consciousness, volition and mental formations for a certain length of time while being absorbed in cessation. Only a Non-returner (anagami) or an arahat who has attained the eight highest jhanas can enter into this absorption.

ABSORPTION IN FRUITION-MIND *Phalasamāpatti*

ဖလသမာပတ္တိ - ဖလသမာပတ်၊ ဖိုလ်စိတ်များ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်နေခြင်း။

သောတာပတ္တိဖိုလ်၊ သကဒါဂါမိဖိုလ်၊ အနာဂါမိဖိုလ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်-ဟူသော ဖိုလ်လေးပါးကို အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းသို့ ရောက်နေခြင်း၊ ဖိုလ်ဝင်စားနေခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

Abiding in the four Fruitions, viz, Sotāpattiphala, Sakadāgāmi-phala, Anāgāmi-phala and Arahattaphala.

ABSTAINING FROM INTOXICANTS

Majjapāna Saṃyama

မဇ္ဇပါနသံယမ - သေရည်အရက်ကို သောက်သုံးမှုမှစောင့်စည်းခြင်း၊
 သေရည်အရက်ကို မသောက်သုံးဘဲ စောင့်စည်းခြင်းသည်
 မင်္ဂလာတစ်ပါး ဖြစ်သည်။

Abstaining from intoxicants is an auspiciousness.

ABSTENTION *Virati*

ဝိရတိ - မကောင်းမှုမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊

ဝိရတိသုံးမျိုးရှိသည်-

- (၁) သမာဒါနဝိရတိ - သီလဆောက်တည်ထားလျက်
 မကောင်းမှုမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊
- (၂) သမ္ပတ္တဝိရတိ-သီလဆောက်တည် မထားဘဲပြုလုပ်ရန်
 အခွင့်ဆိုက်သော်လည်း မကောင်းမှုမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊
- (၃) သမုဇ္ဈေဒဝိရတိ- အကုသိုလ်တရားများကို မဂ်ဖြင့်
 အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ထားပြီးဖြစ်၍ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

Abstaining or refraining from evil

There are three kinds:

- (1) abstention from evil through observance of moral precepts; samadana virati;
- (2) abstention from evil even though not under a vow to observe the moral precepts; sampatta virati;
- (3) abstention from demeritorious actions through eradication of all roots of evil by attaining Path-Knowledge; samuccheda virati.

ACCURATE UNDERSTANDING *Pariññā*

ပရိညာ - ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း၊ ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သိခြင်း။

ပရိညာသုံးပါး၏ သဘောမှာ -

- (၁) ဉာတပရိညာ-ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ လက္ခဏာ သဘာဝများနှင့် ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်မှုကို ပိုင်းခြားသိမြင်ခြင်း၊
- (၂) တိရဏပရိညာ-ရုပ်, နာမ်တရားတို့၏ မမြဲသောသဘော၊ ဆင်းရဲ၍ ကျေနပ်ဖွယ်ကင်းသောသဘောနှင့် အနှစ်သာရကင်းမဲ့ခြင်း သဘောတို့ကို ပိုင်းခြား၍ သိမြင်ခြင်း၊
- (၃) ပဟာနပရိညာ-ခန္ဓာငါးပါး၌ တွယ်တာ တပ်မက်မှုကို ပယ်ခွာခြင်း-ဟူသော ပိုင်းခြား၍ သိမြင်ခြင်း။

Full comprehension; discerning knowledge

Pariññā is of three kinds:

- (1) Thorough knowledge; understanding the distinction between mind and matter, their characteristics and their causal nature; *ñāta pariññā*
- (2) analytical knowledge: understanding the three characteristics of mind and matter, their impermanence, unsatisfactoriness and unsubstantiality; *tīraṇa pariññā*;
- (3) dispelling knowledge: leading to the abandonment of craving for the five aggregates of existence; *pahāna pariññā*.

ACTION *Kamma*

ကမ္မ ပြုမှုခြင်း၊ ပြုလုပ်ခြင်း၊ အမှုဆောင်ခြင်း ကံ၊ အမှုကိစ္စ။

ထိုကံသည်-

၁။ အကျိုးစီးပွားကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်ကံနှင့်

၂။ အကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကုသိုလ်ကံဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။

ထိုကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံသည်လည်း-

(၁) ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု ကာယကံ၊

(၂) နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု ဝစီကံ၊

(၃) စိတ်ဖြင့် ကြံစည်မှု မနောကံ-ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိသည်။

Deed, volitional action

Two types of action may be discerned:

- (1) action which destroys the unbeneficial and produces the beneficial; kusala kamma ;
- (2) action which destroys the beneficial and produces the unbeneficial; akusala kamma.

There are three kinds of action:

- (1) physical action- kāya kamma ;
- (2) verbal action- vacī kamma ;
- (3) mental action- mano kamma.

ADAPTATION THOUGHT-MOMENT

Anuloma citta

အနုလောမစိတ္တ - အနုလုံစိတ်၊ ရှေ့စိတ်, နောက်စိတ်တို့နှင့် လျော်သောစိတ်။

ရှေ့ပရိကံနှင့် နောက်ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်ဟူသော အပ္ပနာတို့အား လျော်စွာ ဖြစ်တတ်သောစိတ်။

Adaptation thought - moment.

Adaptation thought-moment arises in conformity with the Jhana or Magga thought-moment after having fully developed the preceding preparation(**pari-kamma**) and proximity (**upacāra**) thought - moments.

ADMONITION *Ovāda*

ဩဝါဒ - ဆုံးမခြင်း၊ အဆုံးအမ။

မြတ်စွာဘုရားသည် မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၃-ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလပြည့်နေ့၊ ပထမသောဝကသန္နိပါတ်၌ အကျဉ်းဆုံးမ ဩဝါဒကို ပေးတော်မူ၏။

Exhortation, instruction

The Buddha gave the briefest admonition at the first Disciples' Convention held on the full-moon day of Māgha māsa (February) in the year 103 of the Great Era.

AN AGE OF THE WORLD *Kappa*

ကပ္ပ - ကပ်ကမ္ဘာ။

ကပ်လေးမျိုးရှိသည်-

(၁) သံဝဋ္ဋကပ်-ပျက်နေသောကမ္ဘာ၊

(၂) သံဝဋ္ဋဌာယိကပ်-အပျက်အတိုင်းတည်နေသောကမ္ဘာ၊

(၃) ဝိဝဋ္ဋကပ်-ပြန်၍ဖြစ်ပေါ်နေသောကမ္ဘာ၊

(၄) ဝိဝဋ္ဋဌာယိကပ်-ဖြစ်ပြီးတည်နေဆဲကမ္ဘာ။

A world cycle.

There are four kinds of kappa;

(1) the world in the process of dissolution, **saṃvaṭṭa kappa;**

(2) the world in the state of dissolution, **saṃvaṭṭathāyī kappa;**

(3) the world in the process of development, **vivaṭṭa kappa;**

(4) the world in the state of development, **vivaṭṭathāyī kappa.**

AGEING *Jarā*

ဇရာ - အိုမင်းဟောင်းနွမ်းရင့်ရော်ခြင်း၊ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်ခြင်း၊
လျော့ပါးခြင်း၊ ယုတ်လျော့ခြင်း။

အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်းသည် ဆင်းရဲခြင်း တစ်မျိုးဖြစ်၏။

Decay; old age

Decreptitude, failing vitality, decay of the sense-faculties are the signs of ageing.

Ageing is dukkha.

AGEING AND DEATH *Jarā maraṇa*

ဇရာ မရဏ - အိုခြင်းနှင့် သေခြင်း၊ အိုမှုနှင့် သေမှု။

ပဋိသန္ဓေနေခြင်းကြောင့် အိုရခြင်း သေရခြင်း ဒုက္ခဖြစ်၏။

Decay and death; ageing and death.

Because of rebirth, ageing and death arise.

AGGREGATE *Khandha*

ဓန္ဓု - အစု၊ အစုအပေါင်း၊ အစိုင်အခဲ၊ ဓန္ဓာငါးပါး။

ဓန္ဓာငါးပါးဆိုသည်မှာ- ရူပက္ခန္ဓာ၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊
သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာနှင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ တို့တည်း။

Mass, heap , aggregate

The five aggregates are the aggregate of corporeality, the aggregate of sensation, the aggregate of perception, the aggregate of volitional activities and the aggregate of consciousness.

AGGREGATE WHICH IS THE OBJECT OF CLINGING *Upādānakkhandha*

ဥပါဒါနက္ခန္ဓ - ပြင်းစွာ စွဲမြဲစွာ စွဲလမ်းစရာအစု။

စွဲလမ်းစရာ အာရုံဖြစ်သော ဤဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်၊ နာမ်တရားသည် ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏။

The five aggregates made up of mind and matter, which form the object of clinging or grasping represented by *upādānakkhandha*, embody the Truth of Suffering, (*dukkha*)

AGGREGATE OF CONSCIOUSNESS *Viññānakkhandha*

ဝိညာဏက္ခန္ဓ - သိမှုစိတ်အစု၊ အထူးသိမှု စိတ်အစု၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ။

အာရုံကို သိခြင်းသဘောရှိသော စိတ်အားလုံးသည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ မည်၏။

All kinds of consciousness which cognize the sense-objects form the aggregate of consciousness.

AGGREGATE OF CORPOREALITY *Rūpakkhandha*

ရူပက္ခန္ဓ - ရုပ်အစု၊ ရူပက္ခန္ဓာ။

ပထဝီ စသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးနှင့် ယင်းတို့ကိုမှီ၍ ဖြစ်သော ရုပ်အစုသည် ရူပက္ခန္ဓာမည်၏။

Aggregate of form

The four primary elements and corporeality dependent on them constitute the aggregate of corporeality.

AGGREGATE OF PERCEPTION

Saññākkhandha

သညာက္ခန္ဓ - မှတ်သားမှုအစု၊ သညာက္ခန္ဓာ။

အဆင်းရူပါရုံစသည့် အာရုံခြောက်ပါးကို မှတ်သားခြင်း သညာသည် သညာက္ခန္ဓာ မည်၏။

Perception of various sense-objects, such as visible objects, sounds, etc, by the six senses constitute the aggregate of perception.

AGGREGATE OF SENSATION *Vedanākkhandha*

ဝေဒနာက္ခန္ဓ - ခံစားမှုအစု၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ။

ကိုယ်ချမ်းသာခြင်း၊ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း၊ စိတ်ချမ်းသာခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း နှင့် လျစ်လျူရှုခြင်းတို့သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာမည်၏။

Aggregate of feeling

Physical ease and physical discomfort, joy and distress, and feeling of indifference constitute the aggregate of sensation.

AGGREGATE OF VOLITIONAL ACTIVITY

Saṅkhārakkhandha

သင်္ခါရက္ခန္ဓ - ပြုပြင်စီရင်တတ်သော တရားအစု၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ။

ခံစားခြင်းဝေဒနာ မှတ်သားခြင်းသညာမှတစ်ပါး အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း ဖဿစသော ကြွင်းကျန်သော စေတသိက်-ငါးဆယ်သည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာမည်၏။

Apart from sensation and perception, the remaining fifty mental concomitants such as contact constitute the aggregate of volitional activity.

AGONY *Upāyāsa*

ဥပါယာသ - ပြင်းထန်စွာ ပူလောင်မှု။

ပဋိသန္ဓေနေခြင်းကြောင့် အိုခြင်း၊ သေခြင်း၊ စိုးရိမ်ခြင်း၊ ငိုကြွေးခြင်း၊ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ ပြင်းထန်စွာ ပူလောင်ခြင်းတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

Intense grief

ageing and death, grief lamentation, bodily pain, and distress of mind, and agony arise because of rebirth.

See also DESPAIR.

ALMS-BOWL *Patta*

ပတ္တ - သပိတ်။

ရဟန်း၊ သာမဏေများသည် သပိတ်ဖြင့် ဆွမ်းခံတော် မူကြသည်။

Bhikkhus and novices use the alms-bowl for collecting alms-food.

ALMS-FOOD *Pinḍapāta*

ပိဏ္ဍပါတ - ဆွမ်း၊ လှူဒါန်းသော စားဖွယ်။

သင့်သော အကြောင်းအားဖြင့် ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၍ ဆွမ်းအစရှိသော အာဟာရကို မှီဝဲသုံးဆောင်၏။ မြူးတူး ပျော်ပါးခြင်းငှာ မမှီဝဲပါ။ အရေအဆင်း လှပတင့်တယ်ခြင်းငှာ မမှီဝဲပါ။ အသားအရေ ပြည့်ဖြိုးခြင်းငှာ မမှီဝဲပါ။ ဤရူပကာယ ရပ်တည်ရုံအတွက်သာလျှင် မျှတရုံသာလျှင် ပင်ပန်းခြင်း ငြိမ်းအေးရုံသာလျှင် သာသနာနှင့် ဗြဟ္မစရိယ အကျင့်မြတ်နှစ်ပါးကို

ချီးမြှောက်ရုံသာလျှင် ဆွမ်းစသော အာဟာရကို မှီဝဲ၏။ ဤသို့ မှီဝဲသဖြင့် အဟောင်းဖြစ်သော ဆင်းရဲ ဝေဒနာကိုလည်း မဖြစ်စေအံ့။ အသစ်ဖြစ်သော ဝေဒနာကိုလည်း မဖြစ်စေအံ့။ ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းသည် ဆွမ်းစသော အာဟာရကို ငါ့အား မျှတခြင်း၊ အပြစ်မရှိခြင်း၊ ချမ်းသာစွာနေရခြင်းသည် ဖြစ်ပါအံ့-ဟူ၍ နှလုံးပြုကာ မှီဝဲသုံးဆောင်၏။

Food for a bhikkhu offered by laity

Reflecting properly, the bhikkhu takes alms-food. He does so not for enjoyment, not for vanity (in strength), not for improvement of the body and not for a better complexion, but only to sustain the physical body, to have just enough nourishment for maintaining life, to appease hunger and to carry out the Noble Practice of Purity. (He reflects thus:) By this alms-food, I shall remove the existing (lit., old) discomfort (of hunger) and shall prevent the arising of new discomfort (from immoderate eating). I shall have just enough nourishment to maintain life and to lead a blameless life in good health.

ALMS-GIVING *Dāna*

ဒါန - အလှူပေးခြင်း၊ လှူဒါန်းခြင်း၊ စွန့်ကြဲခြင်း။

မိမိ၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကို စွန့်ကြဲပေးကမ်းခြင်းသည် ဒါနမည်၏။

Giving away one's property to others for their welfare is alms-giving.

ANALYTICAL INSIGHT *Paṭisambhidā*

ပဋိသမ္ဘိဒါ - အရင်းအမြစ်သိအောင် ဖွေရှာစစ်ဆေးတတ်သောဉာဏ်၊
အစိတ်စိတ် စိစစ်စစ်ဆေးတတ်သောဉာဏ်။

ပဋိသမ္ဘိဒါ - ... ဆိုသည်မှာ-

- (၁) အတ္ထုပဋိသမ္ဘိဒါ-အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ထိုးထွင်း သိခြင်း၊
အကျိုးတရားကိုသိခြင်း။
- (၂) ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ-တရားသဘာဝကို အစိတ်စိတ်ဖွေရှာစိစစ်၍
ပါဠိကိုထိုးထွင်းသိခြင်း၊ အကြောင်းတရားကို သိခြင်း၊
- (၃) နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ-ဘာသာစကား တည်ဆောက်မှု သဒ္ဒါ
စည်းကမ်းနည်းလမ်းကို ထိုးထွင်းသိခြင်း၊
- (၄) ပဋိဘာန ပဋိသမ္ဘိဒါ-အတ္ထ၊ ဓမ္မ၊ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ သုံးမျိုးကို
အကျယ်ဝေဖန်၍ သိခြင်းတို့တည်း။

Discriminating knowledge

Analytical insight is of four kinds:

- (1) Analytical insight into the meaning and consequences of things-**attha paṭisambhidā**;
- (2) Analytical insight into the nature of the Doctrine, and the Pali language in which it exists and the origin of things-**dhamma paṭisambhidā**;
- (3) Analytical insight into the language, the grammar and the syntax of the language - **nirutti paṭisambhidā**;
- (4) Analytical insight into the nature of the above three knowledges-**patibhāna paṭisambhidā**.

ANGER *Dosa*

ဒေါသ - စိတ်ဆိုးခြင်း၊ အမျက်ထွက်ခြင်း။

ဒေါသသည် အမျက်ဆီးတတ်ဆုံးသော တရားဖြစ်သည်။

Anger is the most destructive agent.

See also HATRED.

ANIMOSITY *Āghāta*

အာဃာတ - ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု။

မည်သူ့ကိုမျှ ရန်ငြိုးမဖွဲ့ပါနှင့်။

Do not regard anyone with animosity.

ANNIHILATIONISM *Ucchedadit̥ṭhi*

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ - ဘဝပြတ်သည်ဟု ယူသောအယူ၊ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ-ဟုလည်း
ခေါ်သည်။

Belief that the physical and mental processes of a being will be altogether annihilated at death.

ASCETICISM *Tapa*

တပ - ဣန္ဒြေစောင့်စည်းခြင်း၊ အစရှိသော အကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း

ဣန္ဒြေစောင့်စည်းခြင်းသည် မင်္ဂလာတစ်ပါးဖြစ်သည်။

Religious practice, such as guarding the sense faculties.

ASPIRATION *Patthanā*

ပတ္တနာ - တောင့်တခြင်း၊ ဆုပန်ခြင်း၊ ပတ္တနာပြုခြင်း။

အင်္ဂါငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အဘိသိက်သွန်းပြီး မင်းသားကြီး
ဖြစ်သော မင်းသားသည် အိမ်ရှေ့မင်းအရာကို လည်းကောင်း၊
မင်းအဖြစ်ကို လည်းကောင်း တောင့်တနိုင်သကဲ့သို့ အင်္ဂါ(၅)ပါးနှင့်
ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည်လည်း အရဟတ္တဖိုလ်ကို တောင့်တနိုင်သည်။

Hope; wish

Being replete with the five factors, the eldest son of a king may aspire to become heir-apparent and later to become king. In the same way, a bhikkhu replete with the five factors may aspire to arahatship.

ASSEMBLY *Parisā*

ပရိသာ - အစုအဝေး ပရိသတ်။

ပရိသတ်လေးမျိုးရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ— ရဟန်းပရိသတ်၊ ရဟန်းမပရိသတ်၊ ယောက်ျားပရိသတ်၊ မိန်းမပရိသတ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

A gathering of people

The four kinds of assembly are: assemblies of bhikkhus, of bhikkhunis, of male lay disciples and of female lay disciples.

ASSEVERATION TRUTH *Saccakiriya*

သစ္စကိရိယ - သစ္စာဆိုခြင်း၊ တိုင်တည်ခြင်း။

မထေရ်ကြီးက “ဤသို့သော သစ္စာစကားကြောင့် ငါ၏ မယ်တော်ကြီးအား ကျန်းမာခြင်းသည် ဖြစ်စေသတည်း” ဟု သစ္စာစကား ဆို၏။

Declaration on oath.

The Elder said, “ By this asseveration(declaration) of truth, may my mother get well .”

ASSOCIATES OF ENLIGHTENMENT

Bodhipakkhiya dhamma

ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ - သစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သော အရိယမဂ္ဂ
အသင်းအပင်း ဝီရားများ။

ဗောဓိပက္ခိယတရားသည် အရေအတွက်အားဖြင့်-သတိပဋ္ဌာန်
၄-ပါး၊ သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး၊ ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး၊ ဣန္ဒြေ ၅-ပါး၊ ဗိုလ်
(ဗလ)၅-ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါးအားဖြင့် ၃၇-ပါး ရှိသည်။

Factors associated with enlightenment

The thirty-seven factors associated with the attainment of enlightenment are:

- (1) the four methods of steadfast mindfulness, satipathana;
- (2) the four supreme efforts, sammappadhāna;
- (3) the four bases of psychic potency, iddhipāda;
- (4) the five faculties, indriya;
- (5) the five powers, bala;
- (6) the seven factors of enlightenment, bojjhaṅga;
- (7) the eight constituents of the Path, maggaṅga.

ATTACHMENT *Rāga*

ရာဂ - တပ်မက်မှု။

ရာဂသုံးမျိုးရှိသည် -

- (၁) ကာမဘုံ၌ တပ်နှစ်သက်တတ်သော ကာမရာဂ၊
- (၂) ရူပဘုံ၌ တပ်နှစ်သက်တတ်သော ရူပရာဂ၊
- (၃) အရူပဘုံ၌ တပ်နှစ်သက်တတ်သော အရူပရာဂ၊

Attachment is of three kinds:

- (1) attachment to existence in the sensuous sphere;
- (2) attachment to existence in the Fine-material sphere and
- (3) attachment to existence in the Non-material sphere.

ATTENDANT *Kappiya*

ကပ္ပိယ - ရဟန်းတော်များအား ဝိနည်းတော်အရ အပ်စပ်အောင် ပြုလုပ်ပေးသူ။

One who sees to the propriety of things to be used by bhikkhus.

ATTENTION *Manasikāra*

မနသိကာရ - နှလုံးသွင်းမှု။

နှလုံးသွင်းကောင်းသောသူအား ကုသိုလ်တရား ဖြစ်ပွား၏။

Advertence, consideration

In one who has proper consideration merit arises.

AUSPICIOUSNESS *Maṅgala*

မင်္ဂလ - မင်္ဂလာ၊ မကောင်းမှုများကို ပယ်ဖျက်၍ ကောင်းမှုများကို တိုးပွားစေသောတရား။

လူနတ်ဗြဟ္မာတို့ ဆယ့်နှစ်နှစ်တိုင် ကြံစည်၍ မရနိုင်သော မင်္ဂလာတရားတော်ကို မြတ်စွာဘုရားသည် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန် ကျောင်းတော်၌ ဟောတော်မူပါသည်။

Blessing; the dhamma that dispels evil and promotes the growth of good

At the Jetavana monastery in Sāvatthi, the Buddha discoursed on the nature of auspiciousness which men and celestial beings had sought in vain for twelve years.

AUSTERITY PRACTICE *Dhutaṅga*

ဓုတင်္ဂီ - ကိလေသာကိုပယ်ရန် ကျင့်ခြင်း၊ ဓုတင်။

မိမိကိုယ်၏ သက်သာမှုကို မကြည့်ဘဲ ဆင်းရဲပင်ပန်းခံ၍ ကိလေသာကို ပယ်စွန့်ရန်နှင့် တရားကျင့်မှုတို့၌ တိုးတက်မှုရရှိရန် တင်းကျပ်စွာ ကျင့်ခြင်း ၁၃-မျိုးအနက် တစ်ခု သို့မဟုတ် ပို၍ ကျင့်နိုင်သည်။ လူသိများသော ဓုတင်အကျင့်မှာ တော၌ နေ၍ ကျင့်ခြင်း၊ ဆွမ်းခံရသော ဆွမ်းကိုသာ ဘုဉ်းပေးခြင်း၊ စွန့်ပစ်အဝတ် အပိုင်းအစဖြင့်ချုပ်သော သင်္ကန်းကို ပတ်ဆင်ခြင်း၊ သင်္ကန်းသုံးထည် ကိုသာ ဝတ်ရုံခြင်း တို့ဖြစ်သည်။

Practice leading to the eradication of defilements.

Scrupulous observance of one or more of thirteen kinds of austere practices, which are denoted by self-denial and austere regimen, are practised to dispel evil and remove hindrances to spiritual progress.

The more important ones are: dwelling in a forest, taking only food one receives on the alms-round, wearing robes made out of rags collected from a dust heap, and confining oneself to the use of only three robes.

BANNER *Dhaja*

●● - တံခွန်၊ အောင်လံ၊ အလံ။

ငါ၏ အောင်လံတံခွန်ကို ကြည့်ရှုသည်ရှိသော် ကြောက်ရွံ့ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်လက် ခက်တရော်ရှိခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ကြက်သီးမွေးညင်းထခြင်းသည် လည်းကောင်း ကင်းပျောက်လိမ့်မည်။

Flag; streamer; pennant

"If you look up at the crest of my banner, any fear, panic and creeping of the flesh that may have arisen will be overcome."

BEARER OF THE SCRIPTURES *Tipitakadhara*

တိပိဋကဓရ - ပိဋကသုံးပုံကို နှုတ်ငုံဆောင်ထားသူ။

မြန်မာပြည်၌ ပိဋကသုံးပုံကို နှုတ်ငုံဆောင် ထားသည့် တိပိဋကဓရဘွဲ့တံဆိပ်ရရှိသူ ရဟန်းတော်များ ၆-ပါး ရှိသည်။

A learned monk who has memorized the entire Tipitaka scriptures.

In Myanmar, so far there are six bhikkhus who are holders of the **Tipitakadhara** Title.

See also Treasurer of the DHAMMA.

BEAUTIFYING BY APPLYING UNGUENTS

Gandha maṇḍana

ဂန္ဓမဏ္ဍန - အမွှေး, နံ့သာ ခြယ်လှယ်ခြင်း။

ဥပုသ်စောင့်ခြင်းသည် ကာမဂုဏ်တွယ်တာမှု လောဘကို ပယ်သတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အမွှေးနံ့သာခြယ်ခြင်းသည်တို့သည် ကာမဂုဏ် အကြောင်းခံသည်။ ထိုအကြောင်းခံ အားလုံးကို ဥပုသ်သီလမယူမီ ကြိုတင်၍လည်း မပြုလုပ်ရပါ။

Making oneself beautiful by applying unguents
Observing the precepts is abandoning sensual desire. Application of unguents, etc, stems from sensual desire. One should avoid beautifying oneself even before taking the precepts.

BEGGING SOMEONE'S PARDON *Khamāpana*

ခမာပန - သည်းခံစေခြင်း၊ တောင်းပန်ခြင်း၊ ကန်တော့ခြင်း။

ကာယကံပြစ်မှု ဝစီကံပြစ်မှု တစ်ခုခုကို ပြုမိပါက မိမိပြစ်မှား မိသောသူအား တောင်းပန်မှု ကန်တော့မှုကို ပြုရမည်ဟု မြတ်ဗုဒ္ဓက ဆုံးမခဲ့သည်။ တောင်းပန်ခြင်း၊ ကန်တော့ခြင်းကို ပြုလိုက်သဖြင့် မိမိပြစ်မှားမိသော အပြစ်များ ပပျောက်ငြိမ်းအေး သွားနိုင်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် အခါကြီး ရက်ကြီးများ၌ မိဘ ဘိုးဘွား ဆရာသမား သက်ကြီးဝါကြီးသူတို့အား ပစ္စည်းဝတ္ထုဖြင့် ကန်တော့မှု ပြုကြသည်။ အစဉ်အလာကောင်းအရ ထိုသို့ ကန်တော့လိုက်ခြင်းဖြင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာ မင်္ဂလာများကို ရရှိရုံသာမက ပြစ်မှု တစ်စုံတစ်ခု

ရှိနေပါကလည်း ပပျောက် ငြိမ်းအေးသွားတော့သည်။ မိမိအပြစ်ကို ဖွင့်ဟဝန်ခံ၍ တောင်းပန်ခြင်းသည် ကြီးပွား တိုးတက်ကြောင်း ဖြစ်၏။

Asking forgiveness, paying homage

The Buddha taught that a person who commits an offence against someone, either bodily or verbally, should beg his pardon or make obeisance to alleviate the offence. Myanmar Buddhists traditionally pay homage to their grandparents, parents, teachers and elders on auspicious occasions and festive days, such as Full Moon Day of Wazo and Full Moon Day of Thadingyut. They retain this good tradition and believe that by doing so, they can gain benefits and be absolved of any offence they might have committed. Owning up to an offence and asking forgiveness promote prosperity.

BELIEF IN ANNIHILATIONISM *Vibhavadiṭṭhi*

ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ – ဘဝပြတ်၏ ဟူသောအယူ၊ ဥဇ္ဈေဒဒိဋ္ဌိဟုလည်းခေါ်သည်။

Belief that the physical and mental processes of a being will be altogether annihilated at death.

Same as Annihilationism.

BELIEF IN ETERNALISM *Bhavadiṭṭhi*

ဘဝဒိဋ္ဌိ – ဘဝမြဲ၏ ဟူသောအယူ၊ သဿတဒိဋ္ဌိ- ဟုလည်း ခေါ်သည်။

Belief that the physical and mental processes of a being will exist eternally.

BEWILDERMENT *Moha*

မောဟ - အမှန်တရားကို မသိမှု၊ တွေဝေမှု။

လွတ်မြောက်မှု တရားမှန်ကို အမှန်အတိုင်း မမြင်အောင် ဖုံးလွှမ်းခြင်း သဘောသည် မောဟ၏ အမှတ်အသား လက္ခဏာ ဖြစ်သည်။

Delusion; stupidity

Ignorance or **incapability** of distinguishing right from wrong

Bewilderment has the characteristic of concealing the true path to liberation.

BIRTH *Jāti*

ဇာတိ - ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ တစ်ခုသောဘဝ၌ ရုပ်နာမ်တို့၏ ရှေးဦးစွာဖြစ်ခြင်း။

အတိတ်ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ဖြစ်၏။

The coming into existence of physical and mental phenomena, the conception, the arising in new form, the appearance of the aggregates (khandha).

Birth arises due to past action (kamma).

BODILY ENTITY *Sakkaya*

သက္ကာယ - ထင်ရှားရှိသောကိုယ်၊ ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာငါးပါး၊
(သက္ကာယဒိဋ္ဌိလည်းရှု)

သက္ကာယ- ဟူသည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတည်း။

The palpable physical and mental aggregates in
a sentient being

Sakkaya means the five aggregates of Clinging.

See also ILLUSION OF SELF.

BODY**(1) *Atta***

အတ္တ - အထည်ကိုယ်၊ အတ္တဘော။

ထိုသူသည် မိမိကိုယ်ကို ရိုက်ထု၍ ရိုက်ထု၍ ငိုကြွေး၏။

Physical body

He was wailing with anguish and all the while
beating his body.

See also MINE, SELF.

BODY**(2) *Kāya***

ကာယ - ခန္ဓာကိုယ်။

ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိခန္ဓာကိုယ်၌
ကိုယ်ဟူ၍ အဖန်တလဲလဲ ရှုမှတ်၏။

The aggregates of physical phenomena

The bhikkhu keeps his mind steadfastly on the
body (kāya) with diligence.

BODY CONSCIOUSNESS *Kāyaviññāṇa*

ကာယဝိညာဏ - ကာယဝိညာဏ်၊ ထိသိစိတ်။

ကာယပသာဒကိုလည်းကောင်း၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို လည်းကောင်း
အစွဲပြု၍ ထိသိစိတ်အစဉ် ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။

Being conscious of bodily contact

Dependent on body sensitivity and tangible
object, body-consciousness arises.

BOND *Gantha*

ဂန္ထ - တုပ်နှောင်ခြင်း၊ တုပ်နှောင်တတ်သောတရား။

တုပ်နှောင်တတ်သော တရားလေးပါးရှိသည် -

(၁) အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ - သူတစ်ပါး စည်းစိမ်ကို
မတရားလိုချင်မှု လောဘ။

(၂) ဗျာပါဒကာယဂန္ထ - သူတစ်ပါးကို ပျက်စီးစေ
လိုမှု ဒေါသ။

(၃) သီလဗ္ဗတပရာမာသ ကာယဂန္ထ - အကျင့်သီလ၌
အယူမှားမှု ဒိဋ္ဌိ။

(၄) ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ - ဤအယူသည်သာ
မှန်၏-ဟု စွဲမြဲစွာယူခြင်း
ဒိဋ္ဌိ။

Factor that ties up

There are four bonds:

- (1) bond of covetousness, i.e., desiring to possess others' property wrongfully, *abhijjhā kāyagantha*;
- (2) bond of ill will; i.e., wishing to destroy others, *byāpādakāyagantha*;
- (3) bond of wrong view regarding practice of morality, *sīlabbata parāmāsa-kāyagantha*;
- (4) bond of wrong view that firmly holds 'only this is true,' *idaṃsaccābhinivesakāyagantha*.

BONE RELICS *Sarira dhātu*

သရီရဓာတု - ကိုယ်တော်မှဖြစ်သော ဓာတ်တော်။

မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံရာတွင် ကိုယ်တော်မှ ကြွင်းကျန်ရစ်သော အရိုးဓာတ်တော်များကို ခေါ်သည်။ ပမာဏအားဖြင့် မုန်ညှင်းစေ့မှ ပဲနောက်စေ့တစ်ခြမ်းအထိ အရွယ်အစားအပြားပြားရှိသည်။ ထို့ပြင် မပြိုကွဲနိုင်သော အသမ္ဘိန္ဒ ဓာတ်တော်ကြီး ခုနစ်ဆူလည်း ရှိသေးသည်။ ယင်းတို့မှာ သင်းကျစ်တော်၊ ညှပ်ရိုးတော် နှစ်ဆူနှင့် စွယ်တော်လေးဆူတို့ဖြစ်သည်။

The remains of the Buddha after his passing away and cremation.

Bone relics consist of small pieces of bones ranging in size from a mustard seed to half a kidney bean as well as the seven larger imperishable pieces. namely, the upper forepart of the skull, two collar bones and four eye-teeth.

BUDDHA**(1) *Buddha***

ဗုဒ္ဓ - မြတ်စွာဘုရား၊ သစ္စာလေးပါးကို ကိုယ်တိုင် သိသူ၊ ကိုယ်တိုင်သိသည့်အတိုင်း သတ္တဝါတို့အားလည်း သိအောင် ဟောကြားနိုင်သူ။

The Fully-Enlightened; Knower of the Four Ariya Truths who can make others understand them as he himself has understood

BUDDHA**(2) *Buddha***

ဗုဒ္ဓ - ဘီစီ ၆၂၃-ခုနှစ်တွင် ကပ္ပိလဝတ္ထုမြို့တော်၌ ခမည်းတော် သုဒ္ဓေါဒနမင်း မယ်တော် သီရိမဟာမာယာဒေဝီတို့မှ ဖွားမြင်တော် မူသည်။ သကျသာကီဝင်မင်းမျိုးဖြစ်သည်။ သက်တော် ၁၆-နှစ် တွင် ဒေဝဒဟမြို့တော်မှ ဘဒ္ဒကမ္ဘာ ယသောဓရာဒေဝီနှင့် လက်ထပ်၍ ထီးနန်းစည်းစိမ် ခံစားတော်မူသည်။ သက်တော် ၂၉-နှစ် တွင် သားတော်ရာဟုလာ မွေးဖွားခဲ့သည်။ ထိုနေ့မှာပင် တောထွက်တော်မူခဲ့၍ ဥရုဝေလ တောအုပ်၌ ၆-နှစ်တိုင်တိုင် ဒုက္ကရစရိယာ အကျင့်ကို ကျင့်ခဲ့သည်။ သက်တော် ၃၅-နှစ်တွင် ဂယာမြို့အနီး ဗောဓိမဏ္ဍိုင်၌ လောကသုံးပါးတွင် အတုမရှိ မြင့်မြတ်သော သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူခဲ့သည်။ ၄၅-ဝါ ကာလပတ်လုံး တရားတော်များကို လှည့်လည် ဟောကြားတော်မူခဲ့ပြီး သက်တော် ၈၀-အရွယ်တွင် ကုသိနာရံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူ ခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓသည် သတ္တဝါများ စီးပွားချမ်းသာအကျိုးငှာ ပွင့်ပေါ်တော်
မူလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

မြတ်ဗုဒ္ဓကို ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်ပါ၏။

He was born in Kapilavatthu in 623 B.C. His parents were King Suddhodana and Queen Mahā Māyā of Sakyan Clan. At the age of Sixteen, he married Bhaddakancana Yasodharā of Devadaha City and took the royal throne. At the age of twenty-nine, he got a son and named him Rāhulā. On the day his son was born, he renounced the world and wandered about in Uruvela grove, searching for the ultimate Truth from various teachers. For six long years he practised the Dukkharacariyā, the difficult practice which no ordinary person can undertake. At the age of thirty-five, he attained full Enlightenment at the foot of the Bodhi Tree near the town of Gayā. He taught the dhamma for forty-five years of Buddhahood and at the age of eighty, he realized Parinibbāna at Kusināra.

For the welfare of all living beings, the Buddha appeared in this world.

I take refuge in the Buddha.

BUDDHA'S DAILY ROUTINE *Buddha kicca*

ဗုဒ္ဓကိစ္စ - ဘုရားရှင်တို့၏ အလုပ်ကိစ္စ၊ ဘုရားရှင်တို့ နေ့စဉ် ပြုလုပ်နေကျ ကိစ္စ။

မြတ်စွာဘုရားသည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်တော်မူ၍ ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို

တစ်နေ့တာ ကာလပတ်လုံး မနေမနား ကြိုးစားပြုလုပ်တော်မူသည်။
ဘုရားရှင် နေ့စဉ် ပြုလုပ်နေကျ လုပ်ငန်းစဉ်မှာ (၅)မျိုး ရှိသည်-

- (၁) ဆွမ်းမဘုဉ်းပေးမီ ပြုလုပ်သော ပုရောဘတ္တကိစ္စ၊
(နံနက်ပိုင်း လုပ်ငန်းစဉ်)
- (၂) ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီး နောက်ပိုင်းအချိန်၌ ပြုလုပ်သော
ပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စ၊ (နေ့လယ်ပိုင်း လုပ်ငန်းစဉ်)
- (၃) ညဉ့်ဦးယံ၌ ပြုလုပ်သော ပုရိမယာမကိစ္စ၊ (ညဉ့်ဦးယံ
လုပ်ငန်းစဉ်)
- (၄) သန်းခေါင်ယံ၌ ပြုလုပ်သော မဇ္ဈိမယာမကိစ္စ၊
(သန်းခေါင်ယံလုပ်ငန်းစဉ်)
- (၅) မိုးသောက်ယံ၌ ပြုလုပ်သော ပစ္ဆိမယာမကိစ္စ၊
(မိုးသောက်ယံ လုပ်ငန်းစဉ်)

Using his omniscient powers, the Buddha viewed the whole world throughout the course of the day and made strenuous efforts for the welfare of all beings.

The Buddha's daily routine is of five parts:

- (1) performance of duty before meal, purebhatta kicca, (morning duty);
- (2) performance of duty after the meal, pacchābhatta kicca, (afternoon duty);
- (3) performance of duty in the first watch of the night, purimayāma kicca, (first-watch-of-the-night duty);
- (4) performance of duty in the midnight watch, majjhimayama kicca, (midnight-watch-of-the-night duty); and

(5) performance in the last watch of the night, *pacchimayāma kicca*. (last-watch-of-the-night duty).

BUDDHA IMAGE *Buddha paṭimā*

ဗုဒ္ဓပဋိမာ - ဘုရားရုပ်တုတော်၊ ဘုရားဆင်းတုတော်၊ ဘုရားပုံတော်။

မြတ်စွာဘုရားသည် လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါ အားလုံး၏ ကျေးဇူးအကြီးမားဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်မြတ် ဖြစ်သည်။ အစဉ်သတိရနေထိုက်သူ အလေးဂရု ပြုထိုက်သူ မြတ်နိုးပူဇော်ထိုက်သူ ဖြစ်သည်။ ကျေးဇူး အကြီးမားဆုံး အလေးဂရု ပြုထိုက်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်မြတ် ဖြစ်သောကြောင့်ပင် မြတ်စွာဘုရားကို အစဉ်သတိရနေစေရန် ရုပ်တုတော် ပြုလုပ်၍ ဥဒ္ဓိဿကစေတီအနေဖြင့် ကိုးကွယ်အပ်၏၊ ပူဇော်အပ်၏၊ ရှိခိုးအပ်၏။ ရုပ်တုတော်ကို ရှိခိုးပူဇော်မှု၌ စိတ်စေတနာ ထက်သန်လျှင် ထက်သန်သလောက် သက်တော်ထင်ရှား မြတ်စွာဘုရားနှင့်မခြား ကြီးမားများပြားသော ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ရရှိနိုင်သည်။

Likeness of the Buddha; statue of the Buddha

The Buddha is the greatest benefactor of all living beings including men and devas. He is one who should always be remembered, revered and paid homage to. Because he is the greatest benefactor and the most homage-worthy, to enable one to have him always in one's mind one should make an image of the Buddha and have it worshipped as the Uddissa

Cetiya. In performing the act of veneration, depending on the degree of one's sincerity and keenness, one can have as much benefit as one would gain by paying homage to the living Buddha.

BUDDHA-TO-BE *Bodhisatta*

ဗောဓိသတ္တ - ဗောဓိသတ်၊ ဘုရားအလောင်း၊ ဘုရား ဖြစ်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်။

ဘုရားလောင်း (၃)မျိုးရှိသည် -

- (၁) ပညာဓိကဗောဓိသတ္တ - ပညာလွန်ကဲ၍ ၄-သင်္ချေ နှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်းမျှ ပါရမီဖြည့်ရသော ဘုရား အလောင်း၊
- (၂) သဒ္ဓါဓိကဗောဓိသတ္တ - သဒ္ဓါလွန်ကဲ၍ ၈-သင်္ချေ နှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်းမျှ ပါရမီဖြည့်ရသော ဘုရား အလောင်း၊
- (၃) ဝီရိယာဓိကဗောဓိသတ္တ - ဝီရိယလွန်ကဲ၍ ၁၆-သင်္ချေ နှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်းမျှ ပါရမီဖြည့်ရသော ဘုရား အလောင်း။

Future Buddha; one destined to become a Buddha

There are three types of Bodhisatta;

- (1) The Bodhisatta, who for four asaṅkheyyas and one hundred thousand aeons, fulfils the practice of

Perfection, *pāramī*, with Wisdom predominating, *paññādhikabodhisatta*;

(2) The Bodhisatta, who for eight *asaṅkheyyas* and one hundred thousand aeons, fulfils the practice of Perfection, *pāramī*, with Conviction, *saddhā* predominating, *saddhādhikabodhisatta*; and

(3) The Bodhisatta, who for sixteen *asaṅkheyyas* and one hundred thousand aeons, fulfils the practice of Perfection, *pāramī*, with Endeavour predominating, *vīriyādhikabodhisatta*.

BURDEN *Bhāra*

ဘာရ - ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး။

စင်စစ်အားဖြင့် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဟူသည် ခန္ဓာ ငါးပါးပင်ဖြစ်၏။ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို ထမ်းဆောင်သူဆိုသည်မှာ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါကိုပင် ဆိုလိုသည်။ လောကတွင် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်သော ခန္ဓာ ငါးပါးကို ရယူခြင်းသည် ဒုက္ခကိုရယူခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ချမ်းသာ သုခ ဟူသည်မှာ ခန္ဓာငါးပါး ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို စွန့်လွှတ်နိုင်သော ဘုရားရဟန္တာအဖြစ်ပင် ဖြစ်သည်။

The five aggregates (*khandha*) are in reality what constitute a burden. The bearer of the burden is no one but the person or being himself in question, for the five aggregates which embody existence in effect makes him the bearer of the burden. Well-being, therefore, is being free of the burden, the state of happiness achieved by the Buddhas and the arahats.

CELESTIAL BEING *Deva*

ဒေဝ- နတ်။

နတ် (၃)မျိုးရှိသည်-

(၁) သမ္မုတိဒေဝ-သမ္မုတိနတ် (မင်း၊ မိဖုရား-စသည်)

(၂) ဥပပတ္တိဒေဝ-ဥပပတ္တိနတ် (နတ်၊ ဗြဟ္မာ)

(၃) ဝိသုဒ္ဓိဒေဝ-ဝိသုဒ္ဓိနတ် (မြတ်စွာဘုရား)

Deity; god; lord

There are three kinds of deva:

- (1) rulers by popular acclaim such as kings and queens. **Sammutideva**;
- (2) deities reborn as grown-ups; -i.e., celestial gods and brahmas, **Upapattideva**;
- (3) the pure One, i.e., the Buddha, **Visuddhideva**.

CELESTIAL EAR - See HIGHER PSYCHIC POWER.

CELESTIAL EYE - See HIGHER PSYCHIC POWER.

CELESTIAL FLOWER *Mañjūsaka*

မဉ္ဇူသက - မဉ္ဇူသကနတ်ပန်း။

ဂန္ဓမာဒနတောင်ပေါ်ရှိ လိုဏ်ဂူများအတွင်း နေတိုင်ကြသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်တို့သည် လပြည့်၊ လကွယ်၊ ဥပုသ်နေ့တို့၌ မဉ္ဇူသက ပန်းပင်ရင်းဝယ် စည်းဝေး၍ ဥပုသ်ပြုကြမြဲ ဖြစ်သည်။

Sweet divine flower

Solitary Buddhas, i.e., paccekabuddhas, who sojourn in the grottoes of the Gandhamādana mountain, regularly congregate at the foot of the fragrant

mañjūsaka celestial flower tree on fullmoon and new moon days to recite the monastic disciplinary code.

CELESTIAL REALM *Deva loka*

ဒေဝလောက - နတ်ပြည်။

နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်ရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ-- ဓာတုမဟာရာဇ်၊ ကာဝတိယာ၊ ယာဓာ၊ တုသိတာ၊ နိမ္မာနရတီ၊ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ-တို့ဖြစ်သည်။

The six planes or abodes of celestial beings forming the celestial realm are as follows : -

- (1) *Cātumahārājika*-where the four great deva kings reside;
- (2) *Tāvatisā*-where the thirty-three selfless volunteers led by Magha were reborn; home of Sakka, king of the gods;
- (3) *Yāmā*-where there is complete happiness;
- (4) *Tusitā*-the plane of celestial beings who take delight in their pleasures;
- (5) *Nimmānarati*-plane of those who delight in the creation of things of pleasure;
- (6) *Paranimmitavasavatti*-the plane of those who have their wishes catered to by others.

CHARACTERISTIC *Lakkhaṇa*

လက္ခဏ - အမှတ်အသား၊ လက္ခဏာ။

လက္ခဏာရေး သုံးပါးမှာ- ရုပ်နာမ်တရား တို့၏ မမြဲခြင်း (အနိစ္စလက္ခဏာ)၊ ဆင်းရဲခြင်း (ဒုက္ခလက္ခဏာ)နှင့် အစိုးမရခြင်း၊ အတ္တမဟုတ်ခြင်း(အနတ္တလက္ခဏာ)တို့ ဖြစ်သည်။

Mark; sign.

The three characteristics inherent in a sentient being are;

- (1) impermanence, **anicca**;
- (2) suffering or unsatisfactoriness, **dukkha**; and
- (3)- the uncontrollable and non-self nature, **anatta**.

CHARITY *Dāna*

ဒါန - စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းခြင်း။

စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်းသည် ဒါန မည်၏။ ကံ,ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်ပြီး မလှူမီ, လှူဆဲ, လှူပြီး အချိန်သုံးမျိုးလုံး၌ ထက်သန်ဝမ်းမြောက်မှုရှိသော အလှူသည် အကျိုးကြီးသော အလှူဒါန မည်၏။

ပေးကမ်းခြင်းသည် သူချစ်ဆေးဖြစ်၍ ကောင်းကျိုးမှန်သမျှကို ပြီးစေနိုင်၏။

Giving away as a gift or donation is **dāna**. If one gives with a firm belief in **kamma** and its results, and if one does so with keenness and a feeling of joy at the time of giving and also before and after, that gift is indeed a great gift. Charity is like a love philtre and brings all kinds of benefit.

CHARITY OF THE VIRTUOUS *Sappurisa dāna*

သပ္ပုရိသဒါန - သူတော်ကောင်းများ၏ အလှူဒါန။

သပ္ပုရိသဒါန (၅)မျိုး-

- (၁) သဒ္ဓါဒါန-ကံ,ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်၍ ပေးလှူခြင်း၊
- (၂) သက္ကစ္စဒါန-ရိသေစွာလှူခြင်း၊

- (၃) ကာလဒါန-အချိန်ကာလ အားလျော်စွာ လှူခြင်း၊
- (၄) အနဂ္ဂဟိတဒါန-ငြိကပ်တွယ်တာမှုကင်း၍ လှူဒါန်းခြင်း၊
- (၅) အနုပဟစ္စဒါန-မိမိနှင့် သူတစ်ပါးကို မထိခိုက်စေဘဲ လှူခြင်း။

There are five aspects of charity performed by the virtuous.

- (1) Charity based on the belief in kamma and its results, **saddhadāna**;
- (2) Charity given with respect and reverence, **sakkaccadāna**;
- (3) Charity performed at an appropriate time, **kāladāna**;
- (4) Charity devoid of clinging and attachment, **anaggahitadāna**,
- (5) Charity that does not harm oneself nor anyone else, **anupahaccadāna**.

CLAIRAUDIENCE-See HIGHER PSYCHIC POWER.

CLAIRVOYANCE-See HIGHER PSYCHIC POWER.

CLINGING *Upādāna*

ဥပါဒါန - ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှု။

ဥပါဒါန်(၄)မျိုး-

- (၁) ကာမဂုဏ်တို့၌ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု၊
- (၂) အယူဝါဒတို့၌ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု၊
- (၃) အကျင့်သီလတို့၌ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု၊
- (၄) အတ္တဝါဒတို့၌ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု။

Strong attachment

The four kinds of Clinging are:-

- (1) Clinging to sense-desire;
- (2) Clinging to wrong view;
- (3) Clinging to wrong view of the practice of Morality; and
- (4) Clinging to the view that there is atta, self, soul, or ego.

CLOSED FIST OF A TEACHER *Ācariyamutthi*

အာစရိယမုဋ္ဌိ - ဆရာ ဆုပ်ကိုင်ထား ထိမ်ချန်ထားသော အတတ်ပညာ၊ အယူအဆ (ဆရာလက်ဆုပ်)။

ဆရာလက်ဆုပ်ဆိုသည်မှာ- အရွယ်ကြီးရင့်၍ သေခါနီးမှ အရင်းနှီးဆုံး တပည့်အား ပြောပြဖို့ရာ သိုဝှက်ထား ချန်ထားသော ဆရာ၏ လက်ဆုပ်လက်ကိုင် အတတ်ပညာ အယူဝါဒ ဖြစ်သည်။

Closed fist of a teacher is a term for some knowledge or skill which is deliberately kept back by a teacher who intends to reveal it only when he is near death.

COLLECTIONS *Nikāya*

နိကာယ - အပေါင်း၊ နိကာယ်။

မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသော ဒေသနာအားလုံးကို ပထမသင်္ဂါယနာတင်ပွဲ၌ ပဉ္စနိကာယ်ခေါ် နိကာယ်ငါးရပ်အဖြစ် အောက်ပါအတိုင်း ပိုင်းခြားထားရှိသည်-

- (၁) ရှည်လျားသော သုတ်အပေါင်းအစု (ဒီဃနိကာယ်)၊
- (၂) မရှည်လွန်း၊ မတိုလွန်းသော အလတ်စားဖြစ်သော သုတ်အပေါင်းအစု (မဇ္ဈိမနိကာယ်)၊

- (၃) အကြောင်းအရာ စသည်အလိုက် စပ်လျဉ်းရာ သုတ်အပေါင်းအစု (သံယုတ္တနိကာယ်)၊
- (၄) တရားများကို တစ်ပါးစုမှ တစ်ဆဲ့တစ်ပါးစုအထိအသီးအသီး စုပေါင်းဖော်ပြထားသော တရားအပေါင်းအစု (အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်)၊
- (၅) သေးငယ်သော သုတ်အပေါင်းအစု(ခုဒ္ဒကနိကာယ်)။
ပိဋကလည်းရှု။

The teachings of the Buddha were divided into five collections called Pañcanikāya by the arahats during the First Buddhist Council.

They are:

- (1) Collection of long Discourses, **Dighanikāya**;
- (2) Collection of medium - length Discourses, **Majjhimanikāya**;
- (3) Collection of groups of connected Discourses, **Saṃyuttanikāya**;
- (4) Collection of numerically graduated Discourses, **Aṅguttaranikāya**; and
- (5) Collection of shorter, i.e., the remaining Discourses, **Khuddakanikāya**.

COMMENTARY *Aṭṭhakathā*

အဋ္ဌကထာ - အဋ္ဌကထာကျမ်းစာ၊ ပါဠိတော်၏ အနက်ကို ဖွင့်သောကျမ်း ပါဠိတော်၏ အဖွင့်စကား။

A treatise which comments on the words and meanings of Pali Texts.

COMPANIONS IN THE PRACTICE OF DHAMMA *Sahadhammika*

သဟဓမ္မိက - သီတင်းသုံးဖော်။

အယူသီလတူမျှစွာ အတူတကွ ကျင့်သုံးနေထိုင် သူများကို သီတင်းသုံးဖော်ဟု ခေါ်သည်။ သီတင်းသုံးဖော် ငါးဦးဆိုသည်မှာ- တိက္ခ၊ တိက္ခနီ၊ သိက္ခမာန၊ သာမဏေရ၊ သာမဏေရီ-တို့ ဖြစ်သည်။

Companions in the practice of Dhamma.

The five companions in the practice of dhamma are; (1) bhikkhus; (2) bhikkhunīs; (3) probationary bhikkhunīs; (4) male novices; and (5) female novices.

COMPASSION *Karuṇā*

ကရုဏာ - သနားကြင်နာခြင်း၊ သနားညှာတာခြင်း။

ဆင်းရဲသော သတ္တဝါများကို သနားကြင်နာရမည်၊ ကရုဏာထားရမည်။

One must have compassion on miserable beings.

COMPOSITION *Gantha*

ဂန္ထ - သီကုံးခြင်း၊ ထုံးဖွဲ့ခြင်း။

ရေးဖွဲ့ထားသော စာပေ၊ ကျမ်းဂန်၊ ပိဋကစာပေ။

Literature; the canons; Buddhist scriptures.

See also BOND.

COMPREHENSION *Sampajañña*

သမ္ပဇည - သမ္ပဇဉ်၊ ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့် သိမှု၊ ပညာ။

မည်သည့် အလုပ်မျိုးမဆို ပြုလုပ်တိုင်း ပြုလုပ်တိုင်း
သတိသမ္ပဇဉ် ရှိရမည်။

Full knowledge.

Whatever one does should be done with mindfulness and comprehension.

CONCEIT *Māna*

မာန- မာန်၊ ထောင်လွှားခြင်း။

လူတို့သည် ငါသာလျှင် မြတ်၏-ဟု ထောင်လွှားကြသည်။

Pride, arrogance.

People tend to get conceited, thinking themselves to be superior to others.

CONCENTRATION *Samādhi*

သမာဓိ-တည်ကြည်မှု၊ အာရုံတစ်ခုတည်း၌ စိတ်တည်နေမှု။

အာရုံတစ်ခုတည်း၌ တည်နေမှု၊ ဧကဂ္ဂတာကို သမာဓိ-ဟု
ခေါ်သည်။

Fixity of mind.

The one-pointedness of mind on a single object, **ekaggata**, is called concentration.

CONDITIONED *Saṅkhata*

သင်္ခတ - ပြုပြင်ခံရသော တရား။

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားသည်ကား- ကံ, စိတ်, ဥတု,
အာဟာရ-တည်းဟူသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ပြုပြင်
ခံရသော တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

Formed; compounded.

The five aggregates, the complex of mind and matter, are conditioned by four factors; (1) volitional action, **kamma**; (2) mind, **citta**; (3) temperature, **utu**; and (4) nutriment, **ahāra**.

CONDITIONED PHENOMENA *Saṅkhāra*

သင်္ခါရ - ပြုပြင်ခံရသော တရား။

ခပ်သိမ်းသော သင်္ခါရတရားတို့သည် မတည်မြဲကုန်။

All conditioned phenomena are impermanent.

See also VOLITIONAL ACTIVITY.

CONDITIONS FOR SUCCESS *Sampatticakka*

သမ္ပတ္တိစက္က - သမ္ပတ္တိစက်၊ အလိုရှိသမျှ ပြည့်စုံစေနိုင်သောအခြေခံ တရားများ။

စီးပွားချမ်းသာ၊ အောင်မြင်ကျော်ကြားခြင်း စသည်တို့ ပြည့်စုံမှု အတွက် အခြေခံ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သောကြောင့် ပတိရူပဒေသဝါသ စသော လေးပါးကို သမ္ပတ္တိစက်-ဟု ခေါ်သည်။ ထိုစက်လေးမျိုးနှင့် ပြည့်စုံသူသည် အချိန်တိုအတွင်းမှာပင် စီးပွားရေး စသည်၌ အောင်မြင်သူ ဖြစ်ရ၏။ စီးပွားဥစ္စာ အခြံအရံ အကျော်အစောများဖြင့် ပေါ်လွင်ထင်ရှားသူ ဖြစ်ရ၏။

သမ္ပတ္တိစက်လေးမျိုး -

- (၁) ပတိရူပဒေသဝါသ- စီးပွားရေး၊ ဘာသာရေး စသည် အောင်မြင်တိုးတက်နိုင်သော အရပ်ဒေသ၌ အခြေချ နေထိုင်ရခြင်း၊

- (၂) သပ္ပာယ်သုတေသနိယ - ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းနှင့် ပညာရှင် မိတ်ဆွေကောင်း အပေါင်းအသင်းများ ရှိရခြင်း၊
- (၃) အတ္တသမ္မာပဏိဓိ - မိမိကိုယ်ကို လူတော်လူကောင်း ဖြစ်အောင် ကောင်းစွာ ပြုပြင်ပေးရခြင်း၊
- (၄) ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတာ - ရှေ့ပိုင်းကာလ ရှေးရှေးဘဝက ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးခဲ့သော ကောင်းသော လုပ်ဆောင်မှုများရှိရခြင်း။

ထိုသမ္ပတ္တိစက်တို့တွင် ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတာစက်နှင့် ပြည့်စုံမှုသည် အဓိကအကျဆုံး ဖြစ်သည်။ ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတာစက်နှင့် ပြည့်စုံပါမှ ပတိရူပဒေသအရပ်၌ နေထိုင်ခွင့် ရရှိနိုင်သည်။ သူတော်ကောင်းနှင့် မိတ်ဆွေကောင်း အပေါင်းအသင်း ရရှိနိုင်သည်။ ပညာရှင်မိတ်ဆွေကောင်းနှင့် ပေါင်းသင်းပြီး ကြီးပွားချမ်းသာရေး နည်းစနစ် ရရှိသူမျိုး ဖြစ်မှလည်း မိမိကိုယ်ကို လူတော်လူကောင်း ဖြစ်အောင် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းနိုင်သည်။

သို့ဖြစ်၍ လောကီ၊ လောကုတ္တရာ ကြီးပွားတိုးတက်ရေး၌ ဘက်စုံအောင်မြင်သူ တစ်ယောက်ဖြစ်ရန် အခြေခံအကြောင်းရင်း ဖြစ်သော ကောင်းမှုလုပ်ငန်းများကို ကြိုးပမ်းအားထုတ်ကြရပေသည်။

Conditions for achieving one's objective.

For achieving material success and fame, four conditions are necessary. When these four conditions are present, success in terms of prosperity, fame and following is attained within a short period of time.

The four conditions are:

- (1) living in a place which is favourable for the attainment of prosperity and merit, **paṭirupadesavāsa**;
- (2) association with wise and noble persons, **sappurisupanissaya**;
- (3) living an honest life and striving for self improvement, **attasammāpaṇidhi**;
- (4) having accumulated good deeds done previously, **pubbecakatapuññatā**.

Of these, the last condition is vital because being endowed with it will contribute towards fulfilment of the remaining conditions.

CONSCIOUSNESS *Viññāṇa*

ဝိညာဏ - သိမှုသဘော၊ သိစိတ်။

အာရုံ ၆-ပါးနှင့် အကြည်ဝတ္ထုရပ် ၆-ပါးတို့ တွေ့ဆုံ ထိတွေ့သောအခါ သိမှုသဘော သိစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

Consciousness arises when the six sense objects come into contact with the respective sense-bases.

CONSECRATION *Buddhābhiseka*

ဗုဒ္ဓါဘိဿက - ဗုဒ္ဓါဘိဿကမင်္ဂလာပြုခြင်း၊ ဘုရားဆင်းတုတော်ကို အနေကဇာတင်ခြင်း။

မြတ်စွာဘုရားသည် ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသောအခါ အနေကဇာတိသံသာရံ စသောဂါထာဖြင့် ဥဒါန်းကျူးတော်မူခဲ့သည်။ ဤဂါထာသည် မြတ်စွာဘုရား ပထမဆုံး စိတ်တော်ဖြင့် ဆင်ခြင်သည့် ပထမဗုဒ္ဓဝစန ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ဆင်းတုတော်များကို မြတ်စွာဘုရား အမှတ်ဖြင့် ကိုးကွယ် လိုသောအခါ မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် ဘုရားဖြစ်ပြီးစ အချိန်၌

ပထမဆုံး ဥဒါန်းကျူးခဲ့သည့်အတိုင်း မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့် သံဃာတော်များက မြတ်စွာဘုရား၏ ကိုယ်စား အနေကဇာတိသံသာရံ ခသောဂါထာတော်ကို ရွတ်ဆိုပူဇော်တော်မူကြသည်။ ယင်းသို့ ပူဇော်ခြင်းကို အနေကဇာတင်သည်ဟုခေါ်သည်။

Buddhabhiseka maṅgala, consecration of an image of the Buddha.

Soon after his attainment of Enlightenment, the Buddha breathed forth two verses of exultation (**udāna-gāthā**), the first words of which are “**anekajā-tisaṃsāram**” (infinitely numerous are the existences in the round of rebirths). These are the Buddha’s first words, “**pathama Buddha vacana**” which were uttered after his contemplation of Buddhahood. That is the reason why, when the Buddhists wish to have Buddha images consecrated, the Saṃgha, symbolically taking the place of the Buddha would recite the above verses, just as the Buddha had done on his attainment of Buddhahood. This ceremony is known as consecration or **anekajā** ceremony.

CONSTITUENTS OF JHĀNA *Jhānaṅga*

ဈာနင်္ဂ - ဈာန်အင်္ဂါများ။

ဈာန်အင်္ဂါ(၅)ပါးမှာ - ကြံစည်မှု ဝိတက်၊ သုံးသပ်မှု ဝိစာရ၊ နှစ်သက်မှု ပီတိ၊ ချမ်းသာမှု သုခ၊ တည်ငြိမ်မှု ဧကဂ္ဂတာ တို့ဖြစ်သည်။

Factors which give rise to mental absorption.
 There are five constituents of mental absorption;
 (1) initial application of the mind, **vitakka**;
 (2) sustained application of the mind, **vicāra**;
 (3) delightful satisfaction, **pīti**;
 (4) bliss, **suka**; and
 (5) one-pointedness of the mind, **ekaggatā**.

CONTACT *Phassa*

ဖဿ - အတွေ့အထိ၊ ထိတွေ့ခြင်း။

အတွင်းအာယတန (၆) ပါးကြောင့် ဖဿ (၆)မျိုး
 ဖြစ်ပေါ်သည်။

၎င်း(၆)မျိုးမှာ -

၁။ မျက်စိအတွေ့၊

၂။ နားအတွေ့၊

၃။ နှာခေါင်းအတွေ့၊

၄။ လျှာအတွေ့၊

၅။ ကိုယ်အတွေ့၊

၆။ စိတ်အတွေ့-တို့ဖြစ်ကြသည်။

Touch

Because of six sense-bases, six kinds of contact
 arise. They are: Eye-contact, Ear-contact, Nose-contact,
 Tongue-contact, Body-contact and Mind-contact.

CONTEMPLATION

(1) *Anupassanā*

အနုပဿနာ - ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စ-မမြဲ၊ ဒုက္ခ-ဆင်းရဲ၊
 အနတ္တ-အတ္တမဟုတ်ဟု ဉာဏ်ဖြင့် အဖန်ဖန် ရှုမှတ်သုံးသပ်ခြင်း။

Repeated contemplation of mind and body , as being impermanent, unsatisfactory and without self, {with Insight} is **anupassanā**.

CONTEMPLATION

(2) Repeated contemplation on a fixed object.

See MEDITATION

CONVICTION *Saddhā*

သဒ္ဓါ - သဒ္ဓါတရား၊ ယုံကြည်မှု၊ ကြည်ညိုမှု။

သဒ္ဓါတရားသည် လူသားတိုင်းမှာ ရှိထိုက်သော အရေးအကြီးဆုံး တရားတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ရတနာမြတ်သုံးပါး ကံ၏အကျိုးတရား ယခုလက်ရှိဘဝ နောင်ဘဝတို့၌ ယုံမှားသံသယ မရှိဘဲ လေးလေးနက်နက် ယုံကြည်မှုကို သဒ္ဓါ ဟု ခေါ်သည်။ အယူဝါဒရေးရာ၌ အမြင်ကြည်လင်ပြတ်သားမှုသည် သဒ္ဓါ၏ အစွမ်းသတ္တိဖြစ်သည်။ ဘုရားဆုပန်ရာမှစ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘုရားအလောင်းတို့၏ သဒ္ဓါတရား (အာဂမသဒ္ဓါ)၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ဖြစ်သော သဒ္ဓါတရား (အဓိဂမသဒ္ဓါ)၊ ရတနာမြတ် သုံးပါး၌ မတုံ့မလှုပ်သက်ဝင်ယုံကြည်မှု (ဩကပ္ပနသဒ္ဓါ)၊ ဘုရား တရားသံဃာ ရတနာ သုံးပါးကို ကြည်ညိုမှု (ပသာဒသဒ္ဓါ) အားဖြင့် ၄-မျိုးရှိသည်။

Confidence based on conviction.

Conviction based on knowledge is of paramount importance. Saddha denotes abiding conviction in the Three Gems, and the belief that beings are heirs to their own volitional actions, both in this existence and in the hereafter. A clear and incisive way of perception is the chief attribute of what is meant by the word 'Conviction'.

Four kinds of conviction are differentiated:

- (1) firm conviction arisen in a Buddha-to-be from the time of aspiring to become a Buddha, **āgamasaddhā**;
- (2) firm conviction of the Ariyas, **adhigamasaddhā**;
- (3) unshakeable conviction in the Three Gems, **okappanasaddhā**; and
- (4) clearness of conviction in the Three Gems, **pasādasaddhā**.

CORPOREALITY *Rūpa*

ရူပ - ရုပ် ဖောက်ပြန်ပြောင်းလွဲတတ်သော သဘောတရား။
ရုပ်သည် - ဘူတရုပ်၊ ဥပါဒါရုပ်ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။

Materiality; physical phenomenon; matter.

Corporeality is subject to change. There are two kinds of corporeality :

- (1) the four Primary Elements, **bhūtarūpa**; and
- (2) dependent corporeality, **upādā rūpa**.

COVETOUSNESS *Abhiṇṇhā*

အဘိဇ္ဈာ - မတရားသဖြင့် ကြံစည်မှု၊ သူတစ်ပါး စည်းစိမ်ချမ်းသာကို မတရားသဖြင့် လိုချင်မှု။

သူတစ်ပါး စည်းစိမ်ချမ်းသာကို မတရားသဖြင့် လိုချင်ခြင်းသည် အဘိဇ္ဈာမည်၏။

Greed; wrongful thoughts; inordinate desire to have other people's property.

Wishing to have other people's property unlawfully is **abhijjhā**.

CRAVING *Taṇhā*

တဏှာ - တွယ်တာစွဲလမ်းမှု၊ တပ်မက်မှု။

တဏှာ ၃-မျိုး ရှိသည် -

(၁) ကာမတဏှာ- ကာမဂုဏ်အာရုံတို့၌ တွယ်တာ စွဲလမ်းမှု၊

(၂) ဘဝတဏှာ- ဘဝတို့၌ တွယ်တာစွဲလမ်းမှု၊

(၃) ဝိဘဝတဏှာ- ဘဝပျက်သော အယူ၌ တွယ်တာ
စွဲလမ်းမှု။

Hankering after

There are three kinds of craving: -

- (1) hankering after and becoming attached to pleasures of the senses, **kāma taṇhā**;
- (2) hankering after and becoming attached to continued existence, either the current sensual existence or a better, higher existence in the rūpa (Fine Material) or arūpa (non-material) brahma realms, **bhava taṇhā**; and
- (3) hankering after and becoming attached to the belief that there is no kamma for rebirth, and hence no future existence, **vibhava taṇhā**. This is based on belief in annihilationism.

CREATOR CONCEPT *Issaranimmāna*

ဣဿရနိဗ္ဗာန - လောကကို အစိုးရသူမဟာဗြဟ္မာက ဖန်ဆင်းထားသည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း၊ အယူဝါဒ။

အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာသည် သက်ရှိသက်မဲ့ တစ်လောက
လုံးကို ဖန်ဆင်းအပ်၏ဟု ယူသော အယူဝါဒကို ဣဿရနိဗ္ဗာန
ဟု ခေါ်သည်။

The concept of a creator in the person of the
Maha Brahma or God.

The view that all the world is a creation of the
Mahā brahma is known as Issaranimmāna vāda..

D

DANGER *Vera*

ဇေရ - ရန်၊ ရန်သူ။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ဘုရားရှိခိုးဆုတောင်းတိုင်း ရန်သူမျိုး ငါးပါးမှ ကင်းဝေးအောင် ဆုတောင်းလေ့ရှိကြသည်။

ယင်းရန်သူမျိုးငါးပါးမှာ -

(၁) ရေ၊

(၂) မီး၊

(၃) မင်းဆိုး၊

(၄) ခိုးသူ၊

(၅) အမွေခံသားဆိုး သမီးဆိုး တို့ဖြစ်သည်။

Enemy

Every Buddhist, while paying homage to the Buddha, prays to be free from the following five kinds of danger :

(1) floods,

(2) conflagrations,

(3) tyrants,

(4) thieves and robbers, and

(5) bad sons and daughters who are unworthy heirs.

DARKNESS *Andhakāra*

အနုကာရ - အမှိုက်မှောင်၊ အမှောင်ထု။

(၁) လဆုတ်ပက္ခ ၁၄-ရက်ညဖြစ်ခြင်း၊

(၂) သန်းခေါင်ယံ အချိန်ဖြစ်ခြင်း၊

(၃) တခဲနက်ထူထပ်သော တောအုပ်ထဲ၌ဖြစ်ခြင်း၊

(၄) မိုးမှောင်ကျချိန်ဖြစ်ခြင်း။

ဤအင်္ဂါလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အမှိုက်မှောင်ကို အန္တကာရ-
ဟု ခေါ်သည်။

Complete darkness

(1) the night of the 14th waning day of the month;

(2) midnight;

(3) in the heart of a deep forest;

(4) enveloped in heavy rain clouds.

Darkness having the above conditions is darkness known as **andhakāra**.

DEATH *Marāṇa*

မရဏ - သေခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း။

မရဏ ၄-မျိုး -

(၁) အာယုက္ခယမရဏ - အသက်တမ်းကုန်၍ သေဆုံးခြင်း၊

(၂) ကမ္မက္ခယ မရဏ - ကံကုန်၍ သေဆုံးခြင်း၊

(၃) ဥဘယက္ခယ မရဏ - အသက်တမ်းနှင့် ကံစွမ်းနှစ်ပါးလုံး
ကုန်၍ သေဆုံးခြင်း၊

(၄) ဥပစ္ဆေဒက မရဏ - အသက်တမ်းနှင့် ကံစွမ်းနှစ်ပါးလုံး
မကုန်သေးသော်လည်း ကပ်၍
ဖြတ်တတ်သောကံကြောင့် (ဝါ)
ကြားဖြတ်ကံကြောင့် သေဆုံးခြင်း။

Demise; dissolution; expiration

There are four kinds of death:

(1) death through the expiry of life - span, **āyukkhaya marāṇa**;

(2) death through the expiry of the kammic force, **kammakkhaya marāṇa**;

- (3) death through the simultaneous expiry of both life-span and kammic force, **ubhayakkhaya maraṇa**; and
- (4) death through the intervention of a destructive force, although the life-span and the kammic force have not ended, **upacchedaka maraṇa**.

DEATH CONSCIOUSNESS *Cuticitta*

စုတိစိတ္တ - စုတိစိတ်၊ လက်ရှိဘဝ နောက်ဆုံးစိတ်။

စုတိစိတ်ဆိုသည်မှာ လက်ရှိဘဝအဆုံး၌ တစ်ကြိမ်ဖြစ်ပေါ်သော စိတ်ကို ခေါ်သည်။

Last consciousness of the present existence

The last consciousness which arises once at the end of the present existence is called death consciousness.

DEATHLESSNESS *Amata*

အမတ - အမြိုက်၊ သေခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်။

သေခြင်းကင်းရာနိဗ္ဗာန်သည် တဖန် ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း အိုခြင်း နာခြင်းတို့မှလည်း လွတ်မြောက်ရာဖြစ်သည်။

Deathless Nibbāna

Deathless Nibbana means the ultimate release from future rebirth, ageing, disease and death.

DECISION *Adhimokkha*

အဓိမောက္ခ - ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်တတ်သောတရား။

အာရုံ၌ ဆုံးဖြတ်တတ်သော သဘောကို အဓိမောက္ခ-ဟုခေါ်သည်။

Conclusion

Coming to a firm decision about a certain object is **adhimokkha**.

DEFICIENCY *Vipatti*

ဝိပတ္တိ - မပြည့်စုံခြင်း၊ ချို့တဲ့ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့ ဘုရားရှိခိုး ဆုတောင်းသည့်အခါ ဝိပတ္တိတရား (၄)ပါးမှ ကင်းလွတ်ငြိမ်းအောင် ထည့်၍ဆုတောင်းလေ့ရှိကြသည်။

ဝိပတ္တိ (၄)ပါး -

- (၁) မင်းဆိုး မင်းယုတ် အုပ်စိုးသော ကာလ၌ဖြစ်ခြင်း၊
- (၂) အပါယ်လေးပါး၌ ဖြစ်ရခြင်း၊
- (၃) ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါ ချို့တဲ့ခြင်း၊
- (၄) အသိအလိမ္မာ ဉာဏ်ပညာနှင့် သတိ ဝီရိယ မရှိခြင်း။

Impairment; destruction; misfortune; breach

As they pay homage to the Buddha, Buddhists make a wish that they may be spared from the following misfortunes:

- (1) living during the time of bad rulers;
- (2) being reborn in four miserable existences;
- (3) having physical deformities and disfigurements; and
- (4) being deficient in intelligence, knowledge, mindfulness and diligence.

DEFILEMENT *Kilesa*

ကိလေသာ - ကိလေသာ၊ စိတ်ညစ်ညူးကြောင်းဖြစ်သော တရား။

ကိလေသာ(၂)မျိုး၊ (၃)မျိုး၊ (၁၇)မျိုးစသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ရှိသည့်အနက် ကိလေသာ (၁၀) မျိုးမှာ -

- (၁) လောဘ- လိုချင်တပ်မက်ခြင်း၊
- (၂) ဒေါသ- အမျက်ထွက်ခြင်း၊
- (၃) မောဟ- တွေဝေခြင်း၊
- (၄) မာန- ထောင်လွှားခြင်း၊
- (၅) ဒိဋ္ဌိ- အယူမှားခြင်း၊
- (၆) ဝိစိကိစ္ဆာ- ယုံမှားခြင်း၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း၊
- (၇) ထိန- ထိုင်းမှိုင်းခြင်း၊
- (၈) ဥဒ္ဓစ္စ- မတည်ငြိမ် ပျံ့လွင့်ခြင်း၊
- (၉) အဟိရိက- မကောင်းမှုပြုလုပ်ရမည်ကို မရှက်ခြင်း၊
- (၁၀) အနောတ္တပ္ပ- မကောင်းမှုပြုရမည်ကို မကြောက်
မရွံ့ခြင်း- တို့ဖြစ်သည်။

Mind - defiling factor; impurity

Ten kinds of mind-defiling factors have been enumerated as:

- (1) greed, *lobha*;
- (2) hatred, *dosa*;
- (3) bewilderment, *moha*;
- (4) conceit, *māna*;
- (5) wrong view, *diṭṭhi*;
- (6) doubt, *vicikicchā*;
- (7) mental torpor, *thina*;
- (8) restlessness, *uddhacca*;
- (9) shamelessness (to do evil), *ahīrika*; and
- (10) not fearing (to do evil), *anottappa*.

DILIGENCE IN BUSINESS UNDERTAKINGS

Uṭṭhānasampadā

ဥဋ္ဌာနသမ္ပဒါ - သမ္ပဒါ(၁)ကြည့်။

See CONDITIONS FOR WELLBEING.

DELIGHTFUL SATISFACTION *Pīti*

ပီတိ - နှစ်သက်မှု။

ပီတိငါးမျိုးရှိသည် -

- (၁) ခုဒ္ဒကာပီတိ - ကြက်သီးမွေးညင်း ထရံမျှ ပမာဏသေးငယ်သော ပီတိ။
- (၂) ခဏိကာပီတိ - လျှပ်ပြက်သကဲ့သို့ ခဏခဏဖြစ်၍ ပျက်သော ပီတိ။
- (၃) ဩက္ကန္တိကပီတိ - ဒီလှိုင်းကဲ့သို့ တစ်ကိုယ်လုံး၌ လွှမ်းမိုးသက်ရောက်သော ပီတိ။
- (၄) ဥဗ္ဗေဂါပီတိ - အဟုန်ဖြင့် ကိုယ်ကို ကြွမြောက်လွင့်မျောစေနိုင်သော ပီတိ။
- (၅) ဖရဏာပီတိ - ကြာရှည်စွာ တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပျံ့နှံ့နေသော ပီတိ။

Pleasurable interest; zest

Five kinds of delightful satisfaction are identified:-

- (1) delightful satisfaction of low intensity which makes the flesh tingle, *khuddakā pīti*;
- (2) on and off instantaneous flashes of delightful satisfaction, *khanīkā pīti*;
- (3) a surge of delightful satisfaction like surf breaking on the shore; *okkantika pīti*;

- (4) delightful satisfaction which transports and makes one to float in the air like a wisp of cotton, *ubbegā pīti*; and
- (5) intense delightful satisfaction which suffuses the whole body for a long time, *pharaṇā pīti*.

DEMARCATED AREA *Simā*

သီမာ - သိမ်၊ ပိုင်းခြားထားသောနယ်မြေ၊ သံဃာတော်တို့ ကံဆောင်ရာ ဌာန။

ရဟန်းတော်များ ဥပုသ်ပြုခြင်း ရဟန်းခံခြင်း စသည်ပြုရန် ကမ္မဝါစာဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဖွဲ့ထားအပ်သောမြေ အဆောက် အအုံကို “ သိမ် ” ဟု ခေါ်သည်။

Boundary, also ORDINATION HALL

The boundaries of a piece of land and the ordination hall, in which bhikkhus are ordained and monastic precepts heard, are demarcated by an assembly of bhikkhus reciting the prescribed texts, *kammavaca*. Both the site and the building are known as “Demarcated area, *Simā*”

DEPENDENT CORPOREALITY *Upādārūpa*

ဥပါဒါရူပ - ဥပါဒါရုပ်၊ မဟာဘုတ်ကြီးလေးပါးကို အမှီပြု၍ ဖြစ်သောရုပ်။

ဥပါဒါရုပ်သည် ၂၄-ပါးရှိသည်။ ထို ၂၄-ပါးသောရုပ်တို့သည် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အမှီပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြရ၏။

Corporeality dependent on the four primary elements.

There are twenty - four kinds of dependent corporeality. They arise dependent on the four primary elements.

DEPENDENT ORIGINATION *Paṭiccasamuppāda*

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် — ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်ပြသော တရား။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ၊ ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏ—အထိ ဇာတိ၏အကျိုးဆက်များဖြစ်၍ အင်္ဂါ ၁၂-ပါး၌ မပါဝင်ပါ။ သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသ တို့သည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ ၁၂-ပါး ဟုဆိုသည်။

Law of Dependent Origination; Law of Dependent Arising; Conditioned Genesis

It is the doctrine which teaches that all physical and mental phenomena are conditioned and that the arising of a phenomenon is dependent on a specific cause which itself has arisen on its own specific cause. Action takes place through twelve factors: -

dependent on ignorance, *avijjā* (1)

there arises volitional activities, *saṅkhāra* (2);

dependent on volitional activities there arises (birth-linking) consciousness, *viññāṇa* (3);

dependent on consciousness there arises mind-and-body, *nāmarūpa* (4);

dependent on mind-and-body there arise the six sense-bases, *saḷāyatana* (5);

dependent on the six sense-bases there arises contact, *phassa* (6);

dependent on contact there arises sensation, *vedanā* (7);

dependent on sensation there arises Craving, *taṇhā* (8);

dependent on Craving there arises Clinging,
Upādānā (9);

dependent on Clinging there arises *bhava* (i.e.,
kamma bhava which gives rise to further
existence) (10);

dependent on *bhava* there arises rebirth, *jāti* (11);

dependent on rebirth there arises ageing and-
death, *jarāmaraṇa* (12). Grief, *soka*; lamentation,
parideva; bodily pain, *dukkha*; distress of mind,
domanassa; and agony, *upayāsa*, are incidental
consequences of rebirth and hence are not
included in the twelve factors.

DESIGNATION *Paññatti*

ပညတ္တိ- ပညတ်၊ အမည်နာမ၊ ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ခြင်း။

ရှင်နာဂသေန-ဟူသောဝေါဟာရသည် အမည်နာမ ပညတ်
မျှသာ ဖြစ်၏။ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းမျှသာ ဖြစ်၏။

Conventional designation; name; concept

The term Nāgasena is only a name, designation.

DESIRE *Chanda*

ဆန္ဒ - လိုလားမှု၊ အလိုရှိမှု၊ တောင့်တမှု။

အလိုဆန္ဒ ပြင်းထန်သောပုဂ္ဂိုလ်အား မပြီးမြောက်နိုင်သော
ကိစ္စမျိုး မရှိချေ။

Will to have; wish

There is nothing that cannot be accomplished by
a person with a strong will or desire.

DESIRELESSNESS *Appanīhita*

အပ္ပဏိဟိတ - တောင့်တခြင်းမရှိသောတရား။

တောင့်တခြင်းမရှိသော အပ္ပဏိဟိတ တရား ဟူသည်မှာ ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန် တရားတို့ဖြစ်သည်။

Absence of longing; freedom from hankering after something

Appanīhita which is free of hankering after is Insight, Magga, Phala and Nibbāna.

DESPAIR *Upayasa*

ဥပါယာသ - ပြင်းစွာပူလောင်ခြင်း။

Extreme grief; excessive mental suffering

DESTINATION *Gati*

ဂတိ - လားရာဂတိ၊ ရောက်ရာဘုံဘဝ။

မကောင်းမှုပြုသူသည် မကောင်းသော ဂတိသို့ ရောက်ကြရသကဲ့သို့ ကောင်းမှုပြုသူသည် ကောင်းသောဂတိသို့ လားရောက်ရ၏။

An evil-doer is reborn in a bad destination. A doer of good deeds is reborn in a good destination.

DIFFICULT PRACTICE *Dukkaracariyā*

ဒုက္ကရစရိယာ - ပြုကျင့်နိုင်ခဲ့သော အကျင့်ကို ပြုကျင့်ခြင်း။

နောက်ဆုံး အစာလုံးဝဖြုတ်သည်အထိ အစာ အာဟာရကို ဖြတ်ခြင်းဟည်းဟူသော အခြားသူတို့ ပြုကျင့်နိုင်ရန် ခက်ခဲသော အကျင့်တရားကို ဘုရားအလောင်းသည် (၆) နှစ်တိတိ ကြိုးစားကျင့်ကြံခဲ့သည်။

Undertaking the difficult practice

The Buddha-to-be persisted for six years in the difficult practice which no ordinary person can undertake.

DISCIPLE *Antevāsika*

အန္တေဝါသိက - အနီးနေတပည့်၊ အနီးနေရဟန်းသာမဏေ။

တပည့်လေးမျိုး-

- (၁) ပဗ္ဗဇ္ဇန္တေဝါသိက- ရှင်ပြုပေးအပ်သောတပည့်၊
- (၂) ဥပသမ္ပဒန္တေဝါသိက-ပဉ္စင်းပြုပေးအပ်သောတပည့်၊
- (၃) ဓမ္မန္တေဝါသိက- စာချပေးအပ်သောတပည့်၊
- (၄) နိဿယန္တေဝါသိက-နိဿယည်းယူ၍ နေသောတပည့်၊

A close pupil; a samanera or a bhikkhu living closely to the teacher

There are four kinds of disciples -

- (1) a disciple who has been novitiated as a samanera, **pabbajjantevāsika**.
- (2) a disciple who has been ordained as a bhikkhu, **upasampadantevāsika**.
- (3) a disciple who has been instructed in the doctrine, **dhammantevāsika**.
- (4) a disciple who emulates his teacher, **nissayantevāsika**.

DISCIPLES ' CONVENTION *Sāvakasannipāta*

သာဝကသန္နိပါတ် - တပည့်သားသံဃာများ ထူးခြားစွာ စုံညီစုစည်းမိသော အစည်းအဝေး။

ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တွင် လက်ဝဲတော်ရံ အဂ္ဂသာဝက လက်ယာတော်ရံ အဂ္ဂသာဝကအဖြစ် အပ်နှင်းသည့်

သံဃာ့ အစည်းအဝေးပွဲကြီး တစ်ကြိမ် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဝေဠုဝန်
ကျောင်းတော်၌ ကျင်းပခဲ့သည်။

During the lifetime of the Buddha, a disciples' convention took place at the Jetavana monastery in Rājagaha for conferring the title of Chief Disciple on the Ven. Sāriputta and the Ven. Mahāmoggallāna.

DISCOURSE IN APPRECIATION OF A FOOD OFFERING *Bhattānumodana*

ဘတ္တာနုမောဒန - ဆွမ်းအနုမောဒနာ၊ ဆွမ်းအလှူအတွက်
ဝမ်းမြောက်စေခြင်း။

ဆွမ်းအနုမောဒနာဆိုသည်မှာ ဆွမ်းလှူရသော ဒါယကာ
ဒါယိကာမများအတွက် ဝမ်းမြောက်မှုဖြစ်စေရန် တရားဟောကြား
ခြင်းကို ခေါ်ဆိုသည်။

An appreciatory discourse on food offering is a discourse by the recipient of food offerings in appreciation of the good deed of the donor to gladden him.

DIVINE MESSENGER *Devadūta*

ဒေဝဒူတ - ကောင်းမှုပြုရန် သင်္ကပေးနေသော နတ်တမန်။
နတ်တမန်နှင့်တူသူများ၊ သေမင်းတမန်၊ သေမင်းတမန်နှင့်တူသူများ။

ကလေးငယ်၊ သူအို၊ သူနာ၊ သူသေ၊ အညှဉ်းဆဲခံ အကျဉ်းသား
ငါးဦးတို့သည် သေမင်း၏ တမန်နှင့်တူကြကုန်၏။ ထိုငါးဦးတို့ကို
တွေ့မြင်ရသောအခါ မိမိတို့လည်း သေကြရဦးမှာပါလား-ဟူသော

သေခြင်းတရားကို ပြန်လည်သတိရတတ်ကုန်၏။ သေခြင်းတရား
သေသည်တို့ကို သတိရစေရန် ညွှန်ပြနေသည်နှင့် တူသောသူများ
ဖြစ်ကြကုန်၏။

Divine messenger reminding one to do good
deeds; people who are like a Divine messenger;
Messenger of Death ; people who are like a messenger
of Death .

Infants, the aged, the sick, a dead body and
tormented prisoners are like messengers of death. On
seeing those five, one is reminded of one's own
mortality. They are like the ones reminding us of death,
etc.

DOCTRINAL INSTRUCTOR *Dhammācariya*

ဓမ္မာစရိယ - ၁။ ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ ပိဋကစာပေတို့ကို
ပို့ချ သင်ပြသော ဆရာ၊
၂။ ဓမ္မာစရိယစာချတန်း စာမေးပွဲ အောင်မြင်ပြီး
သူ။

Dhamma instructor; instructor in the Doctrine

(1) Teacher or instructor who teaches Dhamma
scriptures, Pāli Texts, commentaries, subcommentaries,
etc.

(2) A dhammacariya is one who has passed the
dhammācariya examinations, qualifying him for such
instructorship.

DONATION - WATER *Dakkhinodaka*

ဒက္ခိဏောဒက - အလှူရေ၊ အလှူရေစက်။

- (၁) အလှူဝတ္ထုကို ပေးလှူရာ၌ မလှူမီ ကြိုတင် ပေးလှူအပ်သော နံ့သာရေစသော ရေစင် ရေသန့်ဖြစ်၏။ အလှူနှင့်စပ်သော ရေဖြစ်၍ အလှူရေခေါ်၏။ ရေနှင့်တကွ လှူဖွယ်ဝတ္ထုကို ပေးလှူခြင်းသည် ကမ္ဘာစဉ်ဆက် အလှူရှင်တို့၏ လောကရိုးရာ ကျင့်စဉ် ဖြစ်၏။ အလှူရေသည် သုံးဆောင်ရန် မဟုတ်၊ အလှူရေကို ခံယူရလျှင် အလှူဝတ္ထုကို ခံယူပြီးဖြစ်၏။ အရှင်စုဠပန် မပါ၍ ဇီဝက၏ ဆွမ်းကို မခံလိုသေးသော မြတ်စွာဘုရားသည် အလှူရေကို သပိတ်၌ လောင်းလှူသောအခါ ခံယူတော် မမူခဲ့ပေ။
- (၂) အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏လက်၌ အလှူရေ လောင်းထည့်၍လည်း လှူဒါန်း ကြသည်။ ရေစက်ချ လှူသည်ဟု ဆိုနိုင်၏။ ဇေတဝန်ကျောင်း လှူဒါန်းပွဲတွင် အနာထပိဏ်သူဌေးသည် မြတ်စွာဘုရား လက်တော်၌ အလှူရေကို လောင်းထည့်လှူဒါန်းခဲ့သည်။
- (၃) ရေခံခွက် တစ်ခုခု၌ အလှူရေလောင်းထည့်၍ ရေစက်ချ လှူဒါန်းကြသည်။
- (၄) အလှူဝတ္ထုမလှူမီ သပိတ်ထဲသို့ အလှူရေကို လောင်းထည့် လှူဒါန်းကြသည်။

Consecration water

- (1) In making offerings, before donating something, perfumed water or good clear water is first donated; it is called donation-water. It is a custom practised from the days of yore. The donation water is not for drinking but is a special token of offering; if

the water is accepted it means that the offering is accepted. The Buddha did not accept the donation-water in his alms-bowl when poured by Jīvaka, because the Ven. Cūḷapaṇṇa was not yet with him then as he came to accept Jīvaka's offering of alms-food.

- (2) Some donors pour the donation-water into the hands of the receiver. That is pouring the water of dedication. When Anāthapiṇḍika donated the Jetavana Monastery to the Buddha, he poured the donation-water into the hands of the Buddha.
- (3) Some donors pour the donation-water into a cup or bowl to mark the successful completion of their donation.
- (4) Some donors pour the donation-water into the bowl before making offerings.

DUTY *Dhura*

ဓုရ - ရဟန်းတော်များ ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်ဝတ္တရား။

ဂန္ထဓုရ ဝိပဿနာဓုရဟူ၍ ဓုရနှစ်ပါးရှိသည်။ စာပေကျမ်းဂန်များကို သင်ယူပို့ချခြင်းသည် ဂန္ထဓုရ (စာပေသင်ကြားမှုတာဝန်) ဖြစ်၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်း ဝိပဿနာတရား အားထုတ်ခြင်းသည် ဝိပဿနာဓုရ ဖြစ်၏။

There are two kinds of duties for bhikkhus: the duty to learn and teach the Pitaka scriptures, *Gantha dhura*, and the duty to engage in meditation, *Vipassanā dhura*.

E

EFFORT *Vīriya*

ဝီရိယ - လုံ့လစိုက်မှု။

ဝီရိယ ကြိုးစားအားထုတ်မှသာ ဆင်းရဲဒုက္ခမှ လွန်မြောက်မည်။

Energy ; endeavour

Only through effort can one overcome the ills of life.

EIGHT INOPPORTUNE TIMES *Atthakkhaṇa*

အဋ္ဌက္ခဏ - မင်္ဂလိယရရန် အခွင့်အခါ မဟုတ်သော အခါကာလ၊ အခွင့်ကောင်း-ခဏကောင်း မဟုတ်သော ကာလဒေသ (၈) ပါး။

အပြစ်ရှိသောအရပ်ကို ရပ်ပြစ်ဟုခေါ်သည်။ အပြစ်ဟု ဆိုသော်လည်း ထူးထူးခြားခြားဆိုးဝါးသော အပြစ်မဟုတ်၊ ထိုအရပ်သို့ရောက်နေလျှင် မင်္ဂလိယရောက်အောင် အားထုတ်ခွင့် မရသော နေရာဖြစ်၍ အပြစ်ရှိသောအရပ်ဟုဆိုလိုသည်။

ရပ်ပြစ်ရှစ်ပါး ရှိသည် -

(၁) ငရဲ၊

(၂) တိရစ္ဆာန်၊

(၃) ပြိတ္တာ (အသုရကာယ် အပါအဝင်)၊

(၄) အသက်ရှည်အောင် အရူပဘုံ၊ အသညသတ်ဘုံ၊

(၅) ဘုရားနှင့်ရဟန္တာများ မရောက်သော ပစ္စန္တရစ်အရပ်၊

(၆) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယူရှိခြင်း၊

(၇) တရားကိုနားလည်နိုင်အောင် ဉာဏ်မရှိသူဖြစ်ခြင်း၊

(၈) ဉာဏ်ရှိသော်လည်း ဘုရားမပွင့်သည့်အခါ လူဖြစ်ရခြင်း။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ဘုရားရှိခိုးတိုင်း ဤရပ်ပြစ် ရှစ်ပါးမှ ကင်းလွတ်ငြိမ်းအေးအောင် ထည့်၍ ဆုတောင်းကြသည်။

Time with no opportunity for the attainment of Path and Fruition (i .e , Magga and Phala); eight occasions where the above conditions prevail

The above conditions are known as “ Faulty Conditions ” Their fault is that they lack opportunities for striving to attain Magga and Phala.

The eight Faulty Conditions are:

- (1) being born in the realms of Continuous Suffering, *Niraya*;
- (2) being born in the animal world;
- (3) being born in the realm of ever-hungry beings, *petas*, and also including the miserable and frightened beings, *asurakāyas*;
- (4) being born in the Non-material realm where the life-span of beings is immense and in the Brahma realms where beings are without consciousness;
- (5) being born in a place not visited by the Buddha or the arahats;
- (6) being a holder of wrong views;
- (7) being born with intelligence not adequate for understanding the Teaching;
- (8) being born with adequate intelligence but not during the time of the Buddha's arising.

EIGHT MORAL PRECEPTS *Upasathasīla*

ဥပါသထသီလ - အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော ဥပုသ်သီလ၊ ရှစ်ပါးသီလ။

ရှစ်ပါးသီလဆိုသည်မှာ အောက်ပါသိက္ခာပုဒ်များကို စောင့်ထိန်းခြင်း ဖြစ်သည် -

- (၁) သူ့အသက်သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊
- (၂) ပိုင်ရှင်မပေးသော ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊
- (၃) မမြတ်သောမေထုန်အကျင့်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊
- (၄) မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊
- (၅) မူးယစ်မေ့လျော့စေတတ်သော သေရည်သေရက် မူးယစ်ဆေးဝါးကို သုံးစွဲခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊
- (၆) နေလွဲညစာ စားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊
- (၇) ကခြင်း သီခြင်း တီးမှုတ်ခြင်းတို့ကို ကြည့်ရှုနားထောင်ခြင်းနှင့် ပန်း နံ့သာ အမွှေးအထုံ ပန်ဆင်လိမ်းကျံ တန်ဆာဆင်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊
- (၈) မြင့်သောနေရာ မြတ်သောနေရာကို အသုံးပြုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

Precepts observed on fasting days

The eight moral precepts consist in the observance of the following factors;

- (1) abstaining from killing any living being;
- (2) abstaining from taking what is not given;
- (3) abstaining from unchastity;

- (4) abstaining from telling lies;
- (5) abstaining from taking liquors and intoxicants which can lead one to forgetfulness;
- (6) abstaining from taking food after mid-day;
- (7) abstaining from dancing, singing, playing musical instruments, seeing shows, wearing flowers and using perfumes;
- (8) abstaining from using high and luxurious beds, seats, etc.

See also FASTING DAY.

EIGHT PRECEPTS INCORPORATING RIGHT LIVELIHOOD *Ājivatṭhamakasīla*

အာဇီဝဋ္ဌမကသီလ - စင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှုလျှင် ရှစ်ခု မြောက်သော သီလ။

မတရားနည်းဖြင့် ပစ္စည်းဥစ္စာရှာဖွေအသက်မွေးမှုကို မိစ္ဆာဇီဝ ဟုခေါ်သည်။ ထိုမှရှောင်ကြဉ်ကာ တရားသဖြင့် ပစ္စည်းဥစ္စာရအောင် ရှာဖွေအသက်မွေးမှုကို သမ္မာအာဇီဝ ဟု ခေါ်သည်။ ထိုသမ္မာအာဇီဝကို ရှစ်ခုမြောက်ထား၍ ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါး၊ ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါး၊ မိစ္ဆာဇီဝ တို့မှ ရှောင်ကြဉ်သော သီလ ဖြစ်သည်။

Precepts in which right livelihood is included as the eighth

Making a livelihood by unfair means is **Micchājīva**. Abstaining from micchajiva and earning a living by lawful means is right livelihood, **Sammāājīva**. Abstention from the three physical misdeeds and four verbal offences, together with right livelihood, Sammāājīva, as the eighth of the eight precepts is **Ājivatṭhamaka Sila**.

ELEMENT *Dhātu*

ဓာတု - ဓာတ်၊ မိမိသဘောအတိုင်း ဖြစ်သောတရား။

ပထဝီစသော ဓာတ်ကြီး ၄-ပါး၊ စက္ခုစသော ဓာတ် ၁၈-ပါး စသည်ဖြင့် ဓာတ်အမျိုးမျိုးရှိသည်။

A force of Nature which carries its own characteristic mark

There are the four Primary Elements such as the Element of Extension or Solidity, etc; and the eighteen elements such as the eye-element, etc.

ELEMENT OF COHESION *Āpodhātu*

အာပေါဓာတု - အာပေါဓာတ်၊ ရေဓာတ်၊ ဖွဲ့စည်းမှု ယိုစီးမှုသဘော။

ရေသည် ဖွဲ့စည်းမှု ယိုစီးမှု သဘောရှိသောကြောင့် အာပေါဓာတ် လွန်ကဲသောအရာဖြစ်သည်။

Water element; element of fluidity

Water has the properties of cohesion and fluidity; and it is that which is predominated either by the element of cohesion or by fluidity.

**ELEMENT OF EXTENSION OR SOLIDITY
*Pathavidhātu***

ပထဝီဓာတု- ပထဝီဓာတ်၊ မြေဓာတ်၊ ခက်မာသောသဘော။

မြေသည် ခက်မာသော သဘောရှိသောကြောင့် ပထဝီဓာတ် လွန်ကဲသောအရာဖြစ်သည်။

Earth element

Earth has the property of hardness; it is that which is predominated by the element of extension or by solidity.

ELEMENT OF HEAT *Tejodhātu*

တေဇောဓာတု - တေဇောဓာတ်၊ မီးဓာတ်၊ ပူမှုအေးမှုသဘော။

မီးသည်ပူမှုသဘောရှိသောကြောင့် ဥဏှတေဇောဓာတ် လွန်ကဲသောအရာဖြစ်သည်။

ရေခဲသည် အေးမှုသဘော ရှိသောကြောင့် သီတ တေဇောဓာတ် လွန်ကဲသောအရာဖြစ်သည်။

Fire element; that which has the dual nature of heat and cold.

Fire has the nature of heat and is predominated by the element of heat, *unhatejodhātu*.

Ice has the nature of cold and is predominated by the element of heat in its obverse state, *sitatejodhātu*.

ELEMENT OF MIND *Manodhātu*

မနောဓာတု - မနောဓာတ်၊ အာရုံငါးပါးကို သိကာမျှသဘော။

အာရုံ ငါးပါးကို သိကာမျှဖြစ်သောကြောင့် ပဉ္စဒ္ဓါရာဇ္ဇန်းနှင့် သမ္ပဋိစိုင်းစိတ်-၂-ပါးတို့ကို မနောဓာတ် ဟုခေါ်သည်။

Cognizing the five senses

The five - door advertence, *pañcadvārāvajjana*, and the receiving of the sense-objects, *sampaticchana*, constitute mind-element.

ELEMENT OF MIND-CONSCIOUSNESS *Manoviññāṇa-dhātu*

မနောဝိညာဏဓာတု - မနောဝိညာဏဓာတ်၊ အာရုံခြောက်ပါးကိုအထူးသိမှုသဘော။

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်-၁၀၊ မနောဓာတ် ၃-ပါးကြွင်းသော စိတ်၇၆-ပါးတို့သည် အာရုံခြောက်ပါးတို့ကိုအထူး သိကတ်မှု သဘော။

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်-၁၀၊ မနောဓာတ် ၃-ပါးကြွင်းသော စိတ် ၇၆ပါးတို့သည် အာရုံခြောက်ပါးတို့ကို အထူးသိတတ်သောကြောင့် မနောဝိညာဏဓာတ်မည်၏။

Being conscious of the six sense- objects

The seventy-six kinds of consciousness, excluding the ten kinds of consciousness arising at the five-door advertence and the three kinds of Mind-element, Manodhātu (out of the eighty-nine), constitute the Element of Mind-consciousness.

ELEMENT OF MOTION *Vāyodhātu*

ဝါယောဓာတု - ဝါယောဓာတ် လေဓာတ်၊ လှုပ်ရှားမှုသဘော၊ ထောက်ကန်မှု တွန်းကန်မှုသဘော။

လေသည် ထောက်ကန်မှု တွန်းကန်မှု တောင့်တင်းမှု လှုပ်ရှားမှုသဘောရှိသောကြောင့် ဝါယောဓာတ်လွန်ကဲသော အရာဖြစ်သည်။

Air element has the property of motion and support

Wind has the property of motion and support; it is that which is predominated by the element of motion or support.

ELEMENT OF SPACE *Ākāśadhātu*

အာကာသဓာတု - အာကာသဓာတ်၊ ရေးခြစ်၍မထင်သော သဘော၊ ဟာလာဟင်းလင်းသဘော။

ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်၌ ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ ဝိညာဏ၊ အာကာသ-တို့ကို ဓာတ်ခြောက်ပါး အဖြစ် မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသည်။

Space; that which cannot be subjected to any marking; openness; open space, emptiness

In the Dhātuvibhanga Sutta, Uparipannasa Pali, the Buddha has shown that there are six elements, viz, the element of solidity, the element of cohesion and fluidity, the element of heat, the element of motion, the element of consciousness and the element of space.

EMANCIPATION *Vimutti*

ဝိမုတ္တိ - လွတ်မြောက်ခြင်း။

ဝိမုတ္တိငါးမျိုးတို့ကား -

၁။ တဒင်္ဂဝိမုတ္တိ - ကာမာဝစရ ကုသိုလ် ဖြစ်ခိုက်တွင် ကိလေသာတို့မှ အခိုက်အတန့် လွတ်မြောက်မှု။

၂။ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိ - မဟဂ္ဂုတ် ကုသိုလ်ဖြစ်ခိုက် (ဈာန်ဝင်စားခိုက်) တွင် ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်မှု။

၃။ သမုဇ္ဈေဒဝိမုတ္တိ - မဂ်ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ခိုက်တွင် ကိလေသာမှ အကြွင်းမဲ့ လွတ်မြောက်မှု။

၄။ ပဋိပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိ - ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်ခိုက် (ဖိုလ်ဝင်စားခိုက်) တွင် ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်မှု။

၅။ နိဿရဏဝိမုတ္တိ - နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခိုက်တွင် ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်မှု။

Liberation; freedom

Five kinds of emancipation are:

- (1) *Tadaṅga vimutti*: momentary freedom from defilements during the arising of meritorious thought of the Sensuous Sphere, *kāmāvacara kusala citta*;
- (2) *Vikkhambhana vimutti*: freedom from defilements due to the arising of lofty meritorious thought, *mahaggata kusala citta* experienced in sustained mental absorption, *jhāna sampatti*;
- (3) *Samuccheda vimutti*: freedom resulting from uprooting of defilements on attainment of the four maggas;
- (4) *Paṭipassaddhi vimutti*: freedom from defilements brought about by the Four Fruitions, *phalas*, following the attainment of maggas;
- (5) *Nissaraṇa vimutti*: freedom from defilements brought about by the realization of Nibbāna.

EMANCIPATION THROUGH DESIRELESSNESS

Appaṇihitavimokkha

အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ - တဏှာဖြင့် တွယ်တာခြင်းမရှိ၍ ဒုက္ခာနုပဿနာဖြင့်ရအပ်သော မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တရား။

မဂ်ရအံ့ဆဲဆဲ၌ ရုပ်နာမ်တစ်ခုခုကို ဒုက္ခအားဖြင့် ရှု၍ တောင့်တမှုကို စွန့်လွှတ်နိုင်သောကြောင့် အဆုံးစွန်၌ မဂ်ရလျှင် အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ မည်၏။

Magga, Phala and Nibbāna realized through absence of hankering after with Craving and meditation on the characteristic of suffering, **dukkha**.

When one is about to attain Magga, by meditating on the characteristic of suffering, **dukkha**, one can become detached from Craving and eventually

attain Magga. The attainment of this emancipation through meditation on suffering, **dukkha**, is called **Appan̄hitavimokkha**.

EMANCIPATION THROUGH SIGNLESSNESS

Animittavimokkha

အနိမိတ္တဝိမောက္ခ - အနိစ္စအားဖြင့် ရှု၍ဖြစ်သော လွတ်မြောက်မှု
မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်။

Emancipation gained through meditation on the characteristic of impermanence

Emancipation or relization of Magga Phala and Nibbana through meditation on the characteristic of impermanence (signlessness) is called "Signless" Emancipation; *animitta vimokkha*.

EMANCIPATION THROUGH VOIDNESS

Suññatavimokkha

သုညတဝိမောက္ခ - အတ္တမှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့်ရသောမဂ်။

ရုပ်နာမ်တစ်ခုခုကို အနတ္တအားဖြင့်ရှု၍ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်ခြင်း
ကြောင့် ရရှိသောမဂ်သည် သုညတဝိမောက္ခ မည်၏။

Attainment of Magga Insight through eradication of the illusion of self

Magga - Insight attained through eradication of the illusion of Self, which has been brought about by meditating on the non- self nature of any one' of the aggregates is known as **suññatavimokkha**.

See also EMANCIPATION THROUGH DESIRELESSNESS.

and EMANCIPATION THROUGH SIGNLESSNESS.

EMPTINESS *Suññata*

သုညတ - ဆိတ်သုဉ်းသည့်သဘော၊ အတ္တစသည်မှ ကင်းဆိတ်သည့်
သဘော။

ရုပ်နာမ်တစ်ခုခုကို အနတ္တဟု ဝိပဿနာရှု၍ အတ္တ ဟူသော
စွဲလမ်းခြင်းမှ ကင်းဆိတ်သွားသည့်သဘောကို သုညတဟုခေါ်သည်။

Void; devoid of atta; anatta; non-self; eradication

By meditating on the non-self nature of any one of the aggregates, the attachment to the belief in self is eradicated. This absence of Self, or anatta, is called **suññata**.

EMPTY MAN *Moghapurisa*

မောဃပုရိသ - မဂ်ဖိုလ်မှ အချည်းနှီး ဖြစ်သူ။

မဂ်ဖိုလ်မရသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် မဂ်ဖိုလ်မရနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မောဃပုရိသ-မဂ်ဖိုလ်မှ အချည်းနှီးဖြစ်သူဟူ၍ ခေါ်ကြသည်။

One who cannot attain Magga and Phala

One who has not attained or is unable to attain Path and Fruition, **Magga and Phala**, is called **moghapurisa**.

ENDOWMENTS *Sampadā*

သမ္ပဒါ - ပြည့်စုံခြင်း၊ မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာသုခရကြောင်း တရား။

မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာသုခရကြောင်းတရား၌-ပါးတို့မှာ-

(၁) ဥဋ္ဌာနသမ္ပဒါ- ထကြွလုံ့လရှိမှုနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊

(၂) သမဇီဝိတသမ္ပဒါ- မိမိအခြေအနေနှင့် လိုက်ဖက်သော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုမှ ရရှိသောဝင်ငွေကို ညီမျှအောင် ခွဲဝေသုံးစွဲတတ်မှုနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊

(၃) အာရက္ခသမ္ပဒါ- ရပြီးသောဥစ္စာတို့ကို ထိန်းသိမ်းတတ်မှုနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊

(၄) ကလျာဏမိတ္တသမ္ပဒါ- အပေါင်းအသင်း ဝင်ဆန့်မှုနှင့် ပြည့်စုံခြင်း-တို့ဖြစ်သည်။

Accomplishments

Conditions for happiness and well-being, sukha, in the present life.

The four conditions for happiness and well-being in the present life are:

- (1) being diligent and alert in business undertakings, **utṭhānasampadā**;
- (2) living within one's means, i.e., not spending more than what one has earned by lawful means, **samajīva sampadā**;
- (3) being able to have a good management of what one has earned, **ārakkhasampadā**;
- (4) having a wide circle of good friends, **kalyāṇamitta sampadā**.

ENLIGHTENMENT *Bodhi*

ဗောဓိ - ၁။ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိကတ်သော မဂ်ဉာဏ်။

၂။ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိရာဌာန၊ ဗောဓိပင်၊ ညောင်ပင်။

၃။ သဗ္ဗညုတဉာဏ်။

ဗောဓိသည် သမ္မာသမ္ဗောဓိ၊ ပစ္စေကဗောဓိ၊ သာဝကဗောဓိ ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။

- (1) Enlightenment of the four Ariya Truths;
- (2) The Bodhi or Bo Tree where the Buddha attained full Enlightenment of the four Ariya Truths;

(3) Perfect Wisdom, *Sabbannuta nana*.

There are three kinds of bodhi:

- (1) Perfect Self- Enlightenment, **Sammasambodhi**;
- (2) Enlightenment of a lesser Buddha, **paccekabodhi**;
- and
- (3) Enlightenment of a disciple, **savakabodhi**.

ENLIGHTENMENT FACTORS *Bojjhanga*

ဗောဇ္ဈင်္ဂ - ဗောဇ္ဈင်၊ မဂ်ဉာဏ်ရခြင်း၏အကြောင်း၊ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂ-
ဟူ၍လည်းခေါ်၏။

ဗောဇ္ဈင်သည် သတိသမ္မောဇ္ဈင် စသောအားဖြင့် (၇)ပါး
အပြားရှိ၏။

Constituents of Enlightenment ; factors or conditions for the attainment of Path Knowledge, **Maggañāṇa**

There are seven factors or conditions for the attainment of Path Knowledge ; they are : mindfulness, satisambojjhanga, investigative knowledge of phenomena, dhammavicaya sambojjhanga, etc.

ENLIGHTENMENT FACTOR OF CONCENTRATION *Samādhisambojjhaṅga*

သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ - သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ မဂ်ဉာဏ်ရခြင်း၏
အကြောင်းဖြစ်သော တည်ငြိမ်မှုသမာဓိ။

ကိုယ်ကိုသန့်ရှင်းစင်ကြယ်စေခြင်း၊ သဒ္ဓါနှင့်ပညာ၊ ဝီရိယနှင့်
သမာဓိကို ညီမျှစေခြင်း၊ ကသိုဏ်းနိမိတ်အာရုံ၌ ကျွမ်းကျင်ခြင်း၊
ဆုတ်နစ်အားလျော့သောစိတ်ကို တက်ကြွ စေခြင်း၊ ပျံ့လွင့်သော
စိတ်ကိုနှိပ်ခြင်း၊ စိတ်ကိုရွှင်စေခြင်း၊ ကြောင့်ကြမစိုက်ဘဲ လျစ်လျူ

ရှုခြင်း၊ ပျံ့လွင့်သူကိုရှောင်ခြင်း၊ တည်ကြည်သူကို မှီဝဲခြင်း၊ လွတ်မြောက်မှုကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ သမာဓိဖြစ်စေရန် စိတ်ကိုညွတ်ထားခြင်းတို့သည် သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတို့တည်း။

Concentration as a factor for the attainment of Path Knowledge, *Magga Ñāṇa*

Maintaining personal hygiene, maintaining a balance between conviction and wisdom, between effort and concentration, skill regarding the object of meditation, stimulating the flagging mind, suppressing the restless mind, maintaining cheerfulness, maintaining a level of equanimity without effort, dissociating from the flurried, associating with the steadfast and inclining the mind towards concentration; these are the conditions for the making of *Samādhisambojjhaṅga*.

ENLIGHTENMENT FACTOR OF DELIGHTFUL SATISFACTION *Pītisambojjhaṅga*

ပီတိသမ္မောဇ္ဈင် - ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ မဂ်ဉာဏ်ရခြင်း၏အကြောင်း ဖြစ်သော နှစ်သက်မှု ပီတိ။

ဘုရားဂုဏ် တရားဂုဏ် သံဃာဂုဏ် ဒါန သီလဂုဏ် ကျေးဇူးများကို အောက်မေ့ခြင်း၊ နတ်တို့၏ ကုသိုလ်ပြုပုံ၊ နိဗ္ဗာန်၏ ငြိမ်းအေးပုံကို အောက်မေ့ခြင်း၊ သဒ္ဓါနည်းသူကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ သဒ္ဓါကောင်းသူကို မှီဝဲခြင်း၊ ကြည်ညိုဖွယ်တရားများကို ရွတ်ဖတ် ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ပီတိဖြစ်စေရန် စိတ်ကိုညွတ်ကိုင်း ထားခြင်းတို့သည် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတို့ပေတည်း။

Joy; rapture

Delightful satisfaction as a condition for the attainment of Path knowledge, *Magga Ñāṇa*

Recollection of the attributes of the Buddha, the attributes of the Dhamma, the attributes of the Samgha, the fruits of alms- giving and morality, recollection of the way celestial beings perform acts of merit and the Perfect Peace of Nibbāna, dissociation from the unbelievers, association with the believers, recitation and contemplation of the teachings of the Buddha, inclining the mind towards delightful satisfaction; these are the conditions for the making of *Pītisambojjhaṅga*.

ENLIGHTENMENT FACTOR OF EFFORT *Vīriyasambojjhaṅga*

ဝီရိယသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ - ဝီရိယသမ္ပောဇ္ဈင်၊ မဂ်ဉာဏ်ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောအားထုတ်မှု ဝီရိယ။

အပါယ်ဘေးကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဝီရိယအကျိုးကို ရှုမျှော်ခြင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့၏ လမ်းခရီးကိုလိုက်သင့်သည်ဟု ဆင်ခြင်ခြင်း၊ အလှူရှင်တို့၏ စေတနာကို ထောက်ထားခြင်း၊ မဂ်ဖိုလ်တို့၏ ကြီးမြတ်မှုကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဘုရားသားတော် အမျိုးအနွယ် သီတင်းသုံးဖော်တို့၏ မြင့်မြတ်မှုကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ပျင်းရိသူကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ဝီရိယ ကောင်းသူကိုဆည်းကပ်ခြင်း၊ ဝီရိယဖြစ်စေရန် စိတ်ကို ညွတ်ကိုင်ထားခြင်းတို့သည် ဝီရိယ သမ္ပောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်း တို့ပေတည်း။

Energy, endeavour, diligence

Effort as a factor for the attainment of Path knowledge, *Magga Ñāṇa*

Contemplating the dangers of the woeful states of existence, *apāya bhaya*, keeping in mind the benefits of energy, contemplating the need to follow the Path of the virtuous, considering the good intention of the donors, contemplating the greatness of the Path and Fruition, contemplating the greatness of the Buddha and co-residents, dissociating from the indolent, associating with the industrious and inclining the mind towards Effort; these are the conditions for the making of *Vīriyasambojjhaṅga*.

ENLIGHTENMENT FACTOR OF EQUANIMITY

Upekkhāsambojjhaṅga

ဥပေက္ခာသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂံ - ဥပေက္ခာသမ္ပောဇ္ဈင်၊ မဂ်ဉာဏ်ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော လျစ်လျူရှုမှု ဥပေက္ခာ။

ကံသာလျှင် ဥစ္စာရှိ၏ဟု ဆင်ခြင်ကာ ချစ်ခြင်း မုန်းခြင်း မပြုဘဲ လျစ်လျူရှုခြင်း၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ ယာယီ အခိုက်အတန့် သဘောကိုရှု၍ လျစ်လျူရှုခြင်း၊ သားသမီးစသော သတ္တဝါနှင့် ဥစ္စာပစ္စည်း ချစ်ခင်တတ်မှုကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်းတို့သည် ဥပေက္ခာ သမ္ပောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းဟုတရားတို့ပေတည်း။

Neutral, impartial, balanced, detached

Equanimity as a factor for the attainment of Path knowledge, *Magga Ñāṇa*

Maintaining a balance between loving and hating by contemplating the fact that kamma alone is one's possession; dissociating from the loved ones and also from one's possessions by contemplating the

transitoriness of all conditioned things; inclining the mind towards equanimity; these are the conditions for the making of **Upekkhasambojjhanga**.

ENLIGHTENMENT FACTOR OF INVESTIGATIVE KNOWLEDGE *Dhammavicaya Sambojjhanga*

ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ - ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ၊ မဂ်ဉာဏ်ရခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို စိစစ်မှုပညာ။

ခန္ဓာ အာယတန စသည်ကို အဖန်ဖန် မေးမြန်းခြင်း၊ ကိုယ်ကိုသန့်ရှင်းစေခြင်း၊ သဒ္ဓါနှင့်ပညာ၊ ဝီရိယနှင့်သမာဓိကို ညီမျှစေခြင်း ပညာမဲ့သူကိုရှောင်ခြင်း၊ ပညာရှိကိုမှီဝဲခြင်း၊ ခန္ဓာ အာယတနဓာတ်တို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ ဖြစ်စေရန် စိတ်ကိုညွတ်ကိုင်ထားခြင်းတို့သည် ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ ဖြစ်ကြောင်း တို့ပေတည်း။

Investigative knowledge as a factor for the attainment of Path knowledge, **Magga Nana**

Repeated question on the body, sense-faculties, etc., cleanliness of the body, balance between Conviction and wisdom and also between effort and concentration, dissociation from the foolish, association with the wise, contemplating the sense-faculties and Elements, inclining the mind towards investigative knowledge;- these are the conditions for the making of **Dhammavicaya Sambojjhanga**.

ENLIGHTENMENT FACTOR OF MINDFULNESS***Sati Sambojjhanga***

သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် - သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ မဂ်ဉာဏ်ရခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော အောက်မေ့မှုသတိ။

ရှေ့သို့တက်ခြင်း နောက်သို့ဆုတ်ခြင်း စသော ကိုယ်နှုတ် အမှုအရာတို့၌ အမြဲမပြတ်သတိချပ်၍ ရှုမှတ်ခြင်း၊ သတိလက်လွတ် နေမှုကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ သတိကောင်းသူကို မှီဝဲခြင်း၊ သတိဖြစ်စေရန် စိတ်ကို ညွှတ်ကိုင်ထားခြင်းတို့သည် သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်း တရားတို့ပေတည်း။

Awareness

Mindfulness as a factor for the attainment of Path knowledge, **Magga Nana**.

Constant noting of one's motion, both physical and mental, such as moving forward, moving backward, and so on; eliminating unawareness, dissociating from the negligent, associating with the mindful; these are the conditions for the making of **Sati Sambojjhanga**.

ENLIGHTENMENT FACTOR OF TRAN-***QUILLITY Passadhi Sambojjhanga***

ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် - ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်၊ မဂ်ဉာဏ်ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောငြိမ်းအေးမှု ပဿဒ္ဓိ။

မွန်မြတ်သောဘောဇဉ် ကိုမှီဝဲခြင်း၊ လျောက်ပတ်သောဥတုကို မှီဝဲခြင်း၊ ချမ်းသာသောဣရိယာပုတ်ကိုမှီဝဲခြင်း ကံသာလျှင်ဥစ္စာ ရှိသည်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူကိုမှီဝဲခြင်း၊ ပဿဒ္ဓိဖြစ်စေရန် စိတ်ကို ညွှတ်ကိုင်ထားခြင်းတို့သည် ပဿဒ္ဓိ သမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်းတို့ပေတည်း။

Calmness; serenity

Tranquillity as a factor for the attainment of Path knowledge, *Magga Nāṇa*

Having wholesome food, agreeable weather conditions, comfortable postures, contemplation of the Law of Kamma (i.e, that kamma alone is one's possession), having good company and inclining the mind towards tranquillity; these are the conditions for the making of *passaddhi sambojjhaṅga*.

ENSHRINEMENT *Thāpanā*

ဌာပနာ - ဌာပနာသွင်းခြင်း၊ တည်ခြင်း၊ ထည့်သွင်းထားခြင်း။

ဂေါပကအဖွဲ့ဝင် လူကြီးမင်းများသည် စေတီတော်အတွင်းသို့ မြတ်စွာဘုရား၏ ဓာတ်တော်များကို ဌာပနာသွင်းလှူပူဇော်ကြသည်။

Placing or keeping in a shrine

The members of the Board of trustees enshrined the Buddha's relics in the pagoda and paid homage to them.

ENVY *Issā*

ဣဿာ - မနာလိုမှု၊ ငြူရှူမှု။

သူတစ်ပါး တိုးတက်ကြီးပွားပြည့်စုံနေသည်ကို မနာလို မကြားလို မကြည့်လိုခြင်းသဘောကို ဣဿာ-ဟုခေါ်သည်။

Envy is a feeling of discontent aroused by someone else's possession of things and success.

EQUANIMITY *Upekkhā*

ဥပေက္ခာ - ဝမ်းမသာ ဝမ်းမနည်းဖြစ်ခြင်း၊ လျစ်လျူရှုခြင်း။

ချမ်းသာသော သတ္တဝါ ဆင်းရဲသောသတ္တဝါများအပေါ်၌ အညီအမျှရှုနိုင်ခြင်းသည် ဥပေက္ခာဗြဟ္မစိုရ်တရားဖြစ်သည်။

Neutral state of mind

The mental equipoise to regard the happy beings and the miserable beings alike with the same detachment is one of the (four) sublime abidings called **Equanimity**.

ETERNALISM *Sassatadiṭṭhi*

သဿတဒိဋ္ဌိ - ဘဝမြဲ၏ဟူသောအယူ၊ ဘဝဒိဋ္ဌိဟုလည်းခေါ်၏။

သဿတဒိဋ္ဌိသည် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ (အတ္တဒိဋ္ဌိ)ကို အခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အယူဝါဒဖြစ်သည်။

Belief that physical and mental processes of being will exist eternally.

Eternalism springs from the wrong view regarding the body which is a manifestation of the five aggregates, called **Sakkāyadiṭṭhi** or **Atta diṭṭhi**.

EVERLASTING CHARITY *Thāvarapuñña*

ထာဝရပုည - ထာဝရကုသိုလ်။

အမြဲတမ်း ကုသိုလ်ဖြစ်နေသော ဒါနခြောက်မျိုးကို ထာဝရပုည-ဟုခေါ်သည်။

(၁) အာရာမရောပဒါန - ပန်းဥယျာဉ် သစ်သီးဥယျာဉ် စိုက်ပျိုး လှူဒါန်းခြင်း၊

(၂) ဝနရောပဒါန - အရိပ်ရပင် စားသုံးပင်များ စိုက်ပျိုး လှူဒါန်းခြင်း၊

(၃) သေတုကာရကဒါန - တံတားခင်း လမ်းဖောက်၍ လှူဒါန်း ခြင်း၊

(၄) ပပါဒါန - ရေချမ်းစင်တည်၍ လှူဒါန်းခြင်း၊

- (၅) ဥဒါပါနဒါန - ရေတွင်း, ရေကန်, ရေမြောင်း တူး၍ လှူဒါန်းခြင်း။
- (၆) ဥပဿယဒါန - ကျောင်းကန် အဆောက်အအုံ လှူဒါန်းခြင်း။

Charity whose merit lasts forever

The six kinds of charitable act that have everlasting benefits are called everlasting charity.

They are:-

- (1) Setting up gardens and orchards for public use, **ārāmaropadāna**.
- (2) Planting shady trees and fruit trees for public use, **vanaropadāna**.
- (3) Building roads and bridges for public use, **setukāarakadāna**.
- (4) Providing drinking water at the wayside, **papādāna**.
- (5) Constructing wells, tanks and ditches as means of public water supply, **udapānadāna**.
- (6) Donation of monastic dwellings, etc., **upassaya dāna**

EVIL Māra

မာရ - မာရ်၊ မာရ် ၅-ပါး။

မာရ် ၅-မျိုး-

- (၁) ခန္ဓမာရ် (ခန္ဓာ ၅-ပါး)၊
- (၂) အဘိသင်္ခါရမာရ် (ဘဝကို စီမံဖန်တီးပေးသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ)၊

- (၃) မစ္ဆာမာရ် (သေခြင်းတရား)၊
- (၄) ဒေဝပုတ္တမာရ် (မာရ်နတ်သား)၊
- (၅) ကိလေသမာရ် (ကိလေသာတရားများ)။

The five Māras

The five are;-

- (1) the five aggregates of existence, **Khandha-māra**;
- (2) volitional actions, both good and evil, that tend to rebirth, **abhisankhāra māra**;
- (3) Death, **maccu māra**;
- (4) the Evil One, the death-dealing deva, **Devaputta māra**;
- (5) the defilements, **Kilesa māra**.

EXALTED ONE *Bhagava*

ဘဂဝါ - မြတ်စွာဘုရား၊ ဘုရားဂုဏ်တော်-၉-ပါးတို့တွင် ဘဂဝါဂုဏ်တော်သည် တစ်ပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။

The Buddha; an attribute of the Buddha

The epithet 'the Exalted One' is one of the nine supreme attributes of the Buddha.

EXPOUNDER OF THE DHAMMA *Dhammakathika*

ဓမ္မကထိက - တရားဓမ္မဟောပြောသူ။

ရဟန်းသည် ခန္ဓာငါးပါး၌ ငြီးငွေ့စေခြင်း အလိုငှာ လည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့၌ ကပ်ငြိခြင်းမှလွတ်မြောက်စေခြင်း အလိုငှာ လည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့၌ ချုပ်ငြိမ်းစေခြင်းအလိုငှာ သို့မဟုတ်

ဘဝပြန်မဖြစ်စေခြင်းအလို့ငှာလည်းကောင်း ဟောပြောပြသ၏။
ထိုသူကို ဓမ္မကထိက တရားဟောသူဟူ၍ ခေါ်ဆိုထိုက်၏။

A bhikkhu expounds the Dhamma so as to cause weariness in the five aggregates, to free oneself of attachment to them, for their cessation, that is, for the extinction of rebirth. He is called an expounder of the Dhamma.

EXPOUNDING THE DHAMMA *Dhamma desanā*

ဓမ္မဒေသနာ - တရားဟောခြင်း။

မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်သည် သတ္တဝါတို့၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို အများဆုံး ဆောင်ကျဉ်းပေးနိုင်သဖြင့် သူတပါးတို့အား တရားဟောခြင်းသည် အလွန်ကြီးကျယ်သည့် ကောင်းမှုတစ်ရပ်ဖြစ်၏။

Expounding Buddha's teachings.

As Buddha's teachings can bring about the welfare of beings to the greatest extent, it is a great virtue to expound the doctrine to others.

EYE *Cakkhu*

စက္ခု - မျက်စိ၊ အမြင်။

ဗုဒ္ဓစာပေ၌ စက္ခုအမြင် ငါးမျိုးရှိသည်။

စက္ခုငါးပါးကား-

- (၁) ဗုဒ္ဓစက္ခု - ဣန္ဒြေအနုအရင့်ကိုလည်းကောင်း သတ္တဝါတို့၏ လိုအင်ဆန္ဒကိုလည်းကောင်း သိသော ဉာဏ်မျက်စိ၊

- (၂) သမန္တစက္ခု - အလုံးစုံသော တရားတို့ကိုသိသော သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်မျက်စိ၊
- (၃) ဓမ္မစက္ခု - သစ္စာလေးပါးတရားကို သိသော ဉာဏ်မျက်စိ၊
- (၄) ဒိဗ္ဗစက္ခု - နတ်မျက်စိနှင့်တူသော အဘိညာဏ်မျက်စိ၊
- (၅) ပဿာဒစက္ခု - ရူပါရုံကိုမြင်နိုင်သော အကြည်ဓာတ် မျက်စိ။

Vision

There are five kinds of Eye in Buddhist literature, viz.,

- (1) The Eye of knowledge that understands the state of maturity of a being, his proclivities, etc., **Buddha cakkhu**;
- (2) The Eye of knowledge that knows all there is to be known, **Samanta cakkhu**;
- (3) The Eye of knowledge that comprehends the Four Ariya Truths, **Dhamma cakkhu**;
- (4) The supernormal vision like that of the devas, **Dibba cakkhu**;
- (5) The physical eye or the faculty of vision, **Pasāda cakkhu**.

EYE-CONSCIOUSNESS *Cakkhuvīññāṇa*

စက္ခုဝိညာဏ - မြင်သိစိတ်။

ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပဿာဒ ပေါင်းဆုံမိသောအခါ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

Eye-consciousness arises when a visual object comes into contact with eye-sensitivity.

EYE - FACULTY *Cakkhundriya*

စက္ခုန္ဒြိယ - စက္ခုန္ဒြေ၊ မြင်မှု၌ အစိုးတရရှိသောတရား။

မြင်မှု၌ အစိုးတရရှိသောကြောင့် မျက်စိအကြည်ဓာတ်ကို စက္ခုန္ဒြေ ဟု ခေါ်သည်။

Eye-sensitivity Element has control over the function of seeing and is therefore called Eye-faculty.

EYE - TOOTH RELIC *Dāṭhādātu*

ဒါဠာဓာတု - စွယ်တော်ဓာတ်၊ စွယ်တော်။

စွယ်တော်ဓာတ် လေးဆူအနက် လက်ယာအထက် စွယ်တော်သည် တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ လည်းကောင်း၊ လက်ယာအောက် စွယ်တော်သည် ဂန္ဓာရတိုင်း၌ လည်းကောင်း၊ လက်ဝဲအထက် စွယ်တော်သည် ကာလိင်္ဂတိုင်း၌ လည်းကောင်း၊ လက်ဝဲအောက် စွယ်တော်သည် နဂါးပြည်၌ လည်းကောင်း တည်ရှိလေသည်။

Of the four eye-tooth relics of the Buddha, the upper right eye-tooth rests in the Tavatimsa deva realm; the lower right eye-tooth rests in Gandhara country; the upper left eye-tooth rests in the province of Kalinga; and the lower left eye-tooth rests in the realm of naga serpents.

FACTORS OF NON-DECLINE *Aparihāniyadhamma*

အပရိဟာနိယဓမ္မ - အပရိဟာနိယတရား၊ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်း မရှိသောတရား၊ တိုးတက်ကြီးပွားမှုကို ဖြစ်စေ တတ်သောတရား၊

တိုင်းပြည်စည်ကားတိုးတက်ကြောင်း အပရိဟာနိယတရား ခုနစ်ပါးမှာ-

- (၁) မပြတ်စည်းဝေးခြင်း၊
- (၂) အညီအညွတ်စည်းဝေးခြင်း၊ အညီအညွတ်အစည်းအဝေးမှ ထခြင်း၊
- (၃) ရှေးကမရှိခဲ့သော ဥပဒေစည်းကမ်းကို အသစ်မပညတ် ခြင်း၊ ရှိပြီး ဥပဒေစည်းကမ်းကို မဖျက်ခြင်း၊ ပညတ်ထား သည့်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်း၊
- (၄) အသက်အရွယ်ကြီးသူတို့ကို ရိသေလေးမြတ်ပူဇော်ခြင်း၊
- (၅) အမျိုးသမီးကြီး အမျိုးသမီးငယ်တို့ကို အနိုင်အထက်ပြု၍ မပေါင်းသင်းခြင်း၊
- (၆) ကျောင်း၊ ကန်၊ ဘုရားစေတီ စသည်ကို ရိသေလေးမြတ် ပူဇော်၍ အစဉ်အလာပူဇော်မှုမပျက် ဆက်လက် ဆောင်ရွက် အားထုတ်ခြင်း၊
- (၇) သီလသမာဓိပညာတို့နှင့် ပြီးပြည့်စုံသော ရဟန်းတို့ကို ချီးမြှောက်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတော်သို့ ပင့်ဆောင်၍ ချမ်းသာစွာ သီတင်းသုံးနေထိုင်စေခြင်း၊

Factors that promote prosperity

The seven factors that promote the prosperity of a country are:

- (1) having regular meetings;
- (2) assembling in harmony and dispersing in harmony;
- (3) refraining from ordaining what has not been ordained before, refraining from abolishing what has been ordained before, and abiding by the established practices and customs;
- (4) treating the elders with respect and veneration;
- (5) refraining from forcibly abducting women and maidens;
- (6) showing respect and veneration towards the shrines, etc., and making traditional offerings without remiss; and
- (7) taking proper care of bhikkhus endowed with morality, concentration and wisdom, and inviting such bhikkhus to one's country to come and stay in peace and comfort.

FACULTY *Indriya*

ဣန္ဒြိယ - ဣန္ဒြေ၊ အစိုးတရရှိမှု။

ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့တွင် အစိုးတရရှိသော ရုပ်နာမ် တို့ကို ဣန္ဒြေဟု ခေါ်သည်။

Mental and physical phenomena that control their respective sense-bases

FACULTY OF CONCENTRATION *Samadhindriya*

သမာဓိန္ဒြိယ - သမာဓိန္ဒြေ၊ တည်ကြည်မှု၌ အစိုးတရရှိသော တရား။

သမာဓိတရားကို တည်ကြည်မှု၌ အစိုးတရရှိသောကြောင့် သမာဓိန္ဒြေ ဟုခေါ်သည်။

That mental phenomenon which has control over concentration is called Faculty of Concentration .

FACULTY OF CONVICTION *Saddhindriya*

သဒ္ဓိန္ဒြိယ - သဒ္ဓိန္ဒြေ၊ ယုံကြည်မှု၌ အစိုးတရရှိသောတရား။

သဒ္ဓါတရားကို ယုံကြည်မှု၌ အစိုးတရရှိသောကြောင့် သဒ္ဓိန္ဒြေ ဟုခေါ်သည်။

That mental phenomenon which has control over conviction is called Faculty of Conviction.

FACULTY OF EFFORT *Viriyindriya*

ဝီရိယိန္ဒြိယ - ဝီရိယိန္ဒြေ၊ အားထုတ်မှု၌ အစိုးတရရှိသောတရား။

ဝီရိယတရားကို အားထုတ်မှု၌ အစိုးတရရှိသောကြောင့် ဝီရိယိန္ဒြေ ဟုခေါ်သည်။

That mental phenomenon which has control over effort is called the Faculty of Effort.

FACULTY OF FEMININITY *Itthindriya*

ဣတ္ထိန္ဒြိယ - ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးတရရှိသော တရား။

ဣတ္ထိဘာဝရုပ်ကို မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးတရရှိသောကြောင့် ဣတ္ထိန္ဒြေဟုခေါ်သည်။

That physical phenomenon which has control over femininity (i.e, femaleness of the body) is called Faculty of Femininity.

FACULTY OF GLADNESS *Somanassindriya*

သောမနဿိန္ဒြိယ - သောမနဿိန္ဒြေ၊ စိတ်ချမ်းသာမှု ဝမ်းမြောက်မှု၌ အစိုးတရရှိသောတရား။

စိတ်ချမ်းသာမှု ဝမ်းမြောက်မှု၌ အစိုးတရရှိသောကြောင့် သောမနဿဝေဒနာကို သောမနဿိန္ဒြေ ဟုခေါ်သည်။

That mental phenomenon which has control over gladness is called Faculty of Gladness.

FACULTY OF MASCULINITY *Purisindriya*

ပုရိသိန္ဒြိယ - ပုရိသိန္ဒြေ၊ ယောက်ျား (အထီး, အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးတရရှိသောတရား။

ပုရိသဘာဝရုပ်ကို ယောက်ျား (အထီး, အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးတရရှိသောကြောင့် ပုရိသိန္ဒြေဟု ခေါ်သည်။

That physical phenomenon which has control over masculinity (i.e, maleness of the body) is called Faculty of Masculinity.

FACULTY OF MIND *Manindriya*

မနိန္ဒြိယ - မနိန္ဒြေ၊ သိမှု၌ အစိုးတရရှိသောတရား။

သိမှု၌ အစိုးတရရှိသောကြောင့် စိတ်ကို မနိန္ဒြေဟုခေါ်သည်။

That mental phenomenon which has control over knowing is called Faculty of Mind.

FACULTY OF MINDFULNESS *Satindriya*

သတိန္ဒြိယ - သတိန္ဒြေ၊ အောက်မေ့မှု၌ အစိုးတရရှိသောတရား။
အောက်မေ့မှု၌ အစိုးတရရှိသောကြောင့် သတိကို သတိန္ဒြေ
ဟုခေါ်သည်။

That mental phenomenon which has control over
mindfulness is called Faculty of Mindfulness.

FACULTY OF PHYSICAL LIFE *Rūpajīvitindriya*

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ - ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ ရုပ်သက်၊ ဇီဝိတရုပ်။

ဇီဝိတရုပ်သည် ကံကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ်များနှင့်
ယှဉ်၍ ဖြစ်ပေါ်ပြီး ထိုကလာပ်တွင်းရှိ ရုပ်များသက်တမ်းပြည့်
တည်တံ့အောင် စောင့်ထိန်းပေး၏။ သေသည့်အခါ၌ ယင်းကမ္မဇ
ရုပ်တို့နှင့် အတူပင် ချုပ်ငြိမ်းသည်။

The faculty of physical life arises together, at the
moment of conception, with the corporeality caused by
past action. It sustains the corporeality to the full life -
span and perishes together with it.

FACULTY OF VITALITY *Jīvitindriya*

ဇီဝိတိန္ဒြိယ - ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ အတူဖြစ်ဖက် ရုပ်နာမ်တရားကို
အသက်ရှည်ကြာ တည်တံ့အောင်စောင့်ရှောက်ရာ၌ အစိုးတရရှိသော
တရား။

ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေ၊ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေဟူ၍ ၂-မျိုး
ရှိသည်။ ရုပ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည် အတူဖြစ်ဖက် ရုပ်တရားတို့ကို အသက်
ရှည်အောင် စောင့်ရှောက်ရာ၌ အစိုးတရရှိသည်။ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြေသည်
အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တရားတို့ကို အသက်ရှည်အောင် စောင့်ရှောက်ရာ၌
အစိုးတရရှိသည်။

Those mental and physical phenomenon that keep the co-arising mental and physical phenomena functioning (i.e. keeping them alive) are called Faculty of Vitality.

The physical faculty of vitality keeps the co-arising physical phenomena functioning (i.e.,sustain them).

The mental faculty of vitality keeps the co-arising mental phenomena functioning (i.e.,sustain them).

FACULTY OF WISDOM *Pannindriya*

ပညိန္ဒြိယ - ပညိန္ဒြေ၊ ပိုင်းခြားသိမှု၌ အစိုးတရရှိသော တရား။

ပိုင်းခြားသိမှု၌ အစိုးတရရှိသောကြောင့် ပညာကို ပညိန္ဒြေဟု ခေါ်သည်။

That mental phenomenon which has control over wisdom is called Faculty of Wisdom.

FALLING FROM BHIKKHUHOOD *Pārājika*

ပါရာဇိက - ပါရာဇိကအာပတ်၊ ရဟန်းအဖြစ်မှ ဆုံးရှုံးစေနိုင်သော အပြစ်။

ထိုအပြစ်များမှာ-

(၁) မေထုန်အမှုကို ကျူးလွန်မှု၊

(၂) သူတပါးပစ္စည်းကို ခိုးယူမှု၊

(၃) လူ၏အသက်ကို သတ်မှု၊

(၄) စွာန်မဂ်ဖိုလ်တရားထူးများကို မရရှိဘဲ ရရှိသည်ဟု လိမ်ညာ ပြောဆိုမှုတို့ဖြစ်သည်။

ထိုပြစ်မှုလေးမျိုးကို ကျူးလွန်သော ရဟန်းတော်များသည် သာသနာတော်၌ ရဟန်းဘဝဖြင့် နေထိုင်ခွင့်မရှိတော့ဘဲ လူ့ဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရသည်။ နောက်ထပ်လည်း ရဟန်းပြုခွင့်မရှိတော့၊ သာမဏေဘဝဖြင့်ကား နေခွင့်ရှိသည်။ ၎င်းအပြစ်များသည် မြတ်စွာဘုရား ပညတ်ထားခဲ့သော (၂၂၇) ပါးသော သိက္ခာပုဒ်တို့တွင် အပြစ်အကြီးလေးဆုံး ဖြစ်သည်။

Offence deserving expulsion from
bhikkhuhood, Pārājika offence under the Vinaya rules

There are four kinds of such offences:

- (a) sexual intercourse;
- (b) taking what is not given;
- (c) killing a human being;
- (d) falsely claiming or pretending to have gained
jhāna, magga, phala.

A bhikkhu who commits one of the above four offences has no right to stay any longer in the Order of bhikkhus and has to return to the life of a layman although he may choose to remain a samanera.

These four offences are the most heinous of offences mentioned in the 227 Vinaya disciplinary rules promulgated by the Buddha.

FALSEHOOD *Musāvāda*

မုသာဝါဒ - မဟုတ်မမှန်ပြောဆိုခြင်း၊ မုသားစကား။

နှုတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စာဖြင့်ဖြစ်စေ ကိုယ်လက်လှုပ်ပြ၍ဖြစ်စေ သူတစ်ပါးအကျိုး ပျက်စီးအောင် မဟုတ်မမှန် လိမ်ညာလျှင် မုသာဝါဒ ဖြစ်သည်။

သူတစ်ပါးအကျိုးစီးပွား အနည်းငယ်ပျက်စီးလျှင် အပြစ်
ငယ်၏။ များစွာပျက်စီးလျှင် အပြစ်ကြီး၏။

(၁) မဟုတ်မမှန်သောစကားဖြစ်ခြင်း၊

(၂) လိမ်ညာလိုသော စေတနာရှိခြင်း၊

(၃) လိမ်ညာ၍ ပြောဆိုခြင်း၊

(၄) ပြောမည့်အဓိပ္ပါယ်ကို သူတစ်ပါးကသိခြင်း-

ဟူသော ဤအင်္ဂါ-၄-ပါးနှင့်ညီက ကံမြောက်သည်၊ သေလျှင်အပါယ်
ဘုံ၌ ဆင်းရဲစွာ ခံစားရမည်။ လူလာဖြစ်သော်မှ အောက်ပါဆိုးကျိုးများ
ခံစားရမည်-

(၁) စကားမဝီသခြင်း၊

(၂) သွားမညီညွတ်ခြင်း၊

(၃) ခံတွင်းပုပ်ညှီခြင်း၊

(၄) အသားအရေမွဲခြောက်ခြင်း၊

(၅) မျက်စိ၊ နား မကြည်လင်ခြင်း၊

(၆) ရုပ်အဆင်း ချို့တဲ့ခြင်း၊

(၇) ဩဇာအာဏာမတည်ခြင်း၊

(၈) နှုတ်၊ လျှာ ပြောဆိုမှုကြမ်းတမ်းခြင်း၊

(၉) စိတ်မတည် လျှပ်ပေါ်လော်လည်ခြင်း။

Untruth; telling lies

Telling lies with malicious intent is musavada.
The gravity of that offence corresponds to the amount
of harm done.

There are four factors which make this offence
complete:

- (1) the statement is not true;
- (2) there is the intention to lie;
- (3) it is actually spoken; and
- (4) others understand what has been spoken.

The liar will have to suffer in the four miserable realms, apaya, at the time of his death. If he were to be reborn in the human world he will be afflicted with the following:

- (1) poor enunciation,
- (2) uneven teeth,
- (3) foul breath(halitosus),
- (4) unhealthy complexion,
- (5) poor eyesight and hearing,
- (6) defective personal appearance,
- (7) lack of influence on others,
- (8) harshness of speech, and
- (9) a flippant mind.

FASTING DAYS *Upasathadivasa*

ဥပေါသထဒီဝသ - ဥပုသ်နေ့၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များ စ-ပါးသီလကျင့်သုံးသောနေ့၊ သံဃာတော်များ ဥပုသ်ပြုသောနေ့။

မြတ်စွာဘုရား၏ သာသနာတော်၌ စ-ပါးသီလစောင့်ထိန်းရသောနေ့များကို (ဥပေါသထဒီဝသ) ဥပုသ်နေ့များဟု ခေါ်ဆိုသတ်မှတ်ကြသည်။ လဆန်း စ-ရက်၊ လဆန်း ၁၅-ရက် (လပြည့်နေ့)၊ လဆုတ် စ-ရက်၊ လဆုတ် ၁၄-ရက် သို့မဟုတ် ၁၅-ရက် (လကွယ်)နေ့များသည် လူပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥပုသ်နေ့များ ဖြစ်ကြသည်။

ရဟန်းတော်များသည် လပြည့်၊ လကွယ်နေ့များ၌ ပါတိမောက် ရွတ်ဆို၍ ဥပုသ်ပြုကြရသည်။

GROUP OF FIVE *Pancavaggiya*

ပဉ္စဝဂ္ဂိယ - ပဉ္စဝဂ္ဂိ၊ ငါးပါးအပေါင်းအစုရှိသောရဟန်း။

ပဉ္စဝဂ္ဂိငါးပါးတို့သည် ဂေါတမဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားရှင်၏ အဦးဆုံးသော တပည့်သာဝကများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့၏ အမည်များမှာ - ကောဏ္ဍည၊ ဝပ္ပ၊ ဘဒ္ဒိယ၊ မဟာနာမ်နှင့် အဿဇိ တို့ဖြစ်ကြသည်။

The group of five were the earliest disciples of the Buddha. Their names were Koṇḍañña, Vappa, Bhaddiya, Mahānāma and Assaji.

GUARDIAN OF THE WORLD *Lokapāla dhamma*

လောကပါလဓမ္မ - လောကကို စောင့်ရှောက်တတ်သောတရား။
(လူသားများကိုမပျက်စီးရအောင် စောင့်ရှောက်တတ်သောတရား)

ယင်းတရားတို့သည်-

(၁) ဟိရိ-မကောင်းမှုပြုလုပ်ရမည်ကို ရှက်ခြင်း၊

(၂) ဩတ္တပ္ပ-မကောင်းမှုပြုလုပ်ရမည်ကို ကြောက်လန့်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ဟိရိ ဩတ္တပ္ပတရားနှစ်ပါးသည် ကိုယ်ကျင့်သီလ၏ နီးစွာသောအကြောင်းတရားများ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတရားနှစ်ပါးမရှိက လောက၌ အမိနှင့်သား၊ မောင်နှင့်နှမဟူ၍ မရှိတော့ဘဲ ကြက် ဝက် ခွေးများကဲ့သို့ ပြုကျင့်ကြသဖြင့် လောကကြီးပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်မည်။

Principles guarding the world; principles guarding mankind

These principles are twofold, namely:

- (1) Shame to do evil, *hīri*;
- (2) Fear to do evil, *ottapa*;

Moral shame and moral dread are the immediate causes of morality. Lacking them, relationship between the sexes would go awry so much so that there cannot prevail in the human world any sense of propriety between mother and son, or between brother and sister. and humanity would sink to the level of animals, bringing about utter chaos.

III

HAPPINESS *Sukha*

သုခ - ချမ်းသာမှု၊ ချမ်းသာခြင်း။

မင်္ဂလာတရားကို ကျင့်သောသူတို့သည် ခပ်သိမ်းသောအရပ်၌
ချမ်းသာသုခကို ရရှိကြသည်။

Ease; comfort

Those who live up to the principles of Mangala
attain happiness wherever they are.

HARDNESS *Kakkhala*

ကက္ခဠ - ခက်မာခြင်း။

ပထဝီဓာတ်သည် ခက်မာသော သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏။

The Element of Solidity has the characteristic of
hardness.

HARSH SPEECH *Pharusavācā*

ဖရသဝါစာ - ကြမ်းစာမ်းသော စကားကို ပြောဆိုခြင်း၊ ဆဲရေးကြိမ်း
မောင်းခြင်း။

ဆဲဆိုကြမ်းမောင်းရာ၌ မကောင်းသော စေတနာပါမှ
ဖရသဝါစာ-ဟု ဆိုနိုင်သည်။ မိဘက သားသမီးများအား ဆဲဆို
ကြမ်းမောင်းခြင်းမှာ မကောင်းသောစေတနာ မပါခြင်းကြောင့်
ဖရသဝါစာ မဖြစ်ချေ။

ဤမကောင်းမှုကို ကျူးလွန်သူသည် အောက်ပါမကောင်း
သော အကျိုးငါးပါးကို ခံစားရသည်-

- (၁) ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်း၊
- (၂) လူအများ၏ မုန်းတီးမှုကို ခံရခြင်း၊
- (၃) မိမိစိတ်ကို မကြည်လင်စေခြင်း၊
- (၄) အကဲ့ရဲ့ ခံရခြင်း၊
- (၅) အသံကြမ်းတမ်း ပျက်စီးခြင်း။

Coarse language; vulgarities

Harsh words which parents might use sometimes to admonish their children do not count as harsh speech as no bad intent is involved. Only when there is bad intention behind the harsh words can it be called harsh speech.

The consequences of committing this offence are:

- (1) being reborn in realms of continuous suffering or as an animal or as an ever-hungry being (*peta*);
- (2) being hated by many;
- (3) not having any peace of mind;
- (4) being censured;
- (5) having a harsh, unpleasant voice.

HATRED *Dosa*

ဒေါသ - စိတ်ဆိုးမှု၊ ဖျက်ဆီးမှု၊ ပြစ်မှားမှု။

လောကကို ဖျက်ဆီးတတ်သော တရားသုံးပါးတွင် ဒေါသသည် တစ်ပါး ပါဝင်၏-ဟူ၍ ကောသလမင်းကြီးအား မြတ်စွာဘုရားက ဟောကြားတော်မူသည်။

Ill will; corruption; anger

The Buddha said to King Pasenadi of Kosala that hatred is one of the three factors that destroy the world.

HEEDFULNESS *Appamāda*

အပ္ပမာဒ - မမေ့မလျော့ခြင်း၊ မမေ့လျော့ကြောင်းတရား၊ သတိတရား။

စိတ်အစဉ်တွင် ကပ်၍ တည်နေသော ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သတိပင် ဖြစ်သည်။ ဤအပ္ပမာဒတရားသည် အလွန်အရေးကြီးသော တရားဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်တရားတို့၏ အချုပ်အခြာ ဖြစ်သည်။ ကျေးဇူးအများဆုံး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် မြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်တိုင် ဤတရားနှင့် ပြည့်စုံစေရန် “ အပ္ပမာဒေန ဘိက္ခဝေ သမ္မာဒေဝ ” ဟု အကြိမ်ကြိမ် ဆုံးမတော်မူခဲ့သည်။ အပ္ပမာဒတရားသည် မသေခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်။

Vigilance; zeal

Heedfulness is the mental process of mindfulness combined with knowledge. It is synonymous with mindfulness. It is the predominant factor in the accomplishment of meritorious deeds. The Buddha himself made the exhortation “ be endowed with heedfulness ” repeatedly. Heedfulness is the way to the Deathless.

See also MINDFULNESS.

HEEDLESSNESS *Pamāda*

ပမာဒ - မေ့လျော့ခြင်း၊ သတိကင်းလွတ်ခြင်း။

မေ့လျော့ခြင်းသည် သေခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်။

Unmindfulness

Heedlessness is the way to Death, i.e, the cause of endless round of rebirth.

HEIR TO THE TEACHING *Sāsanadāyaka*

သာသနဒါယာဒ - သာသနာ့အမွေခံ။

(၁) မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမတော်များသည် သာသနာ့အမွေမည်၏။ ထိုအမွေကို ခံယူသူသည် သာသနာ့အမွေခံ ဖြစ်သည်။

(၂) ရှင်၊ ရဟန်းများနှင့် ရှင်ဒါယကာ၊ ရဟန်းဒါယကာများသည် သာသနာ့အမွေခံ မည်၏။

(1) The teachings of the Buddha are the legacy of the Buddha. Those who inherit them are the heirs to the Buddha's Teaching.

(2) Bhikkhus and lay supporters who sponsor boys into novicehood and novices into bhikkhuhood are heirs to the Buddha's Teaching.

HIGH COUCHES AND SEATS *Uccāsayana*

ဥစ္စာသယန - မြင့်သောနေရာ။

အခြေ တစ်တောင့်ထွာထက်ရှည်သော အိပ်ရာ၊ ခုတင်၊ ကုလားထိုင်ကြီး-စသည်များကို ဥစ္စာသယနဟု ခေါ်သည်။

Couches or seats having legs longer than one cubit and a half (i.e, 27 inches) are called high couches and seats.

HIGHER PSYCHIC POWER *Abhiññā*

အဘိညာ - အဘိညာဉ်၊ ထူးကဲသော အသိအမြင် ဉာဏ်စွမ်းရည်။

အဘိညာဉ် (၆)မျိုး တို့ကား-

(၁) တန်ခိုးအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းနိုင်သော ဣန္ဒြိယအဘိညာဉ်။

- (၂) နတ်နားကဲ့သို့ အသံအမျိုးမျိုးကို ကြားနိုင်သော ဒိဗ္ဗသောတ အဘိညာဉ်၊
- (၃) သူတစ်ပါးတို့၏ စိတ်အကြံကိုသိနိုင်သော ပရစိတ္တဝိဇာနန အဘိညာဉ်၊
- (၄) များစွာသော ရှေးဘဝတို့ကို ပြန်ပြောင်းဆင်ခြင်နိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဉ်၊
- (၅) နတ်မျက်စိကဲ့သို့ အဆင်းအာရုံ အမျိုးမျိုးကို မြင်နိုင်သော ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်၊
- (၆) အာသဝေါတရားတို့ကို ကုန်ခန်းစေနိုင်သော အာသဝက္ခယ အဘိညာဉ်တို့ ဖြစ်သည်။

Supernormal knowledge; special apperception

There are six kinds of higher psychic power:

- (1) higher psychic power capable of producing many miracles, *iddhividha abhiññā*;
- (2) the divine ear which is like the hearing power of the devas, *dibbasota abhiññā*;
- (3) higher psychic power which enables one to read the thoughts of others, *paracitta vijānana abhiññā*; also called *cetopariya abhiññā*;
- (4) higher psychic power which enables one to remember past existences, *pubbenivāsānussati abhiññā*;
- (5) the divine eye or the divine power of sight, *dibbacakkhu abhiññā*; and
- (6) higher psychic power which can eradicate defilements, *āsavakkhaya abhiññā*.

HINDRANCES *Nīvaraṇa*

နိဝရဏ-- ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်တို့ကို ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော တရား။

ထိုနိဝရဏတရားတို့သည်-

(၁) ကာမစွန္ဒ-ကာမဂုဏ်၌ လိုလားတောင့်တမှု၊

(၂) ဗျာပါဒ-ပျက်စီးစေလိုမှု၊ ဖျက်ဆီးမှု၊

(၃) ထိနမိဒ္ဓ-ထိုင်းမှိုင်းခြင်း၊ ငိုက်မြည်းခြင်း၊

(၄) ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စ-စိတ်၏ မငြိမ်မသက်ခြင်း၊ နောင်တ ပူပန်ခြင်း၊

(၅) ဝိစိကိစ္ဆာ-ယုံမှားတွေးတောခြင်း၊

(၆) အဝိဇ္ဇာ-အမှန်တရားကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း-ဟု ၆-ပါး ရှိသည်။

Obstructions; those factor that hinder the way to the achievement of mental absorption, Insight Knowledge and Fruition, *jhāna*, *magga* and *phala*.

The six hindrances are;

(1) sensual desire, *kāmacchanda*;

(2) ill will, *byāpāda*;

(3) sloth and torpor, *ihina middha*;

(4) restlessness and worry, *uddhaṇṇa kukkuccha*;

(5) doubt, *vicikicchā*; and

(6) ignorance of the Ariya Truths, *avijjā*.

HOUSE WARMING *Gehapavesanamāṅgala*

ဂေဟပဝေသနမင်္ဂလ - အိမ်တက်မင်္ဂလာ၊ အိမ်သို့ဝင်သော မင်္ဂလာ။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် အိမ်သစ်များ ဆောက်လုပ်ပြီးသော

အခါ သံဃာတော်များနှင့် မိတ်သင်္ဂဟများကို ဖိတ်ကြား၍
အိမ်တက်မင်္ဂလာ ကျင်းပကြသည်။

A house warming ceremony; an auspicious ceremony marking the moving in into a new home

Buddhist Myanmars, on completion of a new house, and moving in into new premises, celebrate the occasion by inviting bhikkhus and friends to the ceremony.

HUNGRY MISERABLE BEING *Peta*

ဇေတ- ပြိတ္တာ၊ ချမ်းသာအပေါင်းမှ ကင်းကွာသူ။

ပြိတ္တာဘဝမှာ အတိတ်အကုသိုလ်ကံ နှိပ်စက်မှုကြောင့်
အမြဲဆာလောင် မွတ်သိပ်နေကြရသည်။ စားသောက်ဖွယ်
တွေရပါလျက် မစားနိုင် မသောက်နိုင် ဖြစ်ရသည်။ ပြိတ္တာဘုံသည်
အပါယ်လေးဘုံတွင် ပါဝင်သည်။

A peta's existence is one constantly tormented by hunger and thirst due to his demeritorious actions in the past. A peta is unable to take food or drink even when either is available. Peta realm is included in the four miserable existences, *apāya*.

IGNORANCE *Avijjā*

အဝိဇ္ဇာ - မောဟ၊ အမှန်တရားကို မသိခြင်း။

သစ္စာလေးပါးကို မသိနားမလည်ခြင်းသည် အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်သည်။

Stupidity; foolishness; dullness

Ignorance of the Four Ariya Truths.

IGNOBLE PRACTICE *Abrahmacariya*

အဗြဟ္မစရိယ - မမြတ်သောအကျင့်၊ ယုတ်ညံ့သောအကျင့်။

မိန်းမနှင့်ယောက်ျား နှစ်ဦးသားတို့ ပျော်ပါးမှီဝဲသော မေထုန်အကျင့်ကို မမြတ်သောအကျင့်ဟု ခေါ်သည်။ ရဟန်းတို့သည် ထိုမေထုန်အကျင့်မှ ရှောင်ကြဉ်ကြသည်။ လူတို့အနေဖြင့် အခါအားလျော်စွာ ဆောက်တည်ကျင့်သုံးသော ရှစ်ပါးသီလ ကိုးပါးသီလ၊ ဆယ်ပါးသီလတို့တွင် မေထုန်အကျင့်မှ ရှောင်ကြဉ်သော သိက္ခာပုဒ်တစ်ပါး ပါဝင်သည်။

Lewd conduct

Indulgence in sexual intercourse between man and woman is called an ignoble practice. Bhikkhus (and bhikkhunis) abstain from this practice. Layman also, when observing precepts, have to abstain from indulging in sexual intercourse, which is one of the moral precepts included both in the Uposatha Sīla of eight precepts and the sīla of ten precepts.

ILLIMITABLE *Appamaññā*

အပ္ပမညာ - အတိုင်းအရှည်မရှိ အာရုံ၌ဖြစ်သောတရား။

အတိုင်းမသိဖြန့်ချိပွားများရသော အာရုံရှိသော မေတ္တာ ကရုဏာ မုဒိတာ ဥပေက္ခာ တရားတို့ကို အပ္ပမညာလေးပါး ဟုခေါ်သည်။

Limitless; boundless; infinite

Thoughts which are radiated towards all beings without limit, viz, loving-kindness and goodwill, *metta*; compassion, *karuna*; sympathetic joy, *muditā*; and equanimity or mental equilibrium, *upekkhā*, are called the 'Four Illimitables', *Appamaññā*.

ILLUSION OF SELF *Sakkāyaditṭhi*

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ - ထင်ရှားရှိသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ၌ အယူမှားမှု။

ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို မိမိကိုယ်ဟူ၍ မှားယွင်းစွာ မှတ်ယူခြင်းသည် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ မည်၏။

Wrong view of the existing aggregates, *khandhas*

The wrong view that takes the five aggregates as identical with Self, *atta*, is called the *Sakkāyaditṭhi*.

ILL WILL *Byāpāda*

ဗျာပါဒ - သူတစ်ပါးကို ပျက်စီးစေလိုမှု။

သူတစ်ပါးကို သေစေလို ပျက်စီးစေလိုသော စိတ်အကြံသည် (ဗျာပါဒ) မနောက် ဖြစ်သည်။

The evil desire to kill or destroy others is a mental action, *manokamma*, (of ill will, *byāpāda*).

IMMORAL ACTION *Akusalakamma*

အကုသလကမ္မ - အကုသိုလ်ကံ၊ အပြစ်မကင်းသော မကောင်းကျိုးကို ပေးတတ်သောအလုပ်၊ မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံ။

သတ်ခြင်း ခိုးယူခြင်း လိမ်ညာခြင်း ကုန်းတိုက်ခြင်းစသော မကောင်းသော လုပ်ငန်းများတို့သည် မကောင်းမှုများဖြစ်ကြသည်။

Sinful, heinous action; action which brings about only bad results

Killing, stealing, lying, slandering, etc., are immoral actions, *akusala kamma*.

IMPERMANENCE *Anicca*

အနိစ္စ - မမြဲသောတရား။

အလုံးစုံသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့သည် မမြဲသော တရားတို့ဖြစ်ကုန်၏။

Subject to change

IMPERMISSIBLE MEAT *Akappiyamamsa*

အကပ္ပိယမံသ - ရဟန်းတို့ မစား ကောင်းသော အသား(၁၀)မျိုး။

အသား ၁၀-မျိုးမှာ-(၁) ဆင်သား၊ (၂) မြင်းသား၊ (၃) ကျားသား၊ (၄) လူသား၊ (၅) အောင်သား၊ (၆) ခွေးသား၊ (၇) မြွေသား၊ (၈) ဝံသား၊ (၉) ခြင်္သေ့သား၊ (၁၀) ကျားသစ်သား တို့ဖြစ်သည်။

Forbidden meat

Ten kinds of impermissible meat for bhikkhus are:

(1) flesh of elephant,

- (2) flesh of horse,
- (3) flesh of tiger,
- (4) flesh of human being,
- (5) flesh of yak,
- (6) flesh of dog,
- (7) flesh of snake,
- (8) flesh of bear,
- (9) flesh of lion, and
- (10) flesh of leopard.

IMPURITY *Upakkilesa*

ဥပက္ခိလေသ - ဘာဝနာစိတ်ကို ပူးကပ်၍ ညစ်နွမ်းအောင် ပြုလုပ်တတ်သော တရားများ။

Anything that defiles the mind ; impurities that defile the mind of the meditator.

INCALCULABLE *Asaṅkheyya*

အသင်္ချေယျ - အသင်္ချေ၊ မရေမတွက်နိုင်အောင် များပြားသောအရာ။

ပွင့်တော်မူလေကုန်သော မြတ်စွာဘုရားတို့ကား ဂင်္ဂါဝါဠုသဲစုမက မရေမတွက်နိုင်အောင် များပြားကုန်၏။

Innumerable; uncountable

Innumerable as the grains of sand on the banks of the Ganges (Gaṅga) river are the number of Buddhas who have appeared in the world.

INCOMPREHENSIBILITY *Acinteyya*

အစိန္တေယျ - မကြံစည်နိုင်သောအရာ၊ ကြံစည်စဉ်းစား၍ မသိနိုင်သောအရာ။

လောက၌ ကြံစည်စဉ်းစားခြင်းဖြင့် ပြည့်စုံအောင် မသိနိုင်သောအရာ လေးမျိုးရှိ၏။ ၎င်းကို အစိန္တယျ လေးပါးဟု ခေါ်သည်။

- (၁) ဘုရားရှင်တို့အရာကို မကြံစည်နိုင်၊
- (၂) ဈာန်၏အရာကို မကြံစည်နိုင်၊
- (၃) ကံ၏အကျိုးပေးမှုကို မကြံစည်နိုင်၊
- (၄) လောက၏ အကြောင်းအရာကို မကြံစည်နိုင်။

“ ရဟန်းတို့ လောကသည် မြဲသလော၊ မမြဲသလော၊ အဆုံးရှိသလော၊ အဆုံးမရှိသလော စသည်ဖြင့် လောကအကြောင်းကို မကြံစည် ကုန်လင့်။ ထိုသို့ ကြံစည်ခြင်းသည် အကျိုးမရှိ၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှါ မဖြစ်” ဟု မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသည်။

Unthinkable; impenetrable; something beyond the reach of thought or reason

There are four things in the world which are incomprehensible. They are known as the four *Acinteyyas*:-

- (1) the domain of a Buddha, *Buddha-visaya*;
- (2) the sphere of the trances, *jhāna-visaya*;
- (3) the consequences of volitional action, *kamma-vipaka*; and
- (4) brooding over the world, *loka-cinta*.

"Bhikkhus, do not brood over the world as to whether it is eternal or temporal, limited or endless, etc. Such brooding is of no use; it does not lead to the realization of Nibbāna".

INDULGENCE IN SENSUAL PLEASURES *Kāmasukhallikānuyoga*

ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂ-အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ် ချမ်းသာကို ခံစားသောအကျင့်။

Enjoyment of sensual pleasures

INHERITANCE OF VOLITIONAL ACTIONS, THE KNOWLEDGE OF *Kammassakathāñāṇa*

ကမ္မဿကတာဉာဏ - ကမ္မဿကတာဉာဏ်၊ မိမိပြုလုပ်သော ကံသာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာရှိသည်။ ကံမှတစ်ပါး ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ မရှိ-ဟု သိသောဉာဏ်။

The knowledge that one only has volitional action, Kamma, as one's own possession and that there is no other possession, is *kammassakathāñāṇa*.

INHERITANCE OF VOLITIONAL ACTIONS, THE VIEW OF *Kammassakathā sammāditṭhi*

ကမ္မဿကတာသမ္မာဒိဋ္ဌိ - ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည် လက်ခံသောအယူ။

ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်မှ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တစ်ယောက် ဖြစ်သည်။

The view that firmly accepts the belief in volitional action, *kamma*, and its results

Only when one accepts this view of volitional action and its results, one becomes a Buddhist.

INITIATION *Pabbajjakamma*

ပဗ္ဗဇ္ဇကမ္မ - ရှင်ပြုခြင်း၊ သာမဏေပြုခြင်း၊ သာသနာ့ဘောင်သို့ သွတ်သွင်းခြင်း။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် မိမိတို့၏ သားယောက်ျား ကလေးများကို အရွယ်ရောက်လာသောအခါ သာသနာ့ဘောင်သို့ သွတ်သွင်းကြသည်။

Novitiation; initiation into the Buddhist Order as a novice, as a samanera

When their sons are of age Buddhists make them enter the Buddhist Order.

INITIAL APPLICATION OF THE MIND *Vitakka*

ဝိတက္က - ဝိတက်၊ ကြံစည်ခြင်း၊ စိတ်ကူးခြင်း၊ စိတ်ကို အာရုံပေါ်သို့ တင်ပို့ပေးခြင်း။

အကုသလဝိတက်သုံးပါးနှင့် ကုသလဝိတက်သုံးပါးရှိသည်။

အကုသလဝိတက်သုံးပါးမှာ-

- (၁) ကာမဝိတက်-ကာမဂုဏ်၌ ကြံခြင်း၊
- (၂) ဗျာပါဒဝိတက်-သူတစ်ပါးတို့ကိုပျက်စီးစေကြောင်းကြံခြင်း၊
- (၃) ဝိဟိံသာဝိတက်-သူတစ်ပါးတို့ကို ညှဉ်းဆဲခြင်းနှင့် စပ်၍ ကြံစည်ခြင်း-တို့ဖြစ်သည်။

ကုသလဝိတက်သုံးပါးမှာ-

- (၁) နေက္ခမ္မဝိတက်-သံသရာမှလွတ်မြောက်ရန်ကြံခြင်း၊
- (၂) အဗျာပါဒဝိတက်-သူတစ်ပါးချမ်းသာစေရန်ကြံခြင်း၊
- (၃) အဝိဟိံသာဝိတက်-သူတစ်ပါးကို မညှဉ်းဆဲရန်ကြံခြင်း-တို့ဖြစ်သည်။

Initiation of thought; the function of directing the mind towards the object of thought

There are three kinds of demeritorious (akusala) vitakka and three kinds of meritorious (kusala) vitakka.

The three demeritorious vitakkas are : -

- (1) sensual thoughts, *kāma vitakka*;
- (2) thoughts of destroying others, *byāpāda vitakka*
- (3) thoughts of tormenting others, *vihimsā vitakka*.

The three meritorious vitakkas are: -

- (1) thoughts of renunciation of the world, i.e, emancipation from the Round of Rebirths, Samsara, *nekkhama vitakka*;
- (2) thoughts of goodwill towards others, *abyāpāda vitakka*; and
- (3) thoughts of not hurting others, *avihimsā vitakka*.

INSIGHT *Vipassanā*

ဝိပဿနာ - ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် မမြဲ ဆင်းရဲ၏၊ အစိုးမရ-
ဟု ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှုခြင်း။

ခန္ဓာငါးပါး၌ ရုပ်နာမ်တို့ မမြဲခြင်းသဘော၊ ဆင်းရဲခြင်း
သဘောနှင့် အစိုးမရ အတ္တမရှိခြင်း သဘောတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်
အဖန်ဖန် ရှုပွားခြင်းသည် ဝိပဿနာရှုသည် မည်၏။

Vipassanā insight

Contemplating with insight to perceive the truth of the three characteristics of impermanence, unsatisfactoriness and uncontrollable nature of the corporeal and mental aggregates of existence.

Repeatedly contemplating with insight the impermanence, the unsatisfactoriness and the uncontrollable and non-self nature of the five aggregates is *vipassanā bhāvanā*, i.e., development of clear sight or wisdom.

KHANDHAKA DUTIES *Khandhakavatta*

ခန္ဓကဝတ္ထု- ခန္ဓကကျင့်ဝတ်။

ဝိနယပိဋက မဟာဝဂ္ဂကျမ်းနှင့် စူဠဝဂ္ဂကျမ်းတို့၌ ပါရှိသော ရဟန်းသာမဏေတို့ ကျင့်သုံးလိုက်နာရမည့် ကျင့်ဝတ်များကို ခန္ဓကဝတ်ဟုခေါ်သည်။ ထိုခန္ဓကကျင့်ဝတ်များမှာ -

- (၁) ဧည့်သည်ရဟန်းကျင့်ရမည့် အာဂန္တုကဝတ်၊ ဧည့်သည် (အာဂန္တုက) ရဟန်းများ အာရာမအတွင်းသို့ မဝင်မီ ဖိနပ်ချွတ်ရခြင်း၊
- (၂) ကျောင်းနေရဟန်းကျင့်ရမည့် အာဝါသိကဝတ်၊ ဧည့်သည် ရဟန်းကိုမြင်လျှင် ခရီးဦးကြိုပြုခြင်း၊ သပိတ်သင်္ကန်းကို လှမ်းယူခြင်း၊ ဧည့်သည်ရဟန်းကြီးကို ရှိခိုးခြင်း၊ ခြေဆေးရေ ခြေဆေးအင်းပျဉ် စသည်တို့ကို အနီး၌ထားခြင်းစသည်၊
- (၃) ခရီးသွားရဟန်းကျင့်ရမည့် ဂမိကဝတ်၊ ခရီးထွက်ခွာမည့် ရဟန်းသည် ကျောင်းတံခါးမ လေသာတံခါးတို့ကို ပိတ်ခြင်း၊ အတူနေရဟန်းသာမဏေတို့ကို ပန်ကြားခြင်း စသည်၊
- (၄) အနုမောဒနာပြုရာတွင် ကျင့်ရမည့် အနုမောဒနာဝတ်၊
- (၅) ဆွမ်းစားဇရပ်၌ ကျင့်ရမည့် ဘတ္တဂ္ဂဝတ်၊
- (၆) ဆွမ်းခံရာ၌ ကျင့်ရမည့် ပိဏ္ဍုစာရိကဝတ်၊

- (၇) တောကျောင်းနေရဟန်း ကျင့်ရမည့် အာရညိကဝတ်၊
သောက်ရေ သုံးရေ တည်ထားခြင်း၊ မီးပွတ်ခုံ၊ မီးပွတ်ကျည်
တောင်ငွေ့ထားခြင်း၊ အရပ်လေးမျက်နှာ နက္ခတ်တာရာ
မှတ်သားထားခြင်းစသည်၊
- (၈) ကျောင်းအိပ်ရာနေရာနှင့် ပတ်သက်၍ကျင့်ရမည့် သေနာ-
သနဝတ်၊ ညောင်စောင်း အင်းပျဉ် အိပ်ရာနေရာတို့ကို
သုတ်သင်သန့်ရှင်းခြင်း၊ နေလှန်းပေးခြင်း၊ ပရိဝုဏ်
ရေချိုးအိမ် ဝစ္စကုဋီတို့ကို တံမြက်လှည်းခြင်း စသည်
- (၉) ဇရုံးအိမ် (ရေချိုးခန်း)၌ ကျင့်ရမည့် ဇန္တာယကဝတ်၊
- (၁၀) ဝစ္စကုဋီ (အိမ်သာ)၌ ကျင့်ရမည့် ဝစ္စကုဋီဝတ်၊
- (၁၁) ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ၌ကျင့်ရမည့် ဥပဇ္ဈာယဝတ်၊
- (၁၂) အတူနေတပည့်၌ ကျင့်ရမည့် သဒ္ဓိဝိဟာရိကဝတ်၊
- (၁၃) နိဿရည်းဆရာ၌ ကျင့်ရမည့် အာစရိယဝတ်၊ နံနက်
စောစောထ၍ ကိုယ်ဝတ်ကို လက်ကန်တော့တင်ကာ
မျက်နှာသစ်ရေ ဒန်ပူကပ်ခြင်း၊ ယာဂုဆွမ်းကပ်ခြင်း၊
သပိတ်ခွက်ဆေးခြင်း၊ ကျောင်းအိပ်ရာနေရာတို့ကို
သုတ်သင်ခြင်း၊ နေလှန်းခြင်း၊ တံမြက်လှည်းခြင်း၊
နေရာခင်းခြင်း စသည်၊
- (၁၄) အနီးနေတပည့်၌ ကျင့်ရမည့် အန္တေဝါသိကဝတ် -
ဟူ၍ ၁၄-ပါးရှိ၏။

Duties prescribed for bhikkhus and novices

Duties of bhikkhus and novices stated in the
Mahāvagga and Cūlavagga of the Vinaya Pitaka are

known as Khandhaka Duties. They are:

- (1) duty as a guest (in which the visiting bhikkhu is required to take off his footwear, etc.), **āgantukavatta**;
- (2) duty as a host (in which, among other things, the host must receive a visiting bhikkhu warmly, take care of his bowl and robe, and, should the visitor be senior to him in entering the Order, make obeisance and provide him with water and other necessities for washing his feet), **āvāsikavatta**.
- (3) duty before travelling (in which a bhikkhu is required to close the doors and windows of the monastery, ask fellow residents permission to travel, etc.), **gamikavatta**;
- (4) duty to say words of appreciation for the good deeds done, **anumodanāvatta**;
- (5) duties in a refectory, **battaggavatta**;
- (6) duties relating to going on an alms-round, **piṇḍācārikavatta**;
- (7) duties in a sylvan monastery, providing water for drinking, providing means of lighting a fire, providing a leaning staff, noting the orientation of the place with reference to the stars; **araññikavatta**;
- (8) duties concerning living quarters (in which he is) required to air bedding, sweep and clean the compound, bathroom and lavatory, **senāsanavatta**;
- (9) duties concerning the bathroom, **jantā-gharavatta**;

- (10)duty concerning the latrine (toilet),
vaccakuṭivatta;
- (11)duty to attend on one's preceptor,
uppajjhāyavatta;
- (12)duty of a mentor towards bhikkhus and novices
who depend on him, **saddhivihārikavatta;**
(See also DISCIPLE: TEACHER).
- (13)duties towards one's mentors (in which a
disciple is required to get up early and attend
on his mentors, respectfully offering toothbrush
and water for washing, prepare and serve
breakfast, clean and tidy up the sleeping
quarters, give the bedding an airing etc.),
acariyavatta; and
- (14)duty of a teacher towards one's close disciple,
antevasikavatta.

KILLING *Pānātipāta*

ပါဏာတိပါတ- သူတစ်ပါး၏ အသက်ကိုသတ်ခြင်း။

သေစေလိုသော စိတ်ဖြင့် မည်သည့် သတ္တဝါ၏အသက်ကို
မဆို သတ်ဖြတ်ခြင်းသည် ပါဏာတိပါတဖြစ်သည်။ သတ္တဝါ
အကြီးအငယ်ကို လိုက်၍လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါ၏အကျင့်သီလ
ဂုဏ်သိက္ခာကိုလိုက်၍ လည်းကောင်း အပြစ်ကြီးငယ်ခြားနား၏။
ခန္ဓာကိုယ်နှင့်သီလစသောဂုဏ်တို့ တူညီရာ၌ စေတနာ၊ လုံ့လ
အားနည်းလျှင် အပြစ်နည်း၏။ အားကြီးလျှင် အပြစ်ကြီး၏။

Killing a living being

Killing of any living being with intent means a
breach of the precept against killing, but the offence

may be greater or lesser for the perpetrator according to the size and morality of the victim. Furthermore, these factors being equal, gravity of the offence will be determined by the killer's motive.

KING OF NIRAYA *Yamarāja*

ယမရာဇ- ယမမင်း၊ ငရဲမင်း၊ ဝေမာနိကပြိတ္တာမင်း။

ယမမင်းသည် အပါယ်ဘုံသား မဟုတ်။ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ နှစ်မျိုးရောစပ်ပြုလုပ်ခဲ့သောကြောင့် စာတုမဟာရာဇ်ဘုံ အပါအဝင် ဝေမာနိကပြိတ္တာမျိုး၌ ဖြစ်ရသည်။ ရံခါ နတ်နန်း ဗိမာန် နတ်သမီး အခြွေအရံ ဥယျာဉ် ပဒေသာပင် စသော ကုသိုလ်အကျိုးကို ခံစား၍ ရံခါအကုသိုလ်အကျိုးကို ခံစားရသည်။ အချို့သော ယမမင်းတို့ကား မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကိုပင် ရကြသည်။ မဂ်ဖိုလ်ရသည့် အခါမှစ၍ အကုသိုလ်ကံ၏ မကောင်းကျိုးကို မခံစားရတော့ချေ။

King Yama; Vemanika- peta

King Yama, King of Niraya, is not an inhabitant of the infernal regions. As a result of past deeds of merit mixed with evil deeds, he is reborn as one of the Vemānika Petas who have their mansion in Catumahārājika, the lowest of the six deva realms. He enjoys the pleasures of the deva world, attended by celestial maidens, etc, and at other times, experiences the sufferings of a peta. Some of the Yamarājas attain Insight and Fruition (Magga and Phala) and realize Nibbāna. From the moment they attain Magga and Phala all resultants of evil action cease.

KNOWLEDGE *Paññā*

ပညာ- ဝေဖန်ပိုင်းခြား၍ သိမြင်တတ်သောသဘော၊ အကြားအမြင်
ဗဟုသုတ၊ အမှန်သိခြင်း။

ပညာသည်-

- (၁) သုတမယပညာ- အကြားအမြင်မှ ရရှိသောပညာ၊
- (၂) စိန္တာမယပညာ- အကြံအစည်မှ ရရှိသောပညာ၊
- (၃) ဘာဝနာမယပညာ- သမထ ဝိပဿနာတရားအား ထုတ်မှ
ရရှိသောပညာ- ဟူ၍ (၃)မျိုးရှိသည်။

Wisdom; reasoning power; general knowledge;
seeing things as they truly are

Knowledge is of three kinds:

- (1) knowledge gained by learning, **sutamaya panna**;
- (2) knowledge gained by reasoning and thinking, **cintāmaya paññā**; and
- (3) knowledge gained through meditation and repeated contemplation, **bhāvanāmaya paññā**.

See also LEARNING.

LATENT DEFILEMENTS *Anusaya*

အနုသယ – အနုသယကိလေသာ၊ အစဉ်ကိန်းဝပ် တတ်သော သဘော။

အနုသယဆိုသည်မှာ မဂ်ဖြင့် ပယ်သတ်ခြင်း မပြုရသေးသဖြင့် သတ္တဝါများ၏ သန္တာန်၌ ရှိနေသော ကိလေသာကို ဆိုလိုသည်။ အာရုံ ခြောက်ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါး၌ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်လျှင် ကိလေသာစိတ် ပေါ်ပေါက်လာတတ်သော သဘောဖြစ်သည်။

Inherent tendency for defilements to lie latent
Anusayas are defilements that have not yet been eradicated by Magga Insight. As such, they have the tendency to lie latent in sentient beings and to arise when there is contact with one of the six sense objects.

LAWFUL RESORT *Gocaragāma*

ဂေါစရဂါမ – ဂေါစရဂါမ်၊ ဆွမ်းခံရာရွာ၊ ဆွမ်းခံရာအရပ်။

ဆွမ်းမခံရသောအရပ်များမှာ- သေတင်းကုပ်၊ ပြည့်တန်ဆာမ အိမ်၊ မုဆိုးမအိမ်၊ အပျိုကြီးအိမ်၊ ပဏ္ဍုပ်အိမ်၊ ဘိက္ခုနီမကျောင်း တို့ဖြစ်သည်။

Lawful resort for alms-round; the village where bhikkhus go on their alms-round for alms-food

Bhikkhus going on alms-round are not permitted to go to the following places: liquor shop, house of a prostitute, of a widow, of a spinster, of a sexual pervert and a dwelling of bhikkhunīs.

LAY DEVOTEE *Upāsaka, Upāsikā*

ဥပါသက - ဥပါသကာ၊ ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သူ
ယောက်ျား။

ဥပါသိကာ - ဥပါသိကာမ၊ ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သူ
အမျိုးသမီး။

ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်သဖြင့် သရဏဂုံ
တည်သူမှန်သမျှ ကြီးငယ်မဟူ အမျိုးသားများကို ဥပါသကာ၊
အမျိုးသမီးများကို ဥပါသိကာမ ဟုခေါ်သည်။

Disciple; follower

A male devotee who takes refuge in the Three
Gems, is an **Upāsaka**.

A female devotee who takes refuge in the Three
Gems, is an **Upāsika**.

All male devotees, old and young alike, are
called **upāsakas**, and all female devotees, old and
young alike, are called **upāsikās**.

LEARNING *Pariyatti*

ပရိယတ္တိ - ပရိယတ်၊ သင်ယူအပ်သော စာပေကျမ်းဂန်၊
ပိဋကတ်စာပေ သင်ကြားပို့ချမှု။

Learning the Buddha's Teaching; learning the
Pāli Texts; learning and teaching the Piṭakas

See also the TEACHING.

LEGACY *Dāyāda*

ဒါယာဒ - (ဘုရားရှင်၏)အမွေ။

ဘုရားရှင်၏အမွေတော် နှစ်မျိုးရှိသည်-

- (၁) အာမိသဒါယာဒ-ပစ္စည်းလေးပါးအမွေ၊
 (၂) ဓမ္မဒါယာဒ -တရားအမွေ။

Legacy of the Buddha.

The two legacies left by the Buddhas are:

- (1) the four material requisites permitted to the bhikkhus and novices, **āmisā dāyāda**; and
 (2) the Teaching, **dhamma dāyāda**.

LIFELONG PRINCIPLES *Saraṇiyadhamma*

သာရဏီယဓမ္မ- အသက်ထက်ဆုံး အောက်မေ့အပ်သောတရား။

ထိုသာရဏီယဓမ္မသည် ၆-ပါးရှိသည် -

- (၁) မေတ္တာကာယကမ္မ- အတူနေသူတို့အပေါ် မျက်မှောက်
 မျက်ကွယ်၌ မေတ္တာကာယကံရှိခြင်း၊
 (၂) မေတ္တာဝစီကမ္မ- အတူနေသူတို့အပေါ် မျက်မှောက်
 မျက်ကွယ်၌ မေတ္တာဝစီကံရှိခြင်း၊
 (၃) မေတ္တာမနောကမ္မ-အတူနေသူတို့အပေါ် မျက်မှောက်
 မျက်ကွယ်၌ မေတ္တာမနောကံရှိခြင်း၊
 (၄) သာဓာရဏဘောဂီ - တရားသဖြင့်ရလျာသော ပစ္စည်းတို့ကို
 အတူနေထိုင်သူတို့နှင့် သာတူညီမျှ ခွဲဝေသုံးဆောင်ခြင်း၊
 (၅) သီလသာမည- ဖြူစင်သော အကျင့်သီလတူမျှခြင်း၊
 (၆) ဒိဋ္ဌိသာမည- မှန်ကန်သော အယူတူမျှခြင်းတို့ ဖြစ်ကြ
 သည်။

Bhikkhus, while they live, are required to be ever mindful of the principles which engender fellowship

and unity and are therefore to be followed in dealing with their associates living together. The six principles are:

- (1) goodwill (loving-kindness expressed through deeds),
- (2) goodwill expressed through speech,
- (3) goodwill expressed through thoughts,
- (4) sharing of material requisites,
- (5) equality in morality, and
- (6) upholding the same views.

LIFELONG WRONG VIEW *Niyata micchāditṭhi*

နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ - သေသည်အထိ စွဲစွဲမြဲမြဲ ယူထားသော မှားသော အယူ။

နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူ(၃)မျိုးရှိသည် -

- (၁) နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ-ပြုလုပ်မှု၏ ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုး တစ်စုံတရာ မရှိဟူ၍ ယူခြင်း၊
- (၂) အဟေတုကဒိဋ္ဌိ-အကြောင်းကံကို ပယ်သောအယူ၊
- (၃) အကိရိယဒိဋ္ဌိ- ကောင်းမှုပြုသော်လည်း ပြုသည်မမည်၊ မကောင်းမှု ပြုသော်လည်း ပြုရာမရောက်ဟု ယူသော အယူ။

Deep-seated wrong view

It is of three kinds:

- (1) the view that any action will have no resultant whatsoever, *natthikaditṭhi*;
- (2) the view that there is no causal action, *ahetukaditṭhi*;
- (3) the view that there is no kamma, the doctrine of non-kamma, *akiriyaditṭhi*.

LINEAGE, CHANGE OF *Gotrabhū*

ဂေါတြဘူ - ဂေါတြဘူစိတ်၊ ပုထုဇဉ်အဖြစ်ကို ကျော်လွန်၍ အရိယာအဖြစ်သို့ ရောက်စေတတ်သောစိတ်၊ ကာမအနွယ်ကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၍ မဟဂ္ဂုတ်အနွယ် လောကုတ္တရာ အနွယ်သို့ ရောက်စေတတ်သောစိတ်။

Gotrabhū is the thought-moment that transforms a worldling into an ariya. It transcends the lineage of sensuous existence and adopts the lineage of the lofty consciousness and the Supramundane.

LISTENING WELL TO THE DOCTRINE

Dhammassavana

ဓမ္မဿဝန - သူတော်ကောင်းတရားကို နာယူခြင်း။

လောကီလောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွား အမျိုးမျိုးတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသော တရားစကားများကို ဖြူစင်ကောင်းမြတ်သောစိတ်ထားဖြင့် ကြားနာမှုသည် ဓမ္မဿဝနမည်၏။ မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်များကို နာကြားရဖို့ အရေးသည် လွန်စွာခဲယဉ်း၏။ သို့ဖြစ်၍ ကမ္ဘာပေါင်းများစွာ လွန်လေပါမှ ပွင့်တော်မူလာသော မြတ်စွာဘုရား၏ လောကီလောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွား အမျိုးမျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်သည့် တရားတော်များကို ကောင်းစွာနာယူ မှတ်သားခြင်းကို ပြုအပ်၏။

Listening to the dhamma of the virtuous

Listening to the discourses, which are of benefit in both mundane and Supramundane matters, with a sincere and right attitude is *Dhammassavana*. Since it

is no small opportunity to have the chance to hear the beneficent discourses of the Buddha, who appears in this world only once in aeons of years, the listener should pay attention and listen well.

LOSS *Byasana*

ဗျဿန - ပျက်စီးခြင်း၊ ဆုံးရှုံးခြင်း။

ထိုပျက်စီးခြင်း၅-ပါးရှိသည် -

- (၁) ဉာတိဗျဿန-ဆွေမျိုးများ ပျက်စီးခြင်း၊
- (၂) ဘောဂဗျဿန-စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပျက်စီးခြင်း၊
- (၃) ရောဂဗျဿန- အနာရောဂါဖြစ်၍ ပျက်စီးခြင်း၊
- (၄) ဒိဋ္ဌိဗျဿန- အယူမှား၍ ပျက်စီးခြင်း၊
- (၅) သီလဗျဿန- သီလပျက်စီးခြင်း။

Ruination; misfortune

The five kinds of loss are:

- (1) loss of relatives, *ñāti byasana*;
- (2) loss of wealth, *bhoga byasana*;
- (3) deterioration of health due to illness, *roga byasana*;
- (4) dissolution of right view, *ditṭhi byasana*;
- (5) dissolution of morality, *śīlabyasana*.

LOVING-KINDNESS *Mettā*

မေတ္တာ - သတ္တဝါများအပေါ် အကျိုးလိုလားသောတရား။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော စိတ်ဖြင့် နေထိုင်လေ့ရှိကြသည်။

Goodwill; benevolence

The Buddhists live with thoughts of loving-kindness and goodwill towards all beings.

LUST *Rāga*

ရာဂ - လိုချင်တပ်မက်တတ်သောတရား။

Attachment; greed; passion

LUXURIOUS SEATS AND BEDS *Mahāsayana*

မဟာသယန - မြတ်သောနေရာ။

လဲ၊ မွေ့ယာ၊ သားမွေးကော်ဇော စသော အဆင့်အတန်းမြင့်သော အကောင်းစား နေရာများကို မဟာသယနဟု ခေါ်သည်။

ဥပုသ်သီလ ဆောက်တည်ထားသူသည် ဤမြင့်သောနေရာ၊ မြတ်သောနေရာများတွင် မအိပ်ကောင်း၊ မထိုင်ကောင်းပါ။

Seats or beds stuffed with cotton wool or down, or laid with fur, mattresses, carpets and similar luxurious appointments are called luxurious seats and beds.

One who is observing the uposatha precepts is not supposed to use such seats or beds.

LYING

See FALSEHOOD.

M

MEDICINE *Bhesajja*

ဆေးသန့် - ဆေးဝါး။

ရဟန်းတို့အားခွင့်ပြုသော ပစ္စည်းလေးပါးတွင် ဆေးသည် တစ်ပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။

Medicine is one of the four material requisites allowed by the Buddha for use by bhikkhus.

MEDITATION DEVICE *Kasina*

ကသိဏ - ကသိုဏ်း၊ ကသိုဏ်းဝန်းအာရုံ။

ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းပြုလုပ်ပုံမှာ ဝဏ္ဏကသိုဏ်းတို့နှင့် မရောယှက် ရအောင် အညို၊ အရွှေ၊ အနီ၊ အဖြူအဆင်းရှိသော မြေကိုအသုံးပြုဘဲ အရုဏ်အဆင်း(အနည်းငယ် နီသောအဆင်း) ရှိသော မြေကို အသုံးပြုရသည်။ ယင်းမြေပေါ်တွင် အချင်းတစ်ထွာ၊ လက်လေးသစ် ပမာဏ အဝန်းအဝိုင်းပုံ လိမ်းကျံရသည်။

Artifice for meditation; the circle used as an object of meditation

Earth device, for example, is a circle of earth of about one span and four fingers breadth (i.e, about 12 inches) in diameter, plastered on the ground to serve as a meditation object. The colour of the earth is to be of the rosy colour of dawn, to be distinct from brown, golden, red, white colours that are used for colour-device in meditation.

MEDITATION SUBJECT *Kammatthāna*

ကမ္မဋ္ဌာန - ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းပွားများရာအာရုံ။

အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်းရာ၌ လူသေကောင်သည် အသုဘ
ကမ္မဋ္ဌာနဖြစ်သည်။

An object of meditation

In meditating on a corpse, the dead body is the
object of meditation.

MEMBER OF THE BUDDHIST ORDER *Bhikkhu*

ဘိက္ခု - ရဟန်း၊ ဘုန်းကြီး၊ သံသရာဘေးကို ရှုလေ့ရှိသူ။

၁။ လူဝတ်ကြောင် ဘဝဖြင့် ဒါန သီလ ဘာဝနာ အလုပ်ကို
အချိန်ပြည့် ဖြည့်ကျင့်ရန် မလွယ်ကူလှချေ။ ရဟန်း ဘဝ
ဖြင့်သာ ဖြည့်ကျင့်နိုင်၏။ ဆံပင်ကို ပယ်ဖြတ်၍ ခေါင်းတုံး
လိုက်ခြင်းဖြင့် ဆံပင်အတွက် ကြောင့်ကြစိုက်ရသော
ဖီးလိမ်း ပြင်ဆင်ပြုပြင်ရသော လုပ်ငန်းတာဝန်များ
လျော့နည်း ခဲ့ကြရ၏။ ဆံပင်၌ တွယ်တာမြတ်နိုးမှုကိုလည်း
ပယ်ဖျောက်ရာရောက်၏။ ဦးခေါင်းတစ်ခုလုံး ပေါ့ပါး
ကြည်လင်ကာ စိတ်အေးငြိမ်းမှုကို ခံစားရ၏။ ရဟန်းဘဝ
ကား ကုန်သွယ် လယ်လုပ်ခြင်းစသော လူမှုကိစ္စများ
မရှိ၊ ရိက္ခာသိုမှီး သိမ်းဆည်းရခြင်းမရှိ။ တရားကျင့်နိုင်ရုံ
တစ်ထပ်စာမျှ ဆွမ်းကို သပိတ်တစ်လုံးဖြင့် အိမ်စဉ်လှည့်၍
ဆွမ်းခံရ၏။ တစ်ဇွန်းတစ်ယောက်မမျှဖြစ်၍ လူရသူလည်း
ဝန်မလေး၊ အချင်းချင်းငဲ့ညှာ တွယ်တာမှုလည်းမဖြစ်၊
ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုး ရသမျှနှင့် ရောင့်ရဲခြင်းဖြင့်

လောဘကို ပယ်ဖျောက် ရာရောက်၏။ အလှူရှင်တို့အတွက် ကုသိုလ်တရား တိုးပွားနိုင်၏။ အဝတ်အထည် ဝတ်ရုံမှု ဌ်လည်း အပိုင်းပိုင်း အပြတ်ပြတ် ဖြတ်ညှပ် ဆက်စပ် ချုပ်လုပ်၍ ဖန်ရည်ဆိုးသော သင်္ကန်းသုံးထည်ကို ရဟန်းတော်များ ဝတ်ရုံသုံးဆောင်တော်မူနိုင်ကြ၏။ အဝတ် အတွက်လည်း ကြောင့်ကြရန် တာဝန်မကြီး။ နေထိုင်ရန် အတွက်လည်း သစ်တစ်ပင် ဝါးတစ်ပင်အောက်၌ နေထိုင် ရလျှင်ပင် ကျောင်းအိပ်ရာ နေရာအတွက် ပြီးပြည့်စုံနေပြီး ဖြစ်၏။ အချုပ်အားဖြင့် ရဟန်းဘဝသည် စားဝတ်နေရေး အတွက် ခန္ဓာကိုယ် ချမ်းသာရေးကို ဦးစားမပေး။ ခန္ဓာကိုယ်၏ ကျေးကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်မြောက်ရေး သံသရာ ထွက်မြောက်ရေးကိုသာ ဦးတည်ချက်ထား၏။ ကိလေသာ ခေါင်းပါး လျော့နည်း ပပျောက်ရေးကိုသာ တစိုက်မတ်မတ် ကျင့်ဆောင် နေရသည်ဖြစ်၍ “ရဟန်းဘဝသည် လောက၌ ချမ်းသာ၏ ဟူသည် အဘယ်နည်း” ဟူသော မေးခွန်း၏ အဖြေပင်ဖြစ်သည်။

၂။ ရဟန်းသုံးမျိုးရှိသည်-

(က) ထေရ-ဆယ်ဝါအထက်ရဟန်း၊

(ခ) မဇ္ဈိမ-ငါးဝါမှ ကိုးဝါရပြီးသောရဟန်း၊

(ဂ) နဝ-ငါးဝါအောက် ရဟန်း။

One concerned about the dangers of recurring rebirths; recluse

1. For a layman it is not easy to fully observe the precepts, to be engaged in giving charity

or to develop meditation practice. As for a bhikkhu, having his head shaven, there is no need for beautification or to care for or be attached to his hair. Thus he is light-hearted and carefree. When going round for alms-food from one house to another he takes for his morning meal just enough to enable him to perform his meditation practice. Indeed, a spoonful of rice is not a burden for a donor, he is content with whatever food he receives, whether good or bad, and thus he feels no craving for food. Besides, it is sufficient for him to stay under a shady tree for shelter. Food, clothing and shelter which are the most fundamental needs of human beings are unimportant in the life of a bhikkhu. A bhikkhu does not care much for physical pleasure. He tries to be free from being a slave of his body, for his ultimate goal is to lessen and get rid of rebirths. Indeed, the secluded life of a bhikkhu is the answer to the question, "What is the meaning of peace and happiness?"

2. There are three categories of bhikkhu:
  - (a) *Therabhikkhu* or elders are bhikkhus who have spent ten or more years in the Order;
  - (b) *Majjhimbhikkhu* or those of middle standing who have been in the Order from five to nine years;
  - (c) *Navabhikkhu* or newly admitted ones who have been in the Order for less than five years.

MENTAL ABSORPTION *Jhāna*

ဈာန - ဈာန်၊ ဆိုင်ရာအာရုံကို စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုတတ်သောတရား။
 နီဝရဏစသည့် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ရှို့မြှိုက်တတ်သော တရား။
 ရဟန်းသည် ဈာန်ဝင်စား၍ နေ၏။

Absorptive concentration

Absorption is the ability of the mind to be concentrated on a single mental or physical object. Hindrances and other demeritorious actions are destroyed through mental absorption.

MENTAL ACTION *Manokamma*

မနောကမ္မ - မနောကံ၊ စိတ်ဖြင့်ကြံစည်တွေးတောမှု။
 Thought

MENTAL CONCOMITANT *Cetasika*

စေတသိက - စေတသိက်တရား။

စိတ်၌မီ၍ စိတ်ကိုချယ်လှယ်တတ်သော တရားကို စေတသိကဟု ခေါ်သည်။

Cetasikas are mental factors that arise in conjunction with the mind and which give character to it.

MENTAL CULTIVATION *Bhāvanā*

ဘာဝနာ - ရှုပွားခြင်း၊ ပွားများအားထုတ်ခြင်း၊ ပွားများအောင် အကြိမ်ကြိမ် အားထုတ်ခြင်း။

ထိုဘာဝနာသည် သမထဘာဝနာနှင့် ဝိပဿနာဘာဝနာဟူ၍ ဘာဝနာ ရှုပွားခြင်း နှစ်မျိုးရှိသည်။ သမထဘာဝနာသည် သမာဓိ ပွားများအောင် ပြုလုပ်သော အလုပ်ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာ ဘာဝနာ သည် ပညာပွားများအောင် ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

Meditation; developing the mind; repeated exercise at mental development

Meditation is of two kinds: meditation for tranquillity, *samatha bhāvanā*, and meditation for insight, *vipassana bhāvanā*.

MERE INSIGHT MEDITATOR *Sukkhavipassaka*

သုက္ခဝိပဿက - ဈာန်, အဘိညာဉ်, တန်ခိုးမရှိသော ရဟန္တာ။

သုက္ခဝိပဿက ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အာသဝက္ခယဉာဏ်ကို သာရရှိ၍ လောကီဈာန် သမာပတ် အဘိညာဉ်တို့ကို လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓိဒါဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း မရရှိချေ။

An arahat who attains the Path without previously having attained jhāna

A **sukkhavipassaka** is an arahat who attains the Knowledge that destroys the moral intoxicants or *āsavas* but who has not attained mundane supernormal powers or special knowledges or the Discriminative Knowledges.

MERIT *Puñña*

ပုည - ဘုန်းကံ၊ ကောင်းမှုကုသိုလ်။

ဘဝအဆင့်အတန်း မြင့်တက်စေတတ်သောအလုပ်၊ ကောင်းမြတ်သော သုဂတိဘဝသို့ ရောက်စေတတ်သောအလုပ်၊ ပြုလုပ်သူ၏စိတ်အစဉ်ကို ဖြူစင်စေတတ်သော အလုပ်ကို ပုညဟုခေါ်သည်။ ကောင်းသောအလုပ်များကိုများများလုပ်ခဲ့သူကို ရှေးဘုန်းရှေးကံကြီးမားသူဟုခေါ်သည်။

Good and virtuous deed

Puñña is that which upgrades one's status or that which leads one to a higher existence or that which purifies the mind of the person who performs merit. A person who has done a great deal of meritorious deeds previously is called a person who has amassed great merit.

MERITORIOUS ACTION *Kusalakamma*

ကုသလကမ္မ - ကုသိုလ်ကံ၊ အပြစ်ကင်းသော ကောင်းကျိုးပေးသော ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံ။

ပေးကမ်းစွန့်ကြဲမှု သီလဆောက်တည်မှု ဘာဝနာပွားများမှု များသည် ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံများ ဖြစ်ကြသည်။

Blameless wholesome action producing beneficial results

Charity, moral conduct and meditation are meritorious actions.

MERITORIOUS DEED *Puññakiriya vatthu*

ပုညကိရိယာဝတ္ထု - ပုညကိရိယာဝတ္ထု၊ ပြုလုပ်ထိုက်သော ကောင်းမှု လုပ်ငန်းများ။

ချမ်းသာသုခ ကောင်းကျိုးအမျိုးမျိုးကို ရစေနိုင်သည့် ပြုလုပ်
ထိုက်သော ကောင်းမှုလုပ်ငန်းများကို ပုညကိရိယာဝတ္ထုဟု ခေါ်သည်။

ထိုပုညကိရိယာဝတ္ထုသည်-

- (၁) ဒါန-စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်း၊
- (၂) သီလ-ကိုယ်မှု၊ နှုတ်မှုများကို စောင့်ထိန်းခြင်း၊
- (၃) ဘာဝနာ-ကောင်းမှုကုသိုလ်များကို တိုးပွားအောင်
ပြုလုပ်ခြင်း၊
- (၄) အပစာယန-ရိသေထိုက်သူကို ရိသေလေးစားခြင်း၊
- (၅) ဝေယျာဝစ္စ-သူတစ်ပါး၏ ကောင်းမှုကုသိုလ် ကိစ္စများ၌
ကိစ္စကြီးငယ်များကို ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခြင်း၊
- (၆) ပတ္တိဒါန-မိမိပြုလုပ်သော ကုသိုလ်အဖို့ကို အမျှအတမ်း
ပေးဝေခြင်း၊
- (၇) ပတ္တာနုမောဒန-သူတစ်ပါးတို့က ကုသိုလ်အမျှ ပေးဝေ
သည်ကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ သာဓုခေါ်ခြင်း၊
- (၈) ဓမ္မဿဝန-တရားကို ကောင်းစွာ နာယူမှတ်သားခြင်း၊
- (၉) ဓမ္မဒေသနာ-တရားကို ဟောပြောပြသခြင်း၊
- (၁၀) ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ-အယူကို ဖြောင့်မှန်အောင် ယူခြင်း-ဟူ၍
၁၀-မျိုး ရှိသည်။

The following meritorious deeds bring all kinds
of happiness and prosperity and are to be recommend-
ed:

- (1) generosity or charity , *dāna*;
- (2) morality or good moral conduct, *sīla*;
- (3) meditation , *bhāvanā*;
- (4) paying due respect to those who are worthy
of it, *apacāyana*;

- (5) helping others perform good deeds, *veyyāvacca*;
- (6) sharing of merit after doing some good deed, *pattidāna*;
- (7) rejoicing at others merit - making, *pattānumo-dāna*;
- (8) listening well to the Doctrine, *dhammassavana*;
- (9) teaching the Doctrine, *dhammadesanā*;
- (10) straightening one's views, *ditthizukamma*.

MIDDLE WAY, THE *Majjhimaṭṭipadā*

မဇ္ဈိမပဒ်ပဒါ-အလယ်အလတ်အကျင့်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ကျင့်စဉ်တရား။

သစ္စာလေးပါး အမှန်တရားကို ထိုးထွင်းသိမြင်၍ ကိလေသာ အညစ်အကြေးများ ကုန်ခန်းပြီး ဒုက္ခခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းအောင် ကျင့်ကြံအားထုတ်ရာတွင် ကာမဂုဏ်ချမ်းသာ ခံစားပြီး သက်သက် သာသာ နေခြင်းဖြင့်လည်း မရရှိနိုင်။ (ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂ)၊ မိမိကိုယ်ခန္ဓာကို ဆင်းရဲပင်ပန်း နွမ်းနယ်သွားအောင် ညှဉ်းပမ်း နှိပ်စက်ခြင်းဖြင့်လည်း မရရှိနိုင်။ (အတ္တကိလမထာနုယောဂ)၊ အလယ်လမ်းအကျင့်သည် အစွန်းနှစ်ဖက်မှ လွတ်မြောက်သော အကျင့်ဖြစ်ပြီး ဆင်းရဲချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်နိုင်သော အကျင့်ဖြစ်၏။

အလယ်လမ်း အကျင့်တွင်-

- (၁) မှန်စွာ သိမြင်ခြင်း၊
- (၂) မှန်စွာ ကြံစည်ခြင်း၊
- (၃) မှန်စွာ ပြောဆိုခြင်း၊
- (၄) မှန်စွာ ပြုလုပ်ခြင်း

- (၅) မှန်စွာ အသက်မွေးခြင်း၊
- (၆) မှန်စွာ အားထုတ်ခြင်း၊
- (၇) မှန်စွာ အောက်မေ့ အမှတ်ရခြင်းနှင့်
- (၈) မှန်စွာ တည်ကြည်ခြင်း-ဟူသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ပါဝင်၏။

The Ariya Path of Eight Constituents

In striving for purification with a view to gaining Insight into the four Ariya Truths that lead to the end of all woefulness, *dukkha*, there are the two extremes: indulgence in sense-pleasures (*Kāmaesukhallikānuyoga*) on the one hand, and self - mortification (*Attakilamathānuyoga*) on the other. 'It is the Middle Way alone, steering clear of the two extremes, that can lead to Nibbāna, the end of *dukkha*.

The Middle Way consists of:

- (1) right view, *sammā ditṭhi*;
- (2) right thinking, *sammā saṅkappa*;
- (3) right speech, *sammā vācā*;
- (4) right action, *sammā kammanṭa*;
- (5) right livelihood, *sammā ājīva*;
- (6) right effort, *sammā vāyama*;
- (7) right mindfulness, *sammā sati* ; and
- (8) right concentration, *sammā samādhi*.

MIDDLE REGION *Majjhimadesa*

မဇ္ဈိမဒေသ-ဇေယျဒိပ်ကျွန်း၏ အလယ်ဗဟိုကျသောအရပ်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ အရှေ့မြောက်ပိုင်းမှ အရှေ့သို့ လားသော် ဇင်္ဂလနိဂုံး၊ အရှေ့တောင်သို့လားသော် သလ္လ္လာဝတီမြစ်၊ တောင်သို့

လားသော် သေတကဏ္ဍိကနိဂုံး၊ အနောက်သို့လားသော်
 ထူဏပုဏ္ဏားရွာ၊ မြောက်သို့ လားသော် ဥသိရဒ္ဒဇတောင်၊ ဤအတွင်း
 အရပ်သည် မဇ္ဈိမဒေသ မည်၏။ မဇ္ဈိမဒေသသည် အလျား
 ယူဇနာ (၃၀၀)၊ အနံယူဇနာ (၁၅၀)၊ အဝန်းယူဇနာ (၉၀၀)
 အပိုင်းအခြား ရှိ၏။ မြတ်စွာဘုရားနှင့် စကြာမင်းတို့သည်
 ထိုမဇ္ဈိမဒေသ၌သာ ဖြစ်ပေါ်ကြမြဲ ဖြစ်သည်။

The region occupying the middle part of *Jambudīpa*, the Southern Island (according to Buddhist cosmology)

It lies in the north-eastern part of India today and is bounded as follows: *Jaṅgala* hamlet in the east, the *Sallavati* river in the south-east, *Setakannika* hamlet in the south, a brahmin village named *Thūna* in the west, and the *Usiraddhaja* mountain in the north. The length of the Middle Region is three hundred *yojanas*, its breadth is one hundred and fifty *yojanas* and its circumference is nine hundred *yojanas*. Buddhas and Universal Monarchs appear only in this region.

MIND *Citta*

စိတ္တ-စိတ်၊ အာရုံသိမှု။

စိတ်သည် သတ္တလောကကြီးကို ဦးဆောင်၍ နေ၏။
 သတ္တဝါအားလုံးတို့သည် စိတ်၏အလိုသို့ လိုက်ပါ၍ နေကြရ၏။

Consciousness

All living beings are led by the mind. All living beings are subjected to the mind. Because of volitional

activities, consciousness arises. Because of consciousness, mind and matter arise.

MINDFULNESS *Sati*

သတိ-အောက်မေ့ခြင်း၊ အမှတ်ရခြင်း၊ တစ်စုံတစ်ခုသော အာရုံကို မမေ့ခြင်း။

သတိပဋ္ဌာနသုတ်သည် သတိတရား ပွားများရန် ဟောကြားသော သုတ်ဖြစ်သည်။ သတိကို ကုသိုလ်တရားနှင့် ပတ်သက်သော အမှတ်ရမှုများ အတွက်သာသုံးသည်။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတွင် သမ္မာသတိ မဂ္ဂင်သည် သတိပင် ဖြစ်သည်။ သတိကိုပင် မမေ့မလျော့ခြင်းတရား အပ္ပမာဒတရားဟုလည်း ခေါ်သည်။

Heedfulness; awareness

The Satipaṭṭhāna Sutta is a discourse on the methods of cultivating mindfulness. *Sati* is a term denoting mindfulness in respect of meritorious actions only. It is one of the eight constituents of the Ariya Path where it is termed as, *sammāsati*, right mindfulness. It also goes by the name of *appamāda*, heedfulness.

See also HEEDFULNESS.

MINDFULNESS ON BREATHING OUT AND BREATHING IN *Anapanassati*

အာနာပါနသတိ-ထွက်သက်၊ ဝင်သက်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော သတိ။

MINOR PRECEPTS *Sekhiya*

သေခိယ - သေခိယအကျင့်၊ ရဟန်းသာမဏေတို့ ကျင့်ရမည့် အကျင့်များ။

ရဟန်းသာမဏေတို့ လိုက်နာစောင့်ထိန်းရန် ပညတ်ထားသော အကျင့်များကို သေခိယအကျင့်ဟုခေါ်သည်။

ထိုသေခိယအကျင့်များမှာ - ဝတ်ရနေထိုင်မှုနှင့်ပတ်သက်သော အကျင့်(၂၆)ပါး၊ ဆွမ်းခံစားခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ကျင့်ရမည့် ပိဏ္ဏပါတအကျင့်(၃၀)၊ တရားဟောခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကျင့်ရမည့် အကျင့်(၁၆)ပါး၊ ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်ရာ၌ ကျင့်ရမည့် အကျင့်(၃)ပါးအားဖြင့် အားလုံးပေါင်း(၇၅)ပါးရှိသည်။

Minor precepts are those regulating the acts of bhikkhus and novices in their mode of dressing, going on alms-round, taking meals, giving discourses, etc.

There are altogether 75 minor precepts of which 26 are concerned with keeping a neat and dignified appearance, 30 with deportment and conduct on alms-round and etiquette to be observed while having meals, 16 on when discourses should or should not be given and in what manner, and lastly, 3 dealing with the performance of one's toilet.

MIRACLE *Pāṭihariya*

ပါဠိဟာရိယ-တန်ခိုး၊ ပြာဠိဟာ။

Marvel ; wonder

MIRTH *Hasita*

ဟသိတ-ရယ်မောခြင်း။

ရယ်ခြင်း ၆ -မျိုး ရှိသည်-

- (၁) သိတ-ပြုံးသည့် အသွင်မျှ ရယ်ခြင်း၊
- (၂) ဟသိတ-သွားပေါ်ရံမျှ၊ နှုတ်ခမ်းလှုပ်ရံမျှ ရယ်ခြင်း၊
- (၃) ဝိဟသိတ-ညင်သာသော အသံထွက်အောင် ရယ်ခြင်း၊
- (၄) ဥပဟသိတ-ဦးခေါင်း၊ ပခုံး၊ လက်ရုံးများ လှုပ်အောင် ရယ်ခြင်း၊
- (၅) အပဟသိတ-မျက်ရည်ထွက်အောင် ရယ်ခြင်း၊
- (၆) အတိဟသိတ-ခြေရော၊ လက်ပါ တစ်ကိုယ်လုံး လှုပ်ခါ၍ ရယ်ခြင်း။

Six kinds of expressing mirth are:

- (1) a slight smile, *sita* ;
- (2) an open smile with bared tips of the teeth and an amused movement of the lips, *hasita* ;
- (3) a chuckle, *vihasita* ;
- (4) laughter accompanied by movements of the head and the upper part of the body, *upahasita*;
- (5) laughter accompanied by shedding of tears, *apahasita* ;
- (6) laughing with abandon accompanied by the rocking of the entire body, *atihasita*.

MONASTIC DWELLING *Senāsana*

သေနာသန-ကျောင်း၊ ရဟန်းတော်များ နေထိုင်သီတင်းသုံးရာဌာန။

ရဟန်းသည် သင့်သော အကြောင်းအားဖြင့် ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၍ ကျောင်းအိပ်ရာ သေနာသနကို သုံးဆောင်မှီဝဲ၏။
အချမ်းအအေးကို ပယ်ခြင်းငှာသာလျှင် အပူကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ

သာလျှင် မှက်၊ ခြင်၊ ယင်၊ လေ၊ နေပူ၊ မြေ၊ ကင်း၊ သန်းတို့၏ အတွေ့အထိကို ပယ်ခြင်းငှာသာလျှင် ရာသီဥတု ဘေးဒဏ်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ သင့်လျော်လျောက်ပတ်စေခြင်းငှာ သာလျှင် မှီဝဲသုံးဆောင်ပါ၏။

Monastery

Reflecting wisely, a bhikkhu uses the monastic dwelling only for the purpose of protection from cold, for protection from heat, for protection from gadflies, flies, wind, burning sun and reptiles, and only for the purpose of warding off the rigours of the weather.

MORAL CONDUCT FOR BHIKKHUS *Bhikkhusīla*

ဘိက္ခုသီလ-ရဟန်းသီလ၊ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ။

ရဟန်းသီလ လေးမျိုးရှိသည်-

- (၁) ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ-ရဟန်းတို့ စောင့်ထိန်းရသော သီလ၊
- (၂) ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ-ဣန္ဒြေခြောက်ပါးကို စောင့်ထိန်းခြင်း သီလ၊
- (၃) အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ-အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ဖြူစင် ခြင်းသီလ၊
- (၄) ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ-ရဟန်းတို့၏ ပစ္စည်းလေးပါးကို မှီ၍ ဆင်ခြင်သောသီလ။

Fourfold purity of bhikkhu morality

- (1) Observance of the monastic disciplinary rules.
pātimokkha saṁvarasīla;

- (2) Control of the sense-faculties, *indriyaśamvara sīla*
- (3) Obtaining a living in a way befitting a bhikkhu, *ajivapārisuddhisīla*
- (4) Contemplating on the use of the four material requisites, *paccayasannissitasīla*.

See also FOURFOLD PURITY OF BHIKKHU MORALITY.

MORAL INTOXICANT *Āsava*

အာသဝ - အာသဝေါတရား။

အာသဝေါတရားဆိုသည်မှာ သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ယိုစီးနေတတ်သောတရားဖြစ်သည်။ အာသဝေါတရားတို့သည် မူးယစ်မိန်းမောစေတတ်သော သဘောကို ဆောင်ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် လိုချင်မှုလောဘ၊ အယူမှားမှုဒိဋ္ဌိနှင့် အမှားအမှန် မခွဲခြားနိုင်မှု မောဟတို့ဖြစ်ကြသည်။

အာသဝေါတရား ၄- ပါးရှိသည်-

- (၁) ကာမာသဝ-ကာမ၌ မူးယစ်ခြင်း၊
- (၂) ဘဝိသဝ-ဘဝ၌မူးယစ်ခြင်း၊
- (၃) ဒိဋ္ဌာသဝ-အယူ၌ မူးယစ်ခြင်း၊
- (၄) အဝိဇ္ဇာသဝ-သစ္စာလေးပါး အမှန်တရားကို မသိခြင်း၌ မူးယစ်ခြင်း။

အာသဝေါတရား ကုန်ခန်းခြင်းဆိုသည်မှာ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရရှိခြင်း ရဟန္တာဖြစ်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။

Influx; bias; canker

Āsava conveys the idea of something flowing out, something that intoxicates the mind. *Āsavas* are rooted

in Craving, *lobha* ; wrong view, *diṭṭhi*; and bewilderment, *moha*.

They are usually classified into four categories:

- (1) being intoxicated in the five sense-objects
kāmāsava;
- (2) being intoxicated in better existences,
bhavāsava;
- (3) being intoxicated in wrong view, *diṭṭhāsava*;
- (4) being intoxicated in the ignorance of the Four
Ariya Truths, *avijjāsava*.

Complete extinction of *āsavas* is attainment of arahatship.

MORAL OBLIGATIONS *Cārittasīla*

စာရိတ္တသီလ - စာရိတ္တသီလ၊ ကျင့်ထိုက်သောသီလ၊ ကျင့်ဝတ်သီလ။

ပြည့်အောင်ဖြည့်ကျင့်အပ်သော သီလမျိုးသည် စာရိတ္တသီလ မည်၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာ၌ အသက်သိက္ခာ ဂုဏ်ဝါကြီးသူတို့အား ရှိခိုးမှု ခရီးဦးကြွမှု လက်အုပ်ချီမှု အရိအသေပြုမှု ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်ပြုမှု အစရှိသော ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်များရှိ၏။ ထိုကျင့်ဝတ်များကို ပြည့်အောင် ဖြည့်ကျင့်ယူရသောကြောင့် စာရိတ္တသီလဟု ခေါ်သည်။

Virtuous conduct; virtue as keeping

By moral obligations is meant certain obligations that must be fulfilled. In Buddhist ethics certain moral obligations are incumbent on one such as : paying respects, welcoming, making obeisance, showing reverence and attending on one's elders who may be senior in age or in status, and one has to fulfil them. Such fulfilment is called virtuous conduct, *caritta sīla*.

MORALITY *Sīla*

သီလ - ကိုယ်မှုနှုတ်မှုများကို စောင့်ထိန်းခြင်း။

ကိုယ်မှု(ကာယကံ)၊ နှုတ်မှု(ဝစီကံ)တို့ကို မကျူးလွန်အောင် စောင့်ထိန်းခြင်း စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် သီလမည်၏။

Moral conduct; restraint in physical and verbal actions

Morality denotes being virtuous and abstaining from evil actions both physical and verbal. It also prescribes virtuous conduct (*cāritta sīla*.)

See also PRECEPTS ; MERITORIOUS DEED.

MUNDANE *Lokiya*

လောကီယ - လောကီတရား၊ လောကတွင် အကျုံးဝင်သောတရား။

လောက၌ အကျုံးဝင်သော တရားများသည် လောကီတရားများဖြစ်သည်။

Worldly

Things pertaining to the world are called mundane.

NATURAL LAW *Niyāma*

နိယာမ - မြဲသောတရား၊ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်သဘော။

နိယာမငါးမျိုးရှိသည်-

- (၁) ဗီဇနိယာမ-ထိုထိုသစ်ပင် ပန်းပင်တို့၏ မျိုးစေ့မှ ပေါက်ဖွားလာသော သစ်ပင်ပန်းပင်တို့သည် မူလအပင်နှင့် တူညီကြ၏။ ဤသည်ကို ဗီဇနိယာမဟု ခေါ်သည်။
- (၂) ဥတုနိယာမ-ရာသီဥတုတို့၏ ဖြစ်စဉ်သဘော၊ နွေရာသီ၌ ပူခြင်း၊ မိုးရာသီ၌မိုးရွာခြင်း၊ ဆောင်းရာသီ၌ အေးခြင်း၊ ရာသီအလိုက်သစ်ပင်ပန်းပင်များ သီးပွင့်ကြခြင်း စသော ရာသီဥတုတို့၏ ဖြစ်စဉ်သဘောများကို ဥတုနိယာမဟု ခေါ်သည်။
- (၃) ကမ္မနိယာမ-ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့၏ ဖြစ်စဉ်သဘော၊ သတ္တဝါတို့ပြုလုပ်အပ်သော ကောင်းမှုမကောင်းမှုတို့သည် အချည်းအနှီး ပျောက်ပျက်မသွားကြဘဲ အကြောင်းညီညွတ်သောအခါ ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံက ကောင်းသော အကျိုးကိုဖြစ်စေသည်။ မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကံကလည်း မကောင်းသောအကျိုးကို ဖြစ်စေသည်။ ဤသို့ ဖြစ်စေခြင်းကို ကမ္မနိယာမဟု ခေါ်သည်။
- (၄) စိတ္တနိယာမ-စိတ်စေတသိက်တို့၏ ဖြစ်စဉ်သဘော၊ ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒ ထိခိုက်လျှင် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ သဒ္ဓါရုံနှင့်သောတပသာဒ ထိခိုက်လျှင် သောတ

ဝိညာဏ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း စသော စိတ်စေတသိက်
တို့၏ ဖြစ်စဉ်သဘောကို ဓမ္မနိယာမဟုခေါ်သည်။

- (၅) ဓမ္မနိယာမ-သဘာဝတရားတို့၏ဖြစ်စဉ်သဘော၊ မဂ်ညာဏ်
ဖြစ်ပေါ်လာသည်နှင့် တပြိုင်နက် ကိလေသာ အညစ်
အကြေးများ ကုန်ခန်းသွားခြင်း၊ ဘုရားအလောင်း
ဖွားမြင်သောအခါ ဘုရားရှင်တရားဟောသောအခါ
ပရိနိဗ္ဗာန်စံသောအခါတို့၌ မြေလျင်လှုပ်ခြင်းစသော
ဖြစ်စဉ်များကို ဓမ္မနိယာမဟုခေါ်သည်။

The Cosmic Order; natural process

Natural Law is the process by which things
happen and have always happened of their own accord.
There are five aspects to this natural process:

- (1) the genetic process or germinal order ,
bijaniyāma, by which seeds of a particular
plant, for example, will produce a similar plant;
- (2) the genetic process or caloric order, *utuniyāma*,
by which the ordered succession of the seasons,
the flowering and forming of fruit of various
plants ordered by seasonal changes, etc, are
brought about by the germinative and maturative
nature of heat and cold (*tejo*);
- (3) the moral process or order, *kammaniyāma*, by
which cumulative effects of meritorious or
demeritorious deeds of living things bring
about beneficial or detrimental results;
- (4) the process of consciousness, physical or
psychological order, *cittaniyāma*, by which
sense - bases or receptors such as the eye and

- ear transmit their impressions of sense-objects into consciousness of the eye or ear; and
- (5) the process of natural phenomena or natural phenomenal sequence, *dhammaniyāma*, by which the law of nature takes its course, such as when the attainment of Path-consciousness leads to eradication of defilements and the momentous events of the Buddha's birth, the preaching of the Dhammacakka sutta and the passing away (*Mahāparinibbāna*) are marked by earth tremors

NIBBANA *Nibbāna*

နိဗ္ဗာန်- နိဗ္ဗာန်၊ တဏှာမှ လွတ်မြောက်မှု။

တဏှာ၏ အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းမှု၊ တဏှာကို အကြွင်းမဲ့ စွန့်လွှတ်မှု၊ တဏှာမှလွတ်မြောက်မှုတို့ကို နိဗ္ဗာန်ဟုခေါ်သည်။

Nibbana, Liberation from Craving (*Taṇhā*)
The total cessation of Craving is called *Nibbāna*.

NINE DIVISIONS OF THE BUDDHA SASANĀ *Navaṅgasatthusāsanā*

နဝင်္ဂသတ္တုသာသနာ - မြတ်စွာဘုရား၏ အင်္ဂါ ၉-ပါးရှိသော အဆုံးအမ သာသနာ။

အဆုံးအမအင်္ဂါ ၉-ပါးမှာ-

(၁) သုတ္တ-စကားပြေဖြင့်ဟောသော တရားတော်များ၊

(၂) ဂေယျ- စကားပြေနှင့်ဂါထာ နှစ်ထွေရောသော တရားတော်များ၊

- (၃) ဝေယျာကရဏ-စကားပြေဖြင့် အကျယ်ရှင်းလင်း ဝေဖန် ပြသော တရားတော်များ၊
- (၄) ဂါထာ-ဂါထာဖြင့်ဟောကြားသော တရားတော်များ၊
- (၅) ဥဒါန- ဥဒါန်းကျူးရင့်ခြင်းနှင့် စပ်ဆိုင်သော တရားတော်များ၊
- (၆) ဣတိဝုတ္တက- ဣတိ ဝုတ္တံ ဘဂဝတာ အစချီသော တရားတော်များ၊
- (၇) ဇာတက-မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသော ဇာတ်တော်များ၊
- (၈) အဗ္ဘုတဓမ္မ-အံ့ဖွယ်သရဲဖြစ်သော တရားတော်များ၊
- (၉) ဝေဒလ္လ-ပညာရရန်အတွက် အမေးအဖြေသဘောဖြင့် ဟောကြားတော်မူသော တရားတော်များ။

The nine divisions of the Buddha's Teaching

The nine divisions, *angas*, are:

- (1) Discourses in prose, *suttas*;
- (2) Discourses wherein verses are incorporated in prose passages, *geyya*;
- (3) Discourses in prose, expounding the doctrine in detail, *Veyyākaraṇa*;
- (4) Compositions in verse, *gāthā*;
- (5) Discourses given under the inspiration of joy, *Udāna*;
- (6) Discourses beginning with the words, "Thus has the Buddha spoken", *itivuttaka*;

- (7) Birth stories as told by the Buddha, *jātaka*;
- (8) Discourses relating to wonders, *abbhūta-dhamma*;
- (9) Discourses intended to impart wisdom given in form of questions and answers, *Vedalla*.

NOBLE DISCIPLE *Ariyasāvaka*

အရိယသာဝက- အရိယာဖြစ်သော တပည့်။

အရိယာတပည့်သုံးမျိုးမှာ-

- (၁) ပကတိသာဝက-ပါရမီဖြည့်မှု သီးခြားမရှိ၊ အရိယာဖြစ်ချိန် တန်၍ အရိယာဖြစ်သော သူလိုငါလိုပုဂ္ဂိုလ်စုများ၊
- (၂) မဟာသာဝက-ကမ္ဘာတစ်သိန်း ပါရမီဖြည့်ရသော ရှစ်ကျိပ်သောအရိယာတပည့်၊
- (၃) အဂ္ဂသာဝက-တစ်သင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်း ပါရမီ ဖြည့်ရသော အမြတ်ဆုံးသော တပည့်သာဝက တို့ဖြစ်သည်။

Ariya Disciple

Three types of ariya disciple:

- (1) The ordinary ariya disciple who attains ariyahood on gaining spiritual maturity, who has had no fixed duration to attain this goal, *Pakatisāvaka*.
- (2) The eighty great disciples who had to undergo a period of a hundred thousand kappas or world-cycles in fulfilling the necessary Perfection, *Mahāsāvaka*.
- (3) The (two) eminent Chief Disciples who had to undergo a period of one asaṅkheyya and a hundred thousand world-cycles in fulfilling the necessary Perfection, *Aggasāvaka*.

NOBLE EIGHTFOLD PATH *Aṭṭhaṅgikamagga*

အဋ္ဌကိစ္ဆမဂ္ဂ- မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၊ အလယ်အလတ်လမ်းစဉ်။

မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဆိုသည်မှာ မှန်စွာသိမှု၊ မှန်စွာကြံစည်မှု၊ မှန်စွာပြောဆိုမှု၊ မှန်စွာပြုလုပ်မှု၊ မှန်စွာအသက်မွေးမှု၊ မှန်စွာအားထုတ်မှု၊ မှန်စွာအောက်မေ့အမှတ်ရမှု၊ မှန်စွာတည်ကြည်မှု- တို့ဖြစ်သည်။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဟူသော အရိယာလမ်းစဉ်သည် ဆင်းရဲခြင်းဒုက္ခကို ချုပ်ငြိမ်းစေနိုင်သော ကျင့်စဉ်ဖြစ်သည်။

The Ariya Path of Eight Constituents; the middle way

The eight constituents of the Ariya Path are:

1. Right Understanding,
2. Right Thinking,
3. Right Speech,
4. Right Action,
5. Right Livelihood,
6. Right Effort,
7. Right Mindfulness, and
8. Right Concentration.

The Ariya Path is the practice that leads to the end of suffering, *dukkha*.

See also the MIDDLE WAY.

NOBLE ONE *Ariya*

အရိယ - အရိယာ၊ မြင့်မြတ်သူ။

အရိယာသည် ကိလေသာအချို့ကိုဖြစ်စေ အားလုံးကိုဖြစ်စေ ပယ်သတ်ပြီးသူဖြစ်၏။ အပယ်တံခါးပိတ်ပြီးသူဖြစ်သည်။

- (၁) သောတာပန္န-သောတာပန်၊ အရိယာမဂ်ရေအလျဉ်သို့ ရောက်ပြီး မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်ရပြီးသူ၊ အများဆုံး ခုနစ်ဘဝဖြစ်ပြီးနောက် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်။

- (၂) သကဒါဂါမိ-သကဒါဂါမ်၊ ဤလူ့ဘုံသို့ တစ်ကြိမ်သာ လာတော့မည့်ပုဂ္ဂိုလ်။
- (၃) အနာဂါမိ-အနာဂါမ်၊ သေလျှင်ကာမသုဂတိ ၇- ဘုံ၌ မဖြစ်ရတော့ဘဲ ရူပ အရူပဗြဟ္မာဘုံ၌သာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်။
- (၄) အရဟန္တ-ရဟန္တာ၊ ကိလေသာအားလုံး ပယ်သတ်ပြီးဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော့မည့်ပုဂ္ဂိုလ်။

An Ariya is a noble one who has destroyed some or all of the defilements. He is precluded from falling to the woeful state of apaya.

- (1) the Streamwinner or *sotāpanna* who has entered the stream of Path-knowledge, having attained Path-Consciousness and Fruition-Consciousness and who is destined to realize Parinibbana, the Ultimate Peace, after having seven rebirths at the most.
- (2) the Once-Returner or *sakadāgāmi*, who having reached the second stage of Path-Knowledge will be reborn only once as a human being before realizing the Ultimate Peace.
- (3) the Non-Returner or *anāgāmi*, who having reached the third stage of Path-Knowledge will be reborn only in the Fine-Material Sphere or the Non-material Sphere before realizing the Ultimate Peace.
- (4) the Arahant who has destroyed all the defilements and is ripe for realizing the Ultimate Peace.

NOBLE ONE ENDOWED WITH THREE KNOWLEDGES *Tevijjapatta*

တေဝိဇ္ဇပတ္တ- ဝိဇ္ဇာသုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသူ။

- (၁) လွန်ခဲ့ပြီးသော ဘဝဟောင်းတို့ကို ပြန်ပြောင်း၍ ဆင်ခြင်နိုင်သော ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ ဉာဏ်ပညာ၊
- (၂) နတ်မျက်စိကဲ့သို့ အဆင်းအာရုံအမျိုးမျိုးကို မြင်နိုင်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်ပညာ၊
- (၃) အာသဝေါတရား လေးပါးကို ကုန်ခန်းစေနိုင်သော အာသဝက္ခယဉာဏ်ပညာ-
ဟူသော ဤဉာဏ်ပညာသုံးပါးကို ဝိဇ္ဇာသုံးပါးဟု ခေါ်သည်။

1. Knowledge of recollecting former existences, *pubbenivāsānussati nāṇa*;
2. Knowledge consisting in supernormal vision like that of celestial beings, *dibbacakkhu ñāṇa*;
3. Knowledge that extinguishes all moral intoxicants, *āsavakkhaya ñāṇa*.

These three Knowledges are called *Tevijja*, and an Arahāt is called one endowed with *Tevijja*.

NOBLE PRACTICE, THE *Brahmacariya*

ဗြဟ္မစရိယ - မြတ်သောအကျင့်။

မြတ်သော အကျင့်ဆိုသည်မှာ- မေထုန်အကျင့်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

သိက္ခာသုံးပါးအကျင့်နှင့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးအကျင့်တို့ဖြစ်သည်။

The Noble Practice consists in abstinence from sex, the Threefold Training and the Ariya Path of Eight Constituents.

NON-DISCRIMINATING LOVING-KINDNESS

Anodhisaka pharaṇa mettā

အနောဓိသက ဖရဏမေတ္တာ- ပုဂ္ဂိုလ်ကိုမပိုင်းခြား မရည်ညွှန်းဘဲ
မေတ္တာပွားခြင်း။

မည်သူမည်ဝါ ယောက်ျား မိန်းမစသည် ကန့်သတ်ချက်
မထားဘဲ အားလုံးပျံ့နှံ့အောင် ပွားများရသော မေတ္တာမျိုးဖြစ်သည်။

Development of loving-kindness without referring
to specific individuals

The kind of loving-kindness (mettā) that is to
be developed so that it reaches all beings irrespective
of birth, sex and so on.

NON-HATRED *Adosa*

အဒေါသ - မဖျက်ဆီးမှု၊ မပျက်စီးစေလိုမှု၊ အမျက်မထွက်မှု။

NON-MATERIAL SPHERE *JHĀNA Arupajhāna*

အရူပဈာန - အရူပဈာန်၊

အရူပဈာန် ၄-မျိုး -

- (၁) အာကာသာနဇ္ဇာယတနဈာန - အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်
ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော ဈာန်၊
- (၂) ဝိညာဏဇ္ဇာယတနဈာန - အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်
ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသောဈာန်၊ အရူပဒုတိယဈာန်
ဟုခေါ်သော ဝိညာဏဇ္ဇာယတနဈာန်ကို ဈာနလာဘီ
ပုဂ္ဂိုလ်များ ဝင်စားလေ့ရှိကြသည်။
- (၃) အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန - တစ်စုံတရာ ဘာမျှမရှိခြင်း
ဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်လျှင် တည်ရာအာရုံရှိသော
ဈာန်၊ နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြုလျက် အရူပဈာန်သို့

တက်ပြီးသော ဈာနလာဘိယောဂီရသေ့သည် နောက်ဘဝ၌ အရူပဗြဟ္မာဘုံသို့ လားရတတ်သည်။

- (၄) နေဝသညာနာသညာယတနဈာန-ရန့်ရင်းသော အမှတ်သညာကား မရှိ၊ သိမ်မွေ့သော အမှတ်သညာ မရှိသည် မဟုတ်သော ဈာန်၊ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို အရူပစတုတ္ထဈာန်ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။

The four kinds of Non-material Sphere Jhāna are:

- (1) The jhāna with unbounded space as the object of meditation: *Akāsānancāyatana jhāna*;
- (2) The jhāna with boundless consciousness as the object of meditation: *Viññānancāyatana jhāna*. Yogis who have achieved jhāna usually enter upon and dwell in the base (āyatana) consisting of boundless consciousness, which is termed as the Second Jhāna of the Non-material Sphere.
- (3) The jhāna with Nothingness as the object of meditation: *Akincaññāyatana jhāna*. The yogi who has achieved the jhāna based on Nothingness passes away to the realm of Brahmas who are devoid of corporeality, *arūpabrahmā*.
- (4) The jhana where gross consciousness is absent, yet there is subtle perception so that it is termed as the jhāna of neither-consciousness-nor-non-consciousness: *Nevasaññā nāsaññāyatana jhāna*. The *Nevasāññā nāsaññāyatana jhāna* is also called the Fourth Jhāna of the Non-material Sphere.

NON-RETURNER *Anāgāmi*

အနာဂါမိ- အနာဂါမိ၊ ကာမဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေမနေသောပုဂ္ဂိုလ်။

သမထဝိပဿနာ ရှုပွားရာတွင် အနာဂါမိမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက် ဆဲပုဂ္ဂိုလ်ကို အနာဂါမိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟုခေါ်သည်။ ထိုမဂ်စိတ် ချုပ်ငြိမ်း သွားသည်နှင့်တပြိုင်နက် အနာဂါမိဖိုလ်ဖြစ်၏။ ထိုအနာဂါမိဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဤလူ့ဘုံသို့ ပြန်မလာတော့သောကြောင့် အနာဂါမိ ဟုခေါ်သည်။

အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒေါသနှင့်ကာမတဏှာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သည်။ ဗျာပါဒ၊ ပိသုဏဝါစာ၊ ဖရသဝါစာ ကမ္မပထသုံးပါး ကိုလည်း ပယ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကာမဂုဏ်တရားတို့ကို ခံစားခြင်း၊ ပျော်မွေ့ခြင်း၊ စိုးရိမ်ပူဆွေးငိုကြွေးခြင်း မရှိတော့ချေ။

ထို့ကြောင့် အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ် အဖြစ်ဖြင့် သေလျှင် ကာမသုဂတိ ၇- ဘုံ၌ မဖြစ်ရတော့ဘဲ အထက်ရူပ၊ အရူပ ဗြဟ္မာဘုံတို့၌သာ ဖြစ်ရသည်။

One who is not subject to rebirth in the realm of sensual pleasures

He who is on the verge of reaching the third stage of the Path while engaged in the Tranquillity and Insight meditation is called one of *Anāgāminimagga*. As soon as the Path-consciousness (*magga-citta*) ceases the Fruition of *Anāgāmi* (*Anāgāmi phala*) arises in him. He as one of *Anāgāmi phala* is then called *Anāgāmi*, for he no longer comes back to the world of human beings.

The Non-Returner eliminates hatred (*dosa*) and craving for sensual pleasures (*kāmatanhā*). He also eradicates the three actions of ill-will (*bhāṇāpāda*), back-

biting (*pisuṇa-vacā*) and harsh words (*pharusa-vācā*). He therefore does not enjoy sensual pleasure any more nor does he suffer sorrow and lamentation. As a result he is reborn only in the upper world of Brahmas and as fine material sphere (*Rupavācāra*) and non-material sphere (*Arupavācāra*) but not in the seven planes of the sensuous sphere.

NON-SELF *Anatta*

အနတ္တ- အတ္တမဟုတ်ခြင်း၊ အစိုးမရခြင်း။

အလုံးစုံသော ဘုံသုံးပါးတို့၌ဖြစ်သော တရားအားလုံးသည် အတ္တမဟုတ် ငါမဟုတ် သူစိမ်းပြင်ပဖြစ်သည်။ အချည်းအနှီးဖြစ်၏။ ဆိတ်သုဉ်း၏ အနှစ်သာရမရှိ မိမိအလိုအတိုင်းမဖြစ်။ သို့ဖြစ်၍ အနတ္တမည်၏။

Something beyond one's control

All phenomena that arise in all the three Spheres of existence are not self, not 'I', but are mere strangers, empty, void, unsubstantial and beyond one's control. Hence they are Non-self, *anatta*.

NOVICE *Sāmaṇera*

သာမဏေရ- ရှင်သာမဏေ၊ ကိုရင်၊ မောင်ရှင်။

ရှင်သာမဏေသည် ဆယ်ပါး သီလကို စောင့်ထိန်း၍ လိင်(၁၀)ပါး၊ ဒဏ်(၁၀)ပါးနှင့် သေခိယ(၇၅)ပါး၊ ခန္ဓကဝတ် (၁၄)ပါးတို့ကို လိုက်နာကျင့်သုံးရသည်။

One who has taken what is called lower-ordination.

A novice observes the ten precepts, avoids the ten offences which would result in being defrocked (*lingas*) and the ten misdemeanours which are punishable (*daṇḍas*) and dutifully follows the 75 minor precepts regulating his etiquette (*sekhiyas*) and the duties prescribed for the members of the Order (*Khandhaka-vatta*).

NOVICE-TO-BE *Pañḍupalāsa*

ပဏ္ဍုပလာသ- သာမဏေလောင်း၊ ရှင်လောင်း။

ရှင်သာမဏေပြုမည့်သူသည် ရှင်သာမဏေ မပြုမီ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း၌နေလျက် သင်္ကန်းတောင်း၊ သီလတောင်း၊ လိင်၊ ဒဏ်၊ သေခံယ၊ စုဒ္ဒသဓနွကဝတ် စသည်တို့ကို ကျက်မှတ်သင်ယူလေ့ ရှိကြသည်။

ရှင်လောင်းဟူသည် ရဟန်းတော်များအတွက် လှူဒါန်းထားသော စားဦးစားဖျားကို ရထိုက်သူဖြစ်၏။

ရှင်ပြုမည့်နေ့တွင် မင်းညီမင်းသား အဝတ်အစားဖြင့် ဆင်ယင်၍ ဆင်မြင်းများအပေါ်တင်လျက် ခမ်းနားကြီးကျယ်စွာ ပို့ဆောင်လေ့ရှိကြသည်။ ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်က ပဏ္ဍိတ၊ တိဿသာမဏေများနှင့် ဓမ္မဒိန္နာသာမဏေရီတို့ကို ဘုရားကျောင်းတော်သို့ ခမ်းနားစွာ ပို့ဆောင်ခဲ့ဖူးသည်။

Postulant, candidate for the state of a novice

One who is to be ordained as a *sāmanera* learns the formula for requesting the robes and the precepts, the *liṅgas* and the *daṇḍas*, the *sekhiyas* and *khandhaka vattas* by heart while staying at the monastery. He is worthy of taking ahead of others the food meant for *bhikkhus*. On the day of his ordination he is dressed as a prince, put on the back of an elephant or a horse

and taken to the monastery in a grand procession. During the Buddha's lifetime the *sāmaṇeras* Paṇḍita, Tissa and others and the *sāmaṇeri* Dhammadinnā were sent in pomp and grandeur to the Buddha's monastery.

NUTRIMENT *Āhāra*

အာဟာရ-အာဟာရ၊ အစားအစာ အာဟာရ၊ အကြောင်းတရား။

အာဟာရလေးမျိုးမှာ-

- (၁) ကဗဠိကာရ အာဟာရ- စားဖွယ်၊ သြဇာ၊
- (၂) ဖဿ အာဟာရ-မြင်ခြင်းကြားခြင်းစသည် အာရုံ၌ တွေ့ခြင်းသဘော၊ ဖဿစေတသိက်။
- (၃) မနောသဉ္ဇေတနာ အာဟာရ- စေ့ဆော်တိုက်တွန်းမှု၊ စေတနာစေတသိက်။
- (၄) ဝိညာဏ အာဟာရ-ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်စိတ် တို့ဖြစ်သည်။

There are four kinds of nutriment:

- (1) *kabalikāra āhāra*, food, nutrition;
- (2) *phassaāhāra*, contact with sense object such as sight, sound, etc; *phassacetāsika*, mental concomitants;
- (3) *mano- sañcetanā āhāra*, volitional activity; *cetanā-cetāsika*, mental concomitant of volitions;
- (4) *vinnāṇāāhāra*, birth-linking consciousness.

NUTRITION *Oja*

သြဇာ-သြဇာ အစားအစာတွင် ပါဝင်သော အဆီအနှစ် အစေး။

The nutritious essence contained in food.

See NUTRIMENT.

OBEISANCE

See also PAYING HOMAGE.

OBJECT OF CLINGING *Upādāniya*

ဥပါဒါနိယ - ဥပါဒါန်၏အာရုံ။

ခန္ဓာငါးပါးကို ပြင်းပြစွာ စွဲလမ်းခြင်းသည် ဥပါဒါန်ဖြစ်၏။
ယင်းဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးသည် ဥပါဒါနိယမည်၏။

This term refers to intense clinging to the five aggregates of existence. Thus corporeality is an object of clinging as are the other aggregates of sensation, perception, volitional activity and consciousness.

OBJECT OF FETTERS *Samyojanīya*

သံယောဇနိယ - သံယောဇဉ်အာရုံ။

ရူပက္ခန္ဓာ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့သည် သံယောဇဉ်အာရုံများ ဖြစ်ကြသည်။ ခန္ဓာငါးပါးအားလုံးကို သံယောဇဉ် အာရုံဟု ခေါ်ကြသည်။ အာရုံတို့၌ တပ်မက်ကပ်ငြိခြင်းကို သံယောဇဉ်ဟု ခေါ်သည်။

Fetters are things which bind a being to an endless round of rebirths. Such things are *rūpakkhandhā*, *vedanākkhandhā*, *saññākkhandhā*, *saṅkhārakkhandhā* and *viññāṇakkhandhā*. In fact, all five aggregates form as objects of fetters. Fetter means attachment to objects.

OBJECT OF VOLITIONAL ACTIVITIES

Kamma nimitta

ကမ္မနိမိတ္တ - ကမ္မနိမိတ်၊ ကံပြုစဉ်က တွေ့ကြုံခဲ့ရသော အာရုံ။

စေတီတည်ထားကိုးကွယ်ရာ၌ ကုသိုလ်စေတနာသည် ကံမည်၍ ထိုကုသိုလ်စေတနာကံ၏ အာရုံဖြစ်သော စေတီဒြပ်သည် ကမ္မနိမိတ်မည်၏။ ကျွဲ၊ နွားစသည်ကို သတ်ဖြတ်ရာ၌ အကုသိုလ်စေတနာသည် ကံမည်၍ ထိုအကုသိုလ်စေတနာကံ၏ အာရုံဖြစ်သော ကျွဲ၊ နွားဒြပ်စသည်သည် ကမ္မနိမိတ်မည်၏။

ယင်းကမ္မနိမိတ်သည် ဥပလဒ္ဓကမ္မနိမိတ်နှင့် ဥပကရဏကမ္မနိမိတ်ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏ -

- (၁) ဥပလဒ္ဓကမ္မနိမိတ် - ပြုလုပ်သောကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ ပဓာနဖြစ်သော အာရုံ၊
- (၂) ဥပကရဏကမ္မနိမိတ် - ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်အကုသိုလ်တို့၏ အခြံအရံဖြစ်သော အာရုံ။

The object of an action that reappears to the doer at his last moment

While worshipping a shrine, the wholesome volition is *kamma* and the image of the shrine seen in one's vision as a result of that wholesome action is *kamma nimitta*. Similarly, while slaughtering cattle, the unwholesome volition is *kamma* and the image of the cattle seen in one's vision is *kamma nimitta*.

Kamma nimitta is of two kinds:

- (1) main vision caused by one's wholesome or unwholesome *kamma*, *Upaladdha kamma nimitta*;

- (2) supplementary vision caused by one's wholesome or unwholesome volitions, *Upakarana kamma nimitta*.

OBSERVANCE OF FASTING DAY *Upasatha*

ဥပေါသထ - ၁။ ဥပုသ်စောင့်ခြင်း၊ ၂။ ဥပုသ်ပြုခြင်း။

- ၁။ လူပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကိုယ်နှုတ်ဖြူစင်အောင် ရှစ်ပါးသီလစသည်ဖြင့် စောင့်ထိန်းခြင်းကို ဥပုသ်စောင့်ခြင်းဟုခေါ်သည်။
 ၂။ ရဟန်းတော်များ လပြည့်လကွယ်နေ့များတွင် ပါတိမောက် ပြခြင်းကို ဥပုသ်ပြုခြင်းဟုခေါ်သည်။

There are two kinds of observance: one for lay devotees and the other for bhikkhus

- (1) The former by keeping the eight precepts by lay devotees as a means of purification of physical and mental actions.
 (2) The latter by reciting the Pātimokkha by bhikkhus on fullmoon and new-moon days.

OFFERING *Pūjā*

ပူဇာ - ပူဇာ၊ ပူဇော်ခြင်း။

ပူဇော်ခြင်းသည် ပစ္စည်းဝတ္ထုဖြင့် ပူဇော်ခြင်း၊ တရားဖြင့် ပူဇော်ခြင်းဟူ၍ ၂- မျိုးရှိသည်။

There are two kinds of honouring: honouring by offering material gift and honouring by doing good practice or service.

ONCE-RETURNER *Sakadāgāmi*

သကဒါဂါမိ - သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်။

သမထ ဝိပဿနာပွားရာတွင် သကဒါဂါမိမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်ကို သကဒါဂါမိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်-ဟု ခေါ်သည်။ ထိုမဂ်စိတ် ချုပ်ငြိမ်းသွားသည်နှင့်တပြိုင်နက် သကဒါဂါမိဖိုလ်ဖြစ်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို သကဒါဂါမိဟုခေါ်ဆို၏။

သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေသော အားဖြင့် တစ်ကြိမ်သာ ဖြစ်ရတော့သည်။ သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမရာဂ သံယောဇဉ်နှင့် ပဋိဃသံယောဇဉ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်သတ်နိုင်သော်လည်း အားနည်းသွားအောင် ပြုလုပ်နိုင်သည်။ သကဒါဂါမိ ပုဂ္ဂိုလ်၌ ရှိနေသေးသော ကိလေသာများသည် ကျဲပါးသွားသော တိမ်လွှာကဲ့သို့ အင်အားနည်းပါးသော ကိလေသာ များသာ ဖြစ်သည်။

He who is on the verge of reaching the second stage of the Path while engaged in the Tranquillity and Insight meditation is called one of Sakadāgāmi magga. As soon as his Path-consciousness (magga-citta) ceases, the Fruition of Sakadāgāmi arises. He is then called Sakadāgāmi. A Sakadāgāmi is reborn only once in the Sensuous Sphere. Though he is incapable of eliminating the fetter of sensual attachment (kamarāga) and the fetter of aversion (patigha), he can weaken them. The remaining defilements in him are those of insignificant strength as vanishing clouds.

ONE-POINTEDNESS *Ekaggata*

ကေဂ္ဂတာ - စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံ၌ တည်ငြိမ်နေခြင်း။

၎င်းကို စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ-ဟုလည်း ခေါ်သည်။

Concentration of the mind on only one object; also called cittassakaggata, one-pointedness of the mind.

See also CONCENTRATION.

ONE PRACTISING INSIGHT MEDITATION

Bhaddekaratta

ဘဒ္ဒေကရတ္တ - ကောင်းသော ညတစ်ည ရှိသူ။

ချုပ်ပျောက်ပြီး အတိတ်ခန္ဓာကိုလည်း မစွဲလမ်း။ မဖြစ်ပေါ်သေးသော အနာဂတ်ခန္ဓာကိုလည်း မမျှော်လင့် မတောင့်တ။ ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာကိုသာ ဝိပဿနာရှုနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဘဒ္ဒေကရတ္တပုဂ္ဂိုလ်-ဟု ခေါ်သည်။

One practising Insight meditation does not yearn for the past nor long for the future but contemplates only the reality of the present. Such a person is called bhaddekaratta.

ONE WHO HAS ATTAINED ARAHATTA FRUITION *Ariya Savaka*

အရိယသာဝက - အရိယာအဖြစ်သို့ရောက်သော မြတ်စွာဘုရား၏တပည့်။

အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ရှစ်ယောက်ကို အရိယသာဝကဟုခေါ်သည်။

Follower of the Buddha who is an ariya; ariya disciple

The eight noble disciples, viz., the four attainers of Insight knowledge, *Magga Ñāṇa*, and the four attainers of Fruition knowledge, *Phala Ñāṇa*, are called *ariya sāvaka*s.

ONE WHO HAS ATTAINED SOTĀPATTI-MAGGA *Sotāpatti-maggaṭṭha*

သောတာပတ္တိမဂ္ဂ - သောတာပတ္တိမဂ်၌ တည်သောပုဂ္ဂိုလ်။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်-

(၁) ဓမ္မာနုသာရီ - ပညာဦးစီးပြီး သောတာပတ္တိမဂ် ရ သော ပုဂ္ဂိုလ်။

(၂) သဒ္ဓါနုသာရီ-သဒ္ဓါဦးစီးပြီး သောတာပတ္တိမဂ် ရ သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ - ၂-မျိုးရှိသည်။

One on the Path to win the stream

There are two kinds of such person:

- (1) *Dhammānusārī puggala*, those who have attained *Sotāpatti Magga* (but not yet phala) with Insight knowledge predominant in their striving.
- (2) *Saddhānusārī puggala*, those who have attained *Sotāpatti Magga* (but not yet phala) with religious conviction predominant in their striving.

ONE WHO TAKES REFUGE *Saranagata*

သရဏဂတ - သရဏဂုံတည်သူ၊ ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်သူ။

ဘုရား, တရား, သံဃာ ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သူကို သရဏဂုံတည်သူ (သရဏဂတ) ဟုခေါ်သည်။

One who goes to the three Gems for refuge

One who goes to the three Gems for refuge is called 'one who takes refuge', *saraṇagata*.

ORDER OF BHIKKHUNIS *Bhikkhuni*

ဘိက္ခုနီ - ဘိက္ခုနီမ၊ ရဟန်းမ။

ဘိက္ခုနီသာသနာသည် မိထွေးတော် မဟာပဇာပတိဂေါတမီ၏ စွမ်းဆောင်မှုကိုအခြေတည်၍ အရှင်အာနန္ဒာ၏ လျှောက်ထားတောင်းပန်မှု ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဘိက္ခုနီခေါ် ရဟန်းမ များသည် ရဟန်းယောက်ျားများထက်ပို၍ သိက္ခာပုဒ်(၃၁၁) ပုဒ်ကို တင်းကျပ်စွာ လိုက်နာစောင့်ထိန်းကြရသည်။ ဘိက္ခုနီရဟန်းမ ပြုလုပ်သောအခါ ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုနီ နှစ်ဖက်လုံးထံ သြဝါဒ ခံယူကြရသည်။

ဘိက္ခုနီသာသနာ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြင့် အမျိုးကောင်းသမီးလေးများသည် အမျိုးသားများနည်းတူ တန်းတူအခွင့်အရေးများ ရရှိခဲ့ကြ၏။ ရဟန်းမ ပြုလုပ်၍ မဂ်ဖိုလ်အသီးအပွင့်များကို အမျိုးသမီးများ ခံစားကြရ၏။ ဘုရားရှင်သာသနာ နှစ်ပေါင်း (၆၀၀) ကျော်ခန့် အချိန်တွင် ဘိက္ခုနီသာသနာ ကွယ်ပျောက်ပြီးနောက် ရဟန်းမများ၏ နည်းကိုမှီ၍ အမျိုးသမီးများသည် ၈-ပါး ၁၀-ပါး သီလကို စောင့်ထိန်းကာ သာသနာနွယ်ဝင် သီလရှင်အဖြစ် ပြုလုပ်လာကြ၏။ ထိုအခါ အမျိုးသမီးကလေးများသည် အမျိုးသားများနည်းတူ ပရိယတ် ပဋိပတ်တို့ကို ထမ်းဆောင်ခွင့်ကို ရရှိခဲ့ကြပြန်၏။

The order of *bhikkhunīs* owed its appearance to Mahāpajāpati Gotamī, the Buddha's aunt and stepmother and also to the venerable Ānandā who sought permission from the Buddha to set up the bhikkhuni order. Bhikkhunīs had to observe 311 disciplinary rules, more than those for the male counterparts. With the arising of the order of bhikkhunīs, daughters of decent families obtained the same rights as those obtained by bhikkhus. They enjoyed the results of the Path and Fruition. Their order, however, ceased to exist after six centuries of the Buddha's Teaching. Later on womanfolk became nuns by keeping the eight or ten precepts, and by adapting the rules of the bhikkhunīs to their requirements. Then they came to regain the opportunities to shoulder the responsibilities of learning and practices as men do.

ORDINATION *Upasāmpadā*

ဥပသမ္ပဒါ - ရဟန်းပြုခြင်း၊ (ရဟန်းဂုဏ်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံစေခြင်း)။

သံဃာတော်များသည် ရဟန်းလောင်းကို သိမ်အတွင်း၌ ရဟန်းပြုပေးကြကုန်၏။

Bestowal of bhikkhuhood on somebody (making him a fullfledged bhikkhu)

Members of the saṃgha make the candidate a bhikkhu in the Ordination Hall.

OUT-BREATH AND IN-BREATH *Ānāpāna*

အာနာပါန - ထွက်သက်ဝင်သက်။

အမိဝမ်းတွင်း၌ ပဋိသန္ဓေနေရသော သတ္တဝါတို့သည် အမိဝမ်းတွင်း၌နေစဉ် အသက်မရှူရှိုက်ရသဖြင့် ဖွားမြင်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ဝမ်းတွင်းမှ လေတို့သည် အပြင်သို့ ရှေးဦးစွာ ထွက်သည်။ ထို့နောက်အပြင်မှလေတို့သည် ဝမ်းတွင်းသို့ ဝင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ထွက်သက်က ပထမဖြစ်၍ ဝင်သက်က နောက်မှဖြစ်ရသဖြင့် “ ထွက်သက် ဝင်သက် ” ဟုဆိုကြသည်။

A foetus in its mother's womb does not breathe air, but the moment it emerges from his mother's womb, the air in its body is first expelled and only afterwards does it take its breath of air. Thus out-breath precedes in-breath and gives rise to the term “out-breath and in-breath”.

OWNING UP *Desanā*

ဒေသနာ - ဒေသနာကြားခြင်း၊ အာပတ်ဖြေခြင်း။

သံဃာတော်အချင်းချင်း ဒေသနာကြားရသည်။ အာပတ် ဖြေရသည်။ ဘုရားရှင်သာသနာတော်၌ ရဟန်းပြု၍နေလျှင် ဘုရားရှင် ပညတ်တော် မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်များကို အထူးလိုက်နာ ကျင့်ကြံ နေထိုင်ရ၏။ သိက္ခာပုဒ်တစ်ခုခု မကျိုးမပျက်အောင် ရဟန်းတော် များသည် သတိဖြင့် ကောင်းစွာထိန်းချုပ်နေရ၏။ ထိုသို့အမြဲတစေ ထိန်းသိမ်းလိုက်နာ နေထိုင်သည့်ကြားမှ သိက္ခာပုဒ်တစ်ခုခုကို ကျူးလွန်မိခဲ့လျှင် ထိုအပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်း ကွယ်ဝှက်၍ မထားရ။ ဖုံးကွယ်ထားမိလျှင် ဖုံးကွယ်ထားသည့်အတွက် နောက်ထပ်အပြစ်

အာပတ်များ ထပ်မံတိုးပွားလာ၏။ ရဟန်း တော်များ သိက္ခာပုဒ်ကို ထိန်းသိမ်းရခြင်းမှာ သိက္ခာပုဒ်များ များလွန်းလှသဖြင့် ဆောက်ဖျားပေါ်၌ မုန်ညင်းစေ့ တင်ရသည့်ပမာ အလွန်ခဲယဉ်း၏။

ဤသို့ ခဲယဉ်း လှသောကြောင့် ရဟန်းတော် များသည် အမှတ်မထင် သိက္ခာပုဒ်တစ်ခုခုကို ကျူးလွန်မိတတ်၏။ ထိုအခါ ထိုအပြစ်အာပတ်များကို ဖွင့်ဟပြောကြားရ၏။ ကွယ်ဝှက် မထားရချေ။ မိမိ၏အပြစ်အာပတ်ကို ကွယ်ဝှက် မထားဘဲ ထုတ်ဖော် ပြောကြားခြင်းကိုပင် ဒေသနာကြားသည်ဟု ခေါ်ဆိုကြ၏။ ဤကဲ့သို့ မိမိ၏ အပြစ်အာပတ်များကို ကွယ်ဝှက်မထားဘဲ ထုတ်ဖော် ပြောကြားရသဖြင့် မိမိလိုက်နာရသော အကျင့်သိက္ခာ ပုဒ်များအပေါ်၌ စိတ်ကျေနပ်မှု ဖြစ်ရ၏။ မိမိ၌အပြစ်တစ်ခုမျှ မရှိကြောင်းသိရသဖြင့် နှစ်သက်ရ၏။ ဝမ်းမြောက်ရ၏။ အပြစ်ရှိကြောင်း ထုတ်ဖော် ဝန်ခံ ပြောကြားခြင်းသည် ဘုရားသာသနာ၌ ကြီးပွားကြောင်းဖြစ်၏။

Owning up to one's misdeeds

Buddhist bhikkhus observe the ritual of owning up to one's misdeeds to another bhikkhu. There are so many rules for a bhikkhu regulating his thoughts and actions that even if he had been ever mindful, there is always the possibility that he could still have unwittingly committed some minor breaches. The difficulty of observing such a great number of precepts has been likened to that of balancing a mustard seed on the edge of a chisel. Therefore, the performance of this ritual as required by the disciplinary rules, gives

him the peace of mind which comes with the knowledge that he is abiding by the stringent rules. Owning up to one's misdeeds on the part of a bhikkhu is conducive to progress under the Buddha's Teaching.

with *Nibbāna* as its object.

The four *maggas* are:

- (1) *sotāpatti magga*,
- (2) *sakādāgami magga*,
- (3) *anāgāmi magga*, and
- (4) *arahatta magga*.

PATIENCE *Khanti*

စန္ဒိ - သည်းခံခြင်း။

သည်းခံခြင်းသည် ပါရမီ ၁၀-ပါးတွင် တစ်ပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။

Forbearance

Patience or forbearance is one of the ten perfections for attainment of enlightenment.

PAYING HOMAGE *Vandanā*

ဝန္တနာ - ရှိခိုးခြင်း။

ရတနာမြတ်သုံးပါးတို့အား ရှိခိုးခြင်းအမှုကို ပြုကြရာ၌ ရှိခိုးခြင်း-၃-မျိုးရှိသည်။

(၁) တည်ခြင်းငါးပါးနှင့်အညီ ကိုယ်ဖြင့် ရှိခိုးခြင်းသည် ကာယ ဝန္တနာမည်၏။

(၂) နှုတ်ဖြင့်ရွတ်ဆို ရှိခိုးခြင်းသည် ဝစီဝန္တနာမည်၏။

(၃) ရတနာမြတ်သုံးပါး၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတော်များကို စိတ်အစဉ်တွင် ထင်မြင်စေလျက် စိတ်ဖြင့် ရည်မှတ်၍ ရှိခိုးခြင်းသည် မနောဝန္တနာမည်၏။

Paying obeisance

There are three modes of paying homage to the

Three Gems (i.e, Buddha, Dhamma and Saṃgha):

- (1) *kāyavandanā*- paying homage physically with the five-fold manner of contact;
- (2) *vacīvandanā*-paying homage verbally; and
- (3) *manovandanā*- paying homage by reflecting on the supreme attributes of the Three Gems.

PENNANT

See BANNER.

PERCEPTION OF REPULSIVENESS IN NUTRIMENT *Āhāre patikūla saññā*

အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ - စားစရာသောက်စရာ အစာအာဟာရ၌ စက်ဆုတ်ရွံရှာဖွယ်ဟု ဆင်ခြင်သောအမှတ်သညာ။

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် စားဖွယ်သောက်ဖွယ်များကို မှီဝဲသုံးဆောင်သောအခါ အာဟာရပဋိကူလသညာဖြင့် ဆင်ခြင်မှီဝဲအပ်ပါသည်။

Perceiving food as being repulsive

A meditator, *yogi*, when taking food, should take it reflecting on its repulsive nature.

PERCEIVING THE REPULSIVENESS

Asubhadassana

အသုဘဒဿန - အသုဘရှုခြင်း၊ အလောင်းကောင်၏ မတင့်တယ်ရွံရှာဖွယ်ဖြစ်ပုံကို ရှုမြင်ခြင်း။

ကိုယ်ခန္ဓာ၏ မတင့်တယ်ရွံ့စဖွယ်ရှိပုံနှင့် မမြဲပုံ ဖောက်လွဲဖောက်ပြန်ရှိပုံကို လက်တွေ့သိရှိသဘောပေါက်စေရန်၊ ခန္ဓာကိုယ်၌ တပ်မက်တွယ်တာမှုကင်းစေရန်၊ အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းကို လက်တွေ့သိရှိသဘောပေါက်ရန်၊ အသုဘနိမိတ်ယူပြီး အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းကို

အဖန်ဖန်ပွားများနိုင်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မြန်မာ့ဓလေ့ထုံးစံတွင် လူတစ်ယောက်သေဆုံးက အများသူငါ အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း ရှုနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပြီး အသုဘရှုကြွရန် ဖိတ်ကြားသောဓလေ့ အသုဘပို့သော ဓလေ့ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

Perceiving the repulsive nature of a corpse

To enable one to perceive the repulsive and transitory nature of the khandha; to enable one to abandon attachment to the khandha; to enable one to comprehend the significance of reflections on loathsomeness and contemplate repeatedly, taking loathsomeness of the body as the subject of meditation; there is now in Myanmar the custom of inviting people, when someone dies, to attend the funeral and, literally, to "see the loathsomeness".

PERFECT ENLIGHTENMENT *Sammā Sambodhi*

သမ္မာသမ္ဗောဓိ - သစ္စာလေပါးကို ကောင်းစွာကိုယ်တိုင် သိနိုင်မြင်နိုင်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်။

Arahatta Ñāṇa and Sabbaññuta Ñāṇa, which comprehend the four Ariya Truths.

PERFECTION *Pāramī*

ပါရမီ - မြင့်မြတ်သူတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်၊ ဘုရားလောင်းကျင့်စဉ်။

ဘုရားအလောင်းတော်တို့သည် ဘုရားဖြစ်ရန်အတွက် ပါရမီ ၁၀-ပါးကို ဖြည့်ကျင့်ကြရသည်။ ပါရမီ ၁၀-ပါးမှာ-

(၁) ဒါနပါရမီ၊

(၂) သီလပါရမီ၊

- (၃) နေက္ခမ္မပါရမီ၊
- (၄) ပညာပါရမီ၊
- (၅) ဝီရိယပါရမီ၊
- (၆) ခန္တီပါရမီ၊
- (၇) သစ္စာပါရမီ၊
- (၈) အဓိဋ္ဌာနပါရမီ၊
- (၉) မေတ္တာပါရမီ၊
- (၁၀) ဥပေက္ခာပါရမီ- တို့ဖြစ်ကြသည်။

Sequence of practice of the Virtuous; sequence of practice of the Buddha-to-be's, *Bodhisattas*.

The Bodhisattas aspiring to attain Buddhahood have to fulfil ten perfections, *Paramis*.

The ten Paramis are: -

- (1) perfection in giving, *dāna pāramī*,
- (2) perfection in morality, *sīla pāramī*,
- (3) perfection in renunciation, *nekkhamma pāramī*,
- (4) perfection in wisdom, *pañña pāramī*,
- (5) perfection in effort, *vīriya pāramī*;
- (6) perfection in patience, *khantī pāramī*;
- (7) perfection in truthfulness, *saccā pāramī*;
- (8) perfection in resolution, *aditṭhana pāramī*;
- (9) perfection in loving-kindness, *mettā pāramī*;
- and
- (10) perfection in equanimity, *upakkhā pāramī*.

PERFECTION IN EFFORT *Vīriya pāramī*

ဝီရိယပါရမီ - ဇွဲလုံ့လကို မလျော့စေဘဲ မနေမနားကြိုးစားအားထုတ်မှုကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။

အလောင်းတော် မဟာဇနကမင်းသားသည် ပင်လယ်ထဲ သင်္ဘောပျက်ရာ၌ အားလျှော့ငိုကြွေးမနေဘဲ ခုနစ်ရက်တိုင်တိုင် မလျှော့သောခွဲဖြင့် ကူးခတ်ခဲ့၏။ ဤကား ဝီရိယပါရမီအတွက် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ရပ်ပေတည်း။

Striving relentlessly to fulfil the perfection in effort

Prince Mahājanaka, the future Buddha, did not bewail his fate when his ship sank, but swam relentlessly for seven days. This is an example of striving for perfection in effort.

PERFECTION IN EQUANIMITY *Upakkhā pāramī*

ဥပေက္ခာပါရမီ - ဆင်းရဲခြင်း၊ ချမ်းသာခြင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း စသည်တို့ကို မတုန်မလှုပ် ကြံကြံခံ ရင်ဆိုင်သည့် အလေ့မျိုးကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။

Striving to fulfil perfection in equanimity

Striving to fulfil perfection in equanimity means having a balanced mind which withstands both pain and pleasure, praise and blame.

PERFECTION IN GIVING *Dāna pāramī*

ဒါနပါရမီ - ပေးကမ်းလှူဒါန်းစွန့်ကြဲမှုကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။

ဒါနပါရမီကို ဖြည့်ကျင့်ရာတွင် ဘုရားအလောင်းတော်သည် မိမိ၏ဇနီးနှင့် သားသမီးများ အပါအဝင် မိမိ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို လည်းကောင်း၊ မိမိကိုယ်အင်္ဂါများကိုလည်းကောင်း၊ မိမိ၏

အသက်ကိုလည်းကောင်း သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ရည်မှန်း၍
စွန့်ကြဲလှူဒါန်းသည်။

Striving to fulfil perfection in giving

Striving to fulfil perfection in giving, a future Buddha aspiring to attain Enlightenment would give away all his possessions, even his wife and children, his body organs and his life.

PERFECTION IN LOVING- KINDNESS

Mettā pāramī

မေတ္တာပါရမီ - သူတစ်ပါး အကျိုး ဖြစ်ထွန်းရေးအတွက်
ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။

တုတ်, ဓား, လက်နက်များကို ချထား၍ သတ္တဝါအားလုံးအား
မိမိရင်သွေးပမာ ချစ်ခင်ကြင်နာခြင်း၊ မည်သည့်သတ္တဝါကိုမှ ထိခိုက်
နစ်နာအောင် မလုပ်ဆောင်ရခြင်းသည် မေတ္တာပါရမီကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း
ဖြစ်၏။

Striving to fulfil perfection in loving-kindness
and goodwill towards all beings

In striving to fulfil perfection in loving-kindness
and goodwill, all weapons must be laid down and all
living beings loved and cherished as one's own flesh
and blood.

PERFECTION IN MORALITY *Sīla pāramī*

သီလပါရမီ - သီလစောင့်ထိန်းမှုကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။

အသက်ကိုသာ အသေခံမည်၊ သီလကိုမူကား အကျိုး
အပေါက် မခံနိုင်ဟူသော သဘောထားဖြင့် ဖြည့်ကျင့်ခြင်းသည်
သီလပါရမီ မည်၏။

Striving to fulfil perfection in morality

In striving to fulfil perfection in morality, one must be prepared to die before allowing one's moral principles to be compromised.

PERFECTION IN PATIENCE *Khantī pāramī*

ခန္တီပါရမီ - သည်းခံခွင့်လွှတ်မှုကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။

အလောင်းတော် ခန္တီဝါဒီရသေ့သည် နားရွက်ဖြတ်ခြင်း၊ လက်ခြေဖြတ်ခြင်းတို့ဖြင့် ကလာဗုမင်း နှိပ်စက်သည်ကို အမျက်မထွက်ဘဲ သည်းခံခွင့်လွှတ်တော်မူခြင်းသည် ခန္တီပါရမီ ဖြစ်သည်။

Striving to fulfil perfection in patience; to be patient and forbearing

The future Buddha in a past existence as the recluse Khantīvādī had his limbs amputated and his ears cut off by orders of King Kalābu. But the recluse Khantīvādī harboured no ill-will against the king and forgave him. This is an example of striving to fulfil the perfection in patience.

PERFECTION IN RENUNCIATION

Nekkhammapāramī

နေက္ခမ္မပါရမီ - ကာမဂုဏ်မှ ထွက်မြောက်မှုကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။
လောကီအာရုံကာမဂုဏ်တို့ကို စွန့်ခွာ၍ ရသေ့ရဟန်းပြုလုပ်ပြီး တောတောင်၌ နေထိုင်ကာ တရားအားထုတ်ခြင်း။

ဘုရားအလောင်းတော်သည် ဘဝပေါင်းများစွာတို့၌ လောကီ အာရုံ ကာမဂုဏ်တရားများကို စွန့်ပယ်၍ တောထွက်ကာ ရသေ့ရဟန်း ပြုတော်မူခြင်းသည် နေက္ခမ္မပါရမီ ဖြစ်သည်။

Striving to fulfil perfection in renunciation; striving for liberation from attachment to sensual pleasures^{၁၅၁}

The future Buddha renounced all his worldly possessions to live in the jungle as a recluse during many existences to fulfil this perfection in renunciation.

၁၅၂

PERFECTION IN RESOLUTION *Adhiṭṭhāna pāramī*

အဓိဋ္ဌာနပါရမီ - စိတ်ဆုံးဖြတ်သည့်အတိုင်း ခိုင်မြဲစွာ လိုက်နာကျင့်သုံးမှုကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။

မိမိစိတ်ကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ဆုံးဖြတ်၍ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်အတိုင်း တိတိကျကျ လိုက်နာကျင့်သုံးမှုကို အဓိဋ္ဌာန်ပြုသည်ဟု ခေါ်သည်။ မြင့်မြတ်သော ရည်မှန်းချက် အောင်မြင်ရန်အတွက် မမှိတ်မသုန် မသွေမဖီဘဲ ဆုံးဖြတ်ချက် ချထားသည့်အတိုင်း ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အဓိဋ္ဌာနပါရမီ ဖြည့်ကျင့်ခြင်း မည်၏။

Striving to fulfil perfection with determination; striving to fulfil an objective in accordance with one's own firm decision is called a resolution.

Striving to achieve a lofty goal relentlessly is called "fulfilling the Perfection in Resolution."

PERFECTION IN TRUTHFULNESS *Sacca pāramī*

သစ္စပါရမီ - မှန်ကန်သောစကားကို ပြောဆိုဖြည့်ကျင့်ခြင်း။

ဗုဒ္ဓလောင်းလျာသည် မဟာသုတသောမမင်းဘဝတွင် ပေါရိသာဒထံ သစ္စာပြု၍ သစ္စာစောင့်သောအားဖြင့် မိမိအသက်ကို

မင်းဘဲ ပေါရိသာဒထံ ပြန်လာသကဲ့သို့ ဖြည့်ကျင့်အပ်သော ပါရမီပင် ဖြစ်သည်။ အရိယသစ္စာပါရမီဟု ခေါ်သည်။

Striving to fulfil perfection in truthfulness; speaking the truth and abiding by it

The future Buddha, in a former existence as King Mahāsutasoma, returning to Poriśāda as promised, at the risk of his own life, is an example of striving to fulfil the perfection in truthfulness. It is called Ariya sacca pāramī.

PERFECTION IN WISDOM *Paññā pāramī*

ပညာပါရမီ - နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ပညာဆည်းပူးခြင်း။

မိမိပညာကို မချွင်းမချန်ဘဲ ပေးဝေမှုဖြင့် ဖြည့်ကျင့်ခြင်း၊ ပညာဂုဏ်ဖြင့် ဝင့်ကြွားမှုမရှိဘဲ သတ္တဝါအပေါင်း၏ အကျိုးအတွက် မိမိပညာကို ပေးဝေခြင်းသည် ပညာပါရမီ ဖြစ်သည်။

Striving to fulfil perfection in wisdom by all means; sharing one's knowledge with others without deliberately keeping back anything.

Not getting conceited on account of one's knowledge and imparting it for the good of all beings is fulfilling the perfection in wisdom.

PHYSICAL NUTRIMENT *Kabalīkārāhāra*

ကဗဠိကာရာဟာရ - အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော စားသောက်ဖွယ်၊ စားမျိုအပ်သော အစာအာဟာရ။

သတ္တဝါတို့ စားမျိုသော အစားအစာကို ကဗဠိကာရာဟာရဟု ခေါ်သည်။

Solid food

Food taken by sentient beings is called physical nutriment, *kabalikārāhāra*.

See also NUTRIMENT.

PINNACLE *Thupikā*

ထုပိကာ- ပြာသာဒ်စသော အဆောက်အအုံတို့၏ အထွတ်အဖူး၊ ထိပ်ဖူးငယ်၊ အထွတ်။

ပြာသာဒ်၊ ပြအိုး၊ အမိုးအထက်တွင် ကြာဖူးသဏ္ဌာန် ထုပိကာဖြင့် တန်ဆာဆင်လေ့ရှိသည်။

Lotus bud finial on a turret

Palatial buildings with tiered roofs called 'pasada' and high turrets are decorated with a pinnacle in the form of a lotus bud.

PLACES INSPIRING AWARENESS AND APPREHENSION *Samvejaniya thāna*

သံဝေဇနိယဌာန - သံဝေဂဖြစ်ရာဌာန။

သံဝေဂ ရစေသောဌာန (၄)ခုရှိသည်-

- (၁) မြတ်စွာဘုရား ဖွားတော်မူရာ လုမ္ဗိနီအင်ကြင်းတော၊
- (၂) မြတ်စွာဘုရား သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ရရှိ၍ ဘုရားဖြစ်တော်မူရာ မဟာဗောဓိညောင်ပင်ရင်း၊
- (၃) ဓမ္မစက္ကပဝတ္ထနသုတ်ကို မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသော မိဂဒါဝုန်တော၊
- (၄) မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရာ ကုသိနာရုံဒေသ။

There are four places which would inspire awareness and apprehension of the nature of impermanence.

They are:

- (1) Lumbini, the place where the Buddha was born,
- (2) the Mahābodhi, the place where the Buddha attained supreme enlightenment,
- (3) Migadāvana, the place where the Buddha expounded the Dhammacakkā pavattana discourse, turning the wheel of truth; and
- (4) Kusināra, the place where the Buddha passed into the ultimate peace which is the complete cessation of all the five aggregates of existence.

PLAYING MUSIC *Vādita*

ဝါဒိတ - တီးမှုတ်ခြင်း။

စည်း, စောင်း, ညှင်း, နှဲ, ပလွေ, ပတ်သာ စသော တူရိယာများကို ကိုယ်တိုင်တီးမှုတ်ခြင်း၊ သူတစ်ပါးကိုလည်း တီးမှုတ်စေခြင်း။

Playing various kinds of musical instruments or making others play them.

PLEASANT SENSATION *Sukha Vedanā*

သုခဝေဒနာ - ချမ်းသာကို ခံစားမှု။

Pleasurable sensation

PLEASANT TOUCH *Sukhasamphassa*

သုခသမ္ပဿ - ချမ်းသာသော အတွေ့အထိ။

Pleasurable contact

PLEASURE *Kāma*

ကာမ- တပ်မက်ဖွယ်ရာ၊ တပ်မက်စွဲလမ်းမှု။

ထိုကာမသည် တပ်မက်ဖွယ်ရာဖြစ်သော အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာနှင့် တွေ့ထိမှုတို့ကို ဝတ္ထုကာမဟူ၍ ခေါ်ဆိုပြီး၊ လိုချင်မှုဆန္ဒနှင့် တပ်မက်စွဲလမ်းမှု ရာဂကို ကိလေသာကာမဟု ခေါ်သော ကာမနှစ်မျိုးရှိသည်။

Agreeable sensation; attachment

Sense objects, viz, visible objects, sounds, odour, taste or flavour and mind objects are called *vatthu kāma*, while desire, *chanda*, and attachment, *rāga*, are called *kilesā kāma*.

PODIUM *Dhammāsana*

ဓမ္မာသန - တရားဟောပလ္လင်။

ဓမ္မကထိက ပုဂ္ဂိုလ်သည် တရားဟောပလ္လင်သို့ တက်၍ တရားဒေသနာများကို ဟောကြားတော်မူသည်။

Small platform from which the preacher delivers his discourses.

POSTULANT *Pabbajjāpekkha*

ပဗ္ဗန္ဓာဓေက္ခ - ရှင်လောင်း၊ ရဟန်းလောင်း။

Aspirant to novicehood; aspirant to bhikkhuhood

See also NOVICE-TO-BE.

POTENTIAL DEFILEMENTS

See LATENT DEFILEMENTS.

PRACTICE *Paṭipatti*

ပဋိပတ္တိ - ပဋိပတ်၊ အကျင့်၊ ကျင့်ကြံအားထုတ်မှု။

အကျင့်ပဋိပတ်၏ အခြေခံအကြောင်းရင်းသည် ပရိယတ် ဖြစ်၍ အကျိုးတရားကား မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန် ဖြစ်၏။ ထိုအကျိုးတရားကို အကျင့်ပဋိပတ်ဖြင့်သာ ရနိုင်သည်။

Practical aspect of the Teaching; practical application of the Doctrine

The basis of practice is learning and the result of practice is Insight, Fruition and Perfect Peace, *Magga, Phala and Nibbāna*. This result or fruition can be attained only through practice.

PRACTICES LEADING TO RUIN *Parābhava*

ပရာဘဝ- ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးကြောင်းတရား။

ဒုစရိုက်ဆယ်ပါးကို ပြုကျင့်ခြင်း၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူရှိခြင်း၊ အလှူဒါနမပြုခြင်း၊ မိဘတို့ကို မလုပ်ကျွေးခြင်း၊ အစားအအိပ်ကြီးခြင်း၊ အနေအထိုင် စည်းကမ်းမရှိခြင်း၊ ကာမဂုဏ်ကြူးခြင်း၊ လောင်းကစားကြူးခြင်း စသည်တို့သည် လူတို့ကို ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးကြောင်း တရားများဖြစ်သည်။

Factor leading to ruin

Committing ten evil deeds, professing wrong views, not giving away in charity, not serving one's parents, indulging in eating and sleeping inordinately, undisciplined behaviour, indulging in sexual excesses and indulging in gambling are factors leading one to ruin.

PREACHER *Dhammadesaka*

ဓမ္မဒေသက - တရားဟောပြော သိတတ်စေသောသူ၊ တရားဟော
ဆရာ၊ ဓမ္မကထိက။

တရားဟောပြော သိတတ်စေသောသူကို ဓမ္မဒေသကဟု
ခေါ်သည်။

Expounder of the dhamma; a teacher of the
dhamma; a *dhmma kathika*

One who expounds the Buddha's Teaching is
called *dhammadesaka*.

PRECEPT OBSERVED BY YOUTHS***Komarabrahmacariyasīla***

ကောမာရဗြဟ္မစရိယသီလ - လူပျို၊ အပျိုများ စောင့်ထိန်းအပ်သော
သီလ။

ငါးပါးသီလတွင် ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ ဝေရမဏိအစား
အဗြဟ္မစရိယာ ဝေရမဏိ သိက္ခာပုဒ်ကို ထည့်၍ စောင့်ထိန်းအပ်သော
သီလကို ကောမာရဗြဟ္မစရိယသီလဟု ခေါ်သည်။

The five precepts as observed by unmarried
youth and maidens with one variation. In this kind of
practice of the five precepts, the precept to abstain from
unchastity, *abrahmacariya veramaṇi*, is substituted for
the precept to abstain from sexual misconduct,
kamesumicchācārā veramaṇi. This kind of practice is
called *komārabrahmacariya*.

See also FIVE PRECEPTS.

PRECEPTOR *Upajjhāya*

ဥပဇ္ဈာယ - ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ၊ အနီးကပ်သွန်သင်ဆုံးမ တတ်သည့် ဆရာ၊ အပြစ်ကြီး၊ အပြစ်ငယ်တို့ကို ဆုံးမတတ်သောဆရာ။

ရှင်သာမဏေပြုရာ၌ (သို့မဟုတ်) ရဟန်းခံရာ၌ ဥပဇ္ဈာယ် ဆရာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးသော ဆရာရဟန်းကို ဥပဇ္ဈာယ်ဟု ခေါ်သည်။

Teacher; a teacher who teaches and corrects his pupil in matters great and small

The bhikkhu who acts as a mentor during the novitiation of a samanera or the ordination of a bhikkhu is called an *upajjhāya*.

PRECEPTS *Sikkhāpada also Sīla*

သိက္ခာပဒ - သိက္ခာပုဒ်၊ သီလ။

Moral rules and regulations

See also MORALITY, FIVE PRECEPTS, EIGHT MORAL PRECEPTS, MORAL CONDUCT FOR BHIKKHUS.

PRECEPTS BASED ON ABSTENTION *Vāritta Sīla*

ဝါရိတ္တသီလ - ဝါရိတ္တသီလ၊ မပြုရဟု တားမြစ်ထားသော သီလ။

မြတ်စွာဘုရား၏ ပညတ်တားမြစ်ချက်ကို မပြုလုပ်မိအောင် ရှောင်ကြဉ်သောအားဖြင့် ဖြည့်ကျင့်အပ်သော သီလမျိုးသည် ဝါရိတ္တသီလ မည်၏။ ငါးပါးသီလ အစရှိသော နိစ္စသီလမျိုးကို မလွန်ကျူးမိအောင် ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဖြင့် ပြည့်အောင်ဖြည့်ကျင့် ယူရသည်။

Morality based on abstention or avoidance

Morality which is based on the observance of abstentions decreed by the Buddha is *vāritta sīla*. Constant observance of the five precepts, etc., *nicca sīla*, is fulfilled through abstention.

See also MORALITY, MORAL OBLIGATIONS.

PREDOMINANT FACTOR *Adhipati*

အဓိပတိ - အကြီးအမှူး ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် စိတ်, စေတသိက်တို့၏ အကြီးအကဲ။

လူသားစားလို၍ ထီးနန်းစွန့်ကာ တောထဲ၌ လှည့်လည် ကျက်စားလျက်ရှိသော ပေါရိသာဒမင်း၏ သန္တာန်၌ လူသား စားလိုသောဆန္ဒက ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် စိတ်, စေတသိက်တို့ကို ကြီးစိုးနေမှုသည် အဓိပတိ ဖြစ်သည်။

Predominance; the most dominant mental concomitant among those that have arisen together with it

King Porisada abdicated the throne and wandered about in the jungle. In him, the craving for the taste of human flesh was predominant, and dominated other mental concomitants that have arisen together with it. This factor of predominance over other concomitants is “*Adhipati*.”

PREPARATION *Parikamma*

ပရိကမ္မ - ပရိကံစိတ်၊ ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ရှေးဦးစွာ ဆောင်ရွက်သောစိတ်။

Preparation consciousness

Parikamma citta prepares the way for the arising of jhāna, *Magga* and *phala*

PRIDE

See CONCEIT.

PRIMARY ELEMENT *Mahābhūta*

မဟာဘူတ - မဟာဘုတ်၊ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသောရုပ်။

ပထဝီ၊ အာပေါ၊ ဝါယော၊ တေဇော(တစ်နည်း) မြေ၊ ရေ၊ လေ၊ မီး-ဟူသော သက်ရှိသက်မဲ့ အရာခပ်သိမ်း၌ သဏ္ဌာန် အမျိုးမျိုးဖြင့် ထင်ရှားပါဝင်၍ ဖောက်ပြန်တတ်သော ဓာတ်ကြီး လေးပါးကို မဟာဘုတ်ဟု ခေါ်သည်။

The great essentials

Element of extension or solidity, element of cohesion, element of motion, element of heat, or in other words, earth element, water element, air element and fire element are present in all animate and inanimate things in various forms, and are all subject to change. They are called Primary Elements.

PRODUCTIVE KAMMA *Bhava*

ဘဝ - တစ်ခုသော ဘဝကို ဖြစ်စေသောကံ၊ ဘဝတစ်ခု၌ ဖြစ်ခြင်း။

(၁) ကမ္မဘဝ - ဇာတိကို ဖြစ်စေသောကံကို ကမ္မဘဝဟု ခေါ်သည်။

(၂) ဥပပတ္တိဘဝ - ကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုး

တရားများကို ဥပပတ္တိဘဝဟု ခေါ်သည်။

Volitional action that tends to rebirth, renewed existence

(1). Volitional action that causes rebirth is called *kammabhava*

(2). The aggregates of existence which are the resultant of Kamma are called *upapattibhava*.

PROLONGATION *Papanca*

ပပဉ္စ - သံသရာရှည်စေသော တရား။

သံသရာရှည်စေသော တရားသုံးပါးမှာ- တွယ်တာတပ်မက်မှု (တဏှာ)၊ ထောင်လွှားမှု(မာန)နှင့် အယူမှားမှု(ဒိဋ္ဌိ)တို့ ဖြစ်ကြသည်။

Factors which prolong the round of rebirths

The three factors which prolong the round of rebirths are craving, **tanha**, conceit, **mana**, and wrong view, **ditthi**.

PROPER ATTENTION *Yonisomanasikara*

ယောနိသောမနသိကာရ - သင့်တင့်မှန်ကန်စွာ နှလုံးသွင်းခြင်း။

ယောနိသော မနသိကာရ ဟူသော သင့်တင့်မှန်ကန်စွာ နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်။

Right perception

Yonisomanasikara or right perception of phenomena is the cause leading to acquirement of merit.

PROTECTIVE VERSE *Paritta*

ပရိတ္တ - ဘေးဆီးရန်ကာ ပရိတ်တရား။

ပရိတ်တရားသည် မကောင်းမှုကို ပယ်၍ ဘေးအန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ပေးသည်။

Protection; safeguard.

Paritta is a protective verse which averts evil and provides protection from evil influences.

PROTECTOR *Nātha*

နာထ - ကိုးကွယ်ရာမြတ်စွာဘုရား။

Someone to go to for protection, specifically the Buddha. Our Refuge, the Buddha

PROXIMITY CONSCIOUSNESS *Upacāra*

ဥပစာရ - ဥပစာစိတ်၊ ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်-ဟူသော အပ္ပနာ၏ အနီး၌ ဖြစ်သောစိတ်။

အိမ်၊ ကျောင်း၊ ရွာ စသည်တို့၏ အနီးအနားကို အိမ်ဥပစာ၊ ကျောင်းဥပစာ၊ ရွာဥပစာဟု ခေါ်သကဲ့သို့ ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တို့၏ အနီး၌ဖြစ်သော စိတ်ကို ဥပစာစိတ်ဟု ခေါ်သည်။

Neighbourhood consciousness

It is termed the proximate consciousness as it occurs in the proximity of the attainment of the appropriate Path Consciousness. Just as the proximity of a house or a school or a village is called *upacāra*,

the proximity of attainment of *Jhāna*, *Magga* and *Phala* is called *upacara*.

See PREPARATION : ADAPTATION : LINEAGE,
CHANGE OF : PURIFICATION.

PSYCHIC LIFE *Arūpa jīvitindriya*

အရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ - နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြိယ၊ နာမ်သက် ဇီဝိတိန္ဒြိယစေတသိက်။

သတ္တဝါတစ်ဦးတွင် ရုပ်သက်၊ နာမ်သက်ဟူ၍ အသက်နှစ်မျိုး ရှိသည်။ နာမ်ဇီဝိတိန္ဒြိယသည် ၎င်းနှင့်အတူ ယှဉ်၍ ဖြစ်ကြသော စိတ်၊ စေတသိက်တို့ကို သက်တမ်းပြည့် တည်တံ့အောင် စောင့်ထိန်းပေးသော နာမ်သက်ဖြစ်သည်။

Faculty of mental life

In a being, there are the faculty of physical or material life, *rūpa jīvitindriya* and the psychic life, *nāma jīvitindriya*. Psychic life is the vitalizing principle which safeguards life of the mental concomitants which arise together with it. The mental states are sustained by this vitalizing principle throughout one's life-span.

PURIFICATION CONSCIOUSNESS *Vodāna*

ဝေါဒါန - ဝေါဒါန်၊ ဖြူစင်သောစိတ်။

(၁) သမထအရာတွင် ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန် ဖြစ်ရာ၌ ဂေါတြဘူနေရာတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖြူစင်သော စိတ်သည်လည်းကောင်း၊

- (၂) ဝိပဿနာအရာတွင် သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ်တို့ ဖြစ်ရာ၌ ဂေါတြဘူနေရာတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဝေါဒါန် ဖြူစင်သော စိတ် မည်၏။

Pure consciousness

- (1) The purification consciousness which immediately precedes the second and third jhānas in place of gotrabhu, in the case of tranquillity meditation practice, samatha bhavana; and
- (2) The purification consciousness which immediately precedes Sakadāgāmi Magga, Anagami Magga and Arahatta Magga in place of gotrabhu, in the case of Insight meditation practice, vipassana bhavana, are called vodana citta.

PURITY *Visuddhi*

ဝိသုဒ္ဓိ - အထူးစင်ကြယ်ခြင်း။

ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါးခေါ် စင်ကြယ်သော အဆင့်ခုနစ်ဆင့်တို့မှာ-

- (၁) သီလဝိသုဒ္ဓိ - အကျင့်သီလ၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊
- (၂) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ - စိတ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊
- (၃) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ - အယူ၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊
- (၄) ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ - ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက်ခြင်းဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း၊

- (၅) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ-မဂ်ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို ခွဲခြားသိတတ်သော ဉာဏ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊
- (၆) ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ-အရိယာမဂ်ကို ရကြောင်း အကျင့် ၉-ပါးဟူသော ဉာဏ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊
- (၇) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ - မဂ်ဉာဏ်လေးပါး၏ စင်ကြယ်ခြင်း တို့ဖြစ်ပါသည်။

Perfect purity

The seven stages of purity are:-

- (1) Purity of morality, *sīla visuddhi*;
- (2) Purity of mind, *citta visuddhi* ;
- (3) Purity of views, *ditṭhi visuddhi*;
- (4) Purity of transcending doubt, *kankhāvitarana visuddhi*;
- (5) Purity of knowledge and Insight into what is the right path and what is not, *maggāmagga-ñāṇadassana visuddhi*;
- (6) Purity of knowledge and Insight that discerns the method, by which is meant the nine kinds of knowledge leading to the attainment of Ariya Magga, *paṭipadā ñāṇadassana visuddhi*; and
- (7) Purity of knowledge and Insight into the four Ariya Truths, *ñāṇadassana visuddhi*.

RAINS RETREAT PERIOD *Vassāvāsa*

ဝဿာဝါသ- ဝါဆိုခြင်း၊ ဝါကပ်ခြင်း၊ မိုးသုံးလအတွင်း ဝါဆိုသည်
ကျောင်းတိုက် အာရမ္မတွင်းမှာ နေရခြင်း။

ဝါဆိုမှုသည် မြတ်စွာဘုရားရှင် သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ်ကပင်
ရှိခဲ့သည်။ ဝါဆို ဝါကပ် ဥပဒေ မပညတ်မီက ရဟန်းများသည်
ဥတုသုံးလီ နေပူမိုးရွာမရှောင် လှည့်လည်သွားလာနေခဲ့ကြသည်။
မိုးကာလ လူတို့စိုက်ပျိုးထားသော စိုက်ပျိုးပင်များကို ရဟန်းတို့
ကျော်ဖြတ်နင်းကြသဖြင့် စိုက်ပျိုးပင်များ ပျက်စီးသောကြောင့်
လူတို့က ရဟန်းများကို ကဲ့ရဲ့ကြသည်။ မြက်သစ်ပင် ရေပေါက်ငယ်
များကိုပင် အသက်ရှိသည်ဟု ယူဆသူများလည်း ရှိနေသည်။
အဘယ့်ကြောင့် ဘုရားသားတော် ရဟန်းများသည် အပင်ငယ်
များနှင့် ပိုးမွှားများကို နင်းခြေဖျက်ဆီးလျက် တစ်နှစ် ပတ်လုံး
ခရီးသွားနေကြပါသနည်း။ သာသနာပြင်ပ တိတ္ထိတို့သော်မှ
မိုးဥတုတွင် ခရီးမထွက်ဘဲ ကြောင့်ကြမဲ့ နေနိုင်ကြသည်။ ယုတ်စွအဆုံး
ငှက်တိရစ္ဆာန်တို့သော်မှ မိုးကာလတွင် အသိုက်၌နေကြသည်။
အပင်ငယ်များ သတ္တဝါငယ်လေးများ ပျက်စီးသေကြေကြရသည်ဟု
ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင် ရှုတ်ချကြသည်။

ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်က ရဟန်းတော်များ မိုးသုံးလ
ကာလပတ်လုံး ခရီးမထွက်ရသော ဝါဆို ဝါကပ် ဥပဒေကို
ပညတ်ခဲ့ရသည်။

ဝါကပ်ခြင်းနှစ်မျိုးရှိသည်-

- (၁) ပုရိမဝဿာဝါသ- ပထမဝါကပ်ခြင်း၊ ဝါဆိုလပြည့်ကျော်တစ်ရက်နေ့၌ ဝါကပ်၍ သီတင်းကျွတ် လပြည့်နေ့တွင် ဝါကျွတ်သည်။
- (၂) ပစ္ဆိမဝဿာဝါသ- ဒုတိယဝါကပ်ခြင်း၊ ဝါခေါင် လပြည့်ကျော်တစ်ရက်နေ့၌ ဝါကပ်၍ တန်ဆောင်းမုန်းလပြည့်နေ့တွင် ဝါကျွတ်သည်။

Observing the rains retreat period; confining oneself to a specific monastic dwelling for the three month rainy period

During the three months of monsoon rains, bhikkhus go into retreat at a monastery designated beforehand at the start of the rainy season. This practice was introduced during the life - time of the Buddha. Before the Buddha decreed the rains retreat period bhikkhus walked across fields under cultivation. People started to criticise them as some people believed that plants and even drops of water were living beings. Why is it that the disciples of the Buddha go on travels all the year round and trample young plants and insects into oblivion while even members of other sects do not go on journeys during the rains? Even birds and animals have the good sense to stay in their nests or dens during the rains, people complained. To put an end to this controversy the Buddha decreed that the rains-retreat period be observed. Rains retreat period may be observed by taking up the designated residence during one of the two periods:-

- (1) Earlier rains retreat period (*purimavassavāsa*), commencing from the day after the fullmoon of Wazo (roughly corresponding to July) and ending on the fullmoon day of Thadingyut (roughly corresponding to October);
- (2) Later rains retreat period (*pacchimavassāvāsa*), commencing from the day after the fullmoon of Wagaung (roughly corresponding to August) and ending on the fullmoon day of Dazaungmon (roughly corresponding to November).

REALM OF CONTINUOUS SUFFERING *Niraya*

နိရယ- ငရဲဘုံ၊ ချမ်းသာကင်းပြီး ဆင်းရဲခြင်းအတိပြီးသော ဘုံဘဝ။

ငရဲသားများသည် ငရဲထိန်းနှင့် ငရဲခွေးတို့၏ နှိပ်စက်မှုကို အမြဲခံနေကြရသည်။ ငရဲမီးလောင်မှုကို အမြဲခံစားနေရသည်။ ဤကဲ့သို့ ပြင်းထန်သော ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားနေရသော်လည်း အသက်မသေနိုင်။ အကုသိုလ်ကံမကုန်သေးသမျှ အသက်ရှင်လျက် ဆက်လက်တည်နေရသည်။ အကုသိုလ်ကံ ကုန်ဆုံးမှ ငရဲသားဘဝ လွတ်မြောက်၍ အခြားဘဝသို့ ကူးပြောင်းနိုင်သည်။

Beings reborn in the realms of continuous suffering, *niraya*, are continuously tortured by the warders and blood hounds. However much they suffer pain, they do not die, for they are born to suffer for a long long time. Only when the kammic force that had led them to such a painful existence has spent itself can they get their release, to be reborn in another plane of existence.

REFLECTION *Paccavekkhanā*

ပစ္စဝေက္ခဏာ- ပစ္စဝေက္ခဏာ ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ အဖန်ဖန်ရှုမှတ် ဆင်ခြင်တတ်သောတရား။

ဆင်ခြင်ခြင်းနှစ်မျိုးရှိ၏ -

- (၁) ရဟန်းသာမဏေတို့သည် ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့ လှူဒါန်းအပ်သော ဆွမ်း သင်္ကန်း ကျောင်း ဆေး ပစ္စည်းလေးပါးတို့၌ အဖန်တလဲလဲ ရှုမှတ်ဆင်ခြင်ခြင်း။
- (၂) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိရပြီးသော မဂ်ဖိုလ်တို့ကို လည်းကောင်း၊ ပယ်ပြီးကိလေသာနှင့် မပယ်ရသေး ကြွင်းကျန်သော ကိလေသာတို့ကို လည်းကောင်း ပြန်၍ ဆင်ခြင်ခြင်း။

Review; reflecting again and again with Insight
There are two kinds of reflection: -

- (1) (of novices and bhikkhus) - reflecting on the proper use and attitude towards the four requisites of food, robes, dwelling place and medicines offered by lay devotees.
- (2) (of ariyas) - reviewing the Path and Fruition attained, the defilements already destroyed and those not yet destroyed.

REFUGE *Saraṇa*

သရဏ- ကိုးကွယ်အားထားရာ ရတနာသုံးပါး ။

ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်သူတို့၏ ဘေးရန်အန္တရာယ် အမျိုးမျိုး ပယ်ဖျောက်ပေးတတ်၍ ဘုရား-တရား-သံဃာ ရတနာသုံးပါးကို သရဏဟုခေါ်သည်။

The Three Gems as Refuge

The Three Gems are called Refuge because they protect the one who takes refuge in them against all kinds of danger and misfortune.

REJOICING IN OTHERS' MERIT *Pattānumodana*

ပတ္တာနုမောဒန- သူတပါးတို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုသည်ကို ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ သူတပါးတို့က အမျှပေးဝေသော ကုသိုလ်အဖို့ကို ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ သာဓုခေါ်ခြင်း။

သူတပါးတို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုသည်ကို ဝမ်းမြောက်မှု၊ သာဓုခေါ်မှုတို့သည် စိတ်စေတနာ ထက်သန်လျှင် ထက်သန် သလောက်ဘဝများစွာ ကောင်းကျိုးပေးနိုင်သည်။ ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာဖြစ်ခြင်းသာဓုခေါ်ဆိုခြင်းဖြင့် ကုသိုလ်ပြုသူနှင့်ထပ်တူထပ် မျှ ကောင်းကျိုးချမ်းသာများကို ရရှိနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အမျှပေးဝေ သော ကုသိုလ်အဖို့ကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ သာဓုခေါ်ဆိုရ၏။

ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓသာသနာ၌ အမျှပေးဝေခြင်း သာဓုခေါ်ဆိုရခြင်း သည် အလွန်အရေးပါလှသော ကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ကွယ်လွန်သူ မိဘဘိုးဘွားများ၊ ဆွေမျိုးသားခြင်းများအတွက် သံဃာတော်များပင့်ဖိတ်၍ သတ်သတ်မှတ်မှတ် ရည်စူးပြီး ကုသိုလ်ဒါနပြုပေးရသည်။ သာဓုခေါ်ဆိုနိုင်လျှင် ပြိတ္တာဘဝမှ နတ်ဘဝသို့ ချက်ချင်းရောက်ရ၏။ မတော်တဆ စားရမဲ့ဝတ်ရမဲ့ ပြိတ္တာဘဝရောက်ခဲ့သော် လူအချင်းချင်းကဲ့သို့ ပေးကျွေး၍မရ။ ဤအမျှဝေခြင်း သာဓုခေါ်ခြင်း အလုပ်မှတစ်ပါး အခြားလွတ်မြောက် နိုင်သော နည်းလမ်းမရှိ။ သံဃာတော်ဂုဏ်ကျေးဇူးသည် ဤကိစ္စ၌ လွန်စွာထင်ရှားသည်။

By rejoicing in others' deed of merit and saying "Sadhu (Well-done!)" one gains the same amount of merit as the author of the deed.

Sharing of merit gained and saying "Well-done!" in appreciation, play a vital role in Theravāda Buddhism. Offering of food to saṃgha, in memory of one's departed parents, relatives and friends is especially important. Should they be reborn as ever-hungry beings (petas), in need of food and clothes as those miserable beings are wont to be, one's call to share merit will be their only means of release, for if they were to say "Well-done!" in response, they would be immediately reborn in the celestial realms. This also makes the attributes of the Saṃgha monastic order most evident.

See also SHARING OF MERIT.

RELATIVELY WEAK INSIGHT

Taruṇavipassanāññā

တရုဏဝိပဿနာဉာဏ- နုသောဝိပဿနာဉာဏ်။

ထိုနုသောဝိပဿနာဉာဏ်သည်-

- (၁) နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်- ရုပ်နာမ်တို့ကို ပိုင်းခြား၍သိသောဉာဏ်၊
- (၂) ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်- ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းကို သိသောဉာဏ်၊
- (၃) သမ္မသနဉာဏ်- အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်သောဉာဏ်၊

(၄) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်- ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှု
တို့ကို ရှုမြင်သောဉာဏ်- ဟူ၍ လေးပါးရှိသည်။

Incipient insight

There are four classes of insight knowledge belonging to the initial stages of development, namely, knowledge of the distinction between mind and body, *nāmarūpa pariccheda ñāṇa*, knowledge of the cause of arising of mind and body, *paccayapariggaha ñāṇa*, reflective knowledge of the three characteristics, *sammāsaṇa ñāṇa* knowledge with regard to the arising and passing away of conditioned things, *udayabhaya ñāṇa*. These are known as relatively weak Insight.

RELIGIOUS PROPERTY *Sāsanikavatthu*

သာသနိကဝတ္ထု- သာသနာနှင့်ဆိုင်သောမြေ၊ အဆောက်အအုံ၊
ဘုရား ကျောင်း ကန် - စသည်။

Property dedicated to religious use

Religious property comprise land, buildings, lakes and the like that have been donated and dedicated for religious use.

RELIQUARY *Dhātugabbha*

ဓာတုဂဗ္ဘ- ဓာတ်တော်တိုက်။

စေတီတော်၏ အတွင်း၌ရှိသော ဓာတ်တော်တိုက်သည်
အမွန်မြတ်ဆုံး နေရာဖြစ်သည်။

The reliquary inside a stupa is the most sacrosanct part of it.

REPEATED CONTEMPLATION *Anussati*

အနုဿတိ- အဖန်ဖန်အောက်မေ့ခြင်း၊ အဖန်ဖန်သတိရခြင်း။

အနုဿတိ ဆယ်ပါးတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်-

- (၁) ဗုဒ္ဓါနုဿတိ- မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ဆင်ခြင် ပွားများမှု။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကို ရှုပွားရာတွင် မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်တော် တစ်ပါးပါးကိုဖြစ်စေ အဖန်ဖန် ရှုပွားရမည်။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိသည် စိတ်ကို ဖြူစင်စေပြီး စိတ်တည်ကြည်မှုနှင့် စိတ်ငြိမ်းချမ်းမှုတို့ကို ဖြစ်ပွားစေသည်။
- (၂) ဓမ္မာနုဿတိ- တရား၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ဆင်ခြင် ပွားများမှု။ ဓမ္မာနုဿတိကို ရှုပွားရာတွင် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တရားတော်များ၏ ဂုဏ်တော်တို့ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ဆင်ခြင် ရှုပွားရမည်။ ဓမ္မာနုဿတိ သည်လည်း စိတ်ကိုဖြူစင်စေပြီး စိတ်တည်ကြည်မှုနှင့် စိတ်ငြိမ်းချမ်းမှုတို့ကို ဖြစ်စေသည်။
- (၃) သံဃာနုဿတိ-သံဃာတော်၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ဆင်ခြင် ပွားများမှု။ သံဃာနုဿတိကို ရှုပွားရာတွင် အရိယာသံဃာတော်၏ ဂုဏ်တော်ကိုးပါးအနက် တစ်ပါးပါးကိုဖြစ်စေ၊ အားလုံးကိုဖြစ်စေ အဖန်ဖန် ရှုပွားရမည်။ သံဃာနုဿတိသည်လည်း စိတ်ကိုဖြူစင်စေပြီး အလွန်အကျိုးကြီးမားသည်။
- (၄) သီလာနုဿတိ-သီလ၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ဆင်ခြင်ပွားများမှု။ မိမိစောင့်ထိန်းထားသော သီလ၏မကျိုး မပေါက်မပြောက်မကျားပုံတို့ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ဆင်ခြင်ပွားများမှုကို သီလာနုဿတိဟု

ခေါ်သည်။ သီလာနုဿတိသည် စိတ်ကိုဖြူစင်စေပြီး စိတ်တည်ကြည်မှု နှင့် စိတ်ငြိမ်းချမ်းမှုတို့ကို ဖြစ်ပွားစေသည်။

- (၅) စာဂါနုဿတိ-လှူဒါန်းပေးကမ်းခဲ့ခြင်းကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။ မိမိ ရက်ရက်ရောရော စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်းခဲ့သောဂုဏ်ကို အာရုံပြု၍ အဖန်ဖန်အောက်မေ့ဆင်ခြင်ပွားများမှုကို စာဂါနုဿတိဟု ခေါ်သည်။
- (၆) ဒေဝတာနုဿတိ-နတ်ဗြဟ္မာများကို သက်သေထား၍ မိမိပြုထားသည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုများကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ဆင်ခြင် ပွားများမှု။ သူတော်ကောင်းတရား ခုနစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသူများ ကွယ်လွန်ကြသည့်အခါ နတ်ဗြဟ္မာများ ဖြစ်ကြရသည်။ ငါ့တွင်လည်း ထိုသို့သော သူတော်ကောင်းတရားများ ရှိပေ၏-ဟု အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ဆင်ခြင်ခြင်းကို ဒေဝတာနုဿတိဟု ခေါ်၏။ ဒေဝတာနုဿတိ သည်လည်း စိတ်ကိုဖြူစင်စေနိုင်သော အနုဿတိတစ်ပါးပင်ဖြစ်သည်။
- (၇) ဥပသမာနုဿတိ- နိဗ္ဗာန်၏ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန်အောက်မေ့ဆင်ခြင်ခြင်း။
- (၈) ကာယဂတာသတိ- မိမိခန္ဓာကိုယ်၏ ကောဋ္ဌာသ ၃၂-မျိုးကို အဖန်ဖန်အောက်မေ့ဆင်ခြင်ပွားများမှု၊ ထိုသို့ဆင်ခြင်ပွားများခြင်းသည် စိတ်ကိုဖြူစင်စေပြီး သမာဓိကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

- (၉) မရဏာနုဿတိ- သေခြင်းတရားကို အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့ခြင်း။ ငါ၏ အသက်ရှင်ခြင်းသည် မမြဲ၊ ငါ၏ သေခြင်းသည် မြဲ၏- ဟု အဖန်ဖန်အောက်မေ့ ဆင်ခြင် ပွားများမှုကို မရဏာနုဿတိဟု ခေါ်သည်။ ဤသို့ ရှုပွားခြင်းသည် မာန၊ လောဘ၊ ဒေါသ စသည်တို့ကို လျော့ပါးစေပြီး စိတ်ဖြူစင်မှုကို ဖြစ်ပွားစေ၏။
- (၁၀) အာနာပါနုဿတိ- ထွက်သက် ဝင်သက်လေတို့ကို သတိထား၍ ရှုပွားခြင်း။ ဤသို့ရှုပွားခြင်းသည် စိတ်ကို ဖြူစင်စေပြီး သမာဓိကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။

Constant mindfulness; repeated contemplation
Constant mindfulness of ten things consists of:-

- (1) reflecting on the virtues of the Buddha, *Buddhānussati*: reflecting repeatedly on any one or all of the nine virtues of the Buddha, which leads to concentration and peace of mind.
- (2) reflecting on the virtues of Dhamma, *Dhammānussati*: reflecting repeatedly on the virtues of the Path and Fruition, which leads to concentration and peace of mind.
- (3) reflecting on the virtues of the Saṃgha, *Samghānussati*: reflecting repeatedly on any one or all of the nine attributes of the Noble Ones, the Ariyas, which ennobles the mind and brings benefits:
- (4) reflecting on the perfection of morality, *Sīlānussati*, is repeatedly reflecting on the

untainted, wholesomeness of one's morality which promotes peace and tranquillity of the mind.

- (5) reflecting on one's charitable deeds, *Caganussati*, is repeatedly reflecting on the meritorious nature of one's charitable deeds and generous gifts which ennoble the mind and develops the power of concentration.
- (6) reflecting on one's virtue and thinking of celestial beings as precedents, *Devatanussati*, is repeatedly dwelling on the strength of one's convictions and the like, thinking of precedents where such virtues result in being born as devas or brahmas, thus one's heart is with peace and joy.
- (7) reflecting on the sublime attributes of Nibbāna, *Upasamanussati*, is repeatedly reflecting on the attainment of Nibbāna.
- (8) reflecting on the constituent parts of the body, *Kayagatasati*, meditating on the 32 constituent parts of the body which helps purify the mind and builds up concentration.
- (9) reflecting on the nature of death, *Marananussati*, repeatedly reflecting on the inevitability of death, compared to the uncertainty of life which tends to lessen thoughts of conceit,

greed, hatred, etc , and leads to purification of the mind.

- (10) being mindful of out - breath and in - breath, *Anapanassati*, contemplating out - breathing and in - breathing which helps purify the mind and builds up concentration.

RESULTANT *Vipāka*

ဝိပါက- ဝိပါက်၊ အကျိုး။

Effect of kamma

RIGHT ACTION *Sammākammanā*

သမ္မာကမ္မန္တ - မှန်ကန်သော အလုပ်၊ ကောင်းစွာပြုလုပ်မှု။

ကာယဒုစရိုက် သုံးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် သမ္မာကမ္မန္တ မည်၏။

Right conduct

Right action consists of abstaining from the three demeritorious bodily actions, ie., killing living beings, taking that which is not given, and sexual misconduct.

See also NOBLE EIGHTFOLD PATH.

RIGHT CONCENTRATION *Sammāsamādhī*

သမ္မာသမာဓိ - မှန်ကန်သော တည်ကြည်ခြင်း၊ ကောင်းစွာတည်ကြည်ခြင်း။

Right concentration consists of concentration of one's thought on a single object.

See also NOBLE EIGHTFOLD PATH.

RIGHT EFFORT *Sammāvāyāma*

သမ္မာဝါယာမ - မှန်ကန်သော အားထုတ်ခြင်းလုံ့လ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု။

ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်နိုင်အောင်ကြိုးစား အားထုတ်ခြင်း၊ မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း၊ မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်အောင်ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို တိုးတက်များပြားလာအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း ဟူသော သမ္ပပ္ပဓာန်လေးပါးနှင့် အညီ ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းသည် သမ္မာဝါယာမ ဖြစ်သည်။

Right endeavour

Right Effort consists in striving to discard whatever demerit that has accrued to oneself and to stave off whatever demerit that has not arisen in oneself, as well as in striving to earn whatever merit that has not accrued to oneself and to enhance whatever merit that has already arisen in oneself.

RIGHT LIVELIHOOD *Sammājīva*

သမ္မာအာဇီဝ - မှန်ကန်သော အသက်မွေးခြင်း၊ ကောင်းစွာ အသက်မွေးခြင်း။

ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါး၊ ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါးတို့နှင့် ကင်းလွတ်၍ မည်သူ့ကိုမျှ ထိခိုက်နစ်နာစေမှု မရှိသော အသက်မွေးမှုသည် သမ္မာအာဇီဝ မည်၏။

Right livelihood means earning a living that in no way harms anybody, and in ways that are free from the three kinds of physical misdeed and the four kinds of evil speech.

RIGHT MINDFULNESS *Sammāsatī*

သမ္မာသတိ – မှန်ကန်သော အောက်မေ့အမှတ်ရခြင်း၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့ခြင်း။

ကုသိုလ်တရားတို့၌ ကောင်းစွာ အောက်မေ့သတိရခြင်းသည် သမ္မာသတိ မည်၏။

Right Mindfulness means being never forgetful about doing good things that are meritorious.

RIGHT SPEECH *Sammāvācā*

သမ္မာဝါစာ- ကောင်းစွာ စကားဆိုခြင်း၊ မှန်ကန်သော စကားကို ဆိုခြင်း။

ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် သမ္မာဝါစာ မည်၏။

Right speech consists in refraining from the four kinds of evil speech.

RIGHT THINKING *Sammāsaṅkappa*

သမ္မာသင်္ကပ္ပ – မှန်ကန်သော အကြံအစည်၊ ကောင်းစွာကြံစည်မှု။

နေက္ခမ္မဝိတက်၊ အဗျာပါဒဝိတက်နှင့်၊ အဝိဟိံသာဝိတက် တို့သည် သမ္မာသင်္ကပ္ပ မည်၏။

Right Thinking means thinking about renouncing the world, and thoughts free from ill will and cruelty.

RIGHT VIEW *Sammāditṭhi*

သမ္မာဒိဋ္ဌိ - မှန်ကန်သော အမြင်၊ မှန်ကန်သော အယူ၊ ကောင်းသော အမြင်၊ ကောင်းသော အယူ။

ကံ၊ ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်ခြင်း၊ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ခြင်းသည် သမ္မာဒိဋ္ဌိ မည်၏။

Right understanding

Right view means a firm belief in *kamma*, i.e, ones actions and the result thereof. It also means comprehending the four Ariya Truths.

RIGHTEOUS ACTION *Padakkhinakamma*

ပဒက္ခိဏကံမ္မ - တိုးတက်ကြီးပွားကြောင်းအလုပ်၊

ကောင်းမြတ်သော ကံသုံးပါးကို ပြုကြကုန်၍
ကောင်းမြတ်သော အကျိုးကို ရရှိကြကုန်၏။

Commendable deed

He who does righteous acts physically, verbally and mentally has the benefits thereby.

ROBES *Cīvara*

စီဝရ - သင်္ကန်း၊ ရဟန်းသာမဏေတို့ ဝတ်ရုံသုံးဆောင်သည့် အဝတ်အထည်။

ကိလေသာစင်သော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့၏ အလံတံခွန် (အရဟတ္တဓဇ) ဟုလည်း ခေါ်ဆိုသည်။ သစ်ခေါက်ပြုတ်ရည်ဖြင့် ဆိုးရသောကြောင့် ဖန်ရည်ဆိုးသောအဂတ် (ကာသာဝ) ဟုလည်း ခေါ်သည်။ လူအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်ပင် သင်္ကန်းဝတ်ဆင်ထားသော

ပုထုဇဉ် ရှင်သာမဏေကို အရိအသေပြုရ၏။ လမ်းခရီး၌ စွန့်ပစ်ထားသော မစင်လိမ်းကျံနေသည့် သင်္ကန်းကိုပင် လူနတ် ဗြဟ္မာသတ္တဝါတို့ လက်အုပ်ချီမှီး ရှိခိုးထိုက်၏။ သင်္ကန်း၌ မမြင်ရသော ဂုဏ်သတ္တိထူးများ တည်ရှိနေသည်။ လူ့ဘဝဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်သူသည် ယုတ်ညံ့သော လူ့အသွင်ဖြင့် မနေနိုင်။ ရဟန္တာဖြစ်သောနေ့မှာပင် သင်္ကန်းဝတ်ရုံ၍ ရဟန်းပြုမှ အသက်ရှည်ကြာစွာ နေနိုင်၏။ ရဟန်းမပြုခဲ့လျှင် ထိုနေ့မှာပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရ၏။ သင်္ကန်းသည် သာသနာကွယ်ခြင်း၊ မကွယ်ခြင်း၏ အမှတ်အသားတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ သင်္ကန်းတစ်ထွာ၊ တစ်ညှို့ ဝတ်ရုံထားလျှင်ပင် ရှိခိုးခံထိုက်၍ သာသနာတည်နေသေးသူဟုဆိုရ၏။ ထိုသာသနာကို (လိင်္ဂသာသနာ) အသွင်သာသနာဟု ခေါ်သည်။ ဝတ်ရုံသူသည်လည်း အဝတ်နှင့် စပ်၍ စွဲလမ်းမှုမဖြစ်။ အခြားသူများလည်း လိုချင်မှုမရှိအောင် အဝတ်အထည် အကောင်း ကိုပင် လယ်ကွက်များကဲ့သို့ ဖြစ်အောင် ချုပ်စပ်၍ အရောင် တစ်မျိုးတည်း ဆိုးထားသည်။ သင်္ကန်းချုပ်ရန် အဝတ်အထည်ကောင်း မရရှိလျှင် အမှိုက်ပုံ သူသေကောင် စသည်တို့မှ ကောက်ယူ ဖွတ်လျှော်၍ ချုပ်စပ်ဝတ်ရုံ ရသည်။

သင်္ကန်းသည် အချုပ်အားဖြင့် သုံးထည်ရှိသည် -

- (၁) သံဃာဋီ-ဒုကုဋ် (နှစ်ထပ်သင်္ကန်းကြီး)၊
- (၂) ဥတ္တရာသင်္က-ကိုယ်ရုံဧကသီ၊
- (၃) အန္တရဝါသက-ကိုယ်ဝတ်သင်းပိုင်။

အခြားလဲလှယ်စရာ အပိုမထား၊ မျက်နှာသုတ်ပုဝါ၊ စောင် စသည်မရှိ။ ဤသင်္ကန်းသုံးထည်မျှဖြင့်နေသော အကျင့်ကို “တေစီဝရိက ဓုတင်္ဂ-တိစီဝရိကဓုတင်” ဟုခေါ်သည်။

Dyed robes worn by bhikkhus and samaneras

The monastic robes are also referred to as ‘the banner of the arahats’, *arahattadhaja*, and being dyed with the substance obtained from the bark of trees, they are called “*kāśāva*”. The sanctity of the robes is such that, even a lay-disciple of the Non-Returner status has to pay his respects to a novice, and that even a dirty, discarded robe is worthy of being accorded homage by gods and men.

A lay person who attains arahatship can no longer assume lay appearance but dons the robes on the very day of attainment or otherwise will pass away the same day.

The robes are also a symbol of the existence of the teaching. Even if the day should arrive when only a scrap of the robe is symbolically worn as a mark of bhikkhuhood on the person the wearer should be paid homage to, and it can be said that the Teaching is still extant. With the aim of keeping the wearer from becoming attached to it and others from wanting to possess it, robes are dyed throughout with the same colour and even if there be sufficient cloth to be made into a robe, it is deliberately cut into small pieces first so that the finished robe is a patchwork of squares resembling a paddy-field.

If there is no clean cloth to be made into a robe, the approved practice is to collect discarded cloth from rubbish heaps and dead bodies, and after washing and dyeing them, to patch these up into a robe.

A set of monastic apparel consists of three pieces: an undergarment called *antaravāsaka*, an upper robe called *uttarāsaṅga* and the great robe of two layers called *saṃghāṭi*. The ascetic practice of *Tecivarika dhutaṅga* calls for using only a single set of three robes to the exclusion of other items such as towels and blankets.

ROOT CAUSE *Hetu*

ဟေတု - အကြောင်းရင်း၊ အခြေအမြစ်၊ ဟိတ်။

ဆင်းရဲခြင်းကို ဖြစ်စေသော အဓိကအကြောင်းရင်း သုံးရပ်မှာ-
လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ တို့ဖြစ်သည်။

Root condition

The three main causes of suffering are greed, hatred and bewilderment.

ROUND OF EXISTENCES *Samsāra*

သံသာရ - သံသရာ၊ ဘဝအဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။

ရုပ် နာမ် ခန္ဓာတို့ မပြတ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို သံသရာ ဟုခေါ်
သည်။

The continuous arising of existences

The continuous arising of mind and matter, aggregates, is *Saṃsāra*.

S

SABBATH

See FASTING DAYS; OBSERVANCE OF FASTING DAYS.

SCRIPTURES *Piṭaka*

ပိဋက - ပိဋကတ်တော်၊ သင်ယူအပ်သော ပရိယတ္တိစာပေ၊
ခြင်းတောင်း။ (တိပိဋကကြည့်)

Canonical text to be studied; basket

See THREE BASKETS.

SEASONAL OFFERING OF ROBES *Kathinacivara*

ကထိနစီဝရ - ကထိန်သင်္ကန်း၊ ကထိန်ကံဆောင်ရန် လှူအပ်သော
သင်္ကန်း။

ဘုရားရှင်လက်ထက်က ပါဝေယျတိုင်းသား ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိညီနောင်
သုံးကျိပ်တို့အား အကြောင်းပြု၍ သံဃာတော်များ သင်္ကန်း
လုံလောက်ရန် ကထိန်သင်္ကန်းအလှူခံခွင့်ပြုထားသည်။ ကထိန်ခင်းရန်
မွှင့်ပြုသော ရက်အပိုင်းအခြားသည် သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော်
တစ်ရက်နေ့မှ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့အထိ တစ်လသာ ဖြစ်သည်။
ကထိန်သင်္ကန်းကို အမိအဖတို့ထံမှသော်လည်း အလှူမခံရပါ။
သဒ္ဓါအလျောက်ဖြစ်ပေါ်လာသော သင်္ကန်းဖြစ်မှ သိမ်အတွင်း
ဝါဆိုသံဃာများစုဝေး၍ ကမ္မဝါရွတ်ဖတ်ပြီး ကထိန်ခင်းရသည်။
သင်္ကန်းလှူသောအခါ ဗုဒ္ဓိလ်ကို မလှူရ။ သံဃာကို ရည်ညွှန်း

လှူရသည်။ သံဃာ့အစည်းအဝေး၌ သင်္ကန်းရှားပါးသော ရဟန်းအား ထိုကထိန်သင်္ကန်းကို ပေးရသည်။ လှူသောသူရော ခံယူသူရဟန်းပါ အကျိုးငါးမျိုးရရှိသည်။

Kathina civara; robes offered to the samgha for holding a kathina ceremony.

Offering of kathina robes had its origin to a group of bhikkhus known as the Bhaddavaggi Brothers of Pavēyya region. The Buddha allowed a special form of offering of robes to the members of the Order who were in need of robes. One-month period from the first waning day of Thadingyut (October), the end of the monsoon rains-retreat period, to the fullmoon day of Tazaungmon (November) was prescribed during which kathina robes may be offered. This special offering is to be purely voluntary. Bhikkhus are not supposed to ask for such donation even from their own parents. Robes are offered to the Order and not to any individual bhikkhu. These are placed before those members of the Order who have observed their rains-retreat period and a prescribed ritual is held in a *simā* by the *saṃgha* before disposing them of in the presence of the assembly to the needy members. This special offering of robes brings five kinds of benefit to the donors as well as to the recipients.

SECLUSION *Viveka*

ဝိဝေက - ကင်းဆိတ်ခြင်း၊ ငြိမ်းအေးခြင်း။

ယင်းကင်းဆိတ်ခြင်း၊ ငြိမ်းအေးခြင်းတို့သည် ၃-ပါးရှိသည်။

- (၁) ကာယဝိဝေက - ကာမဂုဏ် ကိလေသာတို့မှ
ကင်းလွတ်ခြင်း ဟူသော ကိုယ်၏
ကင်းဆိတ်ငြိမ်းအေးမှု၊
- (၂) စိတ္တဝိဝေက - ကိလေသာ ကာမတရားတို့မှ
ကင်းလွတ်ခြင်းဟူသော စိတ်၏
ကင်းဆိတ်ငြိမ်းအေးမှု၊
- (၃) ဥပဓိဝိဝေက - ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၍
နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုနေခြင်း ဟူသော
ကင်းဆိတ် ငြိမ်းအေးမှုတို့
ဖြစ်သည်။

Solitary seclusion; detachment; serenity

The three kinds of viveka are:-

- (1) *Kaya viveka*- seclusion of the body, which is free of attachment to sensual pleasures;
- (2) *Citta viveka*- detachment of the mind from defilements;
- (3) *Upadhi viveka*, the serenity of mind absorbed in Fruition and inclined towards Nibbāna.

SEEING SHOWS *Visūkadassana*

ဝိသုကဒဿန - ငြောင့်တံကျင်သဖွယ်ကို ကြည့်ရှုခြင်း၊
ဘုရားရှင်အဆုံးအမတော်နှင့် ဆန့်ကျင်ဖီလာဖြစ်သော ပွဲစသည်ကို
ကြည့်ရှုခြင်း။

ပွဲကြည့်ခြင်းသည် ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမတော်နှင့်
ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ ဥပုသ်စောင့်သူတစ်ဦးသည် ပွဲကြည့်ခြင်း
စသည်ကို ရှောင်ကြဉ်ရသည်။

Looking at things which are like spikes
Seeing shows, etc, which are contrary to the
Buddha's teaching.

Seeing shows or entertainments is contrary to the
Buddha's teaching and is prohibited when one is
observing the eight, nine or ten precepts.

SELF TORTURE *Attakilamatha*

အတ္တကိလမထ - ခန္ဓာကိုယ် ပင်ပန်းဆင်းရဲအောင် ညှဉ်းဆဲခြင်း။

မိမိကိုယ်ကို ပင်ပန်းဆင်းရဲအောင် ပြုကျင့်ခြင်းသည်
အစွန်းတစ်ဖက်သို့ ရောက်သော အကျင့်ဖြစ်သည်။

Self-castigation; self-mortification

Giving oneself up to self-castigation is an
extreme type of practice.

SENSATION *Vedanā*

ဝေဒနာ - ဝေဒနာ အာရုံခံစားခြင်း။

ခံစားရရှိသော အာရုံအရ သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ,
ဥပေက္ခာဝေဒနာ-ဟု ဝေဒနာသုံးမျိုးရှိသည်။

Feeling

There are three kinds of sensation. It may be
pleasant, or unpleasant or neither-pleasant -nor-
unpleasant, depending on the nature of sensation one
senses or feels.

SENSE OBJECTS *Kāmaguṇa*

ကာမဂုဏ် - ကာမဂုဏ်။

ရူပါရုံစသော အာရုံငါးပါးကို ကာမဂုဏ်ဟု ခေါ်သည်။

The five sense-objects, such as visible objects, are called *kamaguna*.

SENSUAL DESIRE *Kāmacchanda*

ကာမစ္ဆန္ဒ - ကာမဂုဏ်၌ လိုချင်တောင့်တမှု။

Desire for pleasures of the sense

SENSUOUS SPHERE *Kāmaabhumi*

ကာမဘူမိ - ကာမဘုံ၊ ကာမဂုဏ်အာရုံငါးပါး ထူပြောသောဘုံ။

Planes of sensuous desire

SERVICE *Veyyāvacca*

ဝေယျာဝစ္စ - ကုသိုလ်ရေးကိစ္စ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း။

လူကြီးသူမများနှင့် မိဘဆရာသမားများ၏ အမှုကိစ္စများ၌ လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်ရေးကိစ္စများ၌လည်းကောင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အလွန်မွန်မြတ်သော ဝေယျာဝစ္စအလုပ် ဖြစ်သည်။

Participating in meritorious actions

Fulfilling one's duty towards elders, parents and teachers and participating in performing acts of merit are, indeed, noble services.

SEXUAL MISCONDUCT *Kāmesumicchācāya*

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ - ကာမဂုဏ်တို့၌ မှားမှားယွင်းယွင်း ကျင့်ခြင်း။

ယောက်ျားများအနေဖြင့် မိမိဇနီးမယားမှတစ်ပါး ကျန်မိန်းမများနှင့် ကျူးလွန်ဖောက်ပြားခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝိန်းမများအနေဖြင့်လည်း မိမိ၏ ခင်ပွန်းသည်မှတစ်ပါး အခြား ယောက်ျားများနှင့် ဖောက်ပြားခြင်းသည် လည်းကောင်း အလွန်အပြစ်ကြီးလေးသော ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ ဖြစ်သည်။

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ ကျူးလွန်က အောက်ပါဆိုးကျိုးများ
ကြုံတွေ့ရမည်-

- (၁) အပါယ်လေးပါးသို့ လားရခြင်း၊
- (၂) မိန်းမပဏ္ဍုတ်ဖြစ်ရခြင်း၊
- (၃) ရန်သူနှင့်တွေ့ရခြင်း၊
- (၄) လူအများမုန်းခြင်း၊
- (၅) အစားအဝတ် အိပ်ရာနေရာ ရခဲခြင်း၊
- (၆) ဆင်းဆင်းရဲရဲ အိပ်ရနိုးရခြင်း၊
- (၇) အမျက်ဒေါသကြီးခြင်း၊
- (၈) လောကုတ္တရာတရား မရရှိနိုင်ခြင်း၊
- (၉) စည်းစိမ်ဥစ္စာပျက်ပြုန်းရခြင်း၊
- (၁၀) ယုံကြည်မှု ကင်းမဲ့ခံရခြင်း၊
- (၁၁) ဘေးတွေ့ရခြင်း၊
- (၁၂) ယုံမှားသံသယများခြင်း၊
- (၁၃) ချစ်သူတို့နှင့် ခွဲနေရခြင်း၊
- (၁၄) အသက်တိုခြင်း၊
- (၁၅) ဆင်းရဲကြီးစွာ တွေ့ရခြင်း၊

Misconduct in sexual relations

A man having sex with a woman other than his wife, or a woman having sex with another man other than her husband is sexual misconduct, *kāmesumicchācāra*, which is, indeed, a heinous crime. The wages of committing sexual misconduct are:-

- (1) being reborn in the four miserable existences, *apāya*;

- (2) being reborn as a woman or as a sexual pervert;
- (3) having to face enemies;
- (4) being hated by many;
- (5) having difficulty in obtaining the three basic needs of food, clothing and shelter;
- (6) having difficulty in getting a good night's rest;
- (7) having a bad temper;
- (8) inability to acquire Supramundane knowledge;
- (9) dissolution of wealth and property;
- (10) inability to gain others' confidence;
- (11) meeting with danger;
- (12) being doubted by others;
- (13) having to stay apart from loved ones;
- (14) dying young; and
- (15) having to suffer great hardship.

SHARING OF MERIT *Pattidāna*

ပတ္တိဒါန-မိမိပြုလုပ်သော ကုသိုလ်အဖို့ကို အမျှအတန်းပေးဝေခြင်း။

မိမိရအပ်ပြီးသော ကုသိုလ်အဖို့ကို သူတစ်ပါးတို့အား မိမိနှင့်ထပ်တူအကျိုးရစေရန် အမျှအတန်းပေးဝေခြင်းသည် ပတ္တိဒါနမည်၏။ ကုသိုလ်အဖို့ကို အမျှအတန်းပေးဝေလိုက်၍ မိမိကုသိုလ်အဖို့လျော့နည်းမသွားသည့်အပြင် အခြားသူများပါ မိမိကုသိုလ်၏အကျိုးကို ရရှိနိုင်သဖြင့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုလုပ်ပြီးတိုင်း အမျှအတန်းပေးဝေအပ်၏။ ထိုသို့အမျှအတန်း ပေးဝေသောအခါသာဓုခေါ်ရသဖြင့် ပြိတ္တာဘဝသို့ ရောက်နေသောသူများပင် ချက်ချင်း ဒုဂ္ဂတိဘဝမှ လွတ်မြောက်၍ ချမ်းသာသော ဘုံဘဝကို ရရှိကြသည်။

Making a wish that whatever merit that one may have earned by performing a good deed be shared with others so that they might profit equally is the concept of sharing of merit. Not only is the amount of merit that one earns not lessened by this transfer, but others stand to gain the same amount that one has earned. One who rejoices in others' merit thus shared by saying "Good, good!" may, if he happens to be a *peta*, is liberated from the miserable state and reborn in a fortunate realm.

See also REJOICING IN OTHERS' MERIT.

SHRINE *Cetiya*

စေတီယ- စေတီ၊ ပုထိုး၊ ကိုးကွယ်ပူဇော်အပ်သောအရာ။

လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့ လေးလေးမြတ်မြတ် ပူဇော်အပ်သောအရာ အုတ်ကျောက် စသည်တို့ဖြင့် မြင့်မြင့် မောက်မောက် တည်ဆောက်ပြုလုပ်ထားအပ်သော အရာကို "စေတီ" ဟူ၍ ခေါ်ဆိုသည်။

စေတီလေးမျိုးရှိသည်-

- (၁) ပရိဘောဂစေတီ-ဘုရားရှင်၏ အသုံးအဆောင်ဖြစ်သော ရေစစ်၊ ခါးပန်းကြိုး၊ သင်္ကန်း၊ သပိတ် စသည်လည်းကောင်း၊ ထိုပစ္စည်းများကို ထည့်သွင်းဌာပနာ၍ တည်ထားအပ်သော စေတီသည်လည်းကောင်း၊ ဘုရားရှင်၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရရှိရာဗောဓိပင်သည်လည်းကောင်း ပရိဘောဂစေတီ မည်၏။ စေတီထိုက်သော အသုံးအဆောင်များဟု ဆိုလိုသည်။
- (၂) ဓာတုစေတီ-ဘုရားရှင်၏ သရီရဓာတ်တော်များသည် လည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့ကိုထည့်သွင်း၍ တည်ထားအပ်သော စေတီသည်လည်းကောင်း ဓာတုစေတီ မည်၏။

- (၃) ဓမ္မစေတီ-ဘုရားရှင်ဟောကြားထားသော တရားတော်များကို ရေးသားထားသော ပေစာ စာအုပ် စသည်တို့သည် လည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့ကိုထည့်သွင်းဌာပနာ၍ တည်ထားအပ်သော စေတီသည်လည်းကောင်း ဓမ္မစေတီမည်၏။
- (၄) ဥဒ္ဓိဿကစေတီ-ဘုရားရှင်ကို ရည်မှတ်၍ ပြုလုပ်အပ်သော ဘုရားရှင်ကိုယ်စား ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်၊ သံပုံစေတီ စသည်တို့သည် ဥဒ္ဓိဿကစေတီမည်၏။

Pagoda; temple; stupa; edifice.

A thing which is honoured, venerated and paid homage to by men, devas and brahmas.

These stupas or shrines are often built up with bricks to some considerable height and are called *cetiyas*.

There are four types of *cetiya* :

- (1) *Paribhoga cetiyas* which include the Buddha's personal belongings, such as water strainer, girdle, robes and alms-bowl; also the edifices where any one of these are enshrined; as well as the Bodhi tree where the Buddha attained Enlightenment;
- (2) *Dhātu cetiyas* which are the Buddha's relics and the stupas or edifices where any one of these relics are enshrined;
- (3) *Dhamma cetiyas* which are the books and palm-leaves, etc, on which the Buddha's teachings are recorded and the stupas or edifices where these are enshrined; and

- (4) *Udissaka cetiyas* which are the images and statues of the Buddha.

SIGNLESS *Animitta*

အနိမိတ္တ-ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စအားဖြင့်ရှုခြင်း။

No sign of permanence in conditioned things and phenomena

Meditation on the characteristic of impermanence of the khandhas, nama and rūpa.

See also SIGNLESS EMANCIPATION.

SIGN OF DESTINY *Gatinimitta*

ဂတိနိမိတ္တ-ဂတိနိမိတ်၊ ရောက်ရမည့်ဘဝအာရုံ။

သေခါနီးသောအခါ ထင်လာသော လားရောက်ရမည့် နတ်သမီး ဗိမာန် ပဒေသာပင် အမိဝမ်းရေ စသော ကုသိုလ်အာရုံများနှင့် ငရဲမီး ငရဲထိန်းစသော အကုသိုလ်အာရုံများကို ဂတိနိမိတ်ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

The mental image which arises just before death which may indicate the place in which one is to be reborn.

Such good signs like visions of celestial maidens, palatial mansions, trees of plenty, the amniotic fluid in a human mother's womb and such bad signs like vision of fires of Niraya, warders , etc, are called signs of destiny, *Gatinimitta*.

SILENT BUDDHA *Pacceka*buddha

ပစ္စေကဗုဒ္ဓ- ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ကိုယ်တိုင်သာ သစ္စာလေးပါးကိုသိ၍ သူတစ်ပါးတို့ကို တရားမဟောနိုင်သော ဘုရား။

ဘုရားရှင်များမပွင့်သော သာသနာပအခါ၌သာ တသီးတခြား ပွင့်တော်မူလေ့ရှိသော ဘုရားကို ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဟုခေါ်သည်။

Solitary Buddha; lesser Buddha; one who attains Enlightenment but is incapable of disseminating this knowledge to others.

Silent Buddha who appears only during the absence of the sasana (i.e., outside the sasana when the Buddhas do not appear in this world) is called a *Pacceka Buddha*.

SINGING *Gīta*

ဂီတ - သီဆိုခြင်း

ကိုယ်တိုင်သီဆိုခြင်း၊ သူတစ်ပါးကို သီဆိုစေခြင်း။

A person who observes eight or nine or ten precepts should not sing nor cause others to sing.

SIX HUES OF THE BUDDHA'S RAYS

Chabbannaramsī

ဆဗ္ဗဏ္ဏရံသီ - ရောင်ခြည်တော်ခြောက်ပါး။

မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ရောင်ခြည်တော်ခြောက်ပါး ရှိသည်-

- (၁) နီလ - ညိုမှောင်သော ရောင်ခြည်တော်၊
- (၂) ပီတ - ဝါရွှေသောရောင်ခြည်တော်၊
- (၃) သြဒါတ - ဖြူဖွေးသောရောင်ခြည်တော်၊
- (၄) လောဟိတ - နီမြန်းသောရောင်ခြည်တော်၊
- (၅) မဇ္ဇိဋ္ဌ - ကြက်သွေးရောင် အဆင်းရှိသော
မောင်းသော ရောင်ခြည်တော်၊
- (၆) ပဘဿရ - ရောင်ခြည်တော်ငါးမျိုးရောယှက်၍ ပြုံးပြုံး
ပြက်ပြက် တလက်လက်ထွက်သော
ရောင်ခြည်တော်။

Six coloured rays emitted from the Buddha's body

The six rays of the Buddha are:-

- (1) rays of dark blue colour, *nīla*;
- (2) rays of yellow colour, *pīta*;
- (3) rays of white colour, *odāta*;
- (4) rays of red colour, *lohita*;
- (5) rays of dark red colour, *mañjittha*; and
- (6) glittering rays of a mixture of the above five colours, *pabhassara*.

SLANDER *Pisunavācā*

ပိသုဏဝါစာ-ချောပစ်ကုန်းတိုက်သော စကားကို ပြောကြားခြင်း။

ချစ်ခင်ညီညွတ်နေသူနှစ်ဦး စိတ်ဝမ်းကွဲပြားစေရန် ဖြစ်စေ
မိမိအား ချစ်ခင်လာစေရန်ဖြစ်စေ ရည်ရွယ်၍ တစ်ဦး၏
မကောင်းကြောင်းကို အခြားတစ်ဦးအား ပြောကြားခြင်းကို
ပိသုဏဝါစာဟု ခေါ်ဆိုသည်။

ဤမကောင်းမှုကို ကျူးလွန်၍ ဖြစ်ပေါ်သည့် ဆိုးကျိုးများမှာ-

- (၁) အပါယ်လေးပါးသို့ လားရခြင်း၊
- (၂) ချစ်ခင်သူတို့နှင့်ကွေ့ကွင်းရခြင်း၊
- (၃) မိတ်ဆွေခွဲရံ နည်းပါးခြင်း၊
- (၄) သူတော်ကောင်းတရား၌ သဒ္ဓါပျက်တတ်ခြင်း၊
- (၅) သူတစ်ပါးတို့လုံ့လကြောင့် သေရခြင်း၊
- (၆) စိတ်ညစ်ညူး စိုးရိမ်ရခြင်း-တို့ဖြစ်သည်။

Backbiting; calumny

Slander means talking ill about someone to someone else with the intention of causing disagreement between two good friends or to win over someone.

The consequences of committing this offence is as follows:-

- (1) being reborn in the four miserable existences,
- (2) having to part from loved ones,
- (3) having few friends and followers,
- (4) losing confidence in the dhamma of the virtuous,
- (5) dying at the hands of others, and
- (6) having a troubled, restless mind.

SOCIAL ASSISTANCE *Saṅgahavatthu*

သင်္ဂဟဝတ္ထု-သင်္ဂဟတရားလေးပါး၊ ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ရေးတရား။

မိဘနှင့်သားသမီး၊ ဆရာနှင့်တပည့်၊ မိတ်ဆွေအသင်းအပင်း၊ လူသားအချင်းချင်း ပေါင်းသင်းဆက်ဆံကြရာ၌ အောက်ပါ သင်္ဂဟတရား လေးပါးသည်အလွန်လိုအပ်၏။ စည်းရုံးညီညွတ်မှု၊ ချစ်ခင်မှု၊ ငြိမ်းချမ်းမှုကို ဖြစ်စေ၏။

သင်္ဂဟတရားလေးပါးကား အောက်ပါ အတိုင်းဖြစ်သည်-

(၁) ဒါန- ထောက်ပံ့ပေးကမ်းမှု။

လူအချင်းချင်း ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရာ၌ ထောက်ပံ့ပေးကမ်းခြင်းဖြင့် ချီးမြှောက်ထိုက်သူကို ထောက်ပံ့ပေးကမ်းမှုဖြင့်သာ ပေါင်းသင်းရမည်။

(၂) ပေယျဝစ္စ- ချစ်မြတ်နိုးဖွယ်ရာ ချိုသာစွာစကားဆိုမှု။

ပေးကမ်းမှုကို အလိုမရှိ၊ ချစ်မြတ်နိုးဖွယ်ရာ ချိုချိုသာသာ ပြောဆိုဆက်ဆံမှုကိုသာ အလိုရှိသောသူအား ချိုချိုသာသာ ပြောဆိုမှုဖြင့်သာ ပေါင်းသင်းရမည်။

(၃) အတ္တစရိယာ- ကြီးပွားတိုးတက်ကြောင်းကို သွန်သင်ညွှန်ပြပေးမှု။

ပေးကမ်းမှု စသည်ကို အလိုမရှိ၊ မိမိဘဝ၏ ကြီးပွားတိုးတက်ရေးကို လိုလားသောသူအား ကြီးပွားတိုးတက်ကြောင်းကို သွန်သင်ညွှန်ပြပေးမှုဖြင့်သာ ပေါင်းသင်းရမည်။

(၄) သမာနတ္ထတာ- နေထိုင်စားသောက်ရေး၌ မိမိနှင့် ထပ်တူပြုမှု။

ပေးကမ်းမှု စသည်ကို အလိုမရှိ၊ နေထိုင် စားသောက်ရေး၌ ခွဲခြားမှုမပြုဘဲ မိမိနှင့်တန်းတူ ပြုမှုကိုသာ အလိုရှိသူအား မိမိနှင့် ထပ်တူပြုမှုဖြင့်သာ ပေါင်းသင်းရမည်။

Altruism; benevolence

In relations between parents and children, between teacher and pupils, between friends and in human society, four kinds of assistance are essential for achieving unity, goodwill and peace.

The four kinds of assistance are: -

(1) *Dana* - giving material assistance

In associating with people, one should give material assistance in form of cash and kind to those who need them.

(2) *Peyyavacca*- saying pleasing and endearing words.

In associating with those who do not need material assistance but wish to be treated well, one should speak pleasing and endearing words to them.

(3) *Atthācariya* - giving good counsel.

In associating with those who do not need material assistance but wish to have good counsel, one should give them good counsel towards achieving prosperity and progress.

(4) *Samānattatā* - to treat other as one's equal.

In associating with those who do not need material assistance but wish to be treated as an equal, one should treat them as an equal in all dealings.

SPEAKER OF GOOD WORDS *Sugata*

သုဂတ-မှန်ကန်၍အကျိုးရှိသော စကားကိုသာ ပြောဆိုတော်မူသော
မြတ်စွာဘုရား။

ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် သူတစ်ပါး မလိုလားမနှစ်သက်သော စကားဖြစ်သော်လည်း မှန်ကန်၍ အကျိုးရှိလျှင် အခါအခွင့်ကို ဆင်ခြင်၍ ပြောကြားတော်မူသည်။

The Buddha who speaks only what is true and beneficial.

The Buddha made at opportune times speeches that were true and beneficial though others might not like them.

SPIRED PALATIAL BUILDING *Pasāda*

ပါသာဒ - ပြာသာဒ်၊ ဘုံအဆင့်ဆင့်နှင့် ထုပ်ကာတင်ထားသော အဆောက်အအုံ။

နန်းတော်များ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများကို ဘုံခုနစ်ဆင့် စသည်ဖြင့်ပြီးသော အဆောက်အအုံများအဖြစ် တွေ့ရတတ်သည်။

Building with multi-tiered decorated roofs. Magnificent buildings like palaces and monasteries are crowned with (usually) seven tiers of decorated roofs and spire.

STAIRWAY *Sopana*

သောပါန - စောင်းတန်း၊ ဘုရားစောင်းတန်းလှေကား။

တောင်ကုန်းထိပ်ရှိ စေတီသို့ စောင်းတန်းလှေကားဖြင့် တက်ရောက် ဖူးမြော်ရသည်။

Staircase; steps

Stairways leading up the hill to the stupa on top.

STINGINESS *Macchhariya*

မစ္ဆရိယ - မပေးရက်လိုမှု နှမြောဝန်တိုမှု၊ နှမြောစေးနဲ့မှု၊ မိမိပိုင်ဆိုင်သော စည်းစိမ်ပစ္စည်းများ သူတစ်ပါးတို့နှင့် မဆက်ဆံစေလိုမှု။

မစ္ဆရိယသည် စေတသိက်တရား တစ်ပါးဖြစ်သည်။
ယင်းဝန်တိုမှု မစ္ဆရိယသည်-

- (၁) အာဝါသမစ္ဆရိယ - ကျောင်း၊ အာရပ်၊ အိမ် စသည်တို့၌ ဝန်တိုမှု၊
  - (၂) ကုလမစ္ဆရိယ - ဆွေမျိုးညာတိ ဒါယကာ၊ ဒါယိကာမတို့၌ ဝန်တိုမှု၊
  - (၃) လာဘမစ္ဆရိယ - ပစ္စည်းလာဘ်လာဘတို့၌ ဝန်တိုမှု၊
  - (၄) ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယ - ရုပ်အဆင်းသဏ္ဌာန်တို့၌ ဝန်တိုမှု၊
  - (၅) ဓမ္မမစ္ဆရိယ - တရားတော်၌ ဝန်တိုမှု-
- ဟူ၍ ငါးမျိုး ရှိပါသည်။

Niggardliness; meanness.

Stinginess is reluctance to share what one has with others.

Stinginess is a mental concomitant. There are five kinds of stinginess: -

- (1) Stinginess regarding one's dwelling place, *ava-samacchhariya*;
- (2) Stinginess regarding one's relations and disciples, *kulamacchhariya*;
- (3) Stinginess regarding one's material gains, *lābhamacchhariya*;

- (4) Stinginess regarding one's own appearance, *vannamacchariya*; and
- (5) Stinginess regarding one's religious doctrine, *dhammacchariya*.

STRAIGHTENING ONE'S VIEW *Ditthijukamma*

ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ - အယူဝါဒ ခံယူချက်ကို ဖြောင့်မတ်အောင် ပြုခြင်း။

ပညာရှိကို ဆည်းကပ်ခြင်း၊ တရားစကား နာကြားခြင်း၊ တရားစာပေ လေ့လာဖတ်ရှုခြင်း၊ ချင့်ချိန်စဉ်းစားတွေးခေါ်ခြင်း စသည်တို့ဖြင့် ဖြောင့်မတ်သော အသိအမြင် ကမ္မဿကတာ ဉာဏ်သည် ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ မည်၏။ ကမ္မဿကတာဉာဏ်ခေါ် အယူမှန်ကို ဖြောင့်မတ်အောင် ပြုလုပ်ပေးနိုင်အောင် ခိုင်မာသော သဒ္ဓါတရား ကိုလည်း ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မဟု ခေါ်ရသည်။

ဘာသာ၊ အယူဝါဒ ခံယူချက် ဖြောင့်မှန်ရေးသည် သတ္တဝါတိုင်းအတွက် အရေးအကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။ အယူဝါဒ ဖြောင့်မတ်သူမှ ပြုလုပ်သမျှ အကျိုးဖြစ်ထွန်းသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပညာရှိကို ဆည်းကပ်ခြင်း စသည်ဖြင့် ဘာသာ အယူဝါဒ ခံယူချက်ကို ဖြောင့်မှန်တည့်မတ်အောင် ပြုအပ်၏။

Forming correct view

Associating with the wise, hearing the discourses, **reading** and studying the discourses and proper **reflection and analysis** can straighten one's view. This knowledge which straightens one's view, the *kammassakata nana*, is called *ditthijukamma*.

Correctness in religious conviction is of paramount importance to all beings. Only the one with firm conviction will gain benefits from his actions. One should therefore find a wise person, and get one's religious views straightened.

STREAM-ENTERER *Sotapanna*

သောတာပန - သောတာပန်၊ အရိယာမဂ်တည်းဟူသော ရေအလျဉ်သို့ ရောက်သူ။

သမထဝိပဿနာ ရှုပွားရာတွင် သောတာပတ္တိမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်ဆဲပုဂ္ဂိုလ်ကို သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်၏။ မဂ်စိတ်တစ်ချက် လွန်မြောက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် သောတာပတ္တိဖိုလ် ဖြစ်၏။ ထိုအခါ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို သောတာပန်ဟု ခေါ်ဆိုရ၏။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အောက်ပါအင်္ဂါ ငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသည်။

သောတာပန်သည် --

- (၁) ဘုရားရတနာ၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်ကြည်ညိုသည်။
- (၂) ရတနာသုံးပါး၌ မတုန်မလှုပ် ကြည်ညိုသည်။
- (၃) ငါးပါးသီလကို စောင့်ထိန်းရာဝယ် အသက်ကို စွန့်၍ စောင့်ထိန်းသည်။
- (၄) သက္ကာယဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ သံယောဇဉ်တရားကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်သည်။
- (၅) အပါယ်လားကြောင်း အကုသလကမ္မပထ (၁၀)ပါးတွင် သူ့အသက်သတ်ခြင်း၊ သူ့ဥစ္စာခိုးခြင်း၊ သူ့သားမယား အိမ်ရာ ပြစ်မှားခြင်း၊ လိမ်ညာပြောခြင်း၊ အယူမှားခြင်းကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သည်။

One who enters the stream of the Ariya Path
In meditating for tranquillity and Insight, the yogi
who has just gained stream-entry knowledge is called
at that very instant, a *sotapattimagga puggala*. At the
immediately following instant after that enlightening
thought-moment there follows the Fruition Knowledge.
Then he is called a *sotapanna*, a stream-enterer or a
stream-winner. A stream-enterer is endowed with the
following five attributes: -

- (1) He has an unshakeable conviction in the
Buddha;
- (2) He has an unshakeable conviction in the Three
Gems;
- (3) He observes the five precepts even at the risk
of his life;
- (4) He becomes absolutely free from the fetters
(*samyojana*) of the illusion of Self (the mistaken
idea about the existence of a personal entity),
doubts, wrong belief in rites and rituals outside
the Ariya Path, jealousy and stinginess;
- (5) He totally extinguishes five out of the ten
modes of evil conduct that lead to the four
miserable states of *apāya*, namely, killing,
stealing, sexual misconduct (i.e, adultery), lying
and wrong views.

SUITABLE OFFERINGS *Dānavatthu*

ဒါနဝတ္ထု - လှူဖွယ်ဝတ္ထု၊ လှူရန်ဝတ္ထုပစ္စည်း။

ဝိနည်းဒေသနာတော်အရ လှူဖွယ်ပစ္စည်း ၄-မျိုး-

- (၁) ဆွမ်း၊
- (၂) သင်္ကန်း၊
- (၃) ကျောင်း၊
- (၄) ဆေး။

သုတ္တန်ဒေသနာတော်အရ လှူဖွယ်ပစ္စည်း ၁၀-မျိုး-

- (၁) အနွဒါန - ထမင်းအလှူ၊
- (၂) ပါနဒါန - အဖျော်ယမကာအလှူ၊
- (၃) ဝတ္ထဒါန - အဝတ်သင်္ကန်းအလှူ၊
- (၄) ယာနဒါန - ဖိနပ်စသော ယာဉ်အလှူ၊
- (၅) မာလာဒါန - ပန်းအလှူ၊
- (၆) ဂန္ဓဒါန - နံ့သာခဲ နံ့သာတုံးအလှူ၊
- (၇) ဝိလေပနဒါန - နံ့သာပျောင်း နံ့သာရည်အလှူ၊
- (၈) သေယျဒါန - ညောင်စောင်း၊ အင်းပျဉ်၊ အိပ်ရာ၊ နေရာအလှူ၊
- (၉) အာဝသထဒါန - ကျောင်း၊ ဇရပ်အလှူ၊
- (၁၀) ပဒီပေယျဒါန - ဆီမီး၊ ဖယောင်းတိုင် စသည်အလှူ။

အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်အရ လှူဖွယ်ပစ္စည်း ၆-မျိုး-

- (၁) ရူပဒါန - ရူပါရုံအလှူ၊
- (၂) သဒ္ဓဒါန - သဒ္ဓါရုံအလှူ၊
- (၃) ဂန္ဓဒါန - ဂန္ဓာရုံအလှူ၊
- (၄) ရသဒါန - ရသာရုံအလှူ၊
- (၅) ဖောဋ္ဌဗ္ဗဒါန - ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံအလှူ၊
- (၆) ဓမ္မဒါန - အာရုံငါးပါးမှ ကြွင်းသောအလှူ။

The following things are deemed fit to be offered to the members of the Order, namely:

(A) As per the Vinaya, the four items are:

- (1) alms-food,
- (2) robes,
- (3) monastic dwelling,
- (4) medicines.

(B) As per the Discourses(Suttanta), the ten items are:

- (1) offering of rice,
- (2) offering of beverages.
- (3) offering of robes,
- (4) offering of footwear and other items that facilitate travel,
- (5) offering of flowers,
- (6) offering of scented woods and fragrant solids,
- (7) offering of unguents and scented water,
- (8) offering of beds, couches, bedding,etc,
- (9) offering of monasteries and rest houses, etc,
- (10) offering of lights.

(C) As per Abhidhamma, the six items are:

- (1) offerings that have a decent appearance,
- (2) offerings that have an agreeable sound,
- (3) offerings that have an agreeable smell,
- (4) offerings that are wholesome in taste,
- (5) offerings that give ease to the touch such as velvet, silk and mattresses,
- (6) offerings other than the five kinds mentioned above.

SUITABLE PLACE *Ekamanta*

ဧကမန္တ - သင့်လျော် လျောက်ပတ်သောအရပ်။

အသိဉာဏ်ရှိသူတို့သည် ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ ဆရာ၊ မိဘ စသော အလေးဂရုပြုအပ်သူတို့ထံသို့ ဆည်းကပ်စားသောအခါ သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော အရပ်၌ နေ၍သာ ဆည်းကပ် စားကြသည်။ ထိုနည်းဖြင့် ဆည်းကပ်စားမှု ပြုရခြင်းသည် ပညာရှိတို့၏ ကောင်းမွန်သော ထုံးတမ်းစဉ်လာ ကျင့်ဝတ်တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ အလေးဂရု ပြုအပ်သူနှင့် ဝေးကွာလွန်းခြင်း၊ နီးကပ် လွန်းခြင်း၊ လေတင်အရပ်ဖြစ်ခြင်း၊ မြင့်မြတ်သော နေရာဖြစ်ခြင်း၊ ရှေ့တည့်တည့်ဖြစ်ခြင်း၊ နောက်ဘက်တည့်တည့် ဖြစ်ခြင်း ဟူသော အပြစ် ၆-ပါး ကင်းလွတ်သော နေရာကို “သင့်လျော်လျောက်ပတ် သော နေရာအရပ်” ဟု ခေါ်သည်။

When approaching a person worthy of respect, such as the Buddha, the Dhamma, the Saṃgha, one's parents and teachers, a wise person occupies a suitable place. This is a noble custom practised by the wise. A suitable place here means staying neither too close nor too far from the revered one, a place which is neither upwind nor at a higher level in relation to his and where one is not directly facing him or with one's back towards him. These six attributes constitute a suitable place where one may attend on a revered person.

SUPRAMUNDANE *Lokuttara*

လောကုတ္တရ - လောကုတ္တရာ၊ လောကမှ လွန်မြောက်သောတရား။

မင်္ဂလေးတန်၊ ဖိုလ်လေးတန်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော တရားကိုးပါးကို
လောကုတ္တရာတရားဟု ခေါ်သည်။

Things that transcend the world

The nine factors, namely, the four Paths, the four Fruitions and Nibbāna transcend the mundane and are therefore known as the Supramundane, Lokuttara Dhamma.

SUPREME CELESTIAL BEING *Brahma*

ဗြဟ္မ - ဗြဟ္မာ၊ ဗြဟ္မာဝိဟာရ တရားလေးပါးကို အမြဲပွားများနေသူ။
သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်၍ ဈာန်ရရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များ
သည် ဗြဟ္မာဘုံသို့ လားကြရသည်။ ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်များကို ဗြဟ္မာဟု
ခေါ်သည်။

One who dwells in the four noble Abidings

Those who engage in meditation for tranquillity and attain jhānas pass away to the realms of Brahmas. They are called Brahmas.

SYMPATHETIC JOY *Muditā*

မုဒိတာ - သူတစ်ပါးကောင်းစားခြင်း၌ ဝမ်းမြောက်ခြင်း။

မုဒိတာသည် ဗြဟ္မာဝိဟာရ တရားလေးပါးတွင် တစ်ပါး
အပါအဝင် ဖြစ်သည်။

Sympathetic joy, Muditā, is one of the four Noble Abidings.

SYNOD Sangiti

သီရိဓမ္မိ - သံဂါယနာ၊ သံဃာ့အစည်းအဝေးကြီး၊ သံဂါယနာတင်ပွဲ။

(၁) ၄၅-ဝါပတ်လုံး ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူခဲ့သော တရားတော်များကို အရှင်မဟာကဿပ ဦးဆောင်သော ရဟန္တာမထေရ် ၅၀၀-တို့သည် ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံပြီး သုံးလနှင့်လေးရက်အကြာတွင် ရာဇဂြိုဟ်မြို့၌ စနစ်တကျ စုစည်းအတည်ပြုခဲ့ကြသည်။

(၂) သာသနာနှစ် (၁၀၀)တွင် ဝေသာလီမြို့၌ အရှင်ယသထေရ် ဦးဆောင်သော ရဟန္တာမထေရ် (၇၀၀)တို့သည် အဓမ္မဝတ္ထု (၁၀)ပါးကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းကာ ဒုတိယသံဂါယနာ တင်ခဲ့ကြသည်။

(၃) သာသနာနှစ် (၂၃၅)တွင် ပါဠိပုတ်မြို့၌ အရှင် မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ ဦးဆောင်သော ရဟန္တာမထေရ် အပါး(၁၀၀၀) တို့သည် အဓမ္မဝါဒများကို စိစစ်သုတ်သင်၍ တတိယသံဂါယနာ တင်ခဲ့ကြသည်။

(၄) သာသနာနှစ် (၄၅၀)တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း မလယဇနပုဒ်၌ အရှင်မဟာဓမ္မရက္ခိတ ဦးဆောင်သော မထေရ် (၅၀၀) တို့သည် ပေထက်အကွာရာတင်ကာ စတုတ္ထသံဂါယနာ တင်ခဲ့ကြသည်။

(၅) သာသနာနှစ်(၂၄၁၅)တွင် မြန်မာနိုင်ငံ မန္တလေးမြို့၌ အရှင်ဇာဂရာဘိဝံသ ဦးဆောင်သော မထေရ် (၂၄၀၀) တို့သည် ကျောက်ထက်အကွာရာတင်ကာ ပဉ္စမသံဂါယနာ တင်ခဲ့ကြသည်။

(၆) သာသနာနှစ်(၂၄၉၈)တွင် မြန်မာနိုင်ငံ ရန်ကုန်မြို့၌ အရှင်ရေဝတ ဦးဆောင်သော မထေရ် (၂၅၀၀)တို့သည် ပုံနှိပ်စာအုပ် မူသန့်များဖြစ်အောင် သုတ်သင်တည်းဖြတ်၍ ဆဋ္ဌသံဂါယနာ တင်ခဲ့ကြသည်။

Great Council; Great Rehearsal

- (1) The whole body of the teachings of the Buddha were recited and given authenticity by an assembly of five hundred arahats presided over by the Venerable Mahākassapa, convened at the city of Rājagaha (India), just three months and four days after Lord Buddha passed away.
- (2) In the year 100 of the Buddhist Era, the Second Great Council was held in the city of Veśali (India) where seven hundred arahats led by the Venerable Yasa dismissed the ten indulgences that a sect of heretical monks were trying to add to the original teachings.
- (3) In the year 235 of the Buddhist Era, the Third Great Council was held in Pataliputta City (India) where one thousand arahats headed by the Venerable Mahāmoggaliputtatissa cleared the Doctrines of unlawful extraneous elements that some had tried to insinuate into it.
- (4) In the year 450 of the Buddhist Era, the Fourth Great Council was held in the market town of Malaya in what is now Sri Lāṅka where five hundred venerable elders led by the Venerable

Mahadhammarakkhita inscribed the entire words of the Buddha's teachings on palm leaves.

- (5) In the year 2415 of the Buddhist Era, the Fifth Great Council was held in the city of Mandalay, Myanmar, where two thousand and four hundred venerable elders led by the Venerable Jagarabhivam̃sa convened to recite and approve the scriptures which were then inscribed on stone slabs.
- (6) In the year 2498 of the Buddhist Era, the Sixth Great Council was held in the Mahāpāsāna Great Cave, Yangon, Myanmar, where two thousand and five hundred venerable elders led by the Venerable Revata convened to recite and verify the scriptures which were later put into print.

TAKING INTOXICANTS *Surāmeraya*

သုရာမေရယ- မူးယစ်မေ့လျော့စေတတ်သော သေရည်သေရက် စသည်တို့ကို သောက်စားခြင်း။

သေရည်သေရက်၊ ဘိန်း၊ ဘင်း၊ ကစော်၊ လှော်စာ၊ ကုတ်ကင်း၊ ဆေးခြောက်၊ ဘိန်းဖြူစသော မူးယစ်စေတတ်သော မည်သည့်ပစ္စည်းတို့ကိုမဆို သောက်စားသုံးစွဲမှုမျိုးကို သုရာမေရယဟု ခေါ်သည်။ ထိုအရာများကို သောက်စား သုံးစွဲခြင်းသည် ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့၌ မေ့လျော့ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သည်။ ဤသေရည်သေရက် စသည်များကို သောက်သော သူသည်မူးယစ်မှု အားကြီးလာသောအခါ အချင်းချင်းကိုဖြစ်စေ အခြား သူကိုဖြစ်စေ ရိုက်မှု သတ်မှု ခိုးမှု လိမ်ညာမှု အိမ်ရာပြစ်မှားမှု စသည်များ ဆက်လက်ကျူးလွန်မိတတ်သည်။ ဤသူသည် ဤဘဝမှာပင် အသက်ဆုံးရှုံးရသည်အထိ ဆိုးကျိုးများ ဖြစ်စေပြီး သေသော အခါဝယ် ငရဲ၌ကျရောက်တတ်သည်။ ဖြစ်လေရာဘဝတိုင်းမှာ အောက်ပါဆိုးကျိုးများ ခံစားရတတ်သည်။

(၁) အရေးအခွင့် သင့်မသင့်ကို မသိခြင်း၊

(၂) ပျင်းရိတတ်ခြင်း၊

(၃) မေ့လျော့မှုဝေတတ်ခြင်း၊

(၄) သူ့ကျေးဇူးမသိခြင်း၊

(၅) အရှက်အကြောက်ကင်းခြင်း၊

(၆) ရူးသွပ်ခြင်း၊

(၇) မကောင်းမှုကို ကျူးလွန်လွယ်ခြင်း။

Taking intoxicants and narcotic drugs such as alcohol, hashish, cocaine, marijuana, heroin and the like result in forgetfulness to do deeds of merit and excessive use can lead to the committing of wrongful assault, murder, lying, adultery, etc. The consequences of using intoxicants and narcotics can be fatal, cause one to be reborn in the four woeful states and suffer from the following evil consequences in successive existences:

- (1) being divorced from reality;
- (2) laziness;
- (3) torpidity and forgetfulness;
- (4) being ungrateful to one's benefactor;
- (5) not being ashamed or afraid of being immoral;
- (6) insanity;
- (7) propensity for evil.

TAKING REFUGE *Saranagamana*

သရဏဂမန - သရဏဂုံ၊ ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်ခြင်း။

ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါ၊ ထိုသဒ္ဓါကို အခြေခံသော အသိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ-စသည်ဖြင့် သုံးကြိမ်နှုတ်မြွက် ရွတ်ဆို၍ ခံယူဆောက်တည်ခြင်းသည် သရဏဂုံ မည်၏။

သရဏဂုံ ဆောက်တည်ပုံမှာ-

- ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ =ဘုရားကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ပါ၏။

-ဓမ္မံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ =တရားကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ပါ၏။

-သံဃံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ =သံဃာကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ပါ၏-

ဟု သုံးကြိမ်တိုင်အောင် ရွတ်ဆိုဆောက်တည်ရသည်။

Going to the Three Gems for refuge

Saying the words thrice "I go to the Buddha for refuge", etc, with conviction in the Three Gems and full comprehension of one's action based on that conviction, amounts to taking refuge. The formula in taking refuge runs as follows:

"I go to the Buddha for refuge".

"I go to the Dhamma for refuge."

"I go to the Samgha for refuge."

TEACHER *Acariya*

အာစရိယ- ဆရာ။

ဆရာ ၄-မျိုး ရှိသည်-

(၁) ရှင်ပြုစဉ်က သရဏဂုံပေးသော (ရှင်ပြုပေးသော) ဆရာ၊

(၂) ရဟန်းပြုစဉ်က ကမ္မဝါရွတ်ဖတ်သော(ရဟန်းပြုပေးသော)

ဆရာ၊

(၃) စာချပေးသောဆရာ၊

(၄) နိဿရည်းပေးသောဆရာ။

Mentor

There are four kinds of Teacher:-

- (1) the teacher who administers the Three Refuges on the occasion of entering the Order as a novice;

- (2) the teacher who recites the ritualistic sacred Pali texts, *kammavaca*, during one's ordination ceremony;
- (3) the teacher who teaches one the *Pitaka* scriptures;
- (4) the mentor on whom one depends for good conduct.

TEACHING, THE *Sāsana*

သာသန - သာသနာ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမ၊ ဘုရားဟော တရားတော်။

သာသနာတော် သုံးရပ်မှာ-

- (၁) ပရိယတ္တိသာသနာ - ပိဋကတ်စာပေသင်ကြားမှု၊
- (၂) ပဋိပတ္တိသာသနာ - ဆုံးမသည့်အတိုင်း ကျင့်ကြံမှု (တရားအားထုတ်မှု)၊
- (၃) ပဋိဝေဓသာသနာ - သိအပ် ရအပ်သော ဈာန် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တရားတို့ ဖြစ်သည်။

Instruction; training

There are three kinds of *Sāsanā*:-

- (1) learning the Buddha's Teaching, *Pariyatti Sāsanā*;
- (2) practical application of the Buddha's Teaching, *Paṭipatti Sāsanā*; and
- (3) the realization of the Buddha's Teaching, i.e., attainment of *jhāna*, *magga*, *phala* and *Nibbāna*, *Pativedha Sāsanā*.

THEFT *Adinnādāna*

အဒိန္နာဒါန - ပိုင်ရှင်က ကိုယ်နှုတ်တို့ဖြင့် မပေးအပ်သော သူ့ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်း။

ကိုယ်ဖြင့်ဖြစ်စေ နှုတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ စာဖြင့်ဖြစ်စေ ပိုင်ရှင်က မပေးသော ဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်း၊ ဓားပြတိုက်ယူခြင်း၊ လိမ်ညာယူခြင်း၊ လှည့်ပတ်ယူခြင်း၊ အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်ရာ၌ အလေးတင်းတောင်း ချိန်ခွင်စသည်ဖြင့် မမှန်မကန်ပြုခြင်း၊ ရောင်းကုန်တိုးအောင်ရေထိုးခြင်း စသည်ဖြင့် မရိုးမသား၊ မတရားပြုလုပ်၍ယူခြင်း၊ မှန်သမျှသည် အဒိန္နာဒါန ဖြစ်သည်။ အပြစ်ကြီးမှု ငယ်မှုသည် ဥစ္စာရှင်၏ အကျင့်သီလ ဂုဏ်သိက္ခာကို လိုက်၍လည်းကောင်း၊ ဥစ္စာတန်ဖိုး အနည်းအများကိုလိုက်၍ လည်းကောင်း၊ ခြားနား၏။ အဒိန္နာဒါန ပြုသူသည် အောက်ပါဆိုးကျိုး များကို ခံစားရတတ်သည်။

- (၁) အလွန်ဆင်းရဲမွဲတေခြင်း၊
- (၂) မနားမနေ ပင်ပန်းဆင်းရဲကြီးစွာ အလုပ်လုပ်ရခြင်း၊
- (၃) ငတ်မွတ်ခြင်း၊ အစာရေစာ ရှားပါးခြင်း၊
- (၄) လိုရာဆန္ဒနှင့် မပြည့်စုံခြင်း၊
- (၅) စီးပွားပျက်ခြင်း၊
- (၆) ရန်သူမျိုးငါးပါး ဘေးဒဏ်နှင့်ကြုံရခြင်း၊

Taking what is not given by open action or express order

Taking what has not been given willingly by word, deed or in writing, but obtaining it through stealing, by threat or use of force, taking something which should rightfully belong to another in transactions through the practice of artifice, deception, shortchanging

or adulteration amounts to theft. The gravity of the offense will vary according to the morality and conduct of the owner and the value involved. Committing the offense of theft results in being consigned to the woeful states and to suffer the following evil consequences in successive existences:-

- (1) dire poverty;
- (2) need to work incessantly;
- (3) hunger and starvation;
- (4) wishes being unfulfilled;
- (5) loss of fortunes;
- (6) destruction at the hands of the five enemies.

THREE BASKET *Tipiṭaka*

တိပိဋက - ပိဋကသုံးပုံ။

ပိဋကသုံးပုံသည် ဝိနည်းပိဋက၊ သုတ္တန်ပိဋက၊ အဘိဓမ္မာ ပိဋကတို့ဖြစ်ကြ၏။

Three pitakas; (lit.) three baskets.

The three pitakas are the *Vinaya Piṭaka*, the *Suttanta Piṭaka* and the *Abhidhammā Piṭaka*.

TONSURE *Kesacchedana*

ကေသဇ္ဈေဒန - ဆံပင်ရိတ်ခြင်း၊ ဆံချခြင်း။

ပဗ္ဗဇ္ဇမင်္ဂလာတွင် သာမဏေလောင်းအား ဆံချသည့် ကေသဇ္ဈေဒနမင်္ဂလာ အခမ်းအနားသည် အရေးပါသော ကဏ္ဍ တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ထိုကေသဇ္ဈေဒနမင်္ဂလာကို ပြုသောအခါ ရှင်လောင်းသည် တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရွတ်ဖတ်ဆင်ခြင်၍

နေရသည်။ အချို့ ပါရမီထူးရှိသော ရှင်လောင်းများမှာ ထိုသို့ ဆင်ခြင်စဉ်ပင် ရဟန္တာ ဖြစ်သွားခဲ့ကြသည်။

Shaving the head for novitiation.

The rite of shaving the head is an important part of a novitiation ceremony. The novice-to-be has in the course of the shaving, to utter the five Pāli words (hair, bodyhair, nails, teeth, skin). They are representative of the 32 parts of the body which are reflected upon as being loathsome and unworthy of attachment. Such reflection can lead to arahatship for those who have sufficient store of past merit, as had been the case of a few young arahats during the lifetime of the Buddha.

TRAINING *Sikkhā*

သိက္ခာ - သိက္ခာ သုံး-ပါး၊ လေ့ကျင့်မှု သုံး-မျိုး။

(၁) သီလသိက္ခာ-သီလအကျင့်၊ သမ္မာဝါစာ-မှန်သောစကား ဆိုခြင်း၊ သမ္မာကမ္မန္တ - မှန်သောအလုပ်ပြုခြင်း၊ သမ္မာအာဇီဝ-မှန်ကန်စွာ အသက်မွေးခြင်းတည်း ဟူသော သီလအကျင့်၊

(၂) သမာဓိသိက္ခာ-သမာဓိအကျင့်၊ သမ္မာဝါယာမ-မှန်သော အားထုတ်မှု၊ သမ္မာသတိ-မှန်သောအောက်မေ့မှု၊ သမ္မာသမာဓိ-မှန်သောတည်ကြည်မှု တည်းဟူသော သမာဓိအကျင့်၊

(၃) ပညာသိက္ခာ- ပညာအကျင့်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-မှန်သော

အမြင်အယူ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ-မှန်သောကြံစည်မှု တည်း
 ဟူသော ပညာအကျင့်။
 ဤသိက္ခာသုံးပါးကိုပင် မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးဟုခေါ်သည်။

Threefold Training

- (1) Training in Morality: this consists of Right Speech, Right Action and Right Livelihood.
- (2) Training in Concentration: this consists of Right Effort, Right Mindfulness and Right Concentration.
- (3) Training in Wisdom: this consists of Right Understanding and Right Thinking.

TRANQUILLITY *Samatha*

သမထ - သမာဓိ-စိတ်တည်ငြိမ်အောင် အားထုတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း၊
 ကိလေသာနီဝရဏ တရားတို့၏ ငြိမ်းအေးမှု။

မြတ်စွာဘုရားသည် စိတ်တည်ငြိမ် အေးချမ်းစေရန် သမထ
 ကမ္မဋ္ဌာန်း လေးဆယ်ကို ဟောကြားထားပါသည်။

Calm; concentration; meditation for tranquillity;
 calm due to the destruction of defilements and
 hindrances

Forty meditation subjects for the development of
 tranquillity has been prescribed by the Buddha.

TREASURER OF THE DHAMMA

Dhammabhaṇḍāgārika

ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက - တရားဘဏ္ဍာစိုး၊ တရားတည်းဟူသော
 ဘဏ္ဍာကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်သူ။

အရှင်အာနန္ဒာသည် မြတ်စွာဘုရားဟောကြားထားသော
တရားတော်များ အားလုံးကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားနိုင်သဖြင့်
ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကမည်၏။

Custodian of the Dhamma

The Venerable Ananda had memorized all the
Buddha's Teachings and so he is called the treasurer
of the Dhamma.

TRUE FRIEND *Kalyāṇamitta*

ကလျာဏမိတ္တ - မိတ်ဆွေကောင်း၊ မိတ်ဆွေစစ်။

ကြီးပွားကြောင်း တရားလေးမျိုးတွင် မိတ်ဆွေကောင်း
ရှိမှုသည် တစ်ပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည့်အပြင် မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်
တရားထူးကိုရရန် ရာနှုန်းပြည့် လိုအပ်သောတရားဖြစ်သည်။

Worthy friend; good companion; faithful friend
Association with a true, virtuous friend is one of
the four factors for one's progress. Further, such
friendship is a necessary condition for gaining
Path Knowledge and realizing Nibbāna.

UNCERTAINTY *Vicikicchā*

ဝိစိကိစ္ဆာ - ယုံမှားသံသယ၊ စိတ်နှလုံးနှစ်ခွဖြစ်ခြင်း၊ သဘောအမှန်ကို အတိအကျ မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း။

မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် အမှန်စင်စစ် ဘုရားဟုတ် မဟုတ်၊ တရားတော်သည် အမှန်တရားစင်စစ် ဟုတ်မဟုတ်၊ သံဃာတော်များသည် အရိယာများ ဟုတ်မဟုတ်ကို ယုံမှားသံသယ ရှိခြင်းသည် ဝိစိကိစ္ဆာမည်၏။ သောတာပန်ဖြစ်လျှင် ဝိစိကိစ္ဆာမှ လွန်မြောက်သည်။

Doubt

Being sceptical and uncertain as to whether the Buddha is really enlightened, whether the Dhamma is really the Truth, and whether the Samgha are really ariyās. One overcomes *vicikicchā* on becoming a *sotapanna*.

UNCONDITIONED ELEMENT *Asaṅkhatadhātu*

အသင်္ခတဓာတု - အသင်္ခတဓာတ်၊ နိဗ္ဗာန်။

ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရားတို့သည် မပြုပြင်ဘဲ အမြဲတည်ရှိနေသော အငြိမ်းဓာတ်၊ နိဗ္ဗာနဓာတ်ကို အသင်္ခတဓာတ်-ဟုခေါ်သည်။

Immutable principle

That which is not conditioned by the four conditioning factors; i.e, volitional action, mind, heat or cold and nourishment, and which exists perpetually by itself, is the Element of Peace or *Nibbana*.

UNDERWEAR *Antaravasaka*

အန္တရဝါသက - သင်းပိုင်၊ ရဟန်းသာမဏေတို့၏ ခါးဝတ်သင်္ကန်း။

ရဟန်းသာမဏေတို့သည် မြို့တွင်းရွာတွင်းသို့ သွားသောအခါ သင်းပိုင်ကို အဝန်းညီစွာ ဝတ်ရုံရ၏။

Loincloth; under-robe

A bhikkhu should wear the loincloth properly before he enters a village.

UNIVERSAL MONARCH *Cakkavattiraja*

စက္ကဝတ္တိရာဇ - စကြဝတေးမင်း၊ စကြာရတနာကို လည်စေတတ်သောမင်း။

စကြဝတေးမင်းသည် သာသနာပအခါမှသာ ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်။ ထိုအခါ တိုင်းသူပြည်သားများအားလုံး ငါးပါးသီလမြဲကြသည်။

Wheel-turning monarch

A universal monarch arises only when the Buddha's Teaching is extinct in the world. During the reign of a universal monarch every citizen observes the five precepts.

UNTIMELY MEAL *Vikalabojana*

ဝိကာလဘောဇန - နေလွဲညစာ စားခြင်း။

ရှစ်ပါးသီလဆောက်တည်ထားသော ဥပုသ်သည်တို့သည် နေ့မွန်းတည့် ၁၂-နာရီ အချိန်မှ နောက်နေ့အရုဏ်တက်သည့် အချိန်တိုင်အောင် ထမင်းဟင်းလျာ မုန့်ပဲသရေစာ သစ်သီး သော ခဲဖွယ်ဘောဇဉ် ဟူသမျှကို မစားရ။ စားလျှင် ဝိကာလဘောဇနသိက္ခာပုဒ်ပျက်သည်။ ဝိကာလဘောဇနမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသည် ကာမဂုဏ်အားနည်း၍ တရားကျင့်သုံးမှု၌ အကျိုးရှိစေသည်။

Taking food after midday

The time from twelve noon to sunrise next day is considered untimely for anyone observing any of the eight, nine and ten precepts to take any solid food. If they do so, this precept weakens enjoyment of sensual pleasure and enhances the advantages of the Dhamma Practice.

UPPER GARMENT *Uttarasaṅga*

ဥတ္တရာသင်္ဂ - ဧကသီ၊ ရဟန်းသံဃာတို့၏ အပေါ်ရုံအဝတ်၊ ကိုယ်ဝတ်သင်္ကန်း။

ရဟန်းသည် ကိုယ်ဝတ်ဧကသီသင်္ကန်းကို အသစ်ရလာသော အခါ သင်္ကန်းထောင့်စွန်းတွင် ကပ္ပဗိန္ဒု ရေးထိုးရမည်။

A bhikkhu's robe meant for the upper part of his body

The bhikkhu is required to put on a small round mark in a corner of the newly required *uttarasanga*.

V

VAIN TALK *Samphappalāpa*

သမ္ပပ္ပလာပ - ပြိန်ဖျင်းသောစကားကို ပြောဆိုခြင်း၊
မိမိသူတစ်ပါး အကျိုးမရှိသော စကားကို ပြောဆိုခြင်း။
ပြိန်ဖျင်းစကား ပြောဆိုသူများသည် အောက်ပါဆိုးကျိုးများ
ခံစားရတတ်သည်။

- (၁) မိမိစကား သူတစ်ပါး မယုံကြည်ခြင်း၊
- (၂) မိမိကို လူအများက မုန်းတီးခြင်း၊
- (၃) အလေးထား မခံရခြင်း၊
- (၄) ပညာသေးသိမ် မှေးမှိန်ခြင်း၊
- (၅) လာဘ်လာဘ နည်းခြင်း၊
- (၆) ဘုန်းတန်ခိုးအာနုဘော် နည်းပါးခြင်း၊
- (၇) ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်း။

Idle talk; conversation that is not beneficial to oneself as well as to others

Those who talk frivolously will incur the following disadvantages : -

- (1) lack of credibility;
- (2) dislike by others;
- (3) disrespect by others;
- (4) poor intellect;
- (5) scanty gains;
- (6) lack of power and authority; and
- (7) rebirth in Niraya, or as an animal or as an ever-hungry being.

VERBAL FORMALISATION OF AN ACT

Kammavācā

ကမ္မဝါစာ - ကမ္မဝါစာ၊ ကံပြုသောအခါ ရွတ်ဆိုအပ်သော ဘုရားဟောတရား ပါဠိတော်။

ဘုရားရှင် သာသနာတော်၌ ရဟန်းခံခြင်း ကထိန်ခင်းခြင်း ကထိန်နုတ်ခြင်း သိမ်သမုတ်ခြင်းစသော ရဟန်းသံဃာတော်တို့ ပြုလုပ်အပ်သော ကံကြီး ကံငယ်တို့ ရှိကြ၏။ ထိုကံကြီးကံငယ် ကိစ္စကြီးငယ်များ ပြုလုပ်ကြသောအခါ၌ ကမ္မဝါစာရွတ်ဖတ်၍ ပြုလုပ်ကြရ၏။

ကမ္မဝါစာဖတ်ခြင်းသည် ကံကြီးကံငယ်ပြီးမြောက်စေရုံမျှမက ဘေးရန် အန္တရာယ် အနှောင့်အယှက်ကိုပါ ကင်းဝေးစေသည်။

Formulas proclaimed by the Buddha for saying in conducting monastic proceedings

In the Teaching of the Buddha there are certain monastic deeds, important and slight, such as ordination of a *bhikkhu*, spreading of *kathina*-robe, withdrawal of *kathina*-privileges, setting up of a *sīmā*, etc. In the proceeding the formula concerned is to be said. Saying formulas not only validates these deeds but also drives away all dangers and hindrances.

VOLITION *Cetanā*

စေတနာ - စေတနာ စေတသိက်၊ စေ့ဆော်တိုက်တွန်းတတ်သော သဘောတရား၊ ပြုပြင်စီရင်တတ်သော သဘောတရား။

ကောင်းသောအမှု မကောင်းသောအမှုကို ပြုလုပ်ရာ၌ ထိုစေတနာသည် အရင်းခံ ပဓာနဖြစ်သောကြောင့် စေတနာကို ကံဟု ဘုရားဟောသည်။

ယင်းစေတနာသည် သုံးမျိုးရှိသည် -

(၁) ပုဗ္ဗစေတနာ - မလ္လမီ ရှေ့ပိုင်းကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်သော စေတနာ။

(၂) မုဇ္ဈစေတနာ - ပေးလှူနေဆဲကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်သော စေတနာ။

(၃) အပရစေတနာ-လှူပြီးနောက်ပိုင်းကာလ၌ ဖြစ်သော စေတနာ။

Mental concomitant of volition.

That which motivates action.

Cetanā is called *kamma* because it is the basic principle in doing actions whether good or bad.

Cetanā is of three parts: -

- (1) *Pubba-cetanā* that arises before giving,
- (2) *Muñca-cetanā* that arises in the act of giving, and
- (3) *Apara-cetanā* that arises after giving.

VOLITIONAL ACTIVITY *Saṅkhāra*

သင်္ခါရ - (၁) ပြုပြင်တတ်သောတရား
 (၂) ပြုပြင်ခံရသောတရား
 (၃) သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်၏။
 (၄) ခပ်သိမ်းသော သင်္ခါရတရားတို့သည် မတည် မြဲကုန်။

Dependent on volitional activity, consciousness arises.

See also **CONDITIONED PHENOMENA.**

W

WALK *Sankama*

စင်္ကာမ - ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန် လျှောက်ရန်လမ်း၊ စင်္ကြံ။

မြတ်စွာဘုရားသည် တတိယသတ္တဟ၌ ဗောဓိပင်အနီးဝယ် ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန် စင်္ကြံကြွတော်မူ၏။

Path; route for walking; a stretch of ground for walking up and down

In the third week after the attainment of Enlightenment, the Buddha walked up and down near the Bodhi tree.

WALKING CLOCKWISE *Padakkhinakarana*

ပဒက္ခိဏကရဏ - လက်ယာရစ်လှည့်ခြင်း။

လိမ္မာယဉ်ကျေးသော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် စေတီပုထိုးများကို ဖူးမြော်ရာ၌ လက်အုပ်ချီပြီး လက်ယာရစ်လှည့်ပတ်လျက် အရိုအသေပြုလေ့ရှိကြသည်။

Walking round clockwise

Good Buddhists, in paying obeisance to shrines and pagodas, often walk clockwise round them in reverence with joined palms raised.

WATER STRAINER *Parissavana*

ပရိဿဝန - ရေစစ်၊ ဓမ္မကရဏ၊ ဓမ္မကရိုဏ်။

သံဃာတော်များသည် ရေစစ်ဓမ္မကရိုဏ်ဖြင့် ရေကိုစစ်ပြီးမှ ပိုးမွှားကင်းစင်သော ရေကိုသာ သုံးဆောင်ကြကုန်၏။

Members of the Samgha use the water that has been filtered with a *dhammakarana* and is clear of germs.

WAYFARER *Tathāgata*

တထာဂတ - မြတ်စွာဘုရား၊ ရှေးဘုရားတို့ကဲ့သို့ အလားရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။

မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် ဤအမည်ဖြင့် ဘုရားရှင်တို့ကို ရည်ညွှန်းပြောဆိုလေ့ရှိသည်။

One who has walked the Path of Reality as did the former Buddhas

It is a term which the Buddha used to refer to all Buddhas.

WEARING FLOWERS *Mālādhāraṇa*

မာလာဓာရဏ - ပန်းပန်ခြင်း။

ဥပုသ်စောင့်ချိန်၌ ပန်းပွင့် ပန်းခိုင်ပန်းကုံးများကို ပန်ဆင်ခြင်း သူတပါးအား အပန်ခိုင်းခြင်းများ မပြုရ၊ ပြုလျှင် သီလပျက်သည်။

While keeping the *Upasatha* precepts one must not wear flowers or garlands nor must one ask others to do so. One's observance of the precept is impaired by such an action.

USING PERFUME *Vilepana vibhūṣana*

ဝိလေပန ဝိဘူသန - ရေမွှေး နံ့သာဆီတို့ဖြင့် လိမ်းကျံခြယ်လှယ်ခြင်း။

ရှစ်ပါးသီလစသော ဥပုသ်သီတင်းစောင့်သူသည် အမွှေးနံ့သာ လိမ်းကျံခြယ်လှယ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ရသည်။

One keeping the eight precepts is to avoid use of perfumes.

WEIGHTY KAMMA *Garukakamma*

ဂရုကကမ္မ - ဂရုကကံ၊ ကြီးလေးသောကံ။

ဂရုက-စသော ကံလေးပါးတို့တွင် ဤဂရုကကံသည် အပြစ်ကြီးဆုံး ကံဖြစ်သည်။

ထိုကံသည်- ကုသိုလ်ဂရုကကံ၊ အကုသိုလ်ဂရုကကံ ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။

Action entailing grave effects

Of the four types of kamma, *garukakamma*, weighty kamma, has the gravest consequences. Weighty kamma is of two kinds: meritorious weighty kamma and demeritorious weighty kamma.

WHEEL OF THE DHAMMA, THE *Dhammacakka*

ဓမ္မစက္က - တရားတည်းဟူသော စက်ဝန်း၊ ဘီး၊ ဓမ္မစကြာတရားဦး။

မြတ်စွာဘုရား ရှေးဦးစွာ ဟောကြားအပ်သောတရားသည် ဓမ္မစကြာတရားဖြစ်သည်။ ထိုတရားတော်၌ မဇ္ဈိမပဋိပဒါ အကျင့်ဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးနှင့် သစ္စာလေးပါး တရားတို့ ပါဝင်သည်။

The first Sermon.

The discourse that was delivered earliest by the Buddha is the *Dhammacakka*.

It contains the Middle Way which is the Ariya Path of Eight Constituents and the Four Ariya Truths.

WORD OF THE BUDDHA *Buddhavacana*

ဗုဒ္ဓဝစန- ဘုရားစကားတော်။

(၁) ပထမဗုဒ္ဓဝစန- ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်ရှိပြီး ပထမဆုံး မြွက်တော်မူသောစကား။ “ခန္ဓာအိမ်ကို တည်ဆောက် ပေးသော တဏှာယောက်ျား အို-လက်သမား၊ သင့်ကို မတွေ့မမြင်ခဲ့သည့်အတွက် ဘဝပေါင်းများစွာ သံသရာတွင် ကျင်လည်ခဲ့ရပြီး အဖန်ဖန် ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းဖြင့် ဆင်းရဲ တွင်း နက်ခဲ့ရသည်” စသည်ဖြင့် ဥဒါန်းကျူးရင့်သော ဘုရားစကားတော်။

(၂) မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစန- ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်ရှိ၍ ဥဒါန်း ကျူးရင့်ပြီးသည့်နောက်မှ ပရိနိဗ္ဗန်မပြုမီ မြွက်ကြားသည့် နောက်ဆုံးမှာကြားသောစကားမတိုင်မီအတွင်း ဟောကြား ခဲ့သောစကားတော်များ၊ တရားတော်များ။

(၃) ပစ္ဆိမဗုဒ္ဓဝစန- မြတ်စွာဘုရားသည် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုအံ့ဆဲဆဲ၌ နောက်ဆုံး မြွက်ကြားတော်မူခဲ့သော “ချစ်သား ရဟန်းတို့ သင်တို့ကို ငါဘုရား နောက်ဆုံးစကား မှာကြားခဲ့သည်။ သင်္ခါရတရားမှန်သမျှ ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိကုန်၏။ မမေ့မလျော့သော သတိတရားနှင့် ပြည့်စုံကြကုန်လော့” ဟူသောစကားတော်။

(1) *Pathama Buddha-vacana*: The first word of the Buddha, the solemn utterance breathed forth which is “Craving, you builder of the house of the body . Failing to see you, I have wandered through innumerable births in *Samsara* and experienced the worst *dukkha*”, etc.

- (2) *Majjhima Buddha-vacana* : The interim saying said during the period between his first solemn utterance and his attainment of *Nibbāna*.
- (3) *Pacchima Buddha-vacana*: The last message left on the verge of attaining *Nibbāna* which is “Dear bhikkhu, I do leave now my final word for you. All conditioned things have the nature of destruction. Be endowed with mindfulness.”

WORDS OF THE ELDERS *Theravāda*

ထေရဝါဒ - မထေရ်အဆက်ဆက်တို့ မပျောက်မပျက်ရအောင် ဆောင်ထားအပ်သော ထိန်းသိမ်းအပ်သော ဘုရားစကားတော် အယူစကားစဉ်။

အရှင်မဟာကဿပစသော မထေရ်အဆက်ဆက်တို့ မူရင်းမပျက် သံဂါယနာတင်လျက် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် ထားအပ်သော ဘုရားစကား ပါဠိတော်အတိုင်း ကျင့်ကြံနေထိုင်သော အယူဝါဒကို ထေရဝါဒဟု ခေါ်သည်။

The Teaching of the Buddha that has been preserved intact by generations of bhikkhus.

The texts of the Buddha's Teachings approved at the Councils by the Ven. Mahākassapa and later generations. The views of the Buddha, according to which *bhikkhus* observe and practise as has been agreed upon at the Councils and handed down without any changes by the Theras led by the Ven. Mahākassapa is called *Theravāda*.

WORLD *Loka*

လောက - ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းသဘောရှိသော သတ္တဝါ၊ တောတောင်
ရေ၊ မြေ-စသည်အားလုံး။

လောကသုံးပါးတို့မှာ-

- (၁) ပြုပြင်စီရင်တတ်သော ရုပ်တရား၊ နာမ်တရားတို့၏
အပေါင်း အစုဖြစ်သော သင်္ခါရလောက၊
- (၂) လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ စသော သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏
အပေါင်းအစုဖြစ်သော သတ္တလောက၊
- (၃) သတ္တဝါတို့တည်နေရာ ဘုံဌာနဖြစ်သော သြကာသ
လောက-တို့ဖြစ်သည်။

The world of all beings and things of nature that
are apt to rise and fall.

The three Lokas are:-

- (1) The Conditioned World or *Sankhara Loka*,
consisting of the sum of conditioned mental
and physical phenomena;
- (2) The Animate World or *Satta Loka*, which
makes up the sum of living beings;
- (3) The Inanimate World or *Okasa Loka*, which
forms the habitat of living beings.

WORLDING *Puthujjana*

ပုထုဇ္ဇန - ပုထုဇဉ်၊ အထူးထူး အပြားပြားသော ကိလေသာ
ထူပြောသော သတ္တဝါ၊ အရိယာတို့မှ အသီးအခြားဖြစ်သောသူ၊
လူများစု။

Beings with abundance of various mental defile-
ments; persons as distinct from *ariyās*, noble ones.

WORLD SYSTEM *Cakkavāla*

စက္ကဝါဠ - စကြဝဠာ၊ လောကဓာတ်။

ဗုဒ္ဓဘာသာအဖွင့်ကျမ်းများ အဆိုအရ-သမုဒ္ဒရာကြီးလေးစင်း၊ ကျွန်းကြီးလေးကျွန်းနှင့် မြင်းမိုရ်တောင်တို့ပါဝင်သော လူနတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့ နေထိုင်ရာ ကမ္ဘာလောကကြီးတစ်ခုကို စကြဝဠာဟု ခေါ်သည်။ ထိုစကြဝဠာကို ဝန်းရံနေသော တောင်တန်းကြီးကိုလည်း စကြဝဠာတောင် ဟုခေါ်သည်။ ဤကဲ့သို့သော စကြဝဠာပေါင်း မရေမတွက်နိုင်အောင် ရှိသည်။

Universe; cosmological entity

According to Buddhist sources, the four great oceans, the four great islands (continents) and Mt. Meru, where men, devas and brahmas live, constitute a Cakkavāla. The whole is bounded by a mountain range, which is called Mt. Cakkavāla, Cakkavāla Pabbata. There are innumerable number of such Cakkavālas.

Y

YOKE *Yoga*

ယောဂ - ယှဉ်စပ်ခြင်း၊ ထမ်းပိုး။

ယောဂသည်-

(၁) ကာမယောဂ- တဏှာထမ်းပိုး၊

(၂) ဘဝယောဂ- ဘဝထမ်းပိုး၊

(၃) ဒိဋ္ဌိယောဂ- အယူထမ်းပိုး၊

(၄) အဝိဇ္ဇာယောဂ- မသိမှုထမ်းပိုး- ဟူ၍ ၄-မျိုးရှိသည်။

သတ္တဝါတို့သည် ထိုထမ်းပိုးကို အမြဲတမ်း ပခုံးပေါ်၌ ထမ်းလျက် လှည့်လည်နေရသည်။

There are four yogas:-

(1) *kāma-yoga*, the yoke of sense-plasures;

(2) *bhava-yoga*, the yoke of existence;

(3) *ditthi-yoga*, the yoke of views; and

(4) *avijjā-yoga*, the yoke of ignorance.

All beings go about the world harnessed in this yoke.

Z

ZEST *Piṇi*

ပီတိ- ပီတိ နှစ်သက်မှု။

Delightful satisfaction

A DICTIONARY OF BUDDHIST TERMS
PALI-ENGLISH GLOSSARY

A

Abbhūtaḍḍhamma	:	Division of discourses relating to wonders
Abhidhamma Piṭaka	:	The Canon of Ultimate Realities
Abhiḍḍhā	:	Covetousness; greed
Abhīññā	:	Higher psychic power; supernormal knowledge
Abhisañkhāra māra	:	Moral and immoral actions leading to conditioned existence
Abhisañkhāra upadhi	:	Moral and immoral actions which prolong the round of rebirth
Ābrahmacariya	:	Ignoble practice; unchastity;
Ācariya	:	Teacher; mentor
Ācariya vatta	:	Duties of bhikkhus and novices towards their mentors
Acinteyya	:	Incomprehensibility; beyond the ken of.
Adhicitta sikkhā	:	Training in higher mentality

Adhigamasaddhā	:	Firm confidence of the ariya on attainment of the Path and Fruition.
Adhimana	:	Illusion of one's own attainment
Adhimokkha	:	Decision; determination
Adhipaññā sikkhā	:	Training in higher wisdom
Adhipati	:	Predominant factor; dominance
Adhisīla sikkhā	:	Training in higher morality
Adhitthānapāramī	:	Perfection in resolution
Adinnādānā veramaṇi	:	Refraining from taking what is not given
Adinnādānā	:	Taking what has not been given; theft
Adosa	:	Non-hatred
Āgamasaddhā	:	Firm confidence of a future Buddha once having aspired to become a Buddha
Āgantukavatta	:	Duty as a guest bhikkhu
Aggasāvaka	:	The two chief disciples
Āhāra	:	Food; nutrition
Āhārepatikūla saññā	:	Perception of repulsiveness in nutriment
Ājivapārisuddhisīla	:	Obtaining a living in a way befitting a bhikkhu
Ājīvatṭhamakasīla	:	Eight precepts in incorporating right livelihood
Ajjava	:	Uprightness; straightness
Akappiya māṃsa	:	Impermissible meat

Ākāsa dhātu	: Element of space; element of void.
Ākāśānañcāyatana	: Infinity of space
Akincaññāyatana	: Infinity of nothingness
Akkosati	: Abuse; insult; reproach; revile
Akusala	: Immoral; demeritorious
Akusala kamma	: Action which is unbeneficial; demeritorious act; immoral action
Amata	: Deathlessness; Nibbāna
Āmisa dāyāda	: The legacy of the four requisites ordained for bhikkhus and novices.
Āmisa	: Four monastic requisites
Anāgāmi Magga	: Path of the Non-Returner
Anāgāmi Phala	: Fruition of the Non-Returner
Anāgāmi	: Non - Returner; an ariya of the third stage of enlightenment
Anaggahitadāna	: Charity devoid of attachment
Anantariya kamma	: Heinous deeds destined for niraya;
Ānāpānassati	: Mindfulness on in-breathing and out-breathing

Anatta	:	Nonexistence of soul; non-self; egolessness;
Andhaja patisandhi	:	Rebirth in an egg-shell
Andhakāra	:	Darkness
āṅga	:	Division; a constituent part of a system or collection
Aṅguttaranikāya	:	Collection of numerically graduated discourses
Anicca	:	Impermanence
Animitta vimokkha	:	Emancipation through signlessness; attainment of the Path' through meditation on the characteristic of impermanence.
Animitta	:	Signless; being free of sign of conditioned things
Annadāna	:	Donation of food
Anodhisapharana mettā	:	Non-specific loving-kindness; all-embracing or unlimited loving-kindness
Antaravāsaka	:	Loincloth
Antevāsika	:	Pupil; a close disciple
Antevāsika vatta	:	Duty of a preceptor towards one's close disciple
Anuloma citta	:	Adaptation thought - moment; conformity

Glossary

Anumodanavatta	: Bhikkhu's duty to give blessing
Anupahaccadāna	: Charity which is not detrimental to anyone
Anusaya	: Inherent tendency for defilement; latent defilements; potential defilements
Anussati	: Reflection; earnest contemplation
Apacāyanā	: Reverence; paying due respect to those who are worthy of it
Apahasita	: Laughter accompanied by tears
Aparacetanā	: Volition after an act of charity
Apāyabhūmi	: Woeful states; abodes devoid of happiness; miserable states; <i>apaya</i> planes of miserable existences.
Āpo dhātu	: Element of cohesion; fluid element; (lit.) element of water.
Appamāda	: Heedfulness
Appamaññā	: Illimitable; boundless; infinite

Appaṇihita	:	Desireless
Appaṇihita vimokkha	:	Emancipation through desirelessness
Apapatimdesati	:	Daily confessional between bhikkhus; owning up
Aparantānuditṭhi	:	Wrong concept of being orientated only towards the future
Aparihāniya dhamma	:	Causes leading to prosperity of a country
Ārāha	:	Arahanta; arahat
Arahanta	:	Arahat; the pure one, who has destroyed the defilements
Arahattadhaja	:	Banner of arahat; (lit.) monastic robes.
Ārakkha	:	Watch over; guard; protect; care
Arakkha sampadā	:	Being watchful and able to husband what one earns
Aramaṇa cetiya	:	Parks and gardens worthy of veneration; being conducive to one's faith (confidence)
Ārāmaropadāna	:	Donating orchards and gardens
Arañṇika	:	Forest-dwelling bhikkhu
Arañṇika vatta	:	Duties in a sylvan monastery

Ariya	:	Noble one; a purified person
Ariyasaccâ	:	Catusacca, the four Ariya Truths
Ariyasāvaka	:	Noble disciple; saintly disciple
Arūpabhūmi	:	Non-material Sphere
Arūpajhāna	:	Non-material-sphere consciousness
Asaṅkhatadhātu	:	The Unconditioned Element;
Asaṅkheyya	:	Incalculable; innumerable; uncountable
Āsava	:	Befuddling defilements; influxes; biases; cankers; moral intoxicants
Āsavekkhaya abhiññā	:	Higher psychic power which enables one to eradicate defilements
Asoka	:	Being free of sorrow
Asubha kammaṭhāna	:	Reflecting on the repellent nature of a corpse
Atihasita	:	Raucous laughter
Atta	:	Consciousness; conscience; mind
Attā	:	1. Body; Self; personality; individuality; 2. Mind
Attaka	:	1. Scaffold; 2. Scaffolding
Attakilamathā	:	Self torment; self mortification

Attasammāpanidhi	:	Living honestly and striving for improvement
Atthācariya	:	Giving good counsel
Atṭhakathā	:	Commentary
Atṭhakkhāṇa	:	Eight inopportune circumstances or times
Atṭhaṅgika magga	:	Ariya Path of Eight Constituents; the Middle Way
Atṭhapatisambhidhā	:	Analytical insight into the meaning; essence and consequences of things
Attukkamsana	:	Extolling oneself
Āvāsa	:	Same as senasana
Āvāsatha dāna	:	Donation of shelter such as monastery, public rest-house, etc.
Āvāsikavatta	:	Duty as a host bhikkhu
Avijjā	:	Ignorance of the four Ariya Truths; dullness, stupidity; foolishness;
Avijjāsava	:	Defilement due to ignorance of the Four Ariya Truths
Avikkhepa	:	Non-distraction
Āyukkhaya maraṇa	:	Death from reaching end of life span

B

Bala	: Power
Battaggavatta	: Monastic duty in a refectory
Bhaddekaratta	: One practising insight meditation; (lit.) one who has perfect nights and days.
Bhaga	: Glory; splendour; power
Bhagavā	: Exalted One; Buddha; Glorious One; Great Teacher
Bhāra	: Burden
Bhava diṭṭhi	: Belief in eternal being; <i>sassata diṭṭhi</i>
Bhava rāga	: Attachment to continued existence; craving for existence
Bhava	: Existence; becoming
Bhāvanā	: Meditation; contemplation; mental training; mental development
Bhāvanāmaya paññā	: Knowledge gained through meditation and contemplation
Bhavāsava	: Craving for better existence

Bhaya	:	Fear
Bhesajja	:	Medicine; therapeutic drugs
Bhikkhu	:	One committed to putting an end to recurring births; one who goes on alms-round; monk
Bhikkhunī	:	Female bhikkhu
Bhikkhu saṅgha	:	Community of bhikkhus; monastic Order
Bhikkhu sīla	:	Bhikkhu morality; monastic moral conduct; <i>catuparisuddhisīla</i>
Bhogabyasana	:	Loss of wealth or means
Bijaniyāma	:	Genetic process; germinal order
Bodhi	:	Enlightenment
Bodhipakkhiyadhamma	:	Associates of enlightenment
Bodhisatta	:	Buddha-to-be
Bojjhanga	:	Enlightenment factors
Brahma	:	Higher celestial being
Brahmacariya	:	Noble Practice
Brahmaṇa	:	The priest class
Buddha cakkhu	:	Buddha-eye; intuitive insight of the Buddha
Buddha paṭimā	:	Buddha-image
Buddha vacana	:	Words of the Buddha
Buddha	:	The Enlightened One

Buddhakicca	: Buddha's daily routine
Buddhanussati	: Reflecting on the virtues of the Buddha
Byāpāda	: Ill will; hatred; anger
Byasana	: Loss; ruination; misfortune

C

Caga	: Generosity; liberality in giving
Cāga sampatti	: Having a generous trait
Cāgānussati	: Reflecting on one's charitable deeds
Cakkavāla	: Cosmological entity; world system, universe
Cakkavatti	: Universal monarch; "Wheel turning monarch"
Cakkhu	: Eye; sight ; vision
Cakkhundriya	: Faculty of eyesight; eye-faculty
Cakkhuvīññāna	: Eye-consciousness
Cankama patha	: Ambulatory path; corridor
Caritta sīla	: Fitting moral conduct; prescriptions for meritorious deeds
Cātumahārāja	: Celestial realm where the Four Great Deva Kings reside; lowest of the six celestial realms

Catupārisuddhisīla	:	Fourfold purity of monastic morality; monastic morality; <i>bhikkhu sīla</i>
Caturāraṅkha kammaṭṭhāna	:	Four guardians for meditators
Catusacca	:	Four Ariya Noble Truths; <i>ariyasaccā</i>
Cetana	:	Volition
Cetasika	:	Mental concomitant, mental factor; psychic factor
Cetiya	:	Shrine; pagoda; stupa; thupa
Cetokhila	:	(Five)obstructions of the mind
Cetopariya abhiññā	:	Supernormal knowledge that can read others' minds; same as <i>Paracitta-vijānana abhiññā</i> ;
Chabbannaraṃsi	:	Six rays of divine effulgence; Buddha rays
Chanda	:	Will; will to do
Chatta	:	1. Umbrella; parasol. 2. Umbrella finial of stupa;
Cintamaya panna	:	Knowledge gained by reasoning and thinking
Citta	:	Thought; consciousness; mind; <i>mano, viññāṇa</i>
Citta visuddhi	:	Purity of mind
Cittujukata	:	Rectitude of mind

Cittakammaññatā	: Preparedness of mind for good action
Cittamudutā	: Malleability of mind; pliancy of mind
Cittaniyāma	: Natural process of consciousness;psychical order
Cittapaguññatā	: Proficiency of mind
Cittapassaddhi	: Serenity of mind
Cittassekaggatā	: One-pointedness of the mind
Cittaviveka	: Serenity of the mind
Cīvara	: Robes; <i>kasāva</i>
Cuticitta	: Death-consciousness

Dakkhinodaka	; Donation water; libation water
Dāna	; Charity; giving: alms giving
Dānapāramī	: Perfection in giving
Dānavatthu	: Things for offering; items fit for offering
Dasa daṇḍa kamma	: (of novices) Ten punishable misdemeanours
Dātabbavatthu	: Relic; pūjaniyavatthu; things donated

Dāthādātu	:	Eye tooth
Dāyāda	:	Legacy
Devatānussati	:	Reflecting on one's virtues and thinking of celestial beings as precedents
Deva	:	Celestial being; god; deity; lord
Deva duta	:	Divine messenger; divine reminder of morality
Devaloka	:	The (six) 'celestial realms
Devaputta māra	:	The evil deva Māra
Dhaja	:	Standard; pennant; flag; banner; streamer;
Dhaja	:	Emblem; insignia
Dhajathambha	:	Flagstaff; flagpole
Dhammacakkhu	:	Path-consciousness; power of comprehension based on knowledge
Dhammacariya	:	Doctrinal instructor; doctrinal instructorship
Dhammadāna	:	Donation supportive of the propagation of the Doctrine
Dhammadāyāda	:	The legacy of the Doctrine
Dhammabhaṇḍāgārika	:	Custodian of the Dhamma
Dhammacakka	:	“ Wheel of Law ,” (lit) turning of the Wheel of Law

Dhammadesaka	:	Preacher
Dhammadesanā	:	Expounding the Dhamma
Dhammakāthika	:	Expounder of the Dhamma
Dhamma niyāma	:	Process of natural phenomena
Dhammānusārī puggala	:	One on the path (but not yet having attained fruition) of stream-winning, having reached this stage largely through insight knowledge of <i>saddhānusari puggala</i>
Dhammānussati	:	Reflection on the virtues of the Dhamma
Dhammapaṭisambhidhā	:	Analytical insight into the nature of the Dhamma through the medium, Pāḷi
Dhammāsana	:	Podium
Dhammasarana	:	Listening well to the Dhamma
Dhammavicaya saumbhojjhaṅga	:	Enlightenment factor of investigation
Dhātu	:	Element; essential part; inherent principle; ultimate constituent
Dhātughabba	:	Reliquary
Dhura	:	Duty

Dhutangha	:	Austerity practice
Dibbacakkhu	:	Divine eye; supernormal vision
Dibbacakkhu abhiññā	:	Power to see things far and near, earthly and extraterrestrial beings; divine eye; celestial eye
Dibbasota abhiññā	:	Power to hear sounds with are far or near and sounds which are too subtle to hear and which only celestial beings can hear; divine ear; celestial ear
Dīgha nikaya	:	Collection of long discourses
Ditthi	:	Wrong view
Ditthasava	:	Defilement due to false views
Ditthi rāga	:	Attachment to false doctrines
Ditthi visuddhi	:	Purity of view
Ditthibyasana	:	Dissolution of right view
Ditthijukamma	:	Straightening one's view; forming correct view
Domanassa	:	Grief
Dosa	:	Anger; hatred; ill will; kodha

Dubbhikkhantara kappa	: Catastrophe of famine
Duggati	: Bad destination; rebirth in the woeful states
Dukkaracariya	: Austere practices
Dukkha	: Suffering; misery; un- satisfactoriness; woeful- ness
Dukkha sacca	: Truth of suffering; truth that the five aggregates of existence are suffering, <i>dukkha</i>
Dukkhasamphassa	: Unpleasant touch
Dullabha	: Rare event

E

Ekaggatā	: One-pointedness (of mind)
Ekamanta	: A suitable place free from six faults

G

Gāmikavatta	: Bhikkhu's duty before going on a travel
--------------------	--

Gandha dāna	:	Offerings of perfume; donation related to the olfactory sense
Gandhamandana	:	Beautifying oneself by applying unguents
Gantha	:	1. Bond; 2. Composition
Garuka	:	Heaviness; gravity
Gatha	:	Discourses composed entirely in verses
Gati	:	Destination
Gatinimitta	:	Sign of destiny
Gehapavesana mangalā	:	House-warming
Geyya	:	Discourses containing verse as well as prose
Ghanavinnana	:	Nose-consciousness
Gandhamandana	:	Wearing cosmetics; using make-up
Gandha vilepana vibhusana	:	Using perfume
Ghanindriya	:	Nose-faculty; faculty of smell
Gijjha	:	Vulture
Gijjha potaka	:	Fledgling vulture
Gita	:	Singing
Gocaragāma	:	Lawful circuit; sphere or locality for alms-gathering
Gotrabhu	:	Maturity thought-moment; delineating thought-moment; instant of change of lineage

H

Haṁsa	: Brahminy duck; ruddy shelduck
Hasita	: Mirth; laughter; hasa; pahasa
Hasita	: Smile which just reveals the tips of the teeth; wry smile
Hetu	: Root; cause
Hīna	: Lesser; inferior; base
Hirī	: Being ashamed of immorality; moral shame; modesty

I

Ichā	: Longing
Iddhividha abhiññā	: Higher psychic power with the capacity to perform various miracles
Iddhipāda	: Means of accomplishment; basis of psychic power
Indriya	: Faculty; controlling factor
Indriyaśamvara śīla	: Morality consisting in control of the sense faculties
Issā	: Envy

Issaranimināna	: Creator concept; belief that all physical and mental phenomena are the work of a Creator
Itivuttaka	: Division of 110 discourses beginning with the words “ Thus has a Buddha spoken ”
Itthindriya	: Faculty of femininity

J

Jalābuja paṭisandhi	: Rebirth in the mother's womb
Jantāghara vatta	: Duties concerning a steam bath or bathroom
Jarā	: Ageing; old age; decay
Jaramarana	: Ageing and death; old age and death; decay and dissolution
Jātaka	: Birth stories of the Buddha
Jātarūpa	: Gold and golden ornaments
Jhāna	: Absorption; absorptive concentration
Jhānaṅga	: Constituents of jhāna

Jīvhavinnana	: Tongue-consciousness
Jīvhindriya	: Tongue faculty
Jīvitindriya	: Faculty of vitality; controlling principle of life

K

Kabalīkāra āhāra	: Food· physical nutriment; <i>Oja</i>
Kakkhala	: Hardness
Kalyāṇamitta sampadā	: Being surrounded by good friends
Kalayāṇamitta	: Virtuous
Kāladāna	: Charity performed at an appropriate time; timely donation
Kāma rāga	: Attachment to sensual pleasures; lust
Kāma upadhi	: The five sensual pleasures which are the bases of suffering
Kāma vitakka	: Sensual thoughts
Kāma	: Pleasure of the senses

Kāmabhūmi	:	World of sensual pleasure; plane(s) of sensual desire; sensuous sphere
Kāmacchandha	:	Desire for sensual pleasure
Kammakkhaya maraṇa	:	Death due to end of kammic force
Kāmasava	:	Attachment to sensual pleasures
Kāmasukhālikānuyoga	:	Indulgence in sensual pleasures
Kamesumicchācāra	:	Sexual misconduct
Kamesumicchācārāvera maṇi	:	Abstinence from sexual misconduct
Kamma	:	Action; deed; volitional action; <i>kammanta</i>
Kammanimitta	:	Object of volitional action; object of kamma
Kammaniyāma	:	Moral process; moral order
Kammanta	:	Action; kamma
Kammatṭhāna	:	1. Meditation subject; 2. Meditation exercise
Kammavācā	:	Verbal formalization of an act
Kaṅkhāvitarāṇa visuddhi	:	Purity of transcending doubts
Kappa	:	Calamity; world cycle
Kappiya	:	Lay attendant in a monastery

Karunā	:	Compassion
Kasāva	:	Robes; <i>cīvara</i>
Kasina	:	Meditation device
Kathina cīvara	:	Robes donated for kathina ceremony
Kāya kamma	:	Physical deeds
Kāya	:	Body
Kāyabandhana	:	Girdle
Kāyagatāsati	:	Reflecting on the constituent parts of the body
Kāyakammaññatā	:	Preparedness of mental concomitants for good action
Kāyamudutā	:	Pliancy of mental concomitants; malleability of mental concomitants
Kāyapaguññatā	:	Soundness of mental concomitants
Kāyavandanā	:	Paying homage to the Three Gems in the five-fold manner of contact
Kāyaviññāṇa	:	Body-consciousness
Kāyaviveka	:	Serenity of the corporeal body
Kāyujukatā	:	Rectitude of mental concomitants
Kesacchedana	:	Tonsure

Khamāpana	: Beg someone's pardon; ask forgiveness; make obeisance; pay homage
Khandha	: Aggregates; mass; heap; chapter; sensorial aggregates
Khandamāra	: Five aggregates of existence as one of the evils, <i>Māra</i>
Khandha upadhi	: The five aggregates of existence which are the fount of suffering
Khandhattiya	: Three groups; formation of the Ariya Path of Eight Constituents into three groups
Khanti	: Forbearance, patience
Khanṭipārami	: Perfection in patience
Khattiya	: The ruling class
Khema	: Safety
Khuddaka nikāya	: Collection of a miscellany of shorter discourses
Kilesa	: Defilement; mind-defiling passions; impurity
Kilesa māra	: Defilements as one of the five Evils, <i>Māra</i>
Kilesa upādhi	: Defilements which are the bases of suffering.
Kodha	: Anger; dosa

Komārabrahmacariya Sīla:	Precepts observed by youths signifying chastity
Kukkucca	: Worry
Kulaputta	: Man of good family
Kuṣala	: Morally wholesome; meritorious
Kusala kamma	: Action which is beneficial; meritorious action

L

Lahuta	: Lightness
Lakkhana	: Characteristic; mark; sign
Lobha	: Greed
Loka	: World; mundane sphere; sentient beings in general
Lokadhamma	: Vicissitudes of life; ups and downs of life
Lokapāla dhamma	: Guardian of the world; the two guardian principles
Lokiya	: Worldly; mundane
Lokuttara	: Supramundane

M

Macchariya	: Avarice; meanness; niggardliness; selfishness
-------------------	---

Maccumāra	:	Death as one of the Five Evils, Māra
Magga	:	Path
Magga sacca	:	Truth of the Ariya Path; the Truth that the Ariya Path of Eight Constituents is the only way to end suffering
Maggāmaggañānadassana: visuddhi	:	Purity of discerning what is the right path and what is not
Maggaṅga	:	Constituents of the Ariya Path
Mahābhodhi	:	The great Tree of Enlightenment
Mahabhūta	:	Primary element
Mahāpadesa	:	Great authorities; authoritative means of verifying statements attributed to the Buddha
Mahāparitta Suttas	:	Selection of protective discourses
Mahāsāvaka	:	Great ariya disciple
Mahāsenā	:	Warriors of the King of Death
Majjapānasamīyama	:	Abstention from intoxicants
Majjhimadesa	:	The Middle Region (in India)
Majjhimanikāya	:	Collection of the medium-length discourses

Majjhimaṭṭipadā	:	The Middle Way
Majjhimayāma kicca	:	Performance of the mid-night watch duty
Mālādāna	:	Floral offerings
Mālādhara	:	Wearing flowers
Māna	:	Conceit; pride
Mānasī kāra	:	Attention; advertence
Maṇḍapa	:	Pavilion
Mani	:	Ruby
Manindriya	:	Faculty of mind
Mano dhātu	:	Element of mind
Mano kamma	:	Mental action; thought
Mano viññāṇa dhātu	:	Element of mind-consciousness
Mano sañcetanāhāra	:	Nourishment of the mind through volitional activity
Manoviññāṇa	:	Mind; mind-consciousness
Manovandana	:	Dwelling on the attributes of the Three Gems while paying homage
Maṅgala	:	Auspiciousness; blessing
Mañjūsaka	:	Celestial flower; sweet divine flower
Māra	:	Evil god; evil
Marana	:	Death
Marañānussati	:	Reflecting on the nature of death
Mātakabatta	:	Food offering to benefit the dead; mātakadana

Mettā	:	Loving-kindness; goodwill; benevolence
Mettābhāvanā	:	Generating loving-kindness
Mettāpāramī	:	Perfection in loving-kindness
Metteya Buddha	:	Name of the future Buddha(the fifth Buddha to arise in the present kappa); Arimetteya Buddha
Middha	:	Torpidity; langour
Moghapurisa	:	Empty man; fool who will not gain enlightenment
Moha	:	Delusion; dullness; ignorance; stupidity; bewilderment
Muditā	:	Atruistic joy; sympathetic joy
Muduka	:	Softness
Muñcacetanā	:	Volition during the act of charity
Musāvādā	:	Deceit; falsehood; untruth
Musāvādā Veramani	:	Abstinence from falsehood
Muttā	:	Pearl

N

Nacca	: Dancing
Nama jīvitindriya	: Psychic life
Nāmarūpa paricheda ñāṇa	: Knowledge of the distinction between mind and body
Namati	: Venerate; bow; make obeisance; namassati
Ñāta pariññā	: Full understanding
Natha	: 1. Lord; king 2. Lord Buddha
Nekkhamapāramī	: Perfection in renunciation
Nevasaññānasaññāyatana	: Infinity of neither consciousness nor non-consciousness
Nibbāna	: Extinction of craving; deathlessness; Nirvana
Nikāya	: (Five) collections of the teaching of the Buddha
Nimmānarati	: Celestial realm for those who delight in the created pleasures
Niriya	: Naraka realms of continuous suffering

Niroda sacca	:	Truth of the cessation of suffering; truth that extinction of Craving ends suffering
Nirodhasamāpatti	:	Attainment of cessation
Niruttipatisambhīdā	:	Analytical insight into philology
Nissarana vimutti	:	Freedom from defilements through realization of Nibbāna
Nīvaraṇa	:	Hindrance; things which hinder the attainment of emancipation
Niyatamicchāditṭhi	:	Constant wrong view ; deep - seated wrong view
Ñāṇa	:	Wisdom; paññā; knowledge; Insight
Ñāṇa dassana visuddhi	:	Purity by knowledges and insight into the Ariya Path
Ñyatibyasana	:	Loss of kin

- Odhisapahāraṇa mettā** : Diffusing loving-kindness to specific persons.
- Ogha** : Whirlpool; floods.
- Ojā** : Nutriment; nutritive essence or sap; edibles; food.
- Okappana saddhā** : Unshakeable confidence in the Three Gems.
- Okāsa Loka** : The inanimate world; the habitat of living beings; biosphere.
- Opapātika paṭisandhi** : Rebirth as a wholly mature being.
- Ottapa** : Fear of doing evil; moral dread (usually used in combination with hiri).
- Ovāda** : Exhortation; counsel; admonition.

- Pabbajja** : Monastic life.
- Pabbejjapekkha** : Postulant; aspirant to novicehood.

- Paccakha sukha dhamma:** Four conditions for welfare and happiness in the present life.
- Paccavekkhana** : Contemplation; reflection.
- Paccayapariggaha ñāṇa** : Knowledge of the cause of physical and mental phenomena.
- Paccayasannissita Sīla** : Correctness in the use of the four material requisites.
- Pacceka Buddha** : Silent Buddha; lesser Buddha.
- Paccekabodhisatta** : Aspirant to Paccekabuddhahood (a Buddha who attains Enlightenment but cannot teach it to others).
- Pacchābhatta kicca** : Performance of routine duty after meal.
- Pacchima Buddhavacana:** Final utterances of the Buddha.
- Pacchimayāma kicca** : Performance of the last watch duty.
- Padakkhina** : 1. Favourable; auguring well 2. Clockwise.
- Padipeyya dāna** : Proffering of lights.
- Paggaha** : Endeavour; exertion; great energy.
- Pahāna Parīṇā** : Dispelling-knowledge; full understanding as abandoning.

Pahāna	: Abandonment, removal; giving up.
Pajahati	: Abandon; remove; give up; avoid.
Pakatisāvaka	: Ordinary ariya, disciple.
Palasa	: Improper rivalry.
Pamāda	: Heedlessness, lack of mindfulness
Pānādāna	: Donation of beverages.
Pāṇatipāta veramaṇi	: Abstinence from killing.
Paṇatipāta	: Killing
Pāṇdupalāsa	: Postulant; novice-to-be.
Pancānantariya Kamma:	The five grave misdeeds that definitely lead to niraya at death.
Pañcanikāya	: The five collections; the teachings of the Buddha compiled into five collections.
Pañcapaṭiṭṭhita	: Fivefold manners of contact in making obeisance.
Pañcasīla	: Five precepts.
Pañcavaggi	: Group of five disciples.
Pañcavidha bandhana	: Five ways of pinioning.
Paññā	: Knowledge; wisdom, insight; reasoning power; understanding.
Paññā Sampatti	: Having knowledge.
Paññāpāramī	: Perfection in wisdom.

Paññatti	:	Designation; appellation, epithet; manifestation; ordinance.
Paññindriya	:	Faculty of wisdom.
Papādana	:	Donating water-stand.
Papañca	:	Dilatoriness; prolonging of the rebirth process.
Parābhava	:	Practices leading to ruin.
Paracittavijānana abhiññā	:	Power to discern the thoughts of others; cetopariya abhinna
Parājika	:	Expulsion from bhikkhu-hood.
Parāmāsa	:	Misconception
Pāramī	:	Perfection; sufficiency of accumulated virtue.
Paravambhana	:	Disparaging others.
Paranimmitavasavatti	:	Celestial realm "for those who bring under their way things created by others".
Paribhogha Cetiya	:	1. Pagoda enshrining utensils of the Buddha. 2. The Bo tree under which Buddha attained enlightenment.
Parikamma	:	Preparation thought-moment

Parikkhāra	:	Paraphernalia; eight requisites for a bhikkhu; personal belongings
Parīññā	:	Accurate understanding; profound knowledge; full comprehension; discerning knowledge
Parisa	:	Assembly; gathering of people
Parissāvana	:	Water strainer; water filter; dhammakarana
Paritta	:	Apotropaic; protection; guard
Pariveda	:	Lamentation
Pariyatti	:	Learning; education in the doctrines
Pariyatti Sāsana	:	Learning and teaching of the Buddha's doctrines
Pasāda Cakkhu	:	Physical eye
Pasāda Saddhā	:	Clearness of perception to wards the Three Gems
Pāsāda	:	Spired palatial building
Passadhi Sambhojjhaṅga	:	Enlightenment factor of calmness
Pathama Buddha vacana	:	The first utterances of the Buddha
Pathavī dhātu	:	Element of extension;(lit) earth element

Paṭibhāna patisambhidaṃ	:	Analytical introspection of analytical insight
Paticcasamuppāda	:	Dependent Origination Law of Causality
Paṭigha	:	Aversion; ill will; hatred
Paṭithāriya	:	Miracle; marvel
Paṭima	:	image; likeness, icon; idol
Patimokkhasaṃvara sīla	:	Observance of the monastic disciplinary rules
Patipadanāna dassana visuddhi	:	Purity by following the right path and the knowledge of adaptation
Paṭipassadhi vimutti	:	Freedom from defilements during the investiture of Fruition
Paṭipatti	:	Practice
Paṭipatti Sāsanaṃ	:	Practical application of the Buddha's doctrines
Patirūpadesavāsa	:	Living at a place which favours attainment of merit and prosperity
Paṭisambhida	:	Analytical insight; discriminating knowledge
Paṭisandhi	:	Rebirth
Paṭiveda	:	Realization; penetrative knowledge
Paṭiveda Sāsanaṃ	:	Full realization of the Buddha's doctrines
Patta	:	Alms-bowl

Pattānumodanā	: Appreciation; rejoicing in other's merit
Patthanā	: Wish; aspiration.
Pattidāna	: Transference of merit; sharing merit
Pavāla	: Coral
Peta	: Hungry miserable being; the departed one
Phalasamāpatti	: Dwelling in the attainment of Fruition
Pharusavācā	: Abusive language; coarse language; vulgarities
Phassa	: Contact; touch
Phassāhāra	: Nourishment of the senses through contact
Phoṭṭhabba dāna	: Donation related to the sensation of touch
Piṇḍapāta	: Almsfood; food for a member of saṃgha offered by laity
Piṇḍacārikavatta	: Duties related to going on alms-round
Pisuṇavācā	: Slander; backbiting; calumny
Piṭaka	: 1. Buddhist scriptures; Pali texts for study; 2. Repository; (lit) basket
Pīti	: Delight, delightful satisfaction; pleasurable interest; zest; rapture

Piti sambhojjhaṅga	:	Enlightenment factor of; delightful satisfaction as a constituent of enlightenment
Pubbācariya	:	First teacher
Pubbacetanā	:	Volition before the act of charity
Pubbantānudiṭṭhi	:	Wrong concept which holds that beings are rooted in the past
Pubbecakatapuññatā	:	Having accumulated merit in the past
Pubbenivāsānussatti abhiññā	:	Power to remember past existences of oneself as well as of others.
Pūja	:	Offering; proffering; honouring
Pūjaniyavatthu	:	Offering; things being offered, dātabbavatthu
Pūjālaya	:	Domestic shrine, shrine-room
Pūjeti	:	To proffer, to honour
Puñña	:	Merit; virtuous deed
Puññakiriyavatthu	:	Meritorious deed
Purebhatta kicca	:	Performance of routine duty before meal
Purimayāma kicca	:	Performance of first watch of the night duty.
Purisindriya	:	Faculty of masculinity
Puthujjana	:	Worldling; common man

R

Rāga	: Attachment; lust; passion; greed
Ratana	: Gem; jewel; something held as precious
Rattiyo	: Recognized nights of the waning and waxing moon
Rogantara Kappa	: Catastrophe due to visitation of pestilence
Rogabyasana	: Deterioration of health due to illness.
Rukkha Cetiya	: Individual trees traditionally considered as worthy of veneration
Rūpa	: Corporeality; matter; materiality; physical phenomenon
Rūpa dāna	: Donation supportive of physical appearance
Rūpa jīvitindriya	: Material life
Rūpabhūmi	: Fine Material Sphere
Rupakkhandha	: Aggregate of material quality; aggregate of corporeality

S

Saccakiriya	:	Assertion of truth; declaration of oath
Saccapāramī	:	Perfection in truthfulness
Saddadāna	:	Donation related to the faculty of hearing
Saddhā	:	Confidence; confidence based on knowledge
Saddhādāna	:	Charity based on belief in the beneficial effects of volitional activities
Saddhā sampatti	:	Having confidence; having faith.
Saddhānusāri puggala	:	One on the Path (but not yet having attained Fruition) of streamwinning, having reached this stage mainly through religious conviction. cf-dhammānusari puggala.
Saddhindriya	:	Faculty of conviction.
Sagga	:	The celestial realms.
Sahadhammika	:	Companions in the practice of the Dhamma.
Sajjhāyati	:	Intone; recite; chant
Sakadāgāmi magga	:	Path of a Once-Returner.
Sakadāgāmi phala	:	Fruition of a Once-Returner.

Sakadāgāmi	:	Once-Returner: an ariya of the second stage of enlightenment.
Sakkaroti	:	Adore; worship; offer oblataries respectfully.
Sakkāyadiṭṭhi	:	Illusion of self; egoistic wrong view about the five aggregates; belief in a permanent personality;
Sakkāya	:	Bodily entity; palpable physical and mental phenomena associated with a being.
Sakkaccadāna	:	Charity performed with respect and reverence.
Satakabhatta	:	Food offering by drawing lots.
Salāyatana	:	Sense base
Samāghānussati	:	Reflection on the virtues of the saṃgha.
Samāgha sannipāta	:	Bhikkhu assembly; conference
Samghāti	:	Great robe
Samāsāra	:	Round of rebirths; cycle of rebirths; (lit) perpetual wandering.
Samsedaja patisandhi	:	Being reborn in a lotus flower, bamboo, etc.
Samāvejaniya	:	Places inspiring awareness and apprehension

Samyojaniya	:	Object of fetters
Samyutta nikāya	:	Collection of related sayings
Samādāna virati	:	Abstinence from evil through observation of moral precepts
Samādhikkhandha	:	Concentration group (consisting of right effort, right mindfulness and right concentration)
Samādhindriya	:	Faculty of concentration
Samādiyati	:	Accept; observe; keep .
Samajīvita sampadā	:	Living within one's means
Samajivitā	:	Good livelihood.
Samānattatā	:	Treating someone as oneself
Sāmanera	:	Novice
Samanera pabbajja kamma	:	Initiation into the Order; novitiation
Samparaya sukha dhamma	:	Four conditions for future happiness
Samaññāphala	:	Fruit of bhikkhuhood
Samantacakkhu	:	Omniscience
Samatha bhāvanā	:	Meditation for tranquillity
Samatha	:	Tranquillity; calm; concentration
Sammā ājiva	:	Right livelihood; right mode of living

Samma ditthi	: Right view; right understanding
Sammā kammanta	: Right action; right conduct
Sammā samādhi	: Right concentration
Sammā sambhodhi	: Perfect self-enlightenment
Sammā saṅkappa	: Right thought; right thinking
Sammā sati	: Right mindfulness
Sammā vācā	: Right speech
Sammā vāyāma	: Right effort
Sammappadhāna	: Right exertion
Sammāsambodhisatta	: Aspirant to Buddhahood
Sammasana ñāṇa	: Investigative knowledge of the three characteristics
Sammuti deva	: Lord by popular acclaim; king; queen; royalty
Sampajañña	: Comprehension
Sampatta virati	: Abstinence from evil although not while observing moral precepts
Sampatticakka	: Condition for success
Samphappalāpavācā	: Vain talk; talking inanities; idle talk
Samṣāra	: Round of rebirths; relentless arisings of the aggregates

Sam̐sāra cakka	:	Cyclical round of rebirths
Samuccheda vimutti	:	Freedom from defilements after attaining Path-consciousness
Samuccheda virati	:	Abstinence from immoral actions through eradication of all roots of evil by means of Path-consciousness
Samudaya sacca	:	Truth of the cause of dukkha; the Truth that attachment to the aggregates of existence is the cause of suffering
Sam̐vejaniya	:	Intuitive awareness and apprehension
Samyojana	:	Fetter
Sanha	:	Smooth; delicate; subtle
Saṅkhāra	:	Volitional Activity; conditioned phenomena
Saṅkharakkhandha	:	Aggregate of mental concomitants; aggregate of volitional activities
Saṅgaha vatthu	:	Social assistance; benevolence; altruism
Saṅgāyanā	:	Synod; great council; geat rehearsal; sangiti

Saṅgīti	:	Synod; great council; great rehearsal
Sankhāra Loka	:	The conditioned world; the world of physical and mental phenomena
Sāṇṇakhandha	:	Aggrehate of perception
Sappurisa	:	The virtuous
Sappurisaḍāna	:	Charity of the virtuous
Sappurisaṇṇissaya	:	Association with wise and noble persons
Saraṇa	:	Refuge
Saraṇiya dhamma	:	Lifelong principles
Sarīra dhātu	:	Bone relics (of the Buddha)
Sāsana	:	Doctrine; Teaching; instruction; three modes of training
Sāsana dāyāda	:	Heir to the teachings of the Buddha; Sāsana dayajja
Sāsanika vatthu	:	Religious property
Sassata ditṭhi	:	Eternalism; belief in eternity; bhāva ditṭhi
Sati sambhojjhaṅga	:	Enlightenment factor of mindfulness
Sati	:	Mindfulness
Satindriya	:	Faculty of mindfulness
Satipatṭhāna	:	Foundation of mindfulness

Satta loka	:	The animate world; the world of living beings
Sattantara kappa	:	Catastrophe brought on by war
Sāvakabodhisatta	:	Aspirant to become an ariya disciple of the Buddha
Sekhiyavatta	:	Observance of minor monastic precepts
Senāsana	:	Monastic dwelling, also āvāsa
Senāsana vatta	:	Duties concerning monastic living quarters
Setukārakadāna	:	Donating bridges and roads
Seyyadāna	:	Donation of bed, couch, bedding, etc.
Siddhivihārika vatta	:	Duty of a mentor to support bhikkhus and novices who depend on him
Sikkhā	:	Training
Sikkhāpada	:	Precepts: moral rules and regulations; sīla
Sīla sampatti	:	Having the attribute of morality
Sīla visuddhi	:	Purity of morality
Sīla	:	Morality; moral conduct
Silabbataparāmāsa	:	Clinging to mere rites and rituals outside the Ariya Path of Eight Constituents

Sīlabyasana	: Loss of probity
Sīlakkhandha	: Morality group (consisting of right speech, right action and right livelihood)
Sīlānussati	: Reflection on the perfection of one's morality
Sīlapāramī	: Perfection in morality
Sīmā	: 1. Boundary; 2. Demarcated area; 3. Ordination hall
Sirigabbha	: Storeroom
Sissapāla	: Proctor; monitor
Sita	: Slight smile
Soka	: Sorrow
Somanassindriya	: Faculty of mental pleasantness
Sopāna	: Stairway; staircase; steps
Sotāpanna	: Stream winner
Sotāpatti maggaṭṭha	: One who has just gained Path-consciousness of the First Path but in whom Fruition-consciousness has not arisen
Sotindriya	: Ear faculty
Sūci	: Needle
Suddha	: The labouring class
Sugati	: Good destination; rebirth in a happy, desirable existence such as human world or celestial realms
Sugato	: One who speaks well

Sukhasamphassa	:	Pleasant touch
Sukhavedanā	:	Pleasant sensation
Sukkha vipassaka	:	Mere insight meditator; pure insight meditator; (lit)dry insight meditator
Sunnāta vimokkha	:	Emancipation by signless- ness
Sunnata	:	Eliminated; zero; signless
Surāmeraya majjapāmā- datthānā veramaṇi	:	Abstinence from intoxi- cants
Surāmeraya	:	Intoxicants
Sutāmaya paññā	:	Knowledge gained by learning
Sutta	:	Discourses; Division of discourses of the Buddha
Sutta Piṭaka	:	The Canon of Discourses
Suvanna	:	Gold; jātārūpa
Suvannabhūmi	:	The Golden Land. It refers to the land of the Mon nationals as it was known during ancient times. It seemed to have been applied to a much greater extent at various times embracing much of the South East Asian Peninsula if not the greater part of the main- land South East Asia, and

even extending to islands in South East Asia, particularly Sumatra and Java. After the Third Buddhist Council was convened in 273 B.C., Buddhist missions were sent to nine divisions including one led by the Venerables Sona and Uttara who came to this region.

Svākkhato dhammo : Well expounded

T

- Tadaṅga vimutti** : Momentary release during insight meditation
- Taṇhā** : Craving
- Tapa** : Asceticism; religious austerity
- Tapussa, Ballika** : Tapussa and Ballika were the names of two brothers who went on a trading expedition to the Middle region (*Majjhimadesa*) at

the time when the Buddha, after attaining enlightenment, was staying for seven days at each of the seven places. After the Buddha had dwelt in contemplation at the seventh place which was under the Rajayatana Tree (*Buchanania latifolia*) the merchant brothers made their appearance and respectfully offered honey cakes and paid homage. The Buddha afforded the brothers the two Refuges of the Buddha and the Dhamma. (The monastic Order had not yet been established so that there were two Refuges instead of three at that time.) The Buddha then removed some strands of hair from his head and gave them to the brothers who enshrined these in a stupa which they built on the *Singuttra* Hill. This stupa was then known as Tikumba Cetiya

and is the Shwedagon Pagoda of today, having undergone much rebuilding and renovation since then.

- Taruna vipassana nāna:** Relatively weak insight; incipient insight
- Tathagata** : One who has trod the Path of Reality; one who has reached ultimate reality;(lit) “thus come, thus gone”.
- Tāvātimsa** : The second lowest celestial realm where the 33 volunteers in their previous human existence led by Maga were reborn. Maga became Sakka, Lord of the devas.
- Tatramajjhataṭṭā** : Equanimity; balance of mind; uppekkha
- Tejo dhātu** : Element of heat; (lit) fire element
- Tevijjā** : Threefold knowledge of knowing the past, perceiving with the divine ear and divine eye
- Thapanā** : Enshrine; thapeti
- Thapeti** : Enshrine; thapana; patitthapeti

Thāvarakusaia dāna	:	Everlasting mode of charity
Theravāda	:	Way of the Elders
Thina	:	Intellectual rigidity; sloth (usually in combination <i>thina middha</i> , sloth and torpor)
Thomaṇā	:	Laudation; praise; <i>thometi</i>
Thupikā	:	Pinnacle; lotus-bud finial; <i>thupika</i>
Ticivarika dhutaṅga	:	Ascetic practice of living in a set of three robes only
Tikā	:	Sub-commentary
Tipitaka	:	The three divisions of Buddha's teaching; (lit.) the three baskets; the Scriptures
Tipitakadhara	:	Bearer of the Scriptures; one who has memorized and mastered the Three Pitakas
Tīraṇa pariññā	:	Analytical knowledge
Tiratana	:	The Three Gems
Tisarana	:	The Three Refuges
Titthiya	:	A follower of other faith
Tisīta	:	Celestial abode of happy dwellers who delight in their pleasures

Glossary

U

Ubhayakkhaya maraṇa :	Death due to simultaneous ending of life-span and kammic force
Uccāsayana mahāsayanā.	High or luxurious seat or bed
Uccheda diṭṭhi :	Wrong view of annihilation; wrong belief in extinction; <i>viḥavadiṭṭhi</i>
Udapānadāna :	Donating ponds, wells, canals
Udayabhaya ñāna :	Insight knowledge concerning the arising and passing away of conditioned things.
Udhacca :	Restlessness
Udissaka cetiya :	Buddha image
Upacāra :	Proximate thought moment; neighbourhood concentration
Upādāna :	Clinging
Upadānakkhandha :	Aggregates as objects of clinging; aggregates as objects of grasping
Upādāniya :	Objects of clinging
Upādārūpa :	Dependent Corporeality
Upadhi :	Substrata of existence basis of suffering

Upadhiviveka	:	Detachment from suffering while the mind dwells on Nibbāna after attaining Fruition
Upakkilesa	:	Impurity; defilement (of mind)
Upapattideva	:	Beings reborn as mature beings
Upārāna	:	Above
Upāsaka	:	Male (lay) devotee
Upasamānussati	:	Reflecting on the sublime attributes of Nibbāna
Upasampadā	:	Ordination; admission into the Order as a fullfledged bhikkhu
Upāsikā	:	Female (lay) devotee
Upāyāsa	:	Agony; despair
Upekkhā sambhojjhaṅga	:	Enlightenment factor of equanimity
Uposatha divasa	:	Fasting day
Uposatha Sīla	:	Eight moral precepts; eight precepts observed on fasting days
Uposatha	:	Observances
Upajjhāya	:	Preceptor
Upajjhāyavatta	:	Duty to attend on one's preceptor
Uppeccchedaka maraṇa	:	Death due to intervention of a destructive agent

Uppekhā	: Equanimity; balance of mind; detachment; <i>tatramajjhataṭṭā</i>
Upekkhā	: Equanimity
Upekkhāpāramī	: Perfection in equanimity
Uttarasāṅgha	: Upper robe of a bhikkhu
Utthāna sampadā	: Diligence in business undertakings; being enterprising in business
Uttitṭha	: Going on alms - round
Utuniyāma	: Generative process; caloric order
Uyyāna	: Garden; park

V

Vaccakuti vatta	: Duties when performing one's toilet
Vacīkamma	: Verbal action; speech
Vacī	: Adze; razor
Vacīvandana	: Reciting the scriptures while paying homage
Vādita	: Playing music
Vajīra	: Diamond
Vana cetiya	: Groves of trees which are held in veneration, being conducive to faith (confidence)

Vanaropadāna	:	Donating shade trees, fruit trees
Vandanā	:	Paying homage
Vaṇṇa	:	(Four) Traditional classes of people
Vāritta	:	Restrictive morality; morality founded on abstinence
Vasala	:	Vile person
Vassa	:	The trading class
Vassavāsa	:	Rains - retreat period of three months
Vatthadāna	:	Donation of robes
Vatthū kamma	:	Glebe land; religious land
Vayo dhātu	:	Element of motion; (lit) air element
Veda	:	Learning; education; <i>paññā</i>
Vedalla	:	Division of discourses intended to impart wisdom, given in question and answer form
Vedanā	:	Sensation; feeling
Vedanakkhandhā	:	Aggregate of sensation; aggregate of feeling
Velūriya	:	Cat's-eye
Verā	:	Danger
Veyyāvacca	:	Service; beneficial act; helping other in the performance of good deeds

Veyyākaraṇa	:	Division of discourses in prose from.
Vibbhavaṃ diṭṭhi	:	Belief in annihilation of being; wrong belief in extinction; <i>Uccheda diṭṭhi</i>
Vicāra	:	Sustained application of the mind; (lit) loitering
Vicikicchā	:	Doubt; scepticism; vacillation; uncertainty
Vihāra	:	1. Abiding; mode of life; 2. Monastery; monastic dwelling or abode
Vihasita	:	Gentle laughter
Vihimṣa vitakka	:	Thinking of tormenting others
Vijjālaya	:	Institute of learning; academy; school; college; university
Vikālabhojana	:	Untimely meal; eating after midday
Vikkhepa	:	Distraction
Vikkhambhana vimutti	:	Freedom from defilements during absorptive trance
Vilepana dāna	:	Proffering of unguents
Vimutti	:	Emancipation; deliverance
Vinaya Piṭaka	:	The Canon relating to monastic rules and regulations; the Canon of Monastic Discipline

Vinnaṇhāra	:	Nourishment which sustains and promotes thinking
Vīñṇaṇakkhandha	:	Aggregate of consciousness
Vīñṇaṇancāyatana	:	Infinity of consciousness
Vipāka	:	Resultant; effect of kamma
Vipassanā	:	Insight
Vipassanā bhāvanā	:	Insight Meditation
Vipatti	:	Deficiency; impairment; misfortune
Viraja	:	Purified
Virāmaṇa	:	Abstaining; abstinence
Virati	:	Abstinence from or refraining from delighting in evil
Vīriya sambhojjhaṅga	:	Enlightenment factor of energy
Vīriya	:	Effort; energy; vigour
Vīriyapāramī	:	Perfection in effort
Viriyindriya	:	Faculty of endeavour
Visuddhi	:	Purity
Visuddhideva	:	The Virtuous Lord; Lord Buddha
Visuka dassana	:	Seeing dramatic shows or performances
Vitakka	:	Initial application of the mind; initiation of thought

Viveka	: Seclusion; detachment , serenity
Vodānacitta	: Purification thought- moment
Vyāpāda vitakka	: Malicious thoughts

Y

Yamarāja	: King of Niraya
Yama	: Celestial realm where pain has been eradicated
Yānadāna	: Donation of footwear, vehicles
Yoga	: Yoke; binding; restriction
Yojana	: Unit of distance measure (variously taken as ap- proximately 7 to 12 miles)
Yonisomanasikāra	: Proper attention; judicious consideration

ပ.မ.သ.စ. ၅/ဂ.၅.၉၆ (၅၀၀၀) လက်မှတ်

